

Rijksarchief Gent. Collectie oude drukken.
Tweeden deel van den Placcaert-boeck van Vlaendren
 Antwerpen (bij Hendrick Aertssens), 1662, voorblad.

Gilbert Rogiers

Criminele processen voor het hoogste gerechtshof in Vlaanderen, de Raad van Vlaanderen, eind zeventiende begin achttiende eeuw.

Boek 2: augustus 1678 - december 1685

Deze studie bevat:

Uitgebreide Inventaris van *Criminele Examens* nr. 8571 (augustus 1678 - december 1685) uit het fonds van de Raad van Vlaanderen, aangevuld met de betrokken vonnissen uit *Criminele Sententiën* nr. 8595 (januari 1671 - september 1723) (beide Rijksarchief Gent).

Voorzien zijn ook:

1. een register met Persoonsnamen,
2. een register met Plaatsnamen.
3. verwijzingen naar *Fragmenten uit het rauwe en grauwe leven van toen*.
4. een opdeling naargelang het ambt, beroep, ... , van de betrokkenen (onvolledig)

Dit boek is een grondige herziening van het boek met dezelfde titel uitgegeven in 2009.

Opgedragen aan mijn vrouw Lisette voor de vele jaren begrip en steun.

Copyright: Rogiers Gilbert D/20011/Gilbert Rogiers, uitgever.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of vermenigvuldigd door middel van druk, fotokopieën, microfilm, download of op welke andere wijze dan ook, zonder vermelding van de auteur en zonder vermelding van de titel van het werk.

Dankwoord.

Opnieuw dank ik uitdrukkelijk Georges Martyn, professor in de Faculteit van de Rechten (hij doceert o.a. Geschiedenis van het Strafrecht) aan de Gentse Universiteit. Bij hem ging ik met succes te rade met vragen over het Strafrecht dat gold rond het einde van de zeventiende eeuw. Als niet-jurist had ik zijn technische uitleg broodnodig. Mochten er terzake toch nog onnauwkeurigheden in de eindversie staan, dan neem ik die voor mijn rekening.

De auteur Gilbert Rogiers

Inhoud.

1. De auteur Gilbert Rogiers	p.4
2. Vier doelstellingen.	p.4
3. Middelnederlandse rechtstermen en rechtsprocedures die veel voorkomen.	p.6
4. Afspraken - Gebruik registers met Persoonsnamen en Plaatsnamen	p.8
5. Opmerkingen.	p.9
6. Vaststellingen.	p.10
7. Uitgebreide Nadere Toegang.	p.12
8. Register met Persoonsnamen.	p.113
9. Register met Plaatsnamen.	p.127
10. Fragmenten uit <i>Het rauwe en grauwe leven van toen</i> .	p.129
11. Een opdeling naargelang het ambt, beroep, ... , van de betrokkenen.	p.129

1. De auteur Gilbert Rogiers

Na zijn studies in het Sint-Leocollege te Brugge, konden de ouders van Gilbert Rogiers (°1936) geen universitaire studies betalen. Dan maar naar het regentaat in Torhout op een boogscheut van het ouderlijk huis. De keus tussen wiskunde-wetenschappen en Germaanse talen was een dubbeltje op zijn kant. Omdat talen hem uitstekend lagen, opteerde hij voor Germaanse talen.

Maar het lot besliste er anders over. Op het einde van het laatste jaar bestond er toen een wedstrijd in wiskunde voor de sterkste afdelingen van alle colleges van het bisdom Brugge. Omdat hij daarin laureaat was, raadde men hem aan over te schakelen op wiskunde-wetenschappen. Wat hij van de ene dag op de andere dan ook deed.

Dertig geworden en ondertussen gehuwd, startte hij universitaire studies in de wiskunde. Op zijn 34-ste behaalde hij, na zelfstudie, voltijds werkend en gesteund door zijn vrouw, met grote onderscheiding het diploma van licentiaat in de wiskunde. Later werd hij nog licentiaat in de Communicatiewetenschappen, eveneens aan de Gentse universiteit, waar hij als vrij student ook Economische wetenschappen studeerde.

Eens met pensioen, na een loopbaan als leraar wiskunde aan het Onze-Lieve-Vrouwecollege te Oostende, besloot hij na overleg met zijn vrouw en na het spreekwoordelijk rijp beraad, zich te 'wijden' aan de geschiedenis. Als vrij student aan de Gentse universiteit koos hij bedachtzaam zijn cursussen uit. Hierbij had hij nooit de bedoeling een graad te behalen. Geen stress omwille van een thesis!

Ter gelegenheid van de 350-ste verjaardag van de aanwezigheid in Lozer van de familie van de barons della Faille d'Huyse schreef hij, op voorstel van prof. Vermeir, een boek hierover: *Het Kasteel van Lozer 350 jaar bezit van de familie della Faille d' Huyse*.

Nadien zette hij zijn studies in de geschiedenis gedreven verder. Met de huidige reeks *Criminele processen ...* zit hij op de wip tussen de Rechten (vakgroep Geschiedenis van het Recht, prof. G. Martyn), en de Geschiedenis (vakgroep Nieuwe Tijden, prof. R. Vermeir).

2. Vier doelstellingen.

2.1 Zo getrouw mogelijk de criminele rechtspraak door de Raad van Vlaanderen eind 17-de begin 18-de eeuw weergeven, en dit in een taal die verstaanbaar is voor een brede groep geïnteresseerden, dit om een zo groot mogelijk maatschappelijk nut te bereiken.

Hierbij stellen zich twee problemen, een zeer groot bij de verhoren en een klein bij de vonnissen.

2.1.1 De onvolledigheid van de neerslag van de verhoren door de griffiers vormt een zeer groot probleem.

Om te beginnen verliep elk verhoor (8571 *Criminele Examens*) aan de hand van een reeks vragen, tichten genoemd. Bij geen enkel verhoor beschikten we over de lijst van die tichten, wel over de antwoorden op de gestelde vragen. Vonden we geen vonnis (8595 *Criminele Sententiën*), dan waagden we ons, vertrekkend van de antwoorden, aan een reconstructie van het gebeurde. Dit met wisselend succes. Van sommige rechtszaken vindt men elders in het Rijksarchief Gent meer bijzonderheden.

Ook vertonen de verslagen van de griffiers veelal grote hiaten in het verhaal. Zo werd in 275v *Criminele Examens* Pieter Crispyn geconfronteerd met zes tichten die hij alle ontkende. Op andere plaatsen schreven we bijvoorbeeld noodgedwongen: "*Blijkbaar had baljuw X een exploit betekend tegen Y*", of ook: "*Blijkbaar werd Y geverbaliseerd door baljuw X.*" In het extreme geval kan dit betekenen dat enerzijds de neerslag van het verhoor te weinig concrete gegevens bevat zowel van een overtreding begaan door Y, als van een door hem te betalen boete, en dat er anderzijds toch sprake is van een, soms hoogoplopend, conflict tussen Y en de baljuw X. Hiermee schieten we helemaal niet op de griffiers, want die deden hun werk zoals het van hen verlangd werd.

Opmerking. De term verbaliseren werd toentertijd weinig gebruikt, maar komt wel degelijk voor.

Men kan zich afvragen of het verslaan van dergelijke verhoren wel nuttig is. We zijn overtuigd van wel. Hoe gebrekkig de samenhang in de originele versie van de verhoren ook is, toch bevatten ze een schat aan informatie voor de Algemene Geschiedenis, voor de Lokale Geschiedenis en voor de Familiekunde. Regelmatig lezen we dat een of ander leger in een dorp of stad zijn garnizoen opsloeg, of er gewoon al dan niet plunderend passeerde. We vernemen ook dat de grensstreek met de Staten niet alleen een oord van smokkelaars was, maar we kennen ook de namen van enkelen onder hen. Onze verslagen van de verhoren bevatten een zee aan informatie over baljuws, meiers, burgemeesters, schepenen,

In *Criminele Examens* staan, in de kantlijn naast de verhoren, ook tussenvonnissen en soms eindvonnissen. Hierbij zijn dan de aard en de omstandigheden van de overtreding niet altijd duidelijk. De kans is groot dat sommige rechtshistorici die onze verslagen van de verhoren lezen, hun wenkbrauwen fronsen. Zonder de lectuur van de originele teksten ervan is het onmogelijk zinnige commentaar te geven op wat we neerpenden. Het is alsof iemand een recensie van een boek wil schrijven zonder het ooit gelezen te hebben. Zijn onze notities van de verhoren geen voer voor wie de originele tekst niet gelezen heeft, dan is commentaar op onze aanpak van de vonnissen uit *Criminele Sententiën* wel gewenst alhoewel ook die niet altijd volledig zijn!

2.1.2 Bij de vonnissen stelt zich soms een probleem bij de interpretatie van de formulering van de beschuldiging. Het komt namelijk voor dat men de beschuldigingen samenvat als *excessen ende moetwillicheden*, m.a.w. als fysiek of verbaal wangedrag, zonder hierop verder concreet in te gaan. Soms moeten we zelfs genoegen nemen met de verwijzingen naar wat: *breeder ten processe gheroert* of naar wat *inde discretie vanden Hove* behandeld werd. Wat dit in een concreet geval betekent, daar hebben we het raden naar.

2.2 Waar mogelijk de achtergrond van de toenmalige samenleving evoceren.

Dit doen we vooral aan de hand van citaten zowel uit *Criminele Examens* (verhoren) als uit *Criminele Sententiën* (vonnissen). Op die manier is onze studie niet alleen levendiger, maar ze geeft ook beter de toenmalige mentaliteit weer.

2.2 Waar mogelijk de achtergrond van de toenmalige samenleving evoceren.

Dit doen we vooral aan de hand van citaten uit vermelde twee boeken. Met dit doel refereren we in bijlage 1. naar passages die we noemen fragmenten uit *Het rauwe en grauwe leven van toen*. Rauw verwijst naar geweld en soms zelfs naar bloed, grauw naar schrijnende armoede. De lezer/gebruiker van dit boek die het enkel als historicus bekijkt, zal veel passages ervaren als overbodige ballast in plaats van een zakelijke weergave.

2.3 Hulp bieden bij de studie van de plaatselijke geschiedenis.

In het register van de Plaatsnamen komen meer dan 200 items voor wanneer we.

2.4 Hulp bieden bij opzoeken in het kader van de Familiekunde.

Een ruwe schatting leert ons dat het register van de Persoonsnamen meer dan 400 namen telt.

3. Middelnederlandse (rechts)termen en rechtsprocedures die veel voorkomen.

Om de lectuur van de akten te vergemakkelijken, geven we hierna een korte verklaring van enkele termen en procedures, evenwel zonder wetenschappelijke bedoeling.

Apprehenderen: arresteren.

Acces van Raede. Dat de beschuldigde om *acces van Raede* verzoekt, betekent dat hij de Raad de toelating vraagt om zijn standpunt te formuleren en te beargumenteren.

Afsetene van een parochie: wie niet op die parochie woont, maar er onroerende goederen bezit, bijvoorbeeld landbouwgrond, en daarop directe belastingen moet betalen aan die parochie.

Calengieren. Iemand aanklagen - eis tegen iemand instellen - boete van iemand vorderen - iemand berispen.

Chastelette (châtelet). Stadsgevangenis van Gent.

Compositie. Overeenkomst tussen de vervolgende instantie en de verdachte om tegen betaling van een geldsom geen strafprocedure in te stellen.

in **Effigie.** Bij afwezigheid van de veroordeelde werd de straf uitgevoerd op een afbeelding van de veroordeelde.

Excessen ende moetwilicheden. Vrijwillig fysiek of verbaal geweld.

Executeren. Executeren betekent thans terechtstellen. Toen had executeren een veel bredere betekenis, wat tot hardnekkige misverstanden kan leiden bij de lezer. Kreeg iemand een geldelijke boete van een deurwaarder of een baljuw, dan hebben we executeren vervangen door zo mogelijk letterlijk melding te maken van de grootte van die boete. Op een andere keer vervangen we executeren door een exploit betekenen [een pv opstellen!]. Werden dieren of meubelen 'meegenomen' door een baljuw of een deurwaarder, dan spreken we van in beslag nemen i.p.v. executeren.

Gecontumaceerd. Een gecontumaceerde verdachte is een betichte in een crimineel proces weigert voor de rechtbank te verschijnen. Dit verstek wordt als een bekentenis beschouwd.

Halsband. Gebonden en gezeten op een driepikkel legde de scherprechter een band rond de hals van degene die gefolterd werd. Die halsband was voorzien van ijzeren pinnen. Of het hiernavolgende in de beschouwde periode nog steeds van toepassing was, weten we niet. De halsband was met enkele touwen verbonden met de muren van het *viercant*. Om de beschuldigde - patiënt genoemd - te pramen, tot bekentenis te dwingen, sloeg de beul op die touwen.

Insetene van een parochie: wie op de parochie woont en er dan ook directe belastingen betaalt.

Meuke. Inhoudsmaat voor droge waren bijvoorbeeld granen.

Officier. Iedereen die met een ambt bekleed is, dus niet noodzakelijk een militair.

Thans verwijst officier naar een militair gezagvoerder. Officier komt van het Latijnse 'officium' en verwijst naar iemand die optreedt in naam van iemand anders. Officier hebben we stelselmatig door ambtenaar vertaald. Het is mogelijk dat betrokkene, volgens het plaatselijk costumier recht, geheel of gedeeltelijk een politionele functie uitoefende. In dit laatste geval hebben we het niet gewaagd agent te schrijven.

Passavant. Toelatingsbewijs om ergens te passeren, veelal voorbij een stadspoort

Practesynen. Het College van de Practesynen bestond o.a. uit de advocaten en de procureurs van het Hof.

zonder **Prejudicie.** Zonder nadeel, zonder te willen anticiperen of invloed te willen uitoefenen op het verder verloop van het proces.

Procureur. De procureur is een ambtenaar verbonden aan een rechtbank die als taak heeft een partij te vertegenwoordigen. Zo staat hij in voor de kennisgevingen aan de gedaagde. Hij is geen advocaat.

Procureur-generaal. Openbare aanklager.

bij **Provisie.** Als voorlopige of tijdelijke maatregel.

Roer: soort vuurwapen.

Scherp examen: tortuur.

Scherprechter: beul.

Stockhouder. Ambtenaar verantwoordelijk voor de openbare verkopen.

Verbaliseren. Bekeuren - proces verbaal opmaken - schriftelijk in de vorm van een verbaal vastleggen.

Verweerder. In een crimineel proces is dit de verdachte.

Viercant. Het viercant is een zaaltje in het Gravensteen, op de eerste verdieping van de voorbouw naar het Veerleplein toe, boven de gang achter de toegangspoort. Daar werd gefolterd.

Wetteboden. We nemen een voorbeeld: meubels werden in beslag genomen. Om te vermijden dat een en ander verdween vóór de openbare verkoping, legde men wetteboden. Deze personen zorgden voor een permanente bewaking tot de meubels weggehaald werden. Waarschijnlijk waren dit stevig uit de kluiten gewassen mannen.

Betaling van een boete: procedure.

We beperken ons tot eenvoudige voorbeelden die frequent voorkwamen. Op vandaag is de procedure bij de inning van een boete bij verkeerd parkeren heel simpel. In de brievenbus of onder de ruitenwisher van onze wagen vinden we een bevel tot betaling en de reden daarvan. Toentertijd verliep dit uiteraard helemaal anders. De schuldeiser van de boete liep het risico dat hij naar zijn penningen kon fluiten.

Stel dat X een zware agressie beging op een baljuw en daarvoor een boete kreeg. Ofwel had X voldoende penningen bij en betaalde hij cash, ofwel was dit niet het geval. In het tweede geval werd X verplicht zich, meestal onder bewaking, op een bepaalde plaats ter beschikking te houden tot na de vereffening.

In dit tweede geval waarbij x onvoldoende penningen bij zich had, kon een bijgeroepen familielid of kennis voor de cash-betaling zorgen. Lukte dit niet, dan kon X een verbintenis aangaan waarbij hij als borg 'iets' van zijn bezittingen aanwees, mogelijks een dier of een meubel. Ook iemand anders kon zich borg stellen voor de betaling. Dan pas mocht X naar huis terugkeren.

Bij dit alles mogen we niet vergeten dat het inkomen van een baljuw of deurwaarder, naargelang het costumier recht, gedeeltelijk kon afhangen van de geïnde boetes.

Dezelfde procedure als hiervoor gold wanneer de Raad van Vlaanderen als gerechtshof, verder kortweg het Hof genoemd, een boete uitsprak. Dan diende de schuldenaar ter beschikking te blijven totdat de betaling op een of andere manier geregeld was.

Betaling van een borgsom.

Het gebeurt regelmatig dat iemand die voor het Hof verschenen was, een borgsom moest betalen. Een borgsom maar waarvoor? Meestal was de betichte verplicht te beloven, al dan niet onder eed, dat hij in de toekomst gevolg zal geven aan elke aanmaning van het Hof om zich op een bepaald tijdstip aan te melden in het Gravensteen. Daar vernam hij bijvoorbeeld

het eindvonnis. Daagde hij niet op, dan werd de borgsom verbeurd verklaard. Een borgsom kon ook als zekerheid dienen voor de betaling van boetes en van de procedurekosten.

De besluiten van het Hof die in de rand staan in het boek van de *Criminele Examens*.

Na een verhoor nam het Hof meestal een beslissing die in de rand staat. Mogelijke beslissingen zijn:

1. de melding dat het Hof akte nam van de verklaring van de ondervraagde.
2. vrijspraak van de gedaagde. Een volledig kosteloze vrijspraak kwam zelden voor. De gedaagde moest bijna altijd instaan voor de reeds gemaakte kosten. De Raadsheren en procureurs moesten ook leven!
3. het bedrag van een te betalen boete.
4. een te betalen borgsom als zekerheid voor de betaling van de kosten verbonden aan het verdere verloop van de procedure.
5. de noodzaak tot verder onderzoek. Soms werd aan een van de partijen, de betichte of de procureur-generaal, gevraagd een *preuve* [bewijs] te leveren van een beweerd feit.

Sommige zaken eindigen abrupt: mogelijke oorzaken.

Eindigt in het boek van de *Criminele Examens* een zaak abrupt, dus zonder vonnis, en is evenmin een spoor te bespeuren in het boek met de *Criminele Sententiën*, dan kan dit verschillende oorzaken hebben.

1. De zaak werd verder civiel [burgerlijk] afgehandeld. Nergens hebben we de overheveling van een zaak van 'crimineel' naar 'civiel' gevonden in vermelde twee boeken, en toch gebeurde dit.
2. De zaak werd afgesloten met een compositie. Hierbij betaalde de veroordeelde na akkoord met de andere partij en met instemming van het Hof, een vergoeding, bijvoorbeeld een geldsom. Hiermee was de kous dan af. Van dergelijke composities is in beide boeken geen enkel spoor te bekennen.
- 3 Het Hof oordeelde dat om een of andere reden, bijvoorbeeld een gebrek aan bewijzen, het geen zin had de zaak verder te zetten.
4. We achten het mogelijk dat het Hof een zaak al te delicaat vond omwille van de onzekerheid die ontstond door de voortdurende Franse invallen. Ook de tegenstelling in de Raad van Vlaanderen tussen de Fransgezinde leden en hun opponenten kan hier een rol gespeeld hebben.

4. Afspraken - Gebruik registers met Persoonsnamen en Plaatsnamen.

4.1 Enkele afkortingen.

adv.: advocaat

adv.-fisc.: advocaat-fiscaal

comm.: commissaris

dw: deurwaarder

p.-g.: procureur-generaal

RAG: Rijksarchief Gent

rdsh.: raadsheer

rdsh.-comm.: raadsheer-commissaris

RV: Raad van Vlaanderen

subst. vd p.-g.: substituut van de procureur -generaal

subst.: substituut

4.2 Gebruik van (?).

In de verhoren wordt de woonplaats van de betichte niet altijd gegeven. Hebben we een sterk vermoeden dat het bijvoorbeeld Gent is, dan schreven we Gent(?). Zijn we niet zeker van de schrijfwijze van een naam, dan noteerden we ook (?) na de naam. Een vraagteken schreven we dus niet alleen om een vraagzin te besluiten.

4.3 Volgorde van de items bij de verhoren.

In principe volgen we de volgorde van de verhoren in 8571 *Criminele Examens*, evenwel met één belangrijke uitzondering. Komen verscheidene verhoren van dezelfde persoon voor, dan hebben we die chronologisch na elkaar geschreven om te eindigen met het eventuele vonnis uit 8595 *Criminele Sententiën*.

4.4. Gebruik van de registers met Persoonsnamen en met Plaatsnamen.

In feite konden we op drie manieren verwijzen:

- naar een pagina in dit boek. Dit doen we uiterst zelden!!!
- naar een pagina van nr. 8571 *Criminele Examens*. Dit doen we voortdurend.
- naar een pagina van nr. 8595 *Criminele Sententiën*. Ook dit komt zeer veel voor.

Bij de persoonsnamen lezen we Bossche vanden Guillaeme/Guillaume 125v 127r 83r.

Dit betekent dat de vermelde persoonsnaam **ergens** voorkomt in het item 125v, folio 125 verso, en in item 127r, folio 127 recto telkens bij de verhoren in 8571 *Criminele Examens*. Deze naam komt eveneens **ergens** voor in item 83r, folio 83 recto, bij de vonnissen in 8595 *Criminele Sententiën*.

Concreet: verwijzingen naar een item in 8571 *Criminele Examens* hebben we niet onderlijnd, verwijzingen naar 8595 *Criminele Sententiën* onderlijnden we wel. Dit geldt zowel voor de Persoonsnamen als voor de Plaatsnamen.

Wie enigszins vertrouwd is met de bedoelde oude documenten zal begrijpen dat elke pagina vermelden waarop een naam voorkomt onbegonnen werk gebleven is.

Opmerking. In het register met Plaatsnamen verwijst (bijv.) Frankrijk eveneens naar Frans, Franstalig, Fransgezind,

5. Opmerkingen

5.1 De verslagen van de verhoren: geen transcripties.

Om langdradige verklaringen in te korten en de inhoud ervan toch getrouw weer te geven, hebben we passages in de aard van: “*De ondervraagde X zei dat Y gezegd had dat Z zijn degen trok*”, als volgt weergegeven: X (auteur): “*Y zei dat Z zijn degen trok*”. In dit geval kruipen we dus in de huid van X.

Regelmatig citeren we uit de verklaringen in de verhoren. Dit heeft drie voordelen. Het is een letterlijke weergave, het maakt het relaas pittiger en bovendien geven dergelijke citaten best de tijdsgeest weer die achter de gebeurtenissen schuilgaat.

5.2 Opname van vonnissen.

Vonnissen waarbij we een of meerdere verhoren vonden, hebben we na die verhoren genoteerd.

Vonnissen waarvan we geen verhoor vonden, hebben we chronologisch achteraan in de Uitgebreide Inventaris genoteerd.

5.3 Opname van persoonsnamen.

We hebben lang niet alle namen van personen opgenomen in het register. Criteria waren o.a. de woonplaats en het beroep. Namen van procureurs hebben we na een tijdje niet meer vermeld. Hun namen zijn in de originele teksten dikwijls op verschillende manieren geschreven. Hierbij wisten we niet altijd of het over dezelfde persoon ging.

6. Vaststellingen.

6.1 Op enkele zeldzame uitzonderingen na bestond het Hof bij de verhoren uit drie personen: een raadsheer die tevens commissaris was, de procureur-generaal ofwel de advocaat-fiscaal en de griffier die optrad als adjunct van de raadsheer-commissaris.

6.2 Conflicten met een deurwaarder of een baljuw komen het meest voor.

6.3 Het Hof is zeer streng op fraude bij de muntproductie. Zelfs het ontvangen en uitgeven van verboden munten wordt streng gestraft.

6.4 De tortuur werd nog zelden gebruikt, dit in tegenstelling met wat in Boek 1 gebeurde. Zo is Gillis Hessens de enige die in deze periode op de pijnbank werd gelegd.

6.5 Niet alle op het eerste zicht ernstige misdrijven leidden tot een vonnis. Zo vonden we nergens een vonnis over Philippe Vylevens. Nochtans leek het vast te staan dat hij schriftvervalsing pleegde, toch een ernstig misdrijf. Mogelijks werd dit geval verder civiel behandeld. Andere mogelijkheden zijn: er werd een compositie gesloten, hij had het hazenpad gekozen of de neerslag van het vonnis is verdwenen.

6.6 Het bekende conflict binnen de Raad van Vlaanderen waarbij de helft van de leden partij koos voor Lodewijk XIV en in Gent bleef terwijl de andere helft naar Brugge trok, komt nergens expliciet aan bod. Toen eerstgenoemden gratie kregen van de koning van Spanje en allen opnieuw samen te Gent vergaderden, bleef de spanning nog lang aanslepen en deinde slechts traag uit. Dit kwamen we elders aan de weet.

Opvallend is wel dat tijdens het verblijf van een deel van de raadsheren in Brugge, veel meer aandacht geschonken werd aan misdrijven die in de kuststreek werden gepleegd.

6.7 In tegenstelling met in Boek 1 is er in Boek 2 nog zelden expliciet sprake van een conflict met Frankrijk op de westelijke grens van de provincie. Bij de vrede van Nijmegen in september 1678 werd een flink stuk van westelijk Vlaanderen aan Frankrijk toegewezen. Toch vielen de legers van Lodewijk XIV geregeld (het resterende deel van) Vlaanderen binnen en richtten er grote vernielingen aan.

6.8 Sommige ambtenaren die een grote verantwoordelijkheid droegen, waren zeer jong. Zo was in 133r de stadhouder van de stad en het ambacht van Assenede amper 24 jaar. Beernaert Montagu, meier van Aalst, was 25 jaar. Begrijpelijk dat dit leidde tot conflicten met de oudere generatie.

6.9 We kunnen spreken over een drank en degen samenleving. Men wist dat drinken van water ongezond was en leste zijn dorst met wijn of bier. Bij het minste conflict kon iemand zijn degen trekken. Het gebeurde dan ook regelmatig dat een beschuldigde *by drancke* was op het ogenblik van de feiten. Soms gebruikte hij dit als excuus voor het begane misdrijf. Of de degen al dan niet 'ontbloot' was, was belangrijk bij het vaststellen van de ernst van het misdrijf.

6.10 Zoals in Boek 1 stellen we een verregaande verfransing vast. Eigenlijk gaat het om het gebruik van vervlaamste Franse woorden. Zo komen woorden als *mainteeneren*, *cesseren*, en *continueeren* regelmatig voor.

6.11 De griffiers hanteren veelal ongekuist West-Vlaams en in het bijzonder pittig West-Hoeks. Griffier de Vriese is daar bedreven in. In 133r legt hij Pieter Platsaert de volgende woorden in de mond: “ ... *dat niemant hem vermaent en heeft dat sulcx niet en mochte ghebeuren ...* “. Griffier de Vriese heeft overduidelijk roots in de Westhoek.

6.12 De personen die verhoord werden, schrijven veel vlotter hun handtekening dan in Boek 1.

8. Uitgebreide nader toegang.

1r 06.07.78 Rdsh. vander Piet, p.-g., geen griffier vermeld.

Melchior de Vos, 43 jaar en baljuw van Ursel, wordt in de secrete kamer verhoord.

(Auteur): *“Op 8 september 1678 's avonds was ik licht beneveld, maar niet agressief, en met blote degen op zoek naar de schede. Ik ontmoette Temmerman. Meer dan een ‘scrabbeken’ heb ik hem niet gegeven. Met Jan Seelant(?) ontstond een discussie omdat ik voorheen een dispuut had met zijn schoonzoon Pieter Gangelof. Gangelof had wederrechtelijk bomen geveld of tot tronken herleid.”*

En verder (auteur): *“De obligatie die ik zomaar van hem kreeg, heb ik niet eens gelezen, maar onmiddellijk gescheurd.”*

1v 06.07.78 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Melchior de Vos**.

1v 11.08.78 Rdsh. Peeters bijgestaan door griffier Breusseghem, de p.-g. Costenobel.

François van Meulebeke, zn van Robert, schepen van het Brugse Vrije, wordt in de secrete kamer verhoord.

Tijdens een bijeenkomst van het college geraakte van Meulebeke in dispuut met griffier van Steenberghen, die volgens hem een resolutie niet correct weergaf. Ook met burgemeester la Villette was hij het oneens. Hij verweet hem dat hij brieven van Zijne Excellentie aan het magistraat achterhield.

Enkele jaren voordien was er handgemeen tussen van Meulebeke en schepen Vribarie.

(Auteur): *“Omwille van dit dispuut ben ik ‘ghecondemneert gheweest in eene tafeldeckynghe’. Verder had ik nooit woorden met schepen Vribarie. Wel heeft schepen Vribarie me enkele jaren geleden in de Wollestraat een duw gegeven waarop ik onmiddellijk mijn degen trok. Ik heb hem niet gestoken. Trouwens, hij is gevlucht. Nadien heeft hij zijn ongelijk bekend tegenover la Villette en de schepenen Lernoult, Romains en Cobris(?)”*

2v 8.08.78 Het Hof neemt akte van de verklaring van **van Meulebeke** en geeft opdracht aan de procureur-generaal binnen de veertien dagen zijn eis met bewijzen te staven. Anders zal het Hof op verzoek van **van Meulebeke** zijn besluit nemen.

3v 5.09.78 Rdsh. Peeters bijgestaan door griffier Breusseghem, adv.-fisc. Spanoghe.

Jan François van Meulebeke, schepen van het Brugse Vrije, wordt andermaal verhoord.

Van Meulebeke is blijkbaar een kemphaan. Zes jaar geleden had hij het nabij de Ezelstraat aan de stok met jonkh. Winckelman, schepen van het Brugse Vrije. Twee jaar geleden kwam jonkh. Philippe-François d’ Hanins, eveneens schepen van het Brugse Vrije, aan de beurt. Deze keer weigerde van Meulebeke naar zijn zeggen, het gevecht op de markt.

3v 7.09.78 Het Hof neemt akte van de verklaring van **van Meulebeke**.

2v 16.08.78 Rdsh. Peeters bijgestaan door griffer Breusseghem, de adv.-fisc. Spanoghe.

Arnout des Camps, zn van Philips, *lynwatier* van beroep en wonende in Gent, wordt in de secrete kamer verhoord.

(Auteur): *“Langs de straat zag ik twee onbekende mannen passeren. Van de burenen vernam ik dat het ‘wetteboden’ waren. Een derde persoon zei dat er iemand stervende was. Met mijn pijp in de hand ben ik gaan zien. Verder heb ik me er niet mee bemoeid. Op 25 juli droeg ik een kled met zilveren knopen.”*

2v 16.08.78 Idem.

Cathelyne van Heester, dochter van Andries en dienstmeid van de ontvanger Pauwel Taelman, wordt verhoord.

(Auteur): *“Op 25 juli belde de broer van deurwaarder vander Straeten aan met twee assistenten. Later voegde de deurwaarder zich bij hen. Ze dreigden me af en wilden absoluut de sleutel van de kamer van priester Vliegheer. Omdat ik weigerde, hebben ze me over de vloer gesleept.”*

3v 5.09.78 Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier Breusseghem, adv.-fisc. Spanoghe.

François de Snick, 33 jaar, landsman en hoofdman van de parochie Knokke, wordt in de secrete kamer verhoord.

(Auteur): *“Het is waar dat op de parochie personen wonen die in verboden gebied konijnen vangen. Op zekere dag kwamen Jan Lobbrecht, deurwaarder de Groeve en duinwachter Pieter Schramme bij mij thuis. Lobbrecht (verder staat Robbrecht) vroeg een drietal mannen om huiszoeking te doen bij enkele verdachten. Bij François van Houte zag men af van een huiszoeking omdat ze geen machtiging van dit Hof konden tonen. Uiteindelijk las de pastoor de autorisatie voor.”*

4r 5.09.78 Idem.

Josintien de Cauwer, dochter van Wauter, 32 jaar en huisvrouw van Joos Baert, wordt in de secrete kamer verhoord.

(Auteur): *“Enkele dagen voor ‘baemisse’ [2 februari] klopten drie mij onbekende mannen aan en vroegen naar mijn man. Die was niet thuis. Ze zijn in de kelder geweest en hebben mijn schapraai doorzocht. Ze zegden niet door wie ze gemachtigd waren en sloegen mij met een bezem.”*

4v 5.09.78 Idem.

Pauwel van Nieuwmunster, zn van Joos, 28 jaar, landsman en hoofdman van de parochie Est [Heist?] wordt verhoord op de tichten overgegeven door het officie-fiscaal.

(Auteur): *“Een deurwaarder wilde bij de verdachten ‘roirs’ [vuurwapen] afhalen. Ik liet nog liever de klok luiden, iets wat door de burgemeester en de schepenen toegelaten was aan de parochiewacht.”*

4v 24.10.78 Het Hof neemt akte van de verklaring van **van Nieuwmunster**. ‘Betrokkenen’ worden voorwaardelijk in vrijheid gesteld. [Wellicht betreft het **François de Snick**, **Josintien de Cauwer** en **Pauwel van Nieuwmunster**.] Ze moeten beloven dat ze zich zullen aanmelden in het Gravensteen, telkens hun procureur d' Hanins hen verwittigt dat het Hof hen daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient elk van hen 500 gulden borgsom te betalen.

5r 12.11.78 Rdsh. Peeters bijgestaan door griffier Breusseghem, de adv.-fisc. Spanoghe.

Lieven van Damme, zn van Lieven, 42 jaar door gewezen burgemeester van Opwijk en aldaar wonende, wordt in de secrete kamer verhoord.

Mysterieuze zaak. (Auteur): *“Ik reed naar Brussel om één dag uitstel te vragen voor de levering van wagens door de parochie Opwijk. Dit werd toegestaan. In Brussel leende ik mijn paard uit aan Gillis Vereertbrugghen. Diens zoon werd gedwongen het paard af te geven aan soldaten. Er ontstond ruzie in de herberg ‘Het Wolfken’. Toen die weigerden het paard aan mij terug te geven heb ik een pint stukgeslagen.”*

5v 24.11.78 Rdsh. Stalins, adv.-fisc. Spanoghe, de ontvanger van de exploten Coene, geen griffier vermeld.

Guillaume vander Stichele, zn van Anthoni, 50 jaar en pachter van 's lands middelen [belastingen], wordt verhoord in *de hostellerie genaempt Het Hemelryck*

In Nieuwpoort ontstond een discussie tussen vander Stichele en de la Haye, kuiper van de plaatselijke gouverneur, die de napacht [onderverhuring] had van de accijnzen op de brandewijn. Vander Stichele ontkent dat hij de la Haye geslagen heeft.

5v 15.11.78 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Guillaume vander Stichelen**. Het laat hem voorwaardelijk vrij, maar tot nader order mag hij de stad niet verlaten. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 600 gulden borgsom te betalen.

6r 29.11.78 Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier de Gheldere, de adv.-fisc. Spanoghe.

Jan-François Bonte, zn van Joos, 36 jaar, *promoteur* van het geestelijk hof van het bisdom Brugge, wordt in de secrete kamer verhoord.

Bonte werd aangeklaagd door Anthonette Bonte en Adriaen Beeckman voor vermeende onregelmatigheden bij de liquidatie van de staat van goederen van wijlen zijn vader. Bonte zegt dat de aanklagers *ten huysen vanden commissaris in desen dickwils etende en drinckende waeren*. Tevens hebben ze eens de commissaris *een spinjoolken* [spanjoolken of mannelijke patrijshond] *present ghedaen*.

Vermits Bonte in deze zaak reeds gedagvaard werd door de schout, weigert Bonte te antwoorden. Het verweer van Bonte en zeker het 'spinjoolken', zijn bij de advocaat-fiscaal in het verkeerde keelgat geschoten. Die verzoekt hem het bewijs te leveren van de dagvaarding door de schout en tegen overmorgen schriftelijk uitleg te geven over de tegen de commissaris geuite verdachtmakingen, en over het gebruik van indecente termen.

6v 17.03.79 Het Hof veroordeelt **Jan-François Bonte** tot een boete van 24 ponden parisis voor zijn verdachtmaking aan het adres van de commissaris.

14r 29.05.79

François Bonte, hoofd van het geestelijk Hof van het bisdom Brugge, wordt nogmaals verhoord in de secrete kamer.

Betreft de staat van goederen bij het sterfhuis van zijn vader (gestorven op Allerzielen 1668). Na de dood van zijn vader werd geen staat van goederen opgemaakt, maar na klacht door een zekere Beeckman werd Bonte's moeder bij vonnis van 12 maart 1669 verplicht dit wel te doen. Op die datum was Bonte niet meer in functie als hoofd van het geestelijk Hof van het bisdom Brugge.

(Auteur): "*Door geen staat van goederen te laten opmaken wilde ik alle ruzies en processen tussen mijn moeder en Adriaen Beeckman voorkomen.*" Tot hier de verklaring van François Bonte. Bonte wordt ervan verdacht dat hij niet alle activa aangaf terwijl hij de passiva opschroefde.

15v 30.05.79 Het Hof neemt akte van de verklaring van **François Bonte** en laat hem voorwaardelijk vrij. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant.

Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 100 ponden groten borgsom te betalen.

7r 19.12.78 Rdsh. le Waitte bijgestaan door griffier de Gheldere, de p.-g. de Bucq. **Jan Huyghe**, zn van Adriaen, 26 jaar, schepen van de stad Kaprijke en er 'geboren' landmeter, wordt in de secrete kamer verhoord.

Op 22 mei 1678 kwam Jan-Baptiste Waghenaere, baljuw van Kaprijke, in het schepencollege. Men besprak er de salarissen ten tijde van de Franse *sauvegarde*.

Jan Huyghe (auteur): "*Er vielen spijtige woorden met schepen Rycquaert van Hecke en de baljuw heeft me zwaar beledigd. Het is niet waar dat mijn broer de baljuw bedreigd heeft. Wel heeft de baljuw onze ouders toveraars en toveressen genoemd.*"

7r 19.12.78. Het Hof laat **Jan Huyghe** voorwaardelijk vrij mits betaling van een borgsom van 400 gulden.

7v 19.12.78 Idem.

Maximiliaen Huyghe, Kaprijke, 22 jaar en broer van Jan Huyghe, wordt verhoord.

7v 23.12.78 Het Hof laat de broers **Jan** en **Maximiliaen Huyghe** voorwaardelijk vrij. Ze moeten beloven dat ze zich zullen aanmelden in het Gravensteen, telkens hun procureur Robyn hen verwittigt dat het Hof hen daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dienen zij 200 gulden borgsom te betalen.

82v 7.06.81 Vonnis over Jan en Maximiliaen Huyghe.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging: verbale agressie tegen de baljuw van Kaprijke.

Jan en Maximiliaen Huyghe hebben Jan-Baptiste de Waeghenaere, baljuw van Kaprijke, zwaar beledigd door zijn ouders als toveraars en toveressen te bestempelen.

Uitspraak

De eis van de procureur-generaal wordt als niet ontvankelijk bestempeld. Wel krijgen beiden het uitdrukkelijk verbod om in de toekomst Jan-Baptiste de Waeghenaere te beledigen. Ook dienen ze de proceskosten te betalen.

7v 19.12.78 Rdsh. le Waitte bijgestaan door griffier de Gheldere, de p.-g..

Magdaleene de Mets, huisvrouw van Pieter de Blom, wordt in de secrete kamer verhoord. Ze komt haar man excuseren die ziek te bedde ligt.

7v 22.12.78 Rdsh. le Waitte bijgestaan door griffier de Gheldere, de p.-g. en Anthone vander Zype als tolk.

Jacob Warlen, 26 jaar, geboren in de kasselrij Dorset (Eng.), schipper van de Jan van Jarningen(?), vanuit Newcastle gekomen geladen met kolen, werd in Nieuwpoort gevangen genomen en wordt thans verhoord in het Gravensteen.

Warlen wordt beticht van een resem misdrijven.

1. Hij heeft zijn schulden niet betaald aan procureur Jacques Ghom en aan beenhouwer Jacques Moreel. Voor dit laatste zaten de beenhouwer en zijn zoon hem achterna.

2. Hij betaalde het loon niet van zijn bootgezellen.

3. Vluchtend en achtervolgd door sergeant Colvé die gewapend was met een degen, heeft hij die met een lans neergestoken. Colvé bezweek aan zijn verwondingen.

Warlen gaat er prat op dat hij niet geverbaliseerd noch aangehouden werd. En wat de dood van Colvé betreft, die heeft zich op zijn lans gestort. Trouwens, Warlen zegt niet te weten of Colvé bezweken is aan de opgelopen kwetsuren of aan een kwaal. In ieder geval handelde Warlen naar zijn zeggen uit zelfverdediging.

Zijn schip werd aangeslagen door de baljuw.

9r 23.12.78 Rdsh. Peeters bijgestaan door griffier Breusseghem, de adv.-fisc. Spanoghe. **Annastatius-Michel Gilson**, zn van Jan, 28 jaar, alpherisch gereformeerd en militair in het Spaanse leger, wordt in de secrete kamer verhoord.

Niet duidelijk. Betreft een hoogoplopende ruzie over de eigendom en het verhuurrecht van een woning met neerhof. Gilson was ervan overtuigd dat hij de rechtmatige pachter van het neerhof was en dat jonkvrouw Anna-Françoise van Weynsberghe niet het recht had de *oppermoete* te betrekken. In een confrontatie met de jonkvrouw trad Gilson gewelddadig op. Hij brak niet alleen potten, een melkkan en een bierpot, maar gaf bovendien de jonkvrouw een pak rammel. Hij gaf deze feiten toe en hij wist ook dat Philip van Weynsberghe 's *confessants goet had verkocht ende verpacht met ghewelt*.

9r 23.12.78 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Gilson (of van Jacob Warlen?)**.

10r 24.01.79 Rdsh. de Moncheaux bijgestaan door griffier de Gheldere, de p.-g..

Jacob Willaert, zn van François, 40 jaar, gevangene en blijkbaar wonend in Nieuwpoort, wordt in het Gravensteen verhoord.

Willaert was klant van de vismijn van Nieuwpoort. Hij kocht er regelmatig vis in opdracht van derden en verzond die daarna via voerlieden naar zijn klanten. Zo had hij commerciële relaties met Louis le Fèbre (Rijsel), met Lauren Moulin [Rijsel(?)] en met Pierre Lortieau [Tourcoing].

Verscheidene vishandelaars, waaronder de hoger vermelde, kochten ofwel zelf wekelijks vis in de vismijn van Nieuwpoort, ofwel gaven ze daartoe opdracht aan Willaert. Hij verzond ook vis naar Diksmuide. Willaert noteerde zijn transacties in een oud handboek dat op 4 juli 1662 begonnen was door zijn schoonvader Jacques Boerman.

Christiaen Spillaert en een zekere Hoorenbeke waren voerlieden uit Ieper. Verder deed hij zaken met François Bogaert uit Tegem en met Michiel Clarisse uit Roeselare. Mogelijks waren dit voerlieden.

Willaert wordt ervan verdacht niet in orde te zijn met de nodige '*passepoorten, passavanten ende biljetten*'. Hij ontkent dat hij fraudeerde.

13v 06.02.79 Idem.

Jacques Willaert, zn van François, wordt in het Gravensteen andermaal verhoord.

(Auteur):

"Ik heb biljetten gegeven onder mijn handteken, behalve aan Jacques le Grand, Pierre de Molleyn en Jacques de Molleyn.

- Michiel Clarisse en Cornelis Hencke wonen in Roeselare, Jan Heerspaille in Izegem.

- Pierre Breda, Michiel del Cour, Niclays Breda wonen in of rond Geetsbergen.

- De vernoemde personen hebben hun vis gekocht op de kaai [in Nieuwpoort], alwaar ik klerk ben.

- Van de verzending naar Bergen [Henegouwen] heb ik geen notities gehouden 'als wanneer de Cassemareen hem gheheel betaelden', maar wel als ze mij nog iets schuldig waren.

- De vis verzonden naar Rijsel werd aangegeven op Ieper, 'alwaer voor den selven visch passepoort moeste ghelicht syn ende de rechten betaelt worden om voorder naer Ryssel te gaen'."

14r 11.02.79 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jacques Willaert** en laat hem naar huis gaan. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Bricx hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Hij moet borg staan voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen.

11r-13r Betreft vishandel vanuit Nieuwpoort.

11r 25.01.79 Rdsh. Moncheaux bijgestaan door griffier de Gheldere, de p.-g..

Bertholomeeus Pluvier, zn van Pieter, 45 jaar, gevangene en koopman uit Nieuwpoort, wordt in het Gravensteen verhoord over de tichten hem door het officie-fiscaal ten laste gelegd.

Ook hij wordt verdacht van geknoei met '*passepoorten, passavants ende biljetten*' bij het verhandelen van vis vanuit de vismijn in Nieuwpoort.

Pluvier verzond partijen vis o.a. via voerman Christiaen Spillaert. Die stuurde ze dan vanuit Ieper verder naar Louis le Fèbre te Rijsel.

Hij deed dit ook naar Gent en Brugge, maar op commissie en niet voor eigen rekening. In Gent waren Hercules van Loo, Gheeraert van Loo, Gillis van Loo en de weduwe van François van Loo zijn bestemmingen. Een zoon van Bertholomeus Pluvier hielp mee in de zaak. Pluvier loochent elke betrokkenheid bij eventuele onregelmatigheden. Hij zegt dat hij *de rechten van Syne Majesteyt niet heeft ghefraudeert*.

12r 27.01.79 Rdsh. de Moncheaux bijgestaan door griffier de Gheldere, de p.-g..

Bertholomeeus Pluvier wordt andermaal in het Gravensteen verhoord.

(Auteur): "*Seght op eerste [artikel] dat hij noynt ghelicht en heeft nochte doen lichten eenighe passepoorten op den naeme van Jacques Pierre ende François de Moleyn op Bergen in Henegauwe, maer dat deselve ghelicht sein gheweest door de Cassemareen op syn billet.*"

Verklaart dat hij geen vis verkocht aan de Moleyn, maar dat hij de vis kocht op de kaai van Nieuwpoort '*alwaer sy bedienden het clerqschap*'.

13r 6.02.79 Rdsh. de Moncheaux bijgestaan door griffier de Gheldere, de p.-g..

Cornelis Roose, zn van Jan, 44 jaar, gevangene en blijkbaar wonend in Nieuwpoort, wordt in het Gravensteen verhoord.

(Auteur): "*De vis die ik aangevoerd heb vanuit Nieuwpoort heb ik steeds contant betaald, behalve soms aan Jacques Willaert. Ik heb de paspoorten gelicht in het kantoor, soms op het biljet van Jacques Willaert of op dit van Bertholomeeus Pluvier en soms werkte ik zonder biljet.*"

13r 11.02.79 Het Hof laat **Roose [of betreft het Pluvier?]** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Bricx hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Hij moet borg staan voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen.

13r 6.02.79 Idem zoals hiervoor.

Anthone Blocq, zn van Anthone, 21 jaar, wonend in Cassel en thans gevangen, wordt in het Gravensteen verhoord.

(Auteur): "*Ik heb 3 à 4 keren vis vervoerd naar Ariën en Sint-Omaars vooraleer die onder Frans gezag kwamen. Ik was van plan dit verder te doen tijdens de vrede. Ik heb ook*

zakenrelaties met Jacob Willaert. De paspoorten heb ikzelf gelicht in het kantoor, één keer zonder biljet van Willaert.”

16r 16.06.79 Rdsh. Peeters, de p.-g. en de ontvanger van de exploten Coene.

Meester **Jan-Baptiste Vache**, zn van Dominicus, advocaat, pensionaris en griffier van de stad en de haven van Blankenberge, wordt verhoord in de secrete kamer.

(Auteur): *“Al de notities die bij mij thuis lagen heb ik aan burgemeester Pieter Hannecaert(?) gegeven. De stad Blankenberge heeft me ten onrechte afgezet als ‘stockhauder’, want aanstellen en afzetten van ‘stockhouders’ is een bevoegdheid van Zijne Majesteit en ik had een patent van leenpacht op dit ambt.*

In Blankenberge bezit ik geen andere woonst dan het huis waar ik laatst woonde. Deze woning is trouwens belast met een jaarlijkse rente van 400 pond groten.

De rekeningen van de schepenen heb ik alleen geannoteerd voor zover ze dit vroegen. De purgatieve rekeningen werden voorgelegd aan burgemeester Pieter Socke [in Deel 1 staat er Zoke].”

Het Hof is vooral geïnteresseerd in zijn afhandeling van dossiers bij cessie [afstand] van goederen en in zijn inkomsten als pensionaris. J.-B. Vache gaf aan de commissaris een pak brieven van cessie van goederen.

(Auteur): *“Ik ben bereid de rekeningen van de ‘becommerde’ sterfhuizen te tonen. Nooit heb ik zaken van cessie van goederen afgesloten tenzij voor het voltallig college. Wel werden dergelijke dossiers soms afgesloten in mijn afwezigheid. Bij processen over afstand van goederen heb ik als advocaat en griffier geen abnormale vergoeding ontvangen.”*

20v 4.07.79 Rdsh. Peeters, de adv.-fisc. en de ontvanger van de exploten Coene.

Meester **Jan-Baptiste Vache**, griffier van Blankenberge en zijn haven, wordt nogmaals verhoord.

Het Hof is vooral geïnteresseerd in zijn afhandeling van de dossiers van cessie van goederen.

(Auteur): *“Ik heb mijn wezen betrokken bij de betaling van mijn voorschot en van mijn vacatiën. De brieven van atterminatie zijn geadresseerd aan het schepencollege. Clement Masseys is in de gevangenis overleden.”*

Over het verlengen van de leenpacht van het ‘stockhouderschap’ van de verkoop van de verse vis is een flinke ruzie ontstaan in Blankenberge. Zijne Majesteit heeft deze leenpacht gegeven aan advocaat Wysserys en dit voor 2 500 ponden. In deze leenpacht is de griffie inbegrepen, maar J.-B. Vache had nog anderhalf jaar pacht op de griffie.

(Auteur): *“Daarop heb ik me gewend tot Zijne Majesteit en 5 400 pond geboden. Deze zaak werd behandeld door de Geheime Raad, de Grote Raad en kwam eveneens voor de Rekenkamer in Brugge. Ik kreeg die leenpacht toegewezen, maar door oppositie van Passchier de Vos, Pieter Soke, Daniel Pannes en Pieter Goedtdoeck ben ik nog niet in het bezit gesteld van betrokken ambt. Voor hun ‘moetwillicheyf’ werden ze veroordeeld tot een boete en tot de kosten ende misen van justitie.”*

36v 19.07.79 Rdsh. Peeters, de adv.-fisc. Spanoghe en de ontvanger van de exploten Coene.

Meester [adv] **Jan-Baptiste Vache**, griffier en pensionaris van de stad Blankenberge, wordt in de secrete kamer andermaal verhoord.

(Auteur): *“Ik woon in Brugge en heb me nooit in Blankenberge gevestigd. Behalve wanneer ik uitdrukkelijk schriftelijk opgeroepen word door het magistrat, moet ik maar één keer om de veertien dagen in Blankenberge ‘compareren’ voor mijn functie.*

Ik heb nooit op eigen houtje ‘cessionanten’ doen vrijlaten uit de gevangenis van Brugge. Werd een ‘cessionant’ toch vrijgelaten, dan gebeurde dit na een vonnis van de stad Blankenberge.

De procedure van de stad Blankenberge tegen mij sleept nu al een paar jaren aan. Al die tijd liggen de papieren die voorheen op de griffie toekwamen, afgesloten met een ijzeren baar. De rest van de correspondentie die sedertdien bij mij thuis toekwam, ligt in twee manden. Ik zie geen verschil tussen mijn aanpak en die van mijn 'voorsaeten'.

De 'purgatieve' rekeningen werden volgens de regels afgehandeld. Zelfs het ontvangen 'nerinckgelt' heb ik ingeschreven en verantwoord.

Ik ontken ten stelligste dat ik te veel aan vacatiën en pensioenen ontvangen heb. Het is zelfs zo dat ik de schepenen verscheidene keren heb moeten aanporren om mijn pensioen als pensionaris en griffier betaald te krijgen.

Mochten er overdreven bedragen in mijn rekeningen geslopen zijn, dan heb ik die verantwoord in het schepencollege.

Het is waar dat substituut van Heule enkele jaren geleden bij mij thuis enkele papieren onder sekwestre geplaatst heeft. Deze bevinden zich nog steeds bij mij thuis voor zover ze niet door de ratten opgegeten werden."

38v 27.07.79 Het Hof laat **Jan-Baptiste Vache** vrij op de volgende voorwaarden. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Robyn hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Biedt hij zich niet aan, dan wordt hij schuldig verklaard. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 1000 gulden borgsom te betalen.

19r 21.06.79 Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier de Gheldere, de adv.-fisc..

Jan de Vuldere, zn van Jan, 53 jaar, 'doende landtsneerijnghe ende 't synen toure [beurt] gheweest sijnde burghmeestre van de prochie van Adeghem', wordt in de secrete kamer verhoord.

De Vuldere zegt dat hij reeds verschenen is voor de vierschaar van de heerlijkheid en de baronie van Maldegem. Verder konden we niets concreets uit het verslag afleiden

19v 26.06.79 Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier de Gheldere, de adv.-fisc..

Jan-Baptiste Hoffman, zn van Christiaen, 25 jaar en baljuw van Hofstaden, wordt in de secrete kamer verhoord.

Betreft een dispuut tussen vernoemde baljuw en Niclaeys van Hesselen meier van Hofstaden. De baljuw heeft vier personen die bezig waren bomen te vellen, gearresteerd. Blijkbaar ging de meier hiermee niet akkoord en wilde hij de baljuw niet volgen in zijn beschuldiging.

20r 21.06.79 Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier de Gheldere, adv.-fisc..

Meester **Jacobus vander Lanen**, zn van Abraham, 46 jaar, advocaat en griffier van Hofstaden, wordt verhoord.

(Auteur): "Ik heb vier mij onbekende personen gezien in de dreef van mevrouw le Fèbre. Ze hadden reeds een eerste boom geveld en waren bezig takken af te kappen van andere bomen. De baljuw heeft hen gearresteerd. Verder weet ik niets af van de discussie tussen de baljuw en de meier. Trouwens, ik ben kort nadien naar Lede vertrokken."

20v 27.06.79 Idem als hiervoor.

Meester **Jacobus vander Lanen** wordt andermaal verhoord.

Vander Lanen heeft gezien dat de baljuw vier gearresteerde werklieden in een herberg leidde. Verder weet hij niets nieuws te vertellen.

22v-26r In Oudenaarde betogen enkele assertieve vrouwen tegen het schouwgeld.

In Oudenaarde ontstond er eind juni 1679 een serieuze commotie onder de vrouwen. Tot dan dienden de huurders en de eigenaars elk de helft van het schouwgeld te betalen. Sommige vrouwen meenden dat op maandag 26 juni om 9 u in de morgen, alle huurders van de Hoogstraat het volledig schouwgeld dienden op te hoesten. Zo dachten ze het verstaan te hebben van de omroeper. Opgehitst door enkele mannen, waaronder Jan Percheval, François van Maelsaecke en Jan de Rantere, mobiliseerden Tanneken Verstichelen, voorzien van een trommel, en haar zuster Peereyntien Verstichelen, met een gefantaseerde vlag in de hand, een troep vrouwen. Als gevolg van de onrust werden alle winkels gesloten en kwamen soldaten met het geweer in de hand op straat. Onmiddellijk bleek *'datter gheene questhie en was tusschen de borghers ende de soldaten'* [25v].

Om erger te voorkomen liet de plaatselijke Franse gouverneur enkelen stante pede aanhouden, waaronder ook mannen. Allen verschenen voor het schepencollege en later ook voor de Raad van Vlaanderen.

22v 5.07.79 Rdsh. Sucx, de adv.-fisc. Spanoghe en de ontvanger van de exploten Coene. **Tanneken Verstichelen**, Oudenaarde, 40 jaar, gevangene, huisvrouw van Jacques du Ternoit(?) en waardin in een herberg te Oudenaarde, wordt verhoord.

Wanneer Tanneken voor de tweede keer hoorde omroepen dat alle bewoners van de Hoogstraat op maandag 26 juni om 9 uur - tegen alle geplogenheden in – het volledige schouwgeld moesten betalen, was ze in alle staten. Voorheen werd de ene helft van het schouwgeld op de huurder en de andere op de eigenaar verhaald.

Aangepord door [smid] Joos Percheval, Michel Wickhuysse en Jan Gheluck trok Tanneken met haar zuster Peeryntien de straat op. Zelf was Tanneken voorzien van wat ze een kindertrommelken noemt.

Door de huisvrouw van Jan van Wetteren, de weduwe van Jan Bernaerts en de vrouw van Jan Jacobs en nog andere vrouwen werden ze op applaus onthaald. Volgens Tanneken heeft ze op *'het ghemelde trommelken eene ofte twee keer gheslegghen'*.

Wanneer ze naar het huis baljuw van Beveren trokken – zogezegd om een glas te drinken met diens huisvrouw – werden ze aangehouden en onmiddellijk verhoord door het schepencollege. Daar gaf ze toe dat ze *'lachensgewyse gheroepen heeft'* dat alle vrouwen samen moesten protesteren.

Hun enige bedoeling was *'omme alle vrouwen te doen vergaederen ende ghesaementlyck te trecken naer de heeren van het magistraet'*, en er hun eis kenbaar te maken. Tevens wilden ze vragen om het tijdstip van betaling vijf dagen uit te stellen.

23v Idem als hiervoor.

Peeryntien Verstichelen, Oudenaarde, 56 jaar, zuster van Tanneken, vrouw van schoenlapper Jan Stalins en gevangene, wordt verhoord.

Ze verklaart dat men haar ter plaatse *eene persche waeraen ghebonden was eenen blauwen voorschoot* in haar handen gestoken had.

Via de Nieuwstraat kwamen ze in de *Eynstraete* waar ze een andere bende vrouwen, ook voorzien van een trommel, op het lijf liepen. Hun bedoeling was naar Pamel te trekken, maar dit werd hen belet door soldaten die haar en haar zuster gevangen namen op bevel van de gouverneur. Als excuus zegt ze dat ze evenals haar zuster *bij drancke* was.

24v Zie hiervoor.

Françoise Tereels, Oudenaarde, 40 jaar en huisvrouw van herbergier Adriaen Carlier, wordt verhoord. Tereels verklaart dat ze niets te maken had met de manifestatie.

24v Zoals hiervoor.

Tanneken Verstichelen wordt nogmaals kort verhoord. Tanneken zegt dat ze Françoise Tereels niet gezien heeft.

25r 6.07.79 Zie hiervoor.

Joos Percheval, Oudenaarde, 33 jaar en slotenmaker, wordt verhoord.

(Auteur): “*Op zeker moment waren alle winkels gesloten en soldaten liepen gewapend in de straat, maar er was geen ruzie tussen soldaten en burgers.*”

25v Zie hiervoor.

Jan de Rantere, zn van Seghers, Oudenaarde, 33 jaar en knecht bij een schoenmaker, wordt verhoord.

De Rantere verklaart dat hij het trommelken geleverd heeft terwijl de vrouwen een paar maatjes brandewijn dronken.

26r Zie hiervoor.

François van Malsaecke, zn van François, Oudenaarde, 29 jaar en schoenmaker, wordt verhoord. (Auteur): “*Ik heb van een soldaat horen zeggen dat ‘men’ de huizen zou plunderen. Ook heb ik burgers gezien die gewapend waren, o.a. Pieter de Bleekere en Joos Percheval.*”

26v 7.07.79 Rdsh. Stalins, de adv.-fisc. Spanoghe en de ontvanger van de exploten Coene.

Isabella Nieulant, Gent(?), huisvrouw van jonkheer Ghijsbrecht 't Sersander(?), wordt verhoord.

De man van Isabella Nieulant heeft schulden en een deurwaarder heeft enkele van haar stoelen aangeslagen. Toen ze de deurwaarder beschimpte – iets wat ze ontkent – werd ook haar koets in beslag genomen. Ter vereffening van haar schuld bood ze de parels van haar dochter aan. Op dit voorstel ging de deurwaarder echter niet in.

Jonkheer François Nieulant vereffende de schulden in een herberg in de *Coestraete*.

27v -30v Commotie in Ouwegem (bij Dendermonde) over *het coe ende maelghelt*.

27v Rdsh. Stalins, de adv.-fisc. Spanoghe en de ontvanger van de exploten Coene.

Deurwaarder vander Straeten verscheen in Ouwegem [bij Dendermonde] om in de kerkgeboden *het coe ende maelghelt af te kondigen*. De wethouders waren over 't algemeen tegen, want ze wilden *maintenue* [het behoud van] *van hunnen vrijdom* [27v]. Ook de parochies Appels en Egem waren in dit geval [27v]. Samen richtten ze een verzoek aan Zijne Majesteit. Er was ook sprake van brieven aan de Raad van Vlaanderen [27v]. Maar vooraleer een antwoord uit Brussel kwam, stond de deurwaarder reeds in Ouwegem. Verwarring alom bij de wethouders. Zou men verder wachten op een reactie vanuit Brussel, zou men gewoon protesteren of zou men de deurwaarder ... arresteren [29v evenals 30r]. Kerkgeboden werden in de kerk voorgelezen en men verzocht de kapelaan in afwachting zijn mis te onderbreken. De kapelaan reageerde onmiddellijk: ‘*synde nietmin ghebeurt dat den voorseyden cappelaen is vertrocken naer Mespelaer, ende 't volck heeft hem ghevolght*’ [29r].

Tussen de deurwaarder en de wethouders werd volgens de wethouders alles in der minne geregeld, want na een traktaat in een herberg zou vander Straeten gezegd hebben: “*Het is wel, can ick u ievers 'n dienste doen, ick sal het doen. Alsoo den voorn. deurwaarder vraeghde*

watter verteirt was, heeft den confessant met andere vande wethouders gheseydt: “Wij sullen dat betaelen”. Soo oock is gheschiedt [28r].” Wellicht waren de wethouders vooraf met elkaar afgesproken.

Waren de brieven aan de Raad van Vlaanderen in het verkeerde keelgat geschoten? In ieder geval daagde vander Straeten het schepencollege voor de Raad van Vlaanderen.

Onderstaande personen werden in de fiscale kamer ondervraagd.

27v **Pieter Luycx**, zn van Adriaen, 72 jaar en burgmeester van Ouwegem.

28r **Christiaen Verbeken**, zn van Guillaume, 59 jaar en schepen van Ouwegem.

28v **Joos vanden Berghe**, zn van Gillis, 48 jaar en schepen van Ouwegem.

29r **Pieter vanden Berghe**, zn van Laurens, 53 jaar en schepen van Ouwegem.

29v **Cornelis Matthys**, zn van Cornelis, 45 jaar en schepen van Ouwegem.

29v **François de Bruyckere**, zn van François, 37 jaar en schepen van Ouwegem.

30v **Heyndrick Ghyssele**, zn van Thomas, 45 jaar en schepen van Ouwegem.

30v 12.07.79 Het Hof laat de vermelde supplianten vrij op de volgende voorwaarden. Zij moeten zweren dat ze zich onmiddellijk zullen aanbieden ten huize van hun procureur Ronse zodra zij hiertoe verwittigd worden. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden bij procureur Ronse, dient elk van hen 100 gulden borgsom te betalen.

30v 13.07.79 Rdsh. Sucx, de adv.-fisc. Spanoghe en de ontvanger van de exploten Coene. **Jacques Anthone Logghe**, 39 jaar en baljuw van de heerlijkheid en parochie van Lichtervelde, wordt in de secrete kamer verhoord. Na het vernieuwen van het magistraat had Logghe nogal wat gedronken. Tijdens een dispuut met de h. van Lichtervelde beledigde hij die. Hierbij was hij zo opgewonden dat hij zelfs zijn degen trok. Op het verhoor wist hij echter niet veel te vertellen. Hij verklaarde: “... *gheene memorie t’ hebben omme dieswille dat hij bij drancke was.*”

76v 19.07.79 Vonnis over Jacques- Anthone Logghe.

Beschuldiging.

Verbale en fysieke agressie tegen Jan-Jacques de Maulde, heer van Lichtervelde.

Uitspraak.

Het Hof zegt rekening te willen houden met zijn bekentenis en zijn voorbeeldig gedrag tijdens zijn verhoor en legt hem 400 gulden boete op. Wel is het hem verboden voor *dese reyse* [deze keer] deel te nemen aan de plaatselijke processie, dit ingeval de h. van Lichtervelde wel deelneemt. Deze wordt gehouden op *de saetherdach van de h. Magriete*. Jan-Jacques Logghe dient ook de proceskosten te betalen.

31v 17.07.79 Rdsh. Koenraad vander Brugghen, de adv.-fisc. Spanoghe, de ontvanger van de exploten Coene.

Vincent vanden Berghe, zn van Jan, 57 jaar, gewezen baljuw van Harelbeke, deed de boekhouding van het kapittel, wordt in de fiscale kamer verhoord.

Vanden Berghe wordt ondervraagd over 62 tichten. Het verslag is niet zo duidelijk. In ieder geval wordt hij verdacht van financieel fraude bij leveringen aan de kasselrij. Soms gaat het over grote bedragen. Zo is er sprake van een te betalen intrest op 150 000 gulden. Hij ontkent die te moeten betalen en vraagt om de betrokken obligatie te mogen zien.

Ook ontkent hij dat er discussies waren bij het afsluiten van zijn rekening. Hij verklaart dat hij steeds handelde in opdracht van de kasselrij en niet op eigen houtje. Dit laatste was – naar hij beweert – o.a. het geval bij een levering van *fouragie aan het regiment vanden Rijngraeve*.

Hij zegt ook dat hij een proces won tegen het magistraat van Harelbeke. Maar ook in de privé-sfeer was hij niet onbesproken. Zo weigerde hij een paard te aanvaarden dat hij gekocht had aan Marten Lievens, omdat hij het niet vooraf gezien had en het niet aan zijn wensen voldeed.

34v 18.07.79 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Vincent vanden Berghe**. De tekst bevat verder één onduidelijke, maar essentiële, afkorting.

43r 6.09.79 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe. **Vincent vanden Berghe**, zn van Jan, 57 jaar en gewezen baljuw van Harelbeke, wordt in de secrete kamer andermaal verhoord.

Vanden Berghe wordt geconfronteerd met 125 artikelen. Hiervan een synthese maken blijft onbegonnen werk. We grasduinen erin en kiezen hier en daar iets dat relevant kan zijn voor verder onderzoek.

(Auteur): *“Ik heb me niet bemoeid met de stadsfinanciën van Harelbeke, maar met die van het kapittel. Wel heb ik borg gestaan voor Jan de Smet stadsontvanger van Harelbeke. Van mijn eigen ontvangsten heb ik geen behoorlijke notities, evenmin van mijn persoonlijke goederen. Ik werd ter verantwoording geroepen door een fout van mijn knecht die geld ontvangen had, maar dit niet aan mij doorgegeven. Ik ontken dat ik ooit ter kwader trouw handelde.”*

Hij zegt ook dat er *in syne rekenynghen abuysen syn gheweest soo wel 't synder faveure als 't synder nadeele*. Hij is in proces tegen het magistraat van Harelbeke. Er is ook sprake van de graaf van Latour. Op zeker moment was vanden Berghe in de deputatie van de kasselrij. Hij genoot vacatiën o.a. van de stad Harelbeke.

45v 10.09.79 **Vincent vanden Berghe** mag naar huis gaan om zijn verdediging en om *syne contrariepreuve* voor te bereiden. Binnen veertien dagen dient hij zich opnieuw aan te bieden voor het Hof op risico van verbeurdverklaring van een borgsom van 6 000(?) gulden.

50v 6.10.79 Rdsh Conrard vander Brugghen bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Vincent vanden Berghe wordt in de secrete kamer nogmaals verhoord.

Dit relaas bevat geen nieuws behalve de verwijzing naar een vonnis geveld door de Raad van Doornik.

50v 6.10.79 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Vincent vanden Berghe**.

54v 28.11.79 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe. **Vincent vanden Berghe**, gewezen baljuw van Harelbeke, wordt nogmaals ondervraagd. Vanden Berghe bekent dat er abuizen geslopen zijn in zijn rekeningen. Dit was onder andere het geval met een schuld aan kanunnik Vercruysse. De 967 ponden en 17 schellingen heeft hij nadien met de kanunnik vereffend.

34v-36r De ghemeente Overboelare vercocht synde ...

Niet duidelijk. Mystrieuze gebeurtenis waarover vier personen ondervraagd worden. We noteren enkele items.

1° Traden op van overheidswege: deurwaarder van Aerden, gedeputeerde van het land van Aalst Peyl, schepen van Overboelare Joos van Meynsbrugghen, de meier-burgemeester en de schepenen van Boelare.

2° Bij Elisabeth van Ypersele, 50 jaar en huisvrouw van Bartholomeus Bernaerts werden twee koeien afgehaald door ambtenaren van Boelare. Elisabeth verzette zich daartegen en probeerde ze terug te halen.

3° Vanaf het begin van de laatste oorlog hadden de kinderen die de beesten bewaakten, altijd een hoorn bij zich. Bedoeling was bij gevaar, bijvoorbeeld naderende soldaten, de eigenaars te waarschuwen. Die konden dan de dieren in veiligheid brengen.

4° Toen er inderdaad gevaar dreigde in Overboelare deed het gerucht de ronde dat 'men' de beesten zou afhaken. Verscheidene personen snelden toe voorzien van een stok of een vork.

Dit was zeker het geval voor de volgende personen die hier verhoord werden:

- 34v **Bartholomeus Bernaerts**, zn van Bartholomeus, 18 jaar, gevangene en wonend bij zijn ouders in Overboelare;
- 35r **Elisabeth van Ypersele**, 50 jaar, vrouw van Bartholomeus Bernaerts senior en moeder van Bartholomeus Bernaerts junior. Zij was het die verklaarde (auteur) : “ ... *dat de ghemeente van Overboelare vercocht synde, sy confessante ghemeynt heeft dat het selve ghebeurt was by laste vanden heere van Boelare, soo hy noch ghetracht hadde te doene in het jaer 1659,*”;
- 35v **Petronella vander Straeten**, dochter van Jan, 18 jaar en wonend bij haar vader in Overboelare;
- 36r **Jeanne Bussaut(?)**, dochter van Pierre, 15 jaar en dienstmeid bij Adrien Francq. Verklaring in het Frans.

38v-40r 25.08.79 Rdsh. Stalins bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe. Caf eruzie tussen **Marten de Smet**, zn van Anthone, 47 jaar en griffier van de stad en het Ambacht van Assenede, en **Jacques de Keyser**, zn van Jacques, 23 jaar en stadhouder van Assenede.

Het Hof verhoort in de secrete kamer achtereenvolgens Marten de Smet [38v] en Jacques de Keyser [40r].

Relaas Op 8 juli 1679 vergaderde de Vierschaar in de gelagzaal bij Joos Heddeghem in Wachtebeke. Het huis en de herberg waren eertijds eigendom van wijlen de Keyser, vader van Jacques. Op het einde van de bijeenkomst waren ook griffier de Smet en stadhouder de Keyser, beiden geen lid van de Vierschaar, aanwezig.

Men had voor 4 pond groten zes stoelen en een zetel gekocht ten behoeve van de Vierschaar. Griffier de Smet meende dat de kosten voor rekening van de herbergier waren, vermits iedereen in de herberg kwam. Stadhouder Jacques de Keyser ging hiermee niet akkoord en de gemoederen geraakten verhit. Er werd gescholden, geduwd en aan de haren getrokken. Degens werden boven gehaald, maar de schepenen voorkwamen ernstiger onheil.

39v 26.08.79 Bij provisie mag **Marten de Smet** naar huis gaan. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Bauters(?) hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 600 gulden borgsom te betalen.

41r 26.08.79 **Jacques de Keysere** mag ook naar huis gaan, mits dezelfde voorwaarden als bij Marten de Smet.

133r 30.01.81 Rdsh. Triest bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Jacques de Keysere, 24 jaar en stadhouder van de Stad en het Ambacht Assenede in het district Wachtebeke en Winkele, wordt in de secrete kamer verhoord.

In een herberg ontstond om een voor ons onduidelijke reden een discussie tussen de betichte en griffier[Marten de Smet(?)]. In ieder geval dacht betichte dat de griffier weigerde een glas te drinken met hem. De zaak escaleerde en de griffier dreigde de Keysere met een hete tang op zijn kop te slaan.

Hierna ondervroeg het Hof Jacques de Keysere over smeergeld en geschenken die hij zou ontvangen hebben, blijkbaar om proces verbalen te seponeren.

De Keysere (auteur): *“Ik beken dat ik met de kermis een schaap ontving van Jacques de Coninck. Ik had er niet om gevraagd. Hij heeft ‘t zelve ghesonden vuyt zyn eighen’, want hij was me niets schuldig. Wel is het waar dat ik voordien koeien van hem in beslag genomen had, maar er is geen verband met de gift van het schaap. Het is trouwens ‘ordinaire dat de landslieden aende officier ontrent de Paesdaghen een lam ofte schaep aen de ambtenaar vande plaetse senden Hoewel [hij] dierghelycke ghiften noynt en heeft ontfanghen’. Achteraf heb ik het in ieder geval betaald.”*

In de marge – letterlijk - van dit verhoor vinden we enkele interessante concrete zaken. Voor een sommatie en een proces-verbaal ontving de stadhouder 26 stuivers. Dit is hetzelfde tarief als zijn voorgangers. Zo beweert hij toch. Wetteboden verdienden toentertijd 2 schellingen per dag als men hen de kost gaf. Dienden ze zelf daarvoor in te staan, dan werd dit 4 schellingen.

134v 8.08.81 Rdsh. Triest bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc..

Jacques de Keysere wordt nogmaals verhoord.

Niets nieuws tenzij dat de zaak ook aanhangig is voor het schepencollege.

135r 9.08.81 't Hof geeft opdracht aan de procureur-generaal om binnen de acht dagen *preuve te doene*. Ondertussen zal over de *slaecynghe* [vrijlating] van **de Keysere** worden *ghedisponeert* [beschikt].

89r 6.11.81 Vonnis over Jacques de Keysere stadhouder van het Ambacht van Assenede in het district van Wachtebeke.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging: schandelijke verbale en fysieke agressie tijdens de vergadering van het Ambacht op 8 juni 1679.

Omwille van bedreven verbale en fysieke agressie werd Jacques de Keysere op 23 december 1679 reeds door het Hof veroordeeld tot een boete van 150 gulden. Voor analoge feiten werd dan ook Marten de Smet, griffier van vermeld Ambacht, veroordeeld tot een boete van 100 gulden. Reden was hun fysieke en verbale agressie.

1. Welnu op 21 februari 1680 maakte de Keysere opnieuw kabaal in de schepenkamer. Erger nog, met geweld drong hij de slaapkamer van griffier de Smet binnen. Hij daagde de griffier uit tot een gevecht voor 25 ponden en in het daaropvolgend gevecht scheurde hij de omslag van de mouw van de Smet.

2. Nog niet afgekoeld stelde zich hij op 2 juli 1681 in de schepenkamer opnieuw agressief op tegen de griffier die hij uitschold en hem de uitgang versperde.

3. Omdat hij niet akkoord ging met sommige posten van de parochierekening, ontstond ook hierover herrie.

4. Tenslotte had de Keysere bij het afpanden van schapen, Jacques de Coninck financieel bedrogen. Ook Adriaen de Voghelaere had hij te veel doen betalen.

Uitspraak

Voor de vermelde *moetwillicheden ende excessen* [verbale en fysieke agressies] dient Jacques de Keysere 600 gulden boete en de proceskosten te betalen. Begaat hij in de toekomst nog een dergelijk misdrijf, dan kan het Hof hem uit zijn functie ontzetten.

41v 2.09.79 Rdsh. Stalins bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Gillis de Sauter, zn van Gillis, 40 jaar, landsman te Melsen in het land van Waas en thans gevangene, wordt verhoord.

We hebben het als volgt begrepen.

Gillis de Sauter was 11 pond groten schuldig aan deurwaarder Tahon. Omdat de Sauter die schuld niet betaalde, nam deurwaarder Ravericx een paard van hem in beslag.

(Auteur): *“Deurwaarder Tahon had ook schulden aan mij, want hij heeft mijn wagen, mijn paarden en mijn knecht gebruikt om aangeslagen granen, toebehorende aan Jan Cant, te vervoeren. Tijdens het beleg van Gent heb ik op ‘Het Vlaems Hooft’ hierover gediscuteerd met hem.*

Ravericx wilde mijn paard laten wegleiden door een van zijn assistenten tot in ‘De Swaene’ in Melsen. Dit niettegenstaande mijn verzoek en mijn herhaald aanbod om zijn salaris te betalen.

Onderweg heb ik het paard afgenomen van Ravericx waarna hij me voortdurend wilde beletten om door te rijden.

Toen hij dreigde me neer te schieten met zijn pistool, heb ik die afgewend met mijn stok.”

42r 28.09.79 Het Hof beveelt de deurwaarder [dus **Ravericx**] binnen acht dagen zijn bewijs te leveren.

42r 5.09.79 Rdsh. Stalins bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Janneken Lemmens [zelf schrijft ze Jenne Lemmens] 50 jaar en weduwe van Adriaen Bogaert, wordt in de secrete kamer verhoord.

(Auteur): *“Toen de meier me wilde verbaliseren was hij ‘bij drancke’. Hij verweet me voor krenge. Hij begon zijn ‘exploict naer sonnen onderganck’. Zijn proces verbaal heeft hij bijna twee jaar bij zich gehouden.*

Ik heb me niet verzet toen hij mijn paard aansloeg en het wegleidde.”

43r 5.09.79 Het Hof laat **Janneken Lemmens** naar huis gaan. Zij moet beloven dat ze zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens haar procureur Baudonck haar verwittigt dat het Hof haar daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient zij 100 gulden borgsom te betalen.

46r 12.09.79 Rdsh Stalins bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Pieter del Veau, 40 jaar en brouwer in Harelbeke, wordt in de secrete kamer ondervraagd.

Betichte del Veau wordt er blijkbaar van verdacht de indirecte belastingen op de verkoop van bier te ontduiken.

46r 12.07.79 Betichte **del Veau** mag naar huis keren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Matton hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 100 ponden groten borgsom te betalen.

46v 12.09.79 Rdsh Stauthals bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g. de Buck.

Rogier van Severen, zn van Joos, 34 jaar, veehandelaar en wonend in Izegem, wordt in de secrete kamer ondervraagd.

(Auteur): “*De laatste twee zaterdagen heb ik in Gent op de beestenmarkt gestaan. Ik heb niet geworsteld met de ambtenaar van de exploten. ‘Door verbauwereertheit soude ick wel moghen gheseyt hebben dat ick ghenaeempt was Jacques vande Putte Sulcx soude moeten ghebeurt syn by abuyse’.*”

47r 18.09.79 Rdsh Sucx, de adv.-fisc. Spanoghe en de ontvanger van de exploten Coene. **Jan-Baptiste van Esbeke**, zn van Joos, 22 jaar en gevangene, wordt verhoord.

Kort en duister verslag.

(Auteur): “*Tussen 4 en 5 mei 1679 heb ik thuis geslapen en ben ik overdag met mijn vader gaan vissen. Rond die tijd ben ik een paar dagen niet in Kallo geweest omdat ik ziek was [niet heel wel te passe wesend].*”

47v 23.09.79 Rdsh Stauthals bijgestaan door griffier le Rouffon, de adv.-fisc. Spanoghe. **Jan le Ducq(?)**, zn van Guillaume, 30 jaar, geboren in Nevele en deurwaarder van de *indaeghynghe* te Gent, wordt in de secrete kamer verhoord.

Bij deze ingewikkelde geschiedenis beperken we ons tot enkele items.

- De hier *gheroerde* [behandelde] akte werd oorspronkelijk [op 16 januari 1679?] overhandigd aan Rycquaert le Ducq, broer van betichte deurwaarder Jan le Ducq. Wanneer eerstgenoemde kwam te overlijden belandde de akte bij Jan le Ducq.
- Bedoelde akte sprak ten gunste van Pieter vande Plassche en tot laste van de weduwe van Christoffel van Hieft.
- De kosten voor de akte werden door Guillaume Dobbelaere, schoonzoon van vermelde weduwe, betaald aan Jan le Ducq.
- Jan le Ducq heeft ergens wetteboden gelegd, wellicht bij de weduwe van Christoffel van Hieft.
- Het relaas eindigt op het kantoor van deurwaarder Jan le Ducq. Deze laatste ontkent dat hij iemand op zijn kantoor *corte geslaeghen* heeft, alhoewel hij zwaar beledigd werd.

49r 23.09.79 **Jan le Ducq(?)** mag Gent verlaten om zijn *affaires* te doen. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

49r 2.10.79 Rdsh Mantels bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Melchior Balthasar Cnudde, zn van Jacques, geboren in Antwerpen, 31 jaar oud en koopman, wordt in de gevangenis verhoord.

Volgend relaas is zeer onvolledig.

Cnudde kocht o.a. wijnen aan Marten Boucquoy. Omdat hij, volgens Boucquoy, zijn schulden niet kon betalen, werd hij gevangen genomen en gedetineerd in de gevangenis van Sint-Niklaas, dit blijktbaar op 18 juni 1677.

Zijn vrouw die hem kwam bezoeken, werd prompt gearresteerd door Ignatius de Cauwer, meier van Sint-Niklaas, en dit op verzoek van François Remy bediende bij Boucquoy. Zij diende haar juwelen af te geven, richtte zich tot de schepenen, werd kort nadien vrijgelaten en kreeg haar juwelen terug. Op haar beurt liet ze Remy in Antwerpen arresteren.

Tegen zijn veroordeling ging Cnudde in beroep bij de hoofdschepenen van het Land van Waas.

Op het ogenblik dat Cnudde afstand deed van zijn goederen, had hij, naar zijn zeggen, niet de minste schuld aan Boucqouy. De zaak wordt nog ingewikkelder als blijkt dat Cnudde ook borg zou gestaan hebben voor François Remy.

Cnudde poogde nog een minnelijke schikking uit de brand te slepen toen hij voorstelde *de reste te betaelen mette successiën op hem confessant te vervallen met het overlyden van syne naerste vrienden.*

50v 13.10.79 Rdsh Neyt bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.
Jan Verbrugghen, 40 jaar en wonend in Eeklo, wordt in de secrete kamer verhoord.

De feiten in het verhoor van Jan Verbrugghen zijn nagenoeg dezelfde als die vermeld in het vonnis. Jan Verbrugghen (auteur): *"Op 13 juli 1679 in de 'Meulestraete' in Eeklo ontmoetten Jan de Roo en ikzelf twee assistenten van de baljuw, Joos Roets en Jaspard Kindt. Ze zeiden dat ze in opdracht van de baljuw handelden en dreven een kudde schapen, toebehorend aan de Roo.*

Mijn compagnon probeerde de schapen van de assistenten afhandig te maken m.b.v. de puthaak van de stenen put gelegen in de 'Meulestraete'. Met die haak sloeg hij assistent Joos Roets op het hoofd. De andere assistent bedreigde hij. De assistenten lieten de schapen gaan en Jan de Roo dreef ze naar zijn eigen huis."

51v 14.10.79 Van het Hof mag **Jan Verbrugghen** naar huis gaan. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

51v 20.10.79 Rdsh Neyt bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.
Jan de Roo, zn van Zegher, 24 jaar en wonend in Eeklo, wordt in de secrete kamer verhoord. (Auteur): *"Ik dacht niet dat het assistenten waren, maar wel particulieren. Ze hebben zich ook niet als assistent [van de baljuw] voorgesteld."*

Voor de feiten verwijzen we naar de motivatie van het vonnis.

52r 23.10.79 Het Hof geeft **Jan de Roo** de toestemming om naar huis te gaan. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant.

53v 24.11.79 Rdsh Neyt bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.
Julian Willemaert [zelf ondertekent hij met Giellehaen Wellemaert!], zn van Pieter, 36 jaar en wonende in Eeklo, wordt in de secrete kamer verhoord.
Auteur: *"s Nachts was ik aanwezig bij de bewaking van de schapen. Ook was ik getuige van het krakeel tussen de Roo en de officier. Deze laatste wilde met zijn collega de schapen uit het schot drijven. Ik had een glas gedronken en het is mogelijk dat ik de assistent van de balhuw voor schelm uitgescholden heb."*

54r 1.12.79 **Willemaert** mag naar huis gaan. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Lamprecht hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

**91r 22.11.81 Vonnis over Jan de Roo en Jan Verbrugghen uit Eeklo.
Extraordinaire procedure.**

Beschuldiging: bedreigingen en slagen aan de assistenten van baljuw Veltganck.

Jan de Roo liet zijn schapen grazen in een bos met scheuten van twee jaar, iets wat verboden was. Op 13 juli 1679 wilde baljuw Veltganck de schapen laten teruggedrijven in de stal van de herberg van Antone Stoppelaere gelegen op de markt van Eeklo, door zijn assistenten Joos Roels en Jaspert Kindt. Gekomen in de Meulestraete liepen die op Jan de Roo en Jan Verbrugghen. Jan de Roo was niet van plan dit zo maar te laten gebeuren en gewapend met de puthaak uit een steenput ging hij Joos Roels te lijf en gaf die enkele slagen. Jaspert Kindt ontkwam evenmin aan zijn bedreigingen. Volgens de Roo mocht de baljuw van geluk spreken dat hij daar niet bij was. Anders had ook hij in de klappen gedeeld. Nadien dreven ze de schapen terug vanwaar ze kwamen.

Uitspraak

Jan de Roo krijgt 300 en Jan Verbrugghen 25 gulden boete.

Tevens dienen ze de proceskosten te betalen, te verdelen evenredig met hun boetes.

52r 17.11.79 Rdsh Brant bijgestaan door griffier de Vriese, de subst. proc.-gen. van Heule.

George(?) Philippe Wibou, zn van Otto, 26 jaar en geboren nabij Rijsel, wordt in de secrete kamer verhoord.

Uit het verslag vallen geen concrete feiten te distilleren.

52v 17.11.79 **Wibou** mag naar huis gaan. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Dhanins hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 2000 gulden borgsom te betalen.

52v 24.11.79 Rdsh Brant bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Petrus Keynooghe, pastoor van de haven en de stad Nieuwpoort, wordt verhoord.

Pastoor Keynooghe (auteur) zegt: “ *Omwille van myn privilege als geestelycke niet schuldigh en is, jae selfs niet en mach en can antwoorden.* ”

Toch antwoordt hij verder gretig en omstandig!

Keynooghe (auteur): “ *Het magistraat was van plan om op zondag 17 november 1679 de huwelijksverjaardag van Zijne Majesteit te vieren. De grote klok heb ik horen luiden en ook de voorbereiding heb ik gezien. Zo wilden ze het Te Deum laudamus horen zingen, maar aan mij hebben ze dit niet tijdig en officieel gevraagd. Hadden ze dit wel gedaan, dan kon ik de solemnele gebeurtenis aankondigen van op de kansel.*

Ook kwamen de schepenen in stoet [fil à fil] de kerk binnen ‘sonder bekleet te syne met hun parure’ [officieel ornaat]. De kerk die gesloten was, werd zonder mijn weten geopend.

Ik werd verwittigd door een schepenbode die enigszins beneveld was, zodat ik hem niet kon verstaan. Ze hebben de grote klok doen luiden en enkele militairen volgden de schepenen bij het binnenkomen, uit nieuwsgierigheid om te zien wat er zou gebeuren.

Alhoewel ik aan dit alles geen deel nam, ontken ik formeel dat dit gebeurde uit ‘disrespect ofte misachtynghe’ tegenover Zijne Majesteit of tegenover het Hof. Ik wilde enkel protesteren tegen het gebrek aan fatsoen vanwege het magistraat.”

53v 24.11.79 Pastoor **Keynooghe** mag naar huis gaan. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Opstalle hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant.

54v 29.12.79 Rdsh Stalins bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Pieter Veeghe(?), zn van Geraert, 28 jaar en burgemeester van Ursel,

Betreft discussie over de rangorde van de plaatsen in de kerk.

Veeghe? (auteur): *“Wanneer ik in de kerk kwam, zag ik de Vos naast de baljuw zitten. Het is niet waar dat ik aan een ambtenaar het bevel gaf om de amman ‘vuyt syne plaetse te trecken’. Ik ben gaan zitten naast de baljuw nadat de amman die plaats had ‘liber’ gelaten. Over wat er gebeurd is in het begin van de mis weet ik niets. Ik heb niet omgekeken en weet bijgevolg niet ‘offer eenich schandael is gheweest’.”*

55r 1.12.79 **Pieter Veeghe(?)** mag naar huis gaan. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Dhondt hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 400 gulden borgsom te betalen.

55v 5.12.79 Rdsh. Peeters bijgestaan door griffier Helias, de substituut van Huele.

Jan de Cuyper, zn van Pieter, wordt in het gevangenis nogmaals ondervraagd [We vonden geen vorig verhoor].

Zeer goed leesbaar verslag, maar de samenhang ontgaat ons! We noteren enkele losse items.

Jan de Cuyper (auteur):

“In juli 1677 ben ik in de ‘Bentille Polder’ geweest.

- De procuratie is gepasseerd voor Jan-Baptiste de Mey thans griffier van de stad en de vrijheden van Kaprijke.

- In 1668 of 1669 zat ik gevangen ‘ten steene binnen der stede van Brugghe ... ende ervuyt gheslaeckt gheweest synde op de borgtochte van Bonaventura Quartier’.”

En verder:

- Falet(?) is de procureur van de Cuypere.

- De Cuyper werd door de cipier van het hof voor het gerecht gedaagd tot betaelinghe van de steencosten’.

- De Cuyper heeft zelf de voorschepenen van de Keure voor het gerecht gedaagd.”

80r 10.02.80 Vonnis over het dode lichaam van Jan de Cuypere, gewezen procureur van Kaprijke, die zelfmoord pleegde door ophanging in de gevangenis van het Gravensteen.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging

Jan de Cuypere had zich als gevangene in het Gravensteen van het leven benomen *by worgynghe mette coorde aende deure van de plaetse van syne detentie ... wat eene ongoddelycke saecke is.*

Uitspraak

Ter exemple werd volgende vonnis geveld. Het doode lichaam ... door den scherprechter gheslept van vut de plaetse vande vanghenisse Liggende, tot beneden de trappen van het Graven Castheele ende van daer gheworpen synde op ene hurde [mat geweven met twijgen] met het aensicht naer de aerde, voorder gheslept te worden naer d’ ordinaire plaetse patibulaire ende aldaer ghehanghen.

Al zijn goederen worden geconfisqueerd. Ook moet ‘hij’ de proceskosten betalen. Deze dienen vooraf afgetrokken van de opbrengst van de verbeurd verklaarde goederen.

100v 13.07.83 Vonnis over advocaat Janssens, raadsman van François de Séclin, die zich ergerde aan de manier waarop Jan de Cuypere behandeld werd in de gevangenis.

Beschuldiging: agressie in zijn geschriften als advocaat tegenover de advocaat-fiscaal. François de Séclin heeft zich geërgerd aan de manier waarop de verantwoordelijken voor de detentie van Jan de Cuypere zich van hun taak gekweten hadden. Hij had advocaat Elinga Janssens als raadsman onder de arm genomen bij de formulering van zijn aanklacht tegen de Raad-fiscaal en de ontvanger van de exploten. Beiden achtte hij verantwoordelijk voor de mensonterende behandeling van de Cuyper.

Het Hof ergert zich enorm aan de manier waarop advocaat Janssens zijn aanklacht formuleerde. Dit had men opgemerkt in het advertisement ingediend door Janssens. Zo had die het aangedurfd in artikel 35 te schrijven dat men de Cuypere: “ ... *soo langhen tydt ghedetineert hebben ghelaeten in stricte vanghenisse, erghens in een vuyl ende stinckende gadt ...* ”

In de aanklacht schrijft advocaat Janssens ook dat men de Cuyper niet de mogelijkheid gegeven had om zich te verdedigen. Verder: “ ... *in faulte van welcken denselven de Cuyper hem door desperatie, verdriet ende impatentie 't leven benomen heeft. 't Welcke niet en soude ghebeurt syn soo verre de verweerdens hemlieden tydelyck hadden ghequeten van het debvoir van hemlieden officie ...* ”

Ontboden op de zitting excuseerde Janssens zich en verklaarde dat hij alles voorgelegd had aan zijn opdrachtgever de Séclin, die hem de toestemming gaf.

De Séclin, eveneens ontboden, zei dat hij het een spijtige en ongepaste formulering vond, vooral voor zover het kritiek betrof op de advocaat-fiscaal. In aanwezigheid van de Séclin heeft de griffier dit artikel dan ook geschrapt.

Uitspraak

Advocaat Janssens werd veroordeeld tot de betaling van de rapportkosten.

De griffier dient art. 35 te schrappen uit zijn verslag.

56v 80v 135r 135v Jan Lievens: een gewiekste baljuw van Moeskroen

Opmerking De zaak **Jan Lievens** is omslachtig en bovendien zeer complex.

We beperken ons tot de zaken die we interessant vinden, hetzij voor verder onderzoek, hetzij omdat ze de sfeer weergeven in het betwist gebied [tussen Vlaanderen en Frankrijk] nabij Moeskroen-Luigne en Menen. Ons relaas is zeer beknopt en onvolledig.

56v 13.12.79 Rdsh Stauthals bijgestaan door griffier le Rouffon, de adv.-fisc. Spanoghe.

Jan Lievens wordt in de gevangenis verhoord.

Lievens werd gevangen genomen op bevel van Zijne Majesteit. Reden daartoe was: “ ... *om hem [zich] te moghen justifiëren jehens de sententie 't synen laste vuytghesproken by den souverainen Raede tot Doornycke den eersthen augusti 1679.*”

Lievens (auteur):

“Ik heb Anthone Callens ghestelt [voorgesteld?, aangesteld?] als burgemeester van Moeskroen evenals de schepenen. In 1673 wilde ik hetzelfde schepencollege opnieuw aangesteld zien, maar dit werd belet door de Soevereine Raad van Doornik. Als baljuw was ik gerechtigd om het schepencollege bijeen te roepen voor een extraordinaire vergadering als den noodt sulckx vergeist [vereist].”

Jan Lievens was een duizendpoot die bij duizend en één zaken betrokken was. Hij wordt ondervraagd over de meest disparate zaken: pointingen en zettingen, pacht en napacht van tienden, renten, rekeningen van parochies, transporten van geldsommen, vorige processen, het aanstellen van burgemeester en schepenen van Moeskroen, aanpassen van de *gaigne* [salaris] van een koster omdat die voortaan alle zondagen en heiligdagen op het orgel moest spelen. Hij dient te antwoorden op niet minder dan 182 tichten. Om de haverklap verwijst hij naar

resoluties en ordonnanties. Het is en blijft onbegonnen werk om hiervan een synthese te maken.

Dat hij niet weet wie zijn accusateurs zijn, werkt mateloos op zijn zenuwen. Keer op keer vraagt hij nadere informatie over *syne accusateurs*. Wie heeft dat gezegd, wanneer en op welke ordonnantie is de beschuldiging gesteund? Naarmate zijn examen vordert, komt hij erachter dat burgemeester en schepenen optraden als zijn aanklagers [art. 142]. Hij wijst erop dat hij steeds handelde volgens de bevelen die hij kreeg van het schepencollege.

Vooraleer te antwoorden op het 105-de artikel zegt hij: “... *te versoucken declaratie vande naeme ende toenaeme vande debiteurs ... omme t’ eynden dies de confusie zyner accusateurs anne te wysen.*”

Als antwoord op het LVI-ste artikel vraagt hij: ” ... *te versoucken dat syne accusateurs sullen declareren ende specifiëren wat somme hy in burse soude hebben ghehouden, om ’t eynde dies hunne confusie an te wysen.*”

Op het XCIX-ste artikel vraagt hij: “... *declaratie van de personen wye [die] d’ iniuriën daerby gheroert souden ghedaen hebben ende an wat wethouders*”

In verband met een eventuele fraude bij pointingen en zettingen ontkent hij ten stelligste dat hij iets verkeerd deed. Volgens hem is alles verlopen in overleg met burgemeester en schepenen van Moeskroen, met de pointers en de zettters, met participatie van de Franse intendanten en in overleg met de kasselrij Kortrijk. Hij wijst erop dat Moeskroen en omliggende parochies soms eigen *costhuymen* hebben.

Hij beweert dat hij de pacht van bepaalde tienden kreeg van de abt van Doornik, na een brief van aanbeveling van de gravin van Moeskroen.

Verschijnen ook ten tonele: de weduwe del Porte, Guillaume Toulon, Joos Saman, Hellynck koopman uit Kortrijk, Joos le Fevre, Mathieu Viane die in Moeskroen gearresteerd werd [art. 134], Mathieu Casteleyn, Loys Stock die tweemaal gevangenen genomen werd [art. 152], een zekere Ruisseau, Joos de Bels, Pieter Biscop baljuw van Waterloo die een zekere som ontving van Jan Lievens [art. 154], Jacques Libert die financiële verrichtingen deed met Lievens, Enkel de onderlijnde namen hebben we opgenomen in ons namenregister.

80v 19.01.80 Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Jan Lievens, gevangene, wordt nogmaals verhoord.

Lievens (auteur):

“In 1654 werd ik door de graaf, de burgemeester en de schepenen, de griffier, de pointers en de zettters evenals door de notabelen van Moeskroen aangezocht om baljuw van Moeskroen te worden.

Ze waren bereid om me 20 ponden per jaar te betalen voor de gewone dienst. Daarbij kwamen nog de extraordinaire vacatiën voor mijn optreden buiten de parochie. Door baljuw van Moeskroen te worden, moest ik afzien van de ‘bailluage’ van Ledegem en van de griffie van Rollegem.

In 1674 heb ik me teruggetrokken in Kortrijk omdat het oorlog was. Bovendien stonden burgemeester en schepenen, pointers en zettters van Moeskroen ten onrechte wantrouwig en weigerachtig tegenover de voortzetting van mijn ambt als baljuw. Ze wilden de condities herzien en hebben me gelast om al mijn ‘debvoiren’ [taken] op papier te zetten, wat ik dan ook gedaan heb.

Men mag al de rekeningen controleren. 'Ick ontken iet onbehoorelyck geproffiteert te hebben' noch ten aanzien van de parochie, noch ten aanzien van de kasselrij, ook niet als collecteur bij de pointingen en de zettingen en evenmin bij de verpachtingen."

Lievens beweert dat na controle *'aen syne accusateurs daerby syne volle décharge sal blycken'*.

135r 8.08.81 Rdsh. Triest bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc..

Jan Lievens wordt nogmaals verhoord.

Jan Lievens (auteur):

"Ik sta hier terecht bij decreet van Zijne Majesteit van 15 september 1679 om me te verdedigen voor de feiten waarvan ik beschuldigd werd door de procureur-generaal van Doornik. Daarover werd in augustus 1678 een vonnis geveld in de soevereine Raad van Doornik.

De 70 artikelen van mijn beschuldiging hebben mijn accusateurs ondertussen uitgebreid tot 218 artikelen. Op 18 januari verklaarde dit Hof de meeste van die punten noch ontvankelijk noch gefundeerd.

Ik stel voor een ander proces aan te spannen. Ik ben bereid de kosten ervan te betalen. Het is geenszins mijn bedoeling om de zaak te rekken. Graag ontving ik ook een advertissement [overzicht van de processtukken]."

135v 9.09.81 Het Hof beveelt **Lievens** te antwoorden op de gestelde vragen evenwel zonder prejudicie van zijn *soustenuue* [standpunt] verder zal het Hof beslissen over de verdere rechtsgang.

135v 9.08.81 Rdsh. Triest bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe.

Jan Lievens wordt in de secrete kamer andermaal verhoord.

Lievens herhaalt dat hij niets *ondeugdelycks* gedaan heeft.

Volgende zaken lijken ons interessant.

1. De familie le Poutre is grootgrondbezitter. Michiel le Poutre is 'thans' schepen van Moeskroen.
2. De streek Moeskroen-Luigne genoot beurtelings van de aanwezigheid van Spaanse en Franse troepen. Voor het gemeentebestuur van Moeskroen-Luigne was het dansen op een dunne, slappe koord. Om de bevolking en wat restte van haar bezittingen te beschermen tegen plunderingen en brandstichtingen, bemiddelde de gemeente beurtelings nu eens een *sauvegarde* met de Spanjaarden en dan met de Fransen.
3. De dubbelnaam Moeskroen-Luigne kan verwondering wekken. Over het bestuur van die gemeente vernemen we meer in dit verhoor. Zo kon de verhouding in het schepencollege ofwel 5 tegen 2 ofwel 6 tegen 1 zijn.

139v 9.08.81 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jan Lievens**.

65r 19.12.79 Rdsh. Neyt bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Marie Sobry, 58 jaar, wonend in Bellegem en huisvrouw van Jan de Cruydenaere, wordt in de gevangenis verhoord.

Marie Sobry en haar man betrokken een kamer op het hof van haar schoondochter Anna Delbeke.

Sobry (auteur): *"Toen een mij onbekend persoon op het hof kwam, sloeg ik in paniek en begon zonder ophouden te 'cryschen'. Eerst dacht ik dat het een soldaat betrof. Ik heb hem achterna gezeten met een stok of een riek. Wie de beesten weer naar huis gebracht heeft, weet ik niet.*

Verscheidene koewachters kwamen toegelopen. Eén koe was van mij, de andere was van mijn schoondochter en het kalf was eigendom van een derde persoon. Behalve een koewachter 'heb ik gheene domestique, wel een meysken van ontrent de veerthien jaeren'."

65v 20.12.79 Rdsh. Neyt bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe. **Anna Delbeke**, dochter van Denys, wonend in Bellegem, 26 jaar en huisvrouw van Jan vander Poorten, wordt in het gevangenis verhoord.

Ook zij zegt dat ze niet direct wist dat het om een deurwaarder ging.

Delbeke (auteur): "*Hij heeft twee koebeesten aangeslagen: één van mij en één van Jan de Cruydenaere. Mijn koe moest ik aanwijzen, zodat enkele getuigen dit konden bevestigen. Dat Jan de Cruydenaere schulden had bij Jan-Baptiste Baelde wist ik, maar hoeveel niet. Zowel Marie als ikzelf werden een tijdje nadien aangehouden.*"

65v 11.01.80 Het Hof ontslaat **Anna Delbeke** van gevangenis. Ze mag naar huis gaan. Zij moet beloven dat ze zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens haar procureur haar verwittigt dat het Hof haar daartoe aanmaant.

Het Hof neemt akte van de verklaring van **Marie Sobry**.

80v 17.02.80 Vonnis over Marie Sobry uit Bellegem, huisvrouw van Jan de Cruydenaere. Marie Sobry belette een deurwaarder haar koeien in beslag te nemen. Extraordinaire procedure.

Beschuldiging: verbale en fysieke agressie tegenover een deurwaarder.

Als gevolg van een vonnis door de Raad van Doornik, gaf de Raad van Vlaanderen opdracht aan deurwaarder Jacques vander Haeghen om bij Marie Sobry twee koeien en een kalf aan te slaan. Op 27 september 1679 waagde de deurwaarder vergezeld door twee assistenten zich op haar boerderij. Marie Sobry protesteerde *door te slaen op eenen ketel roepende moort*. Er kwam volk toegelopen en enkele koewachters beletten de deurwaarder het vonnis uit te voeren. Bovendien achtervolgde Marie de deurwaarder en zijn assistenten gewapend met *eenen stock offe rieck*.

Uitspraak

Het Hof zegt rekening te houden met haar lange detentie en haar hoge ouderdom.

Sobry moet voor het Consistorie verschijnen en *vallende op haar beede knien Godt en justicie verghiffenis bidden*. Bovendien wordt ze voor twee jaar verbannen uit het graafschap. Na haar vrijlating moet ze Gent binnen de vierentwintig uren en Vlaanderen binnen de drie dagen verlaten. Tenslotte dient ze ook de proceskosten te betalen.

66v 27.12.79 Rdsh. Renynghe bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Pierre Martin, zn van Léon, 33 jaar, geboren de provincie Laval (Fr.), wonend in Brugge en thans gevangen, wordt verhoord.

Martin (auteur): "*Ik heb de brief van 15.03.1679 geadresseerd aan Simon Marchade, koopman, rue Saint-Denis à Paris, gelezen. De brief vangt aan met: très humble serviteur Pierre Martin. Ik ontken dat ik deze brief geschreven heb. Het geschrift lijkt op het mijne, behalve de handtekening. Wel heb ik zakenrelaties met Marchade. Ook ben ik nog 700 Franse zilveren ponden schuldig aan hem.*"

67r 27.12.79 In de zaak **Pierre Martin** beveelt het Hof de adv.-fisc.(?) zijn bewijzen voor te leggen.

67r 1.01.80 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Renynghe bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc Spanoghe.

Pierre Martin wordt nogmaals verhoord. Hij zegt dat hij niet altijd zijn berichten ondertekend heeft. Hij somt enkele data op van brieven die wel door hem geschreven en ondertekend zijn.

82r 15.02.81 Vonnis over Pierre Martin.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging.

Pierre Martin wordt beschuldigd van onbeschoft en agressief gedrag in zijn brieven.

Uitspraak.

Pierre Martin krijgt 300 gulden boete en moet tevens de proceskosten betalen.

67v-70v Eeklo: oppositie en beroering tegen het verleggen van de graanmarkt.

De chronologie van de gebeurtenissen is absoluut niet duidelijk. Zo heeft de griffier tweemaal een onleesbare correctie aangebracht. Of het 1677 ofwel 1679 is, valt niet uit te maken. Wellicht betreft het een aanslepend conflict in verschillende taferelen. We beperken ons tot het vermelden van enkele losse fragmenten.

In 1677 was Jan van Heule schepen van Eeklo. Er waren plannen voor een nieuwe graanmarkt.

Op 8 juli ontstond er groot ‘*ramour*’ voor het huis van Lieven Heyle. Hierbij sneuvelden enkele van zijn ruiten.

Op een marktdag in juli 1677 was baljuw Kerckhove van plan de plaats van de nieuwe markt aan te wijzen. Toen hij aankwam, hadden landslieden reeds enkele zakken graan gelost, helaas op de verkeerde plaats. Een klein misverstand, maar genoeg om de hoofden te verhitten.

Op 29 juli 1677 ontstonden er ernstige troebelen omwille van het verplaatsen van de marktplaats.

Jan Willemaert vertelt het zo (auteur): *“Ik woon naast Lieven Heyle en er staat geen afsluiting tussen onze erven. Op het einde van de markt, na vijf uur, zag ik Lieven Heyle naar me toekomen met een mes. Met mijn stok heb ik het afgeweerd. Het kan dat ik hem geraakt heb, maar in de duisternis heb ik het niet precies gezien.”*

Onderstaande personen, allen uit Eeklo, werden achtereenvolgens verhoord in de secrete kamer van het Hof: Rdsh. Renynghe bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe. De eerste drie werden op 2 januari 1680 verhoord, de volgende drie op 9 januari 1680.

67v 2.01.80 **Joos van Heule**, zn van Jan, 40 jaar en kleermaker.

69r 2.01.80 **Marie Pauwels**, dochter van Pieter, 36 jaar en vrouw van Joos van Heule.

69r 2.01.80 **Marie vanden Bossche**, dochter van Jan, 21 jaar en dienstmeid bij Joos van Heule.

70r 9.01.80 **Jan Willemaert**, zn van Jan, 40 jaar en smid.

70v 9.01.80 **Josyncken de Veldere**, dochter van Pieter, 42 jaar en vrouw van Jan Willemaert.

70v 9.01.80 **Elisabeth Pauwels**, dochter van Pieter, 21 jaar, jonge dochter.

70v 10.01.80 Het Hof beslist dat **alle verdachten** naar huis mogen terugkeren op volgende voorwaarden. Ze moeten beloven dat ze zich zullen aanmelden in het Gravensteen, telkens

hun procureur de Puyt(?) hen verwittigt dat het Hof hen daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient elk van hen 200 gulden borgsom te betalen.

71r 10.01.80 Rdsh. Renynghe bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe. **Dierick Coppens**, zn van Lieven, 31 jaar en baljuw van Meere (Land van Aalst) wordt in de fiscale kamer ondervraagd.

Betreft een bevoegdheidsbetwisting en een oplopende ruzie tussen Dierick Coppens en de stadhouder van Aalst en het Land van Aalst.

Coppens (auteur): *“Op 21 augustus 1680 kwam de stadhouder van Aalst in Meere om een brouwketel te ‘weeën’. De stadhouder wilde de brouwketel van de wezen de Sadeleere aanslaan, Op mijn vraag of hij hiertoe gerechtigd was, kon hij geen afdoend antwoord geven. Zelf heb ik de ketel gesekwesteerd in de kerk. Ik beschikte immers over een schriftelijk mandaat vanwege Gillis van Himpe en Robrecht de Vuyst, voogden van de wezen van Pieter de Sadeleere, om de ketel te beheren. Dit werd bij vonnis bevestigd in een proces aangespannen namens mevr. Cromphaut, moeder van de wezen. Of de stadhouder mij geverbaliseerd heeft, weet ik niet. In ieder geval heb ik geen exploit ontvangen.”*

72r-76r Zwaar conflict tussen stadsbestuur van Deinze en deurwaarder Joos vander Straeten.

Opmerking In geen enkel van onderstaande *examens* werd ingegaan op de aanleiding van de dagvaarding noch op de lastgever ervan. We menen te weten dat Joos vander Straeten deurwaarder was bij de Grote Raad van Mechelen.

Volgende personen werden op 15.01.80 achtereenvolgens in de fiscale kamer verhoord.

72r **Guillaume Roelandts**, zn van Louys, 46 jaar en schout van Deinze.

73v **Jan van Grevenbroeck**, zn van Anthone, 28 jaar, ontvanger en ‘agent’ van de markies van Deinze.

74r **Louys Bourdeaux**, zn van Simon, 23 jaar, *apothekaris-chirurgyn* en schepen van Deinze.

75r **Joos Dhont**, zn van Jan, 55 jaar en ambtenaar van het markizaat Deinze.

76r **Jacques de Grave**, zn van Jan, 29 jaar en ambtenaar van de stad en het markizaat Deinze.

72r 15.01.80 Rdsh. Brant bijgestaan door griffier le Rouffon, de adv.-fisc. Spanoghe. **Guillaume Roelandts**, zn van Louys, 46 jaar en schout van Deinze, wordt in de fiscale kamer ondervraagd.

Mysterieuze zaak! We geven enkele losse items.

Messagier Deckere heeft een dagvaarding afgeleverd. Onderbaljuw Dhont heeft die overgemaakt aan burgemeester en schepenen van Deinze.

Roelandts (auteur): *“Ik vroeg me af welk recht Deckere daartoe had en wie zijn opdrachtgever was. Op bevel van burgemeester en schepenen heb ik ambtenaren bevolen om Deckere gevangen te nemen. Aan Deckere hebben burgemeester en schepenen gevraagd of het initiatief van de dagvaarding uitging van dit Hof of van de Luitenant Civiel van de ‘Indaeghinghe’ te Gent. Omdat hij niet wilde antwoorden hebben burgemeester en schepenen bevolen hem in de gevangenis te steken.*

Na bezoek van deurwaarder Joos vander Straeten werden beide [jawel!] messagiers, vanden Bossche en Deckere, uit de gevangenis ontslagen. Achteraf werden ze opnieuw gevangen

gezet. Vanden Bossche omdat hij de ‘steenkosten’ [gevangeniskosten] niet betaald had en Deckere omdat hij de naam van zijn opdrachtgever niet wilde verklappen.”

72r 18.01.80 **Beslissing van het Hof.**

Het Hof laat **Jan van Grevenbroeck, Joos Dhondt, Jacques de Grave, Guillaume Roelandts** en **Louys Bordeaux** naar huis terugkeren. Wel moeten ze zweren dat zij zich zullen aanmelden in het Gravensteen, telkens hun procureur hen verwittigt dat het Hof hen daartoe aanmaant

Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dienen de twee laatstgenoemden elk 25 ponden groten borgsom te betalen.

De ‘desbetreffende’ documenten dienen overgemaakt aan de advocaat-fiscaal, *omme ten laste van deurwaerdre Joos vander Straeten te doen het debvoir van hemlieden officie.*

73v 15.01.80 Idem als hiervoor.

Jonkheer **Jan van Grevenbroeck**, zn van Anthone, 28 jaar, ontvanger en agent van de markies van Deinze, wordt verhoord aan de hand van dezelfde tichten als bij Guillaume Roelandts.

Jan van Grevenbroeck (auteur): *“Ik heb de schout aan messagier Deckere horen vragen in naam van het college, wie zijn lastgever was. Kwam hij op bevel van het Hof, dan zouden we de vraag respecteren. Indien hij gezonden was door de Luitenant Civiel van de ‘Indaeghynghe’ [te Gent], dan zouden we de vraag naast ons neerleggen. Deckere zei dat hij ten gepaster tijde de namen van zijn opdrachtgevers zou bekend maken.”*

74r 15.01.80 Idem als hiervoor.

Louys Bordeaux, zn van Simon, 23 jaar en *apothekaris-chirurgyn* te Deinze, wordt verhoord aan de hand van dezelfde tichten als bij Roelandts.

Zelfde relaas als bij Jan van Grevenbroeck, maar Bordeaux voegt er nog aan toe (auteur): *“Samen met de burgemeester en de andere schepen heb ik Deckere naar de gevangenis verwezen. Deurwaarder vander Straeten heeft messagier Deckere vrijgelaten.*

De vrouw van de cipier is gekomen om de betaling van de twee gevangen messagiers te eisen. Burgemeester en schepenen weigerden voor die kosten in te staan. Daarop hebben we de twee opnieuw in de gevangenis gestopt.”

75r 15.01.80 Idem als hiervoor.

Joos Dhont, zn van Jan, 55 jaar, ambtenaar van het markizaat en de stad Deinze, wordt verhoord.

Dhont wordt geconfronteerd met dezelfde tichten als Roelandts.

Dhont (auteur): *“Messagier Deckere had een bevel tot vrijlating bij zich. Ik weet niets af van de discussie tussen de schout en Deckere. Op vraag van de schout wilde Deckere de naam van zijn lastgever niet geven. Op bevel van burgemeester en schepenen heb ik Deckere daarom in de gevangenis geleid. Deurwaarder vander Straeten heb ik bij burgemeester en schepenen gezien. De vrouw van de cipier kwam klagen bij een schepen dat de gevangen messagiers vrijgelaten werden zonder betaling van de steenkosten. Daarop hebben de schout en voornoemde schepen me gelast om de twee messagiers opnieuw naar de gevangenis te leiden tenzij ze de steencosten wilden betalen, iets wat ze weigerden.”*

76r 15.01.80 Idem als hiervoor.

Jacques de Grave, zn van Jan, 29 jaar en ambtenaar van de stad en het markizaat Deinze, wordt verhoord.

De Grave (auteur): “*Op bevel van burgemeester, schepenen en schout heb ik geholpen om Deckere weer in de gevangenis te steken.*”

De Grave bevestigt de tussenkomst van de vrouw van de cipier en het gevolg ervan.

77r 16.01.80 Rdsh. Voorspoel bijgestaan door griffier le Rouffon, de adv.-fisc. Spanoghe. **Joos de Brauwer**, zn van Niclays, 40 jaar hielp 's zomers in *blekerijen*.

Betreft een conflict over een betaling. Joos de Brauwer beweert dat Pieter Legiers de penningen opgestreken heeft.

77v 16.01.80 Rdsh. Renynghe, en adv.-fisc. Spanoghe en griffier le Rouffon.

Heindricq Callaert, zn van Paschier, 51 jaar, landsman en herder uit Hemelgem (Land van Gavere) wordt in de gevangenis verhoord.

Versie van Heindricq Callaert (auteur):

“De ambtenaren Droesbeke en Frans Pauwels [assistenten van de baljuw] namen mijn koe mee. Ontvanger Pieter Callaert, mijn broer, heeft hen bevolen de koe naar Gavere te drijven om daar verkocht te worden. Een schriftelijk bevel voor de uitvoering van het vonnis konden ze niet voorleggen, waartoe ze volgens de baljuw verplicht waren.

Ook de koe van François Sollewyn wilden ze meedrijven. Toen die zich daartegen verzette, heeft assistent Pauwels hem neergeslagen. Sollewyn bloedde fel. Toen de baljuw dit zag heeft hij Pauwels bekeven.”

77v 17.01.80 Het Hof geeft bevel aan het officie-fiscaal binnen de veertien dagen *preuve te doene*. Gebeurt dit niet dan wordt **Heindricq Callaert** vrijgelaten.

78v 16.01.80 Idem als hiervoor.

François Sollewyn, zn van François, 36 jaar en wonende in Hemelgem, wordt verhoord.

Versie van François Sollewyn (auteur): “*Op 10 juni 1679 kwamen twee ambtenaren van Gavere ‘in myne lochtynck’ om mij te verbaliseren, omdat ik mijn zettingskosten niet kon betalen. Ontvanger Pieter Callaert weigerde me uitstel van betaling. Omdat ik mijn koe wilde terugnemen van de ambtenaren, heeft ambtenaar François Pauwels ‘twee vehementen slaeghen op myn hooft ghegheven. Ick viel duyselachtich ter aerde neer’.*”

Opmerking De tweede ambtenaar heette Gyselynck.

83r 27.01.80 Rdsh. Reynynghe bijgestaan door griffier le Rouffon, de adv.-fisc. Spanoghe. **François Sollewyn**, landsman uit Hemelgem, wordt in de gevangenis andermaal verhoord.

Sollewyn (auteur): “*Het koegeld was betaald, maar de ambtenaren beweerden dat ik nog maalgeld schuldig was van de vorige jaren. Ze konden geen bevel tot uitvoering van het vonnis tonen.*”

81r 17.04.80 Hendrick Callaert en François Solewyn uit Hemelgem veroordeeld wegens resistentie tegen ambtenaren.

Extraordinaire procedure

Beschuldiging Verbale en fysieke agressie, weerstand tegenover ambtenaren.

Uitspraak Callaert krijgt 150 gulden en Solewyn 100 gulden boete. Beiden worden voor drie maanden verbannen uit het land van Gavere. Daarnaast dienen ze ook de proceskosten te betalen.

Geraardsbergen: zwaar conflict tussen baljuw vande Kerckhove en deurwaarder Braeckman. De baljuw eiste prompte betaling na een proces verbaal.

79v 19.01.80 Rdsh. Voorspoel bijgestaan door griffier le Rouffon, de adv.-fisc. Spanoghe. **Charles vanden Kerckhove**, zn van Jacques, 33 jaarbaljuw en stadhouder van de stad en de haven van Geraardsbergen, wordt in de fiscale kamer verhoord.

Vanden Kerckhove (auteur): *“Deurwaarder Braeckman is begonnen door me ’ iniurieuse’ [beledigende] woorden toe te slingeren. Daarop heb ik ‘affrontueuse’ woorden gebruikt. Op bevel van Braeckman heeft een van zijn assistenten me aangevallen. Toen die zijn degen trok, heb ik hem een vuistslag gegeven. Er spatte zelfs bloed op mijn ‘craewat’ [das]. Een toeloop van volk ontstond, zodat velen getuige waren van het incident.”*

80v 19.01.80 Charles vanden Kerckhove mag naar huis terug te keren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 600 gulden borgsom te betalen.

82v Geen datum. Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe. **Adriaen de Raedt**, zn van Pieter, 30 jaar en tavernier van *De Swaene* te Waregem, wordt in de fiscale kamer verhoord.

Het geschrift van de griffier is zeer goed leesbaar, maar het verhaal is absoluut niet duidelijk. Volgende namen komen er in voor: Pieter Opsomere, Cathelyne du Forré, Cathelyne du Jardin en Balcaen pastoor te Tiegem.

83r 27.01.80 Het Hof geeft **Adriaen de Raedt** de toelating om naar huis terug te keren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Allaert hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 300 gulden borgsom te betalen. Hij moet binnen de acht dagen een *‘behoirelycke’* akte van borgtocht afleveren in handen van de adv.-fisc.

84r 22.03.80 Rdsh. Stalins bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe. **François de Smet**, zn van Lieven, 34 jaar, brouwer uit Gent, wordt in de secrete kamer verhoord.

De Smet (auteur): *“Ik had een afspraak met deurwaarder Spanoghe, maar die kwam niet af. In een voorafgaande discussie met hem zou ik gezegd hebben dat ik er de voorkeur aan gaf nog eens te betalen liever dan in ... [onleesbaar : exemptie?] te gaan. Toen is Spanoghe weggegaan zeggende: ”Ick sal u wel leeren.” ”*

84v 28.03.80 François de Smet krijgt de toelating om zijn zaken voort te zetten in en buiten Gent. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 300 gulden borgsom te betalen.

84v 2.04.80 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier Helias, de subst. p.-g. van Heule.

Joos Col, zn van Arnauts, 28 jaar en ontvanger van het bisdom Gent in het kwartier van Moerbeke, wordt in de secrete kamer verhoord.

Col wordt ervan verdacht dat hij dossiers liet verdwijnen. Komen ter sprake: het kasteel van Wulfsdonck en Errembaut, president van het Hof.

85r 3.04.80 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Joos Col**.

85r 11.04.80 Rdsh. de Jonghe bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe. **François Meiers**, zn van Cornelis, 44 jaar en landsman, wordt in de fiscale kamer verhoord. François Meyers (auteur):

*“ 1. Op een dag in maart 1680 ben ik met mijn wagen van Vlissingen naar Wenduine gereden.
2. Jan van Ghavere, ‘toeziender van den ontvanger van ’t extraordinaire’ [blijkbaar wat aanspoelde], heeft me gevraagd enige wijnen die na het tempeest aangespoeld waren, te verzamelen. Iets wat ik ook gedaan heb.
3. Een zevental bootsgezellen van de Oost-Indiëvaart hebben, met geweld en zonder mijn toestemming, wijn op mijn wagen geladen.”*

85r 3?.04.80 Het Hof neemt akte van de verklaring van **François Meyers**.

85v 4.05.80 Rdsh. de Jonghe bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe. **Wolfgangus de Cuypere**, zn van Jan, 40 jaar, wonend in Handzame en griffier van het Ambacht van Kortemark, wordt in de fiscale kamer verhoord. Wolfgangus de Cuypere (auteur):

“ Een tijdje geleden heeft een onbekende op de ‘plaetse’ van Handzame gevraagd of hij enkele schepenen van die parochie kon spreken. Ik heb hem geantwoord dat een van de schepenen, met name chirurgyn Jan van Overschelde, in de buurt woonde. Daarop vroeg ik hem waarom hij die schepenen wilde spreken. Hij antwoordde dat hij ambtshalve zwijgplicht had, en dat hij van de schepenen een attest wilde bekomen. Omdat ik van de parochie was, vroeg hij of ik wilde meegaan. Hierop zei ik dat ik andere zaken te doen had.”

86r 6.05.80 Het Hof beslist dat **Wolfgangus de Cuypere** naar huis mag terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 250 gulden borgsom te betalen.

86r 10.05.80 Rdsh. Voorspoel bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe. **Jaspard Bossuyt**, zn van Jan, 53 jaar en baljuw van Leeuwerghem, wordt in de secrete kamer ondervraagd.

Bossuyt wordt blijkbaar verdacht van financiële onregelmatigheden, want in zijn verdediging verwijst hij regelmatig naar ‘de rekeningen’.

Bossuyt cumuleerde, want hij hield zich bezig met ‘den ontfanck ende collecte van penninghen’ en leverde ook bier. Voor de betaling van het bier ontving hij een achttal zakken koren en tarwe.

86v 11.05.80 Het Hof beslist dat **Jaspard Bossuyt** naar huis mag terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 600 gulden borgsom te betalen.

86v 17.05.80 Rdsh. Bernaighe bijgestaan door griffier Helias, de subst. van de p.-g.. **Pieter Verhasselt**, zn van Pauwel, 31 jaar en deurwaarder van ‘de Lieutenant Civil vande Indaeghynghe’ van Dendermonde, wordt in de gevangenis ondervraagd.

Ingewikkeld geval! Blijkbaar fraudeerde Verhasselt bij het innen van schuldvorderingen, o.a. door onnodige exploitatie te schrijven.

Namen die voorkomen: Jan de Block, wonend in Zele en blijkbaar deurwaarder bij de 'Lieutenant Civil van de Indaeghinghe' van Dendermonde, Maryn Pauwels, assistent van dw de Block.

88v 18(?).05.80 Vervolg verhoor van **Pieter Verhasselt**.

Pieter Verhasselt (auteur):

“Bevelen tot betaling heb ik nooit uitgeschreven tenzij na uitdrukkelijk bevel van deurwaarder van Heuvel. Ik ontken dat ik op 12 juli jongstleden van dw van Heuvel een boete kreeg in de herberg ‘Den Duyts’. [Van Heuvel is tweede deurwaarder van de Lieutenant Civil van Dendermonde.] Wel heeft hij gezegd dat hij in het bezit was van verscheidene akten die ik moest betalen en dat hij mij daarom zou sommeren.

Later heeft hij mij bevolen bij hem thuis te komen. Dan heeft hij mij wel een boete gegeven op bevel van Zijne Majesteit. In aanwezigheid van twee van zijn assistenten, ‘elck met eene pistole in de hant ende met den duym op de haen’, hebben ze mij naar de gevangenis van het Gravensteen gevoerd. Ze hadden mij ‘met force ghecoort ende ghebonden ... op eenen wagen’.”

89v 18.05.80 Het Hof ontslaat **Verhasselt** voorlopig van gevangenis, op voorwaarde dat hij kan bewijzen dat hij de civiele schuld waarvan hoger sprake, voldaan heeft. Ook moet hij zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur vande Velde hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

88r 17.05.80 Rdsh. de Jonghe bijgestaan door griffier le Rouffon, de adv.-fisc. Spanoghe. **Jan van Hove**, zn van Joos, 45 jaar en landsman uit *Ansaeme* [Handzame], wordt in de fiscale kamer verhoord.

Jan van Hove (auteur): *“De beesten [blijkbaar eigendom van Jan de Wachter] werden uitgedreven. Het dochtertje van de Wachter is me komen vinden in de herberg Het Withuis. Ze vroeg me te komen zien ‘uyt wat craghte’ [met welk recht] de baljuw dit deed. Zelf heb ik in ‘die herberghe ghesmoort een pyken toeback met een tancxken in de handt’.”*

88v 17.05.80 Idem als hiervoor.

Laureys Lobbestael, zn van Laureys, 23 jaar en wever uit Handzame, wordt in de fiscale kamer verhoord.

Laureys Lobbestael (auteur): *“Ik zat op mijn weefgetouw in de herberg het Withuis. Toen kwam het dochtertje van Jan de Wachter binnen. Ze zei dat de beesten van haar vader aangeslagen waren. Omdat haar vader niet kan lezen, heeft ze aan Jan van Hove gevraagd het vonnis te lezen. Zelf heb ik mijn getouw niet verlaten.”*

88v 18.05.80 Het Hof staat **Jan van Hove** toe naar huis terug te keren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Brinx hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

Laureys Lobbestael mag eveneens naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Brinx hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant.

89v 18.05.80 Rdsh. de Jonghe bijgestaan door griffier le Rouffon, de adv.-fisc. Spanoghe. **Jacques de Keersgieter**, zn van Cornelis, 51 jaar, postulant-procureur, wordt in de gevangenis verhoord.

Er is sprake van burgemeester en schepenen van Zwijndrecht. Het betreft elf tichten. Op de eerste en de laatste ticht verklaart de Keersgieter van niets te weten. De andere negen ontkent hij.

89v 23.05.80 Het Hof '*slaecht*' **de Keersgieter** '*van vanghenisse*'. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

90r 21.05.80 Rdsh. Brant bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe. **Jan vanden Broucke**, zn van Christoffel, 34 jaar en landsman uit Poelare, wordt in de fiscale kamer verhoord. Uit het relaas leren we alleen dat vanden Broucke met deurwaarder Spanoghe een conflict had. Wel beweert hij dat hij Spanoghe niet *getoucheerd* heeft.

90r 21.05.80 In de beslissing van het Hof is er spraak van twee verweerders. We vermoeden dat naast **Jan vanden Broucke** als eerste betichte en **Christoffel van Eesbeke**, zn van Olivier, de tweede betichte is [zie hierna].

Het Hof beslist dat:

1° het verzoek van Jan vanden Broucke tot *slaking* van [ontslag uit] gevangenis, niet ontvankelijk is. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten dient hij 600 gulden borgsom te betalen.

2° Christoffel van Eesbeke mag wel naar huis terugkeren op de hierna volgende voorwaarden. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 1000 gulden borgsom te betalen.

90r 31.05.80 Idem als hiervoor.

Christoffel van Eesbeke wordt in de fiscale kamer verhoord. Uit dit uiterst summier verslag valt niets af te leiden.

90v 21.05.80 Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier de Vriese, adv.-fisc. Spanoghe.

Jacobus vander Laenen, zn van Abraham, 48 jaar, wordt verhoord (eveneens in de fiscale kamer?).

Ook uit dit verslag valt niets af te leiden

90v ? Rdsh. Triest bijgestaan door griffier le Rouffon, de subst. vd p.-g..

Opmerking De naam van de betichte zoals die geschreven is door de griffier, verschilt grondig van de handtekening van de betichte. Trouwens, het geschrift van griffier le Rouffon is nagenoeg onleesbaar.

Joos de Wilse(?), deurwaarder geautoriseerd voor het innen van de penningen ‘*ancommende Zyne Majesteyt ...*’ wordt in de secrete kamer ondervraagd.

- Hij zegt dat hij deurwaarder is sedert 26 februari 1680.
- Hij verklaart dat hij zelf een bepaalde kwitantie schreef, dit met toestemming van burgemeester Waesberghe.
- Betichte heeft ergens gedurende zestien dagen wetteboden gelegd. Hij wordt ervan verdacht dat hij deze wetteboden tweemaal aangerekend had. Immers, hij had nog een andere persoon geverbaliseerd en daar dezelfde wetteboden gelegd.
- Hij duidde Joos Ceuterckx, Lieven vander Meulen en Joos Agheman (allen uit Zottegem) aan als zijn assistenten.
- Gevraagd naar zijn notitieboeken belooft hij deze binnen de acht dagen zijn voor te leggen.

90v 6.07.80 Het Hof laat **Joos de Wilse(?)** terug naar huis gaan. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur vande Velde hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 500 gulden borgsom te betalen.

92r 9.07.80 Rdsh. Triest bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe. **François vander Straeten**, zn van Jacques, 24 jaar en deurwaarder van de Grote Raad (van Mechelen), wordt in de secrete kamer verhoord.

Vander Straeten (auteur):

“Op 22 september 1679 heb ik deurwaarder de Roo ontmoet. Hij is begonnen met me uit te schelden. Op mijn beurt heb ik hem geaffronteerd. De Roo heb ik niet ‘gheagresseert met myne fusieke’. Het is ook niet waar dat ik hem tot bloedens toe verwond heb. Nadat ik zijn paard liet lopen, hebben we geworsteld. ‘Ick heb hem daernaer vuyt compassie laeten gaen’. Bedoelde proces verbalen heb ik ‘ghedresseert’ op bevel van Christoffel Bombeke, gewezen burgemeester van Hondegem. Dat sommige landslieden in het Land van Aalst ‘het coeghelt’ reeds betaald hadden, wist ik niet, want ik had hun kwitantie niet gezien.”

92v 17.07.80 Merkwaardige beslissing van het Hof in het geval van deurwaarder van de Grote Raad van Mechelen **François vander Straeten**. *’t Hof alghesien reguleert de saeke à charge et décharge ende ten surpluse nihil.*

93r Blijkbaar 9.07.80 Rdsh. Triest, bijgestaan door griffier le Rouffon, de substit. p.-g.. **Anthone Soetaert**, 27 jaar, gevangene, deurwaarder van het Hof voor de inwoners van Oudenaarde, wordt verhoord.

Volgende personen komen ter spraak: deurwaarder vande Putte, procureur Hanckaert, advocaat vander Meulen en deurwaarder Santins (met wie Soetaert in conflict is).

93v-95v Raad van Vlaanderen wantrouwig tegenover brieven vanuit Frankrijk naar Holland en omgekeerd. Een stukje geschiedenis van de posterijen.

93v 31.07.80 Rdsh. Triest bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe. Opmerking Met enige reserve pogen we enkele fragmenten te resumeren. Bedoeling is een globaal idee te geven van de dienstverlening door de [private] posterijen. Zoals geschreven in de inleiding, geeft de griffier enkel de antwoorden van de ondervraagde weer, niet de vragen. Vandaar dat ons verslag soms grote hiaten vertoont.

Gillis van Bocxelaere, zn van Jan, Gent, 26 jaar en knecht van hotelier Christiaan Coleman wonend op Sint-Jacobs in de Veldstraat.

Van Bocxelaere (auteur): *“Ik heb omtrent drie jaar bij mijn meester Coleman gewoond. Ook heb ik enkele maanden te Rijsel in ‘de hostellerie De Rosemaryn’ gelogeed.*

Vooraleer ik naar Rijsel trok, reisde ik een tijdje van Petegem naar Antwerpen, met de valise van de posterijen. Teruggekeerd vanuit Rijsel deed ik dagelijks de ‘voiage’ van Wevelgem naar Gent, en van Gent naar Antwerpen of Brussel. Buiten de ordinaire correspondentie in de ‘valise’, ontving ik soms brieven onderweg. Sommige van die brieven ontving ik te Harelbeke in ‘De Schwaene’.

De brieven die ik onderweg ontving, heb ik soms zelf besteld. Andere liet ik over aan de briedrager in Antwerpen, dit na toestemming van de postmeesters Matton en de Vos. Nooit heb ik brieven ontvangen, gekocht of verkocht, komende uit Bordeaux of uit andere plaatsen in Frankrijk en die bestemd waren voor Antwerpen, Amsterdam of Rotterdam. Op bevel van mijn meester haalde ik in Meulestede de pakketten bestemd voor Gent en Zeeland uit de ‘valise’. Met de rest reed ik naar Antwerpen of Brussel. Onlangs werd iemand anders aangesteld om de ‘valise’ te openen en de pakketten voor Antwerpen en Gent eruit te halen.

Voor de brieven die ik kreeg van de Franse postillons in Wevelgem heb ik niet betaald. Ik heb die brieven wel geruild voor andere brieven die ik onderweg gekregen had en die bestemd waren voor Franse dorpen of steden.

Aanvankelijk ontving ik van Coleman voor mijn dagelijkse reizen ‘tot acht ponden grooten ’s jaers’. Eens terug uit Rijsel, waar ik tijdelijk woonde, was dat zes ponden ’s jaers of drie gulden per maand. Daarvan diende ik mijn eigen mantel en laarzen evenals het onderhoud van mijn kleren, te betalen.”

93v 17.08.80 Het Hof neemt akte van de verklaring van **van Bocxelaere**.

95r 31.08.80 Idem als hiervoor.

Jaspar Verzee, zn van Jan, 41 jaar, geboren in Merksem en wonende op Sint-Jacobs (Gent) bij hotelier Christiaan Coleman, wordt verhoord.

Verzee (auteur): *“Een jaar geleden nam ik bij Coleman mijn intrek. Dit jaar heb ik voor hem diverse ‘voiaagen’ gedaan met ‘cleyn ordinaire’ naar Brugge, Antwerpen, Brussel, en tevens naar Kortrijk en Wevelgem. Een zevental keren ben ik met de grote ‘maele’ naar Antwerpen en van Wevelgem naar Meulestede gereisd.*

Soms ontving ik ook brieven onderweg in een herberg en andere van een postillon die ze zelf onderweg ontvangen had. Daarvoor kreeg’ ick één silver ofte twee blancken naer advenante vande plaetse’ van waar die kwamen of van de plaats van bestemming. Soms gaf ik de postillon brieven die ikzelf onderweg ontvangen had.

De ‘maele’ [valies?] heb ik nooit geopend tenzij op het kantoor van bestemming.

Brieven uit Frankrijk of Engeland heb ik nooit gekocht noch verkocht.

Van mijn meester Coleman ontving ik één patacon per maand. Ik moest zelf instaan voor de kosten van mijn mantel, mijn kleren en mijn laarzen. Zelfs de aankoop van een posthoorn werd van mijn loon afgetrokken.”

95r 27.08.80 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Beauman** en van **Verzee**.

96r 27.08.80 Gehoord het verslag van de adv.-fisc. beslist het Hof dat **Jaspar Verzee** en **Jan Beauman** naar huis mogen terugkeren. Zij moeten zweren dat ze zich zullen aanmelden in het

Gravensteen, telkens hun procureur vande Velde hen verwittigt dat het Hof hen daartoe aanmaant.

95v 31.08.80 Idem als hiervoor.

Jan Beuman, zn van Michiel, 18 jaar, wonend in Gent en huisknecht van Christiaen Coleman, wordt als getuige [deposant] verhoord.

Beuman (auteur): *“Een klein jaar geleden kwam ik als huisknecht in dienst van Cooleman. In dienst van mijn meester heb ik vier maanden gelogeed te Rijsel in de hostellerie ‘Den Rooden Ruyter’. Terug in Gent deed ik twee maanden dienst met het ordinaire van Gent naar Wevelgem en terug. Onderweg ontving ik brieven onder andere van de Franse postillon. Die zei me dat hij die tussen Menen en Rijsel ontvangen had. Ook deed ik een paar reizen naar Antwerpen en Brussel.*

Brieven vanuit Bordeaux of uit andere Franse steden met bestemming Rotterdam of andere Hollandse steden, heb ik nooit ontvangen.

Nooit heb ik ‘de maele’ geopend tenzij in Wevelgem en in Meulestede alwaar ik de pakketten bestemd voor Antwerpen, Zeeland en Gent overhandigde aan de betrokken postillon.

Hou ik geen rekening met de pakketten die ik onderweg ontving, dan ontving ik van mijn meester drie gulden per maand. Hiermee moest ik instaan voor het onderhoud van mijn mantel, mijn kleren en mijn laarzen.”

95v 17.08.80 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jan Beuman**.

119r 10.12.80 Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe. Gillis van Bocxlaer wordt in de gevangenis verhoord.

Gillis van Bocxlaer (auteur):

“Brieven die ik onderweg op het platteland ontving, gaf ik soms aan de brievendrager of zijn vrouw. Het was gebruikelijk, ook bij mijn confraters, om daarbij te profiteren [om daarvoor betaald te worden]. Nooit heb ik een valise [met post] opengebroken en evenmin brieven uit de pakketten gehaald.”

Gevraagd of hij ooit twintig of meer brieven ontving van Gillis Verzee, genaamd ‘Dicke Lippe’, of van iemand anders, antwoordt hij (auteur):

“Dergelijke aantallen brieven ontving ik nooit, hoogstens een viertal waaronder een paar voor Holland. Onderweg zag ik soms een zatte Verzee. Ik herinner me niet dat ik hem ooit dronken vond in een schuur in Petegem of Meulestede. Aan hem heb ik nooit brieven gegeven.”

96v-100r 110v-113r Betwisting over de jurisdictie over de Oostmeersen: de baljuws van Deinze en van *Bachte-Maria-Lerne* arresteren elkaar!

Achtereenvolgens worden verhoord:

96v **Andries de Meyer**, zn van Andries, 54 jaar en baljuw van Deinze.

97v **Gabriel de Waghenaere**, zn van Jan, 44 jaar en burgemeester van Deinze.

98v **Jan Faulte**, zn van François, 52 jaar, wonend in Petegem en schepen van Deinze.

99v **Gheeraert vander Straeten**, zn van Pieter, 35 jaar, wonend in Deinze en aldaar schepen.

100r **Jacques Marre**, zn van Marten, 40 jaar, schepen van Deinze en herbergier in *Den Hert* te Petegem.

97v 09.08.80 Het Hof *consenteert Andries de Meyer naer huys te keeren*. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur vande Velde hem

verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

Opmerkingen

1. De griffier geeft een zeer gedetailleerd relaas. Omdat dit verslag doorspekt is van het geldend *costuymier* recht, geven we het op een voor ons ongebruikelijke manier weer. Als leiddraad gebruiken we de verklaring van baljuw de Meyere van Deinze. Waar we het opportuun achten, vullen we die aan met citaten uit de verklaring van andere betichten.
2. *Bachte* betekent blijkbaar *Bachte-Maria-Lerne*.

Andries de Meyere (auteur): *“Tot kort voordien wist ik niets af van ‘de volontaire venditie ende het kerckghebodt’ dienaangaande’, want ik woon in Petegem. Op de dag zelf, 10 juli 1680, heb ik wel degelijk het kerkgebod gedaan, dit op verzoek van Jacques vander Straeten ontvanger van de ommestellingen van Deinze. Men zou o. a. ‘garssynghen’ [graslanden] van jonkheer Geeraert de Berch en gelegen in de Oostmeersen, verkopen.”*

Jan Faulte (auteur): *“Dit tot verhaal van ‘pointynghen ende settinghen’.”*

Jacques Marre (auteur): *“Over de verkoop van weilanden in de Oostmeersen van Deinze, is er geen convocatie van het schepencollege geweest. Er bestond dan ook geen resolutie hierover. Van ontvanger Jan Billiet heb ik dit ‘casuelick’ [toevallig] vernomen.”*

Andries de Meyere (auteur): *“In de herberg ‘Den Hert’ in Deinze kwamen we samen: griffier Wyme, de burgemeester, de andere schepenen, ambtenaar Jacques de Grave en ikzelf. Samen gingen we naar de Oostmeersen waar we de baljuw van Bachte zagen vergezeld van de heer van Hauthave en nog anderen.*

De baljuw van Bachte had reeds enkele partijen verkocht op de ‘Tassche’. Onmiddellijk begon ik met de verkoop van een perceel en dit op zeven losdagen.

Jan Faulte (auteur): *“Het betrof twee ‘ghemete’ gelegen binnen ‘De Acht Ghemete’. De baljuw van Bachte beweerde dat dit perceel tot zijn jurisdictie behoorde.”*

Jacques Marre (auteur): *“De baljuw van Deinze riep verder om die twee ‘ghemete’ te verkopen. ‘Ick heb toegheslegghen’. De baljuw van Bachte greep de baljuw van Deinze vast en zei: ‘Ick apprehendeere u. Soo oock reciprocuelick seyde de baljuw van Deinze aen die van Bachte.’ ”*

De heer van Hauthave mengde zich in het tumult en zei: “Neem hem gevangen en sleep hem weg.”

Andries de Meyere (auteur): *“Schepen Bourdeaux snelde me ter hulp en bevrijdde me.”*

Jan Faulte (auteur): *“Onze griffier sloeg met de appel van zijn stok op het hoofd van de heer van Hauthave, ‘die daervan al duyselende eenighe stappen van daer hem ter aerde gheleyt heeft’.”*

Andries de Meyere (auteur): *“Daarna heb ik me teruggetrokken en wat er verder gebeurd is, weet ik niet.”*

110v 11.09.80 Rdsh. Jan Baptiste d' Hane bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe.

Jacques Wyme, zn van Guillaume, 41 jaar, geboren in Gent, wonend in Petegem-Deinze en griffier van Deinze, wordt in de fiscale kamer verhoord.

Jacques Wyme (auteur): *“Omwille van de ‘quade’ kosten hebben een aantal eigenaars van weiden in de Oostmeersen, die weiden te koop gesteld. De baljuw van Deinze begon te roepen op last van de ontvanger van Deinze.”*

Verder heeft Wyme niets nieuws te vertellen.

111v 11.09.80 Het Hof, *cesserende den seker by hem ghestelt ter somme van 800 gulden tot slaeckinghe van de wetteboden ende van zyne meubelen*, beslist dat **Jacques Wyme** moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Larebeke hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 1000 gulden borgsom te betalen.

112v 16.09.80 Rdsh. d' Hane bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe.

Louis Bourdeaux, zn van Simon, *chirurgyn*, wonend in Deinze en er schepen, wordt in de gevangenis verhoord.

Louis Bourdeaux (auteur): *“De kerkgeboden werden gedaan door baljuw van Wonterghem en dit op verzoek van de ontvanger. Bedoeling was om alle verlaten weiden te verkopen.”*

113r 16.09.80 **Louis Bourdeaux** mag naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Larebeke hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

111v 14.09.80 Rdsh. Jan-Baptiste d' Hane bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

François de Smet, zn van François, 40 jaar, geboren in Dentergem, wonend in Deinze, landbouwer en soms pachter van 's lands middelen, wordt in de secrete kamer verhoord.

De Smet weet weinig te vertellen behalve dit: *“... noynt eenighe meynsche een stroyt [een stro] vuyt de wich gheleyt te hebben.”*

112r **15.09.80** Zie hiervoor.

Jacques de Smet, zn van François, 19 jaar en wonend bij zijn vader te Deinze binnen, wordt verhoord.

Jacques de Smet: *“Ik ben wel met Guillaume Impens in de herberg van Joos Steyaert geweest. Met hem heb ik niet gevochten, maar dit is al zo lang geleden. Toen hij gekwetst werd, was ik er niet bij. Impens heeft mij in rechte betrokken voor de wethouders van Deinze tot voldoening van de kosten als gevolg van zijn kwetsuur.”*

105v-110v 113v 117v De verraderlijke weg van Gent naar Meulestede of hoe een douanier na een gedane arrestatie zelf in de knoei geraakt.

Omwille van de synthese starten we met 109r.

109r 11.09.80 Rdsh. Jan Baptiste Dhane bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Adriaen Lauwers, zn van Jan Baptiste, 31 jaar, tavernier, wonend in Gent nabij de tweede Muydepoorte, wordt verhoord.

Synthese van de gebeurtenissen.

In de herberg van Adriaen Lauwers ontstond een dispuut tussen Adriaen de Schuytere, ‘*pachter of medepachter van ’t recht op de mercherye*’, en Andries Daelcamp die daar bij gelegenheid een glas wijn dronk. De Schuytere had het over de goederen die hij ‘*t schepe ghedaen hadde*’. Commis Jan de Vos mengde zich in de discussie en zei over Daelcamp: “... *me dunckt dat het eenen persoon is die ghelt ofte goet by hem heeft.*”

Douanier Danneels hield Daelcamp voor een koopman die van plan was naar Holland te varen, illegale transacties deed en richtte zich tot hem: “*Vrient vuyt den naeme vanden Coninck compt hier eens binnen*”, en hij leidde hem in een kamer. Daar begonnen de handtastelijkheden. Danneels, op zoveel weerstand niet voorzien, deed beroep op de poortwacht. Daelcamp weerde zich als een duivel in een wijwatervat, riep moord, en schold Danneels en zijn assistenten uit voor dieven en schelmen.

Danneels en een drietal assistenten begonnen Daelcamp, die op de grond lag, af te tasten. Veel vond men niet: ‘*ene verghulde orloige die in eene casse was, twee ofte dry gouden ringhen, ... , twee cleene sacxkens daerinne noch wat ghelt stack ende merckelick in het eene twee ponden grooten onbegrepen [ongeveer] in Zeeuws ghelt*’. Achteraf verklaarde Danneels dat hij dit alles overgemaakt had aan de fiscaal Maes van de licenten.

Daelcamp vroeg aan Danneels waarom die zijn geld afpakte. Deze repliceerde zelfzeker: “*U ghelt is niet ghenomen Compt met my naer den fiscael van het licent Maes. Ick sal ’t u aldaer segghen.*”

Daelcamp werd gebonden weggeleid naar de gevangenis, ‘... *bebloet, zoo van vooren als ende van achter, ... al oft een quaet doender hadde gheweest*’, en dit met toeloop van ‘*vele volckx*’. Danneels gaf als oorzaak van de kwetsuren van Daelcamp: “... *doordien hy zyn zelven hadde teghen eene casse zynen neuse ghestoten*”

Enkele dagen nadien keerde Daelcamp naar dezelfde gelagzaal terug en gaf aan de waard wat tekst en uitleg: “... *het was gheen ghelt dat ick wilde vuyt het lant draeghen. Ick meynde maer tot Meulestede te gaene ende weder te keeren.*”

110v 11.09.80 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Adriaen Lauwers**.

105v 4.09.80 **Jacques Danneels**, zn van Jacques, Zelzate, 39 jaar en douaneambtenaar in het kantoor van de licenten [toelating om handel te drijven met de vijand] te Zelzate, wordt verhoord.

106v 5.09.80 Het Hof autoriseert de procureur-generaal, zijn substituut en alle deurwaarders van het Hof, om **Danneels** tot nader order in de gevangenis te leiden.

107r 6.01.80 **Jan de Vos**, zn van Lieven, 40 jaar, wonende te Gent en *commis ter tweede Muydepoorte*.

108r 7.09.80 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jan de Vos**.

108r 11.09.80 **Isabelle de Vos**, 29 jaar en huisvrouw van Adriaen Lauwers, wordt verhoord..

109r 11.09.80 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Isabelle de Vos**.

113v 5.10.80 Rdsh. Jan-Baptiste d’ Hane bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g. **Jacques Danneels** wordt in de gevangenis verhoord.

Jacques Danneels (auteur): *“Ik heb het onderzoek gedaan zoals ‘een eerlick chercher’ dit moet doen, zonder onderscheid des persoons. Ook had ik niet veel gedronken en op het kantoor te Zelzate heb ik alles betaald dat ik moest betalen.”*

Een wantrouwig Hof is geïnteresseerd in zijn activiteiten in het kantoor van de licenten in Zelzate. Hierover wordt hij verder ondervraagd.

Danneels (auteur): *“In Zelzate passeren veel zaken zonder dat men het weet. Zo zijn erin de schepen verborgen plaatsen die moeilijk te vinden zijn. Van enkele was ik op de hoogte. Daarvan heb ik een rapport gemaakt. Een achttal jaren geleden heeft ontvanger Reyniers me verwittigd dat hij een schip had aangeslagen en dat ik mijn notities daarvan moest inkijken. Tijdens de Franse invasie ben ik gevlucht en die notities ben ik sedertdien kwijt.”*

114r 8.10.80 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jacques Danneels**.

117v 26.11.80 Rdsh. Jan-Baptiste d’ Hane bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g.. **Jacques Danneels** wordt nogmaals in de gevangenis verhoord. We doen een greep uit het relaas van Danneels.

Hij is veel vergheten door den laps van tyde. De griffier noteert: “ ... dat zyn hooft gheen reghister en is”

Er is tweemaal sprake van *suyckerbroodt*. De eerste keer verklaart Danneels dat deze lekkernij afgegeven werd op het kantoor aan ontvanger Reyniers [wellicht door een schipper als dank voor bewezen diensten]. Een beetje verder zegt hij dat hijzelf nooit een suikerbrood kreeg. In ieder geval herinnert hij zich dat niet.

De verdeling van de inkomsten van het kantoor was eenvoudig: één derde voor ontvanger Reyniers, één derde voor Danneels zelf en het resterende derde voor Zijne Majesteit. Of de plakaten dit zo voorschreven, is niet vermeld.

Aangeslagen waren dienden zonder omwegen langs de heirbaan en de grote straten naar het kantoor vervoerd. Dat de knecht van brouwer de Neve een wagen met gerst en komende uit de Staten, niet direct naar het kantoor reed, maar wel naar de brouwerij, was niet de schuld van Danneels. De wagen had hij wel degelijk aangeslagen, maar de knecht was met geweld doorgereden tot op het erf van de brouwerij.

Nooit deed hij iets dat niet mocht, noch op zondagen, noch op heiligdagen noch ’s avonds. Trouwens, hij had de gewoonte niet om de schippers iets te doen betalen als hij daartoe niet gerechtigd was. Tot daar de verklaring van Jacques Danneels.

118r 28.11.80 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jacques Danneels**.

113r 16.09.80 Rdsh. Jan-Baptiste d’ Hane bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe.

Philippe de Moor, zn van Philip, 50 jaar, extraordinair deurwaarder te Oudenaarde van de Geheime Raad en van de Grote Raad, wordt in de secrete kamer verhoord.

Het Hof beschuldigt de Moor (o.a.) dat hij de huisvrouw van meester Gillis Stalins met onhoffelijke en indecente woorden aangesproken had. Hij ontkent dit ten stelligste.

113r 16.09.80 Het Hof beslist dat **de Moor** naar huis mag terugkeren. Wel moet hij zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Larebeke hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

113v 2.10.80 Rdsh. Jan-Baptiste d' Hane bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..
Heindrick Sonius wordt in de gevangenis verhoord.

Heindrick Sonius (auteur): *“Ik ben militair en enkel een militaire rechter is bevoegd om over mij te oordelen.”*

De procureur-generaal dringt tevergeefs aan. Dit stuk is dan ook enkel ondertekend door griffier de Vriese.

113v 3.10.80 Het Hof beveelt **Heyndrick Sonius**, gevangene, binnen de drie dagen de betreffende documenten af te geven op de griffie. Doet hij dit niet, dan zal het Hof recht spreken op basis van de stukken waarover het beschikt.

114v 26.10.80 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe.

Niclais van Ophoven, zn van Coenrard, 40 jaar, ontvanger van *‘Zyne Majesteits tollende andere rechten te Brugghe’*, wordt verhoord.

Deurwaarder Smits heeft bezittingen van Niclais van Ophoven in beslag genomen, hem een boete gegeven en wetteboden bij hem gelegd. Van Ophoven vond de kosten van het optreden van Smits met zijn assistenten buitensporig hoog, betaalde maar gedeeltelijk, en vroeg een gedetailleerde rekening. Ook was volgens de deurwaarder niet schriftelijk gemandateerd door de burgemeester of de schout en kon hij dan ook geen vonnis uitvoeren.

Van Ophoven (auteur): *“Omdat hij bleef aandringen heb ik gedreigd met een vergadering van de Kamer van de Licenten, vermits hij beweerde daarvan deurwaarder te zijn. Daags nadien kwam er een regeling. Toch is Smits ’s avonds na 'het luyden vande poortclocke' teruggekeerd met zijn assistenten. Vastberaden weigerde ik hem de toegang tot mijn kantoor, want daar lagen de papieren van mijn briefwisseling met de Koning, en mijn geld. Ik nam een ‘klein’ sabeltje, maar ik heb er niet mee gestoken en evenmin heb ik hem ghetoucheerd. Wanneer ik hem zei dat ik zijn armen en benen zou breken indien hij met geweld wilde binnenkomen, is hij vertrokken.”*

Hierna toonde van Ophoven aan het Hof een paar brieven vanwege de Rekenkamer te Brugge waaruit – volgens hem – bleek dat geen andere rechter dan die van vermelde Kamer bevoegd was om hem te vonnissen.

115v 5.11.80 Het Hof beslist dat **van Ophoven** naar huis mag terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur vande Velde hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als borgsom voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 1000 gulden borgsom te betalen.

115v-116r Inbreuk op de stadsrechten van Diksmuide op de verkoop van wijn en brandewijn. Conflict tussen Jan Reubens en Jan du Bois, compagnons bij in het pachten van deze rechten.

Beiden worden in de secrete kamer verhoord.

115v 14.11.80 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Jan Reubens, zn van Jan, 30 jaar en schepen, wordt verhoord.

Reubens verklaart (auteur): *“... dat hy hem geneert [kost verdient] met wyn te vercoopen int grosse en oock met brandewyn, soowel int grosse als in maeten van potten ende pinten aende voorschinckers van selven brandewyn.”*

En vervolgens (auteur): *“Op 24 april 1680(?) heb ik de accijnzen op wijn en brandewijn gepacht. Enkele dagen nadien heb ik Jan du Bois en Matthijs Winnebroodt als compagnons aanvaard.*

Op een vergadering van de verkopers van brandewijn heb ik hen opgedragen te verkopen tegen 26 stuivers per stoop. Daarbij dienden ze te zweren dat ze geen brandewijn zouden kopen aan iemand die niet de volle rechten verbonden aan mijn pacht, betaalde. ... Wel hebben ze die eed niet afgelegd.”

116r 14.11.80 Het Hof beslist dat **Jan Reubens** naar huis mag terugkeren. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en, indien daartoe aangemaand, voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

116r 13.11.80 Idem als hiervoor.

Jan du Bois, zn van Jan, 41 jaar en timmerman, wordt verhoord.

Jan du Bois (auteur): *”Ik ben ... 'vercooper van brandewyn aende voortsvercoopers met stooopen, potten, pinten ende niet minders'.”*

En vervolgens Jan du Bois (auteur): *“De verkopers van brandewijn hebben zich bij mij en mijn compagnons beklaagd dat sommigen brandewijn verkochten ‘voor een stuyver het half bacxken, daer dat de gone die accijnzen betaelden ... het selve niet min en conden gheven als voor vijf oortjes’.”*

En verder: *”Bij het nemen van de resolutie over de pachtvoorwaarden was ik niet aanwezig in het college. Wel heb ik de vont genomen.”*

117r 14.11.80 Het Hof laat **Jan du Bois** naar huis terugkeren. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en, indien daartoe aangemaand, voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen

117r 13.11.80 Rdsh. Jan-Baptiste d’ Hane bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Jacques de Smit, zn van François, 19 jaar, wonend bij zijn vader in Deinze en thans gevangene, wordt verhoord.

Jacques de Smit werd door Guillaeme Impens voor de wet van Deinze gedaagd. Zelf weet hij niet meer waarvoor. Wel draagt hij noch haat noch nijd tegenover Impens. Meestal blijft hij het antwoord op de gestelde vragen schuldig. Daarvoor heeft hij een origineel excuus: *“... Zyn hoeft is gheen reghister”*

117v 14.11.80 Het Hof neemt de akte van de verklaring van **Jacques de Smit**.

119v 12.12.80 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Maximiliaen Vaentiens, zn van Jacques, 52 jaar, wordt in de gevangenis verhoord.

Het blijft een onbegonnen werk een complete synthese te geven van de verklaring van Vaentiens. Deze ingewikkelde zaak - ze bestaat uit 56 artikels - heeft een voorgeschiedenis voor de schepenen van de Keure.

Vaentiens is verwoed op zoek naar een of ander attest. Zelf is hij naar Aalst geweest en heeft er in het bijzijn van de koster *kerstenboucken* ingekeken of laten inkijken door een schoolmeester. Ook een trouwboek wekte zijn interesse, hier moest hij de aanwezigheid van de pastoor of de onderpastoor dulden. Uiteindelijk bemachtigde hij het attest, vermoedelijk verleend door een schoolmeester, maar hij is het niet zeker. Bij de personen betrokken bij de

zoektocht was niemand buiten mate beschonken. Evenmin weet hij of iemand van hen het attest ondertekend heeft. Tot daar het relaas van Vaentiens.

Zoals gezegd is de zaak van het mysterieuze attest voor de Keure gekomen. Zelf heeft hij gevraagd om het attest niet te verbeuren.

Het krioelt van de familienamen, waarbij de familie vander Meulen ruimschoots aan bod komt. Tegenover Gerard vander Meulen, vader van Pieter vander Meulen en broer van een andere Pieter vander Meulen, heeft Elisabeth van Ackere meened gepleegd. Op haar sterfbed was die zonde haar leed en tegenover de pastoor herriep ze haar verklaring. Na haar dood lichtte die de schepenen van de Keure hiervan in.

Voor de lezer die nadere kennis wil maken met Elisabeth van Ackere: vooraleer ze weduwe werd, was ze derde vrouw van *Gaislain* vander Meulen.

Tot hier de verklaring van Maximiliaen Vaentiens.

121r 13.12.80 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Maximiliaen Vaentiens**.

111v 29.03.84 Vonnis over Maximiliaen Vaentiens.

Extraordinaire procedure.

Uitspraak. De eis van de procureur-generaal wordt noch ontvankelijk noch gefundeerd verklaard.

121r 1.03.81 Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Anthone Stevens, zn van Cornelis, 20 jaar gevangen in de *cipiraige* van Sinte-Baafs, knecht van Thomas Bauwens en wonend in de polder van Oostenblye(?), wordt in de gevangenis verhoord.

Anthone Stevens (auteur):

“Op 21 januari 1681 ging ik jagen in Meerbeke op de heerlijkheid van Wulfsdonck op bevel van Gillis de Blicck, van Willem Gaspard en van mijn meester. Mijn meester zei dat de jacht daar aan hem toebehoorde. Vóór en achter het kasteel heb ik de trompe gestoken.

Toen de baljuw dit ontdekte heeft hij mij uitgescholden, waarop ik hem zei dat ik maar deed wat mijn meester me bevolen had. Hij probeerde me aan te houden, maar dat lukte niet.”

121v 4.03.81 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Anthone Stevens**.

121v 1.03.81 Idem als hiervoor.

Willem Jaspard, zn van Marten, geboren in Maaseik, 22 jaar en sedert 10 jaar wonend bij de h. Thomaes Bauwens, wordt in de gevangenis verhoord.

Willem Gaspard bevestigt de verklaring van Anthone Stevens.

122r 4.03.81 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Willem Jaspard**.

122r 125r 130r 143r 145r-145v Philips Vylevens: een gewiekst advocaat

122r 26.03.81 Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g. la Villette.

Philips Vylevens, zn van Louis, advocaat, wordt in de gevangenis van het Hof verhoord.

Vylevens is er niet gerust in, zesenvijftig dagen heeft hij ziek te bedde gelegen en hij excuseert zich bij voorbaat: “... *inghevalle hy in naervolghende zyne antwoorde sich by abuse quame te misgrypen, ’t zelve daernaer te moghen corrigieren naementlich in naemen ende daete ...* .”

Het betreft een zeer ingewikkelde zaak waarvan we het begin van de verklaring van Vylevens integraal weergeven.

“Seght dat hy heeft ghedient, als doende de fonctie van advocaat binnen de stadt van Oudenaarde, Cornelis vande Hende ende Gabriël de Wulf, dewelcke in huwelyck hebbende Adriane vanden Hende, de zelve Cornelis ende Adriane kinderen van Andries, int instrueren vande processe welcke sy eerst hebben gehadt als heesschers voor oppervooghden van ’t zelve Audenaerde, ende ernaer by appel inde souverainen Raede van Doornicke, jehghens Cesar en Alexander de Moor, verweerders in materie van rekenynghen purgative vande administratie gehadt by wylent d’ heer Joos vanden Hende, grootvader maternel van voorn. Cesar en Alexander de Moor ende oom paternel midtsg. als voocht vanden voorn. Cornelis ende Adriane vande Hende.”

Verder spelen een belangrijke rol: de weduwe van Guillaume vande Hostyne en Opstaele, als procureur van de weduwe. Kern van het conflict is de vereffening – of beter de niet-betaling - van de prestaties van Vylevens door weduwe vande Hostyne via procureur Opstaele.

122r 27.03.81 Het Hof beslist de gerechtsgang tegen **Philips Vylevens** voort te zetten *met corte delayen van derden tot derden daeghe*.

125r 13.04.81 Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g.. Advocaat **Philips Vylevens**, gedetineerde, wordt nogmaals verhoord en betraapt op schriftvervalsing.

Vylevens geeft toe dat hij drie processtukken vervalst heeft. Hij excuseert zich: “ ... *dat ’t zelve gheschiet by onwetentheyte. Ende door de menichte van processen die hy instrueert wel heeft connen verabuseren sonder dat daervuytte ’t zynen laste iet criminelle soude resulteren. Te min omdat ’t zelve geschiet is aen diversche treffelycke advocaten van desen hove.”*

130r Advocaat Philippe Vylevens nogmaals verdacht van schriftvervalsing.

Deze zeer ingewikkelde zaak, met de gewiekste Vylevens als verdachte, behandelen we zeer omzichtig. Met enige reserve proberen we de essentie weer te geven.

Volgens Vylevens heeft Martine le Fèbre een schuldenkenning [obligatie] van 1000 pattacons geschreven en ondertekend ten voordele van de *douarière* van wijlen advocaat-fiscaal du Laurin van de Grote Raad van Mechelen. Philippe Ferrier heeft zich borg gesteld voor de betaling. Het Hof verdenkt Vylevens, die advocaat is van de *douarière*, van schriftvervalsing om zich van het betrokken bedrag meester te maken.

Tijdens zijn verhoor wordt Vylevens geconfronteerd met een stortvloed aan tichten waarop hij meestal antwoordt *'mitsg. den laps van tyde hem ’t zelve vuyt memorie te syne'*.

Bedoelde obligatie heeft hij omtrent 1665 ontvangen in Brussel in de herberg *Den Spieghel* in de *Berchstraete* van een zekere de Rouck. De Rouck woonde toen in Brussel. Van daar is hij vertrokken om zich te vestigen *op seker goetjen toecommende zyne huusvrauwe*. Rond 1666 is de Rouck overleden. Ook diens vrouw, wier naam Vylevens niet eens kent, heeft ondertussen het tijdelijke met het eeuwige verwisseld. Dit heeft hij vernomen via een *straetmaere*.

Over het verleden van de obligatie is betichte zeer vaag. Op zeker ogenblik hebben twee hem onbekende personen die niet konden ... schrijven, de obligatie ondertekend zonder getuigen. Omdat hij – naar zijn zeggen - een heilig vertrouwen had in de Rouck, heeft Vylevens van de transactie geen enkel bewijs bewaard.

De zaak kwam voor de Grote Raad die op 27 april 1680 een vonnis velde. Ook dit Hof velde op 12 maart reeds een vonnis. Vylevens refereert om de haverklap naar vroegere processtukken en naar zijn eerdere verklaringen.

Op 17.06.81 beslist het Hof Vylevens acht dagen tijd te geven om zijn referenties te bewijzen. Daartoe kreeg hij een kopie van het *applicaet* [overzicht van de processtukken].

Op 19.06.81 verklaart hij dat de obligatie van 1000 pattacons zich bij een zekere Gabriel de Wulf bevindt. Hij belooft ze binnen de drie dagen te tonen.

143r 3.10.81 **Philips Vylevens** verschijnt nogmaals voor het Hof.

Een ordonnantie, *gheïntituleert corte resumptie*, wordt voorgelezen. In het nauw gedreven zoekt Vylevens als gehaad advocaat uitstel (auteur):

“Het is me momenteel onmogelijk om mijn 'preuve' te doen tot verificatie van art. 32 en art. 33. Daarvoor moet ik naar Brussel om daar contact te nemen met de personen die nog iets weten over de feiten in deze artikels 'gheroert' [behandeld]. Neen, 'ick can [ken] niemant int particuliere die ick soude connen denonceren', want ik ben in tien jaar niet meer in Brussel geweest. Maar eens daar 'sal ick ontwyffelyck de preuve wel connen doen die noodich is tot myne décharge'.”

De commissaris is op alle eventualiteiten voorzien Vylevens (auteur): *“Vermelde ordonnantie beveelt het Hof het nodige te doen in deze zaak. Ik vertrek dan ook morgen naar Brussel samen met de procureur-generaal en zijn adjunct. Daar zal ik zo nodig overnachten in 'de hostellerie Den Spieghel'.”*

Vylevens vraagt een kopie van dit alles.

145r 7.10.81 **Philips Vylevens** wordt nogmaals verhoord. Hij verneemt een en ander van het Hof, voor zover hij die zaken nog niet wist. Jacques de Rouck is overleden in januari 1665 en werd begraven in Ruisbroek. Zijn vrouw Joanna Pauwels hertrouwde in mei 1665. Afgaande op de data is volgens het Hof de obligatie vals. Vylevens betwist dit en is bereid '*contrarie preuve*' te leveren.

Depost toont men Vylevens nog het register waaruit blijkt dat de Rouck aanvaard werd als procureur te Wachbeke [gezien het vervolg vermoeden we dat dit Wachtebeke moet zijn]. Daarop volgt nog een discussie tussen de betichte en de procureur-generaal over het jaar van het overlijden van Martine le Fèbre. Volgens het Hof is dit 1663, maar volgens Vylevens gebeurde dit later. Ook dit wil hij bewijzen mits men hem de nodige tijd geeft.

145v 8.10.81 Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Philips Vylevens wordt als gevangene nog eens opgevoerd.

Het Hof stelt dat Jacques de Rouck overleden is vóór de datum van de obligatie en dat de obligatie bijgevolg vals is.

Het is niet aan ons om te besluiten dat Vylevens aan het liegen is. In ieder geval geeft hij de indruk het vonnis te willen uitstellen tot sint-juttemis. Opnieuw worden heel wat personages opgevoerd, vooral oude bekenden. Wij zijn Sherlock Holmes niet en laten het verder onderzoek over aan geïnteresseerden.

123v 31.03.81 Rdsh. Stalins bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Philips van Aerde, zn van Jooris, 28 jaar, deurwaarder van de Grote Raad van Mechelen en gedetineerd in de Chastelette [stadsgevangenis van Gent] wordt daar verhoord.

Griffier Helias gebruikt te veel de woorden 'zijn' en 'hij', waarbij het absoluut niet altijd duidelijk is wie hij daarmee bedoelt: van Aerde of een derde. Bovendien noemt hij van Aerde

confessant [betichte] en daarna deposant [getuige]. Blijkbaar treedt van Aerde op als getuige, toch vertrouwt het Hof hem niet. We wagen ons dan ook niet aan een synthese.

Vast staat dat vanden Broele, schoonbroer van van Aerde, bankroet is en bevolen werd zich naar de Chastelette te begeven en dit ook gedaan heeft.

Van Aerde zegt dat hij zich nooit bemoeid heeft met de financies van zijn schoonbroer.

Wanneer vanden Broele gevangen zat in de Chastelette, nam van Aerde diens relaties met de buitenwereld waar.

Volgens van Aerde wilde vanden Broele zijn meubels niet wegsteken om zijn crediteuren niet te frustreren.

123v 9.06.81 Het Hof beslist dat **van Aerde** zich in de Chastelette moet aanmelden telkens wanneer zijn procureur de Backere hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Doet hij dit niet dan wordt zijn boete, vastgesteld op 6 mei 1681, verbeurd verklaard.

125r 31.03.81 Het Hof geeft aan **van Aerde** *liberteyt binnen de cepiraige van de Chastelette, mitsghaders vanden Raede*.

125v 8.05.81 Rdsh. Neyt bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Jonkheer **Albert Philippe de Pointe(?)**, militair, wordt verhoord.

Versie van de Pointe (auteur): *“Zoals de procureur-generaal wel weet, moet ik voor auditeur Heulenbroeck verschijnen. Als militair moet ik me niet verantwoorden voor dit Hof. Ik kan ten andere niet voor twee rechters verschijnen.”*

Maar de procureur-generaal laat zich niet onmiddellijk vermurwen (auteur): *“U bedreef een misdrijf tegen een ambtenaar van dit Hof en dat op een plaats waar u als militair niet hoefde te zijn. U werd aangehouden en kunt van ‘het gheadvanceerde privilege als militair niet jouisseren’.”*

De commissaris verzoekt beide partijen [de procureur-generaal en de beschuldigde] onverlet het fundament van hun standpunt te motiveren.

125v 127r 83r 85r De broers Guillaume en Jan vanden Bossche bezorgen de heerlijkheid Waterland een allesbehalve zalige en vredige kersttijd 1680.

125v 13.05.81 Rdsh. Neyt bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g. la Villette.

Guillaume vanden Bossche, zn van François, geboren in Watervliet en wonend in Assenede, wordt in de gevangenis verhoord. De precieze volgorde van de gebeurtenissen is ons niet duidelijk. In ieder geval is naar onze mening het volgende juist.

- Jan vanden Bossche, broer van Guillaume heeft, op 26 december 1680 's avonds in de herberg van Adriaen de Roo gelegen in de heerlijkheid van Waterland, een robbertje gevochten.

- Op zeker ogenblik hoorde Guillaume zijn broer om hulp roepen. Omdat hij niet binnengeraakte bij Adriaen de Roo heeft hij een bijl gehaald en de deur ingeslagen.

- ‘Guillaume’ heeft zijn broer Jan, die binnen gebonden en gevangen zat, bevrijd na een gevecht. In dit gevecht staken ook hun zussen een handje toe.

Komt ook ter sprake: Niclais Nudyn, zwager van Guillaume [Guillaume].

126v 16.05.81 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Guillaume vanden Bossche**.

83r 13.09.1681 Vonnis over Guillaume vanden Bossche.

Beschuldiging: verregaande verbale en fysieke agressie tegen het justitiepersoneel.

Op 26 december 1680 's avonds was hij bij zijn schoonbroer Niclais Nudyn op de heerlijkheid van Waterland. Plotseling hoorde hij zijn broer Jan om hulp schreeuwen. Nabij de herberg van Adriaen de Roo had Jan enkele baldadigheden bedreven en een ambtenaar van die heerlijkheid trachtte hem aan te arresteren.

Anderen wilden de ambtenaar helpen. Zo ook Jooris vande Velde *die een vehementen* [harden] *stockslach* op het hoofd kreeg, zodat hij daar enkele uren voor dood gelegen heeft. Het Hof verdenkt Guillaume ervan dat hij de dader is. Beide broers zorgden voor *fortsche* weerstand en Jan werd bevrijd.

De broers waren daarmee helemaal niet gekalmeerd. Integendeel zinnend op wraak keerden ze terug naar de herberg van Adriaen de Roo in de hoop er de ambtenaar die Jan aangehouden had te vinden. Ondertussen kregen ze versterking van hun schoonbroer Niclais Nudyn die tevergeefs op de deur klopte. De ambtenaar had bevolen die te sluiten, maar Guillaume die op alles voorzien was, had een handbijnl mee en kapte de inkomdeur open en sprong met furie binnen. Eens binnen sloeg hij alles kort en klein.

Iedereen vluchtte, *d' een op den solder ende d' andere in den kelder*. Van de gelegenheid maakten de broers gebruik om Jan van Beveren, die daar geboeid zat, te bevrijden. Vele handen maken licht werk en Anne vanden Bossche, zus van de twee broers en vrouw van Niclais Nudyn, stak een handje toe.

Uitspraak

Guillaume vanden Bossche wordt veroordeeld *om blootshoofs te compareren in het Consistorie vanden Hove, ende aldaer, vallende op beede knien, Godt ende 't Hof vut den name van Justitie verghiffenis te bidden, verclaerende overluyt dat het gone voorschreven u* [hem] *hertelick leet is ...*

Bovendien wordt hij voor drie jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen. Na zijn vrijlating moet hij Gent binnen de vierentwintig uur verlaten. Tenslotte dient hij naast de proceskosten ook nog 200 gulden boete te betalen.

125v 127r 83r 85r Niclais Nudyn

127r 16.01.81 Rdsh. Neyt bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Niclais Nudyn, zn van Jan, 32 jaar, geboren in Raeck in het Land van Artois, zwager van Guillaume en Jan vanden Bossche, eveneens wonend op de heerlijkheid van Waterland, wordt in de Chastelette verhoord.

Niclais Nudyn (auteur):

“Van horen zeggen, weet ik dat Jan vanden Bossche gevochten heeft in het huis van Adriaen de Roo. Een ambtenaar van de heerlijkheid van Waterland nam Jan van Beveren, een compagnon van Jan vanden Bossche, gevangen.

Zelf was ik bij dit alles niet betrokken, maar omdat ik mijn surtout [bovenkleed] had laten liggen en ook nog mijn gelag moest betalen, ben ik na het gevecht naar het huis van de Roo getrokken. Ik stond voor een gesloten deur, heb aangeklopt, maar men liet me niet binnen. Dan ben ik naar huis getrokken en er gebleven.

's Anderendaags heb ik wel gezien dat de glazen ruiten stukgeslagen waren. Dat de deur opengeslagen was, heb ik pas later vernomen.”

127v 16.05.81 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Niclais Nudyn**.

85r 13.09.81 Vonnis over Niclais Nudyn.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging Niet vermeld.

Uitspraak Niclais Nudyn wordt ontslagen van verdere vervolging en dient enkel zijn aandeel in de proceskosten te betalen.

126v 109r Joos Coppens: een aartsbedrieger. Zie ook bij Pieter de Cuypere, raadsman van Joos Coppens: 158r 164r 97v .

126v 13.05.81 Rdsh. Renynghe bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Joos Coppens, zn van Jan, 50 jaar, geboren in Duinkerke, apotheker *van synen style*, wonend in Brugge en thans gevangene, wordt verhoord.

Coppens was in het seizoen dat inging begin november 1668 en eindigde einde april 1669 collecteur van de belastingen op het bier namens de stedelijke brouwersgilde. Hij pachtte ook een deel vande collecte van *brandhoutcalck ende steen* in het seizoen beginnend in januari 1666 en eindigend einde januari 1667.

Coppens (auteur):

“Op 17 juli 1667 was ik in Middelburg in Zeeland om te vernemen of de broer van mijn vrouw in Oost-Indië dood of levend was. Vanuit Middelburg ben ik via Gent en Roesbrugge naar Duinkerke gereisd. Sedert mijn vertrek uit Roesbrugge weet ik niets meer over mijn vrouw. In de gevangenis van Doornik heb ik in 1670 vernomen dat ze in Duitsland overleden was.”

127r 14.05.81 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Joos Coppens**.

109r 18.03.84 Vonnis over aartsbedrieger Joos Coppens.

Beschuldiging voor het Prinselijk Leenhof in Brugge.

Joos Coppens wordt ervan beschuldigd dat hij zich onrechtmatig verrijkte ten koste van de stad Brugge en ten koste van particulieren. Zoals hoger vermeld werd Joos Coppens geboren in Duinkerke en is hij apotheker van *synen style*.

Door de brouwers van Brugge werd hij, als pachter, belast met de collecte van de belastingen op het bier voor het seizoen 1 november 1666 tot en met 30 april 1667. Medepachters waren: Jan de Neckere, Jan Crastelle en Jacques Verschueren, allen brouwers te Brugge.

Was er geld te verdienen dan bedroog Joos Coppens nagenoeg iedereen! Uiteraard kwam de stad Brugge als eerste aan de beurt via de commissie waaraan hij de ontvangen belastingen diende te betalen. Maar zijn medepachters ontsnapten evenmin aan zijn hebzucht. We beperken ons tot een uiterst summiere bloemlezing van zijn fraude.

Om te beginnen fraudeerde hij bij het bepalen van de vont.

Volgende bedragen die hij ontving, schreef hij niet in, in de officiële boeken van de Brugse brouwers, maar wel in zijn eigen notitieboeken:

- 25 pond 11 schellingen 9 groten die hij ontving van de weduwe Lenaert de Voldere,

- 50 pond 12 schellingen 7 groten die hij ontving van Jan Dregghe.

Sommige sommen die hij ontving schreef hij wel in de boeken van de brouwers, maar dan tegen een lager bedrag dan wat hij ontvangen had:

- 70 pond 5 schellingen 1 groten die hij ontving van Guillaume Plasschaert. Zijn kwitantie vermeldt 54 pond 12 schellingen en 9 groten.

- 17 pond zes groten die hij ontving van Jan Hoste. De kwitantie vermeldt 8 pond 7 schellingen en 2 groten.

Aan zijn vennoten rekende hij ook te veel kosten aan.

De totale som van de bedragen die hij te weinig betaalde aan de stad Brugge plus de som die hij aan zijn vennoten ontfutselde, bedraagt naar onze schatting enkele duizenden ponden.

Werd de vloer onder zijn voeten te heet? In ieder geval nam hij zijn voorzorgen, want hij verborg zijn meubels (of probeerde dit te doen). Ook deed hij nog enkele louche geldtransacties ondermeer met illegaal Zeeuws geld. In juli 1677 vertrok Joos Coppens heimelijk met zijn vrouw en zijn dienstmeid naar Heynberg in Duitsland. Zijn vrouw en haar meid zond hij terug naar Brugge om er een grote som geld te halen.

Het Hof: " ... *hebt ghy ghecommitteert eene frauduleuse bancqueroute ende diefnerye, synde voor heer ende wet der stede van Brugghe.*"

Het is niet duidelijk hoe hij opnieuw in Brugge geraakte. In ieder geval verzeilde hij daar in de gevangenis. Dit was zijn eerste grote tegenslag. Op 6 september 1677 hij slaagde er evenwel in om samen met twee kompanen uit te breken. Vooraf hadden ze naast enkele *coorden* ook een kleine voorraad ballen aangelegd. Eén van die ballen probeerden ze in de mond van de vrouw van de cipier te duwen. Dit lukte niet, ofwel was de bal te groot ofwel haar mond te klein. Dan maar gepoogd om haar mond open te breken. Zo bemachtigden ze de *slotels* van de *cipiraige*.

Met geweld probeerden ze de deur van de gevangenis te forceren. Of dit al dan niet gelukt is, weten we niet. In ieder geval dienden ze terecht te staan voor de Leenmannen van het Prinselijk Leenhof van de burcht te Brugge.

Uitspraak door het Prinselijk Leenhof te Brugge.

Omdat Joos Coppens de stad Brugge financieel bedrogen had en voor zijn poging tot uitbraak, werd hij daar op 9 oktober 1677 veroordeeld. Hij werd gebrandmerkt en op het schavot tot bloedens toe gezeseld. Daarna werd hij vrijgelaten, wel was hij voor het leven verbannen uit de Provincie Vlaanderen.

En toen kwam zijn tweede grote tegenslag! Bij de procureur-generaal werd klacht neergelegd tegen zijn vrijlating.

Beschuldiging voor de Raad van Vlaanderen.

Voor het vermelde leenhof was hij nog steeds niet veroordeeld voor *syne frauduleuse bancqueroute*. Blijkbaar was vermeld leenhof daartoe niet bevoegd. De Raad van Vlaanderen was dit wél.

Uitspraak door de Raad van Vlaanderen.

Oordelend dat de vorige sententie niet voldoende was, verbande het Hof Joos Coppens levenslang uit alle Spaanse landen. Mocht hij het toch wagen terug te keren, dan wachtte hem de galg. De stad Gent diende hij binnen de vierentwintig uren te verlaten, Vlaanderen binnen de drie dagen en de overige Spaanse landen binnen de acht dagen.

128r 3.06.81 Rdsh. Brant bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc..

Jan-Baptiste Liedts, zn van Jan, 25 jaar, geboren in Desseldonk en wonend in Gent, wordt als getuige [deposant] ondervraagd.

Jan-Baptiste Liedts (auteur):

“Ik werd opgeroepen door de Luitenant Civiel, maar ik heb me laten vertegenwoordigen door een klerk van procureur Dhont. Samen met de weduwe van de overleden messagier Benau, die aan mij het messagierschap van haar overleden man wilde verhuren, ben ik wel aan zijn deur geweest.

De weduwe Benau vroeg me een beslissende eed te presteren. Omdat ik weigerde drong ze aan om die eed af te leggen voor haar advocaat. Ik heb geantwoord dat een eed afleggen om aangenomen te worden als messagier, niet hoefde. Toen wendde ik me tot mijn advocaat voor advies. In dit advies stond dat ik minderjarig was. Dat was een vergissing, wat ik bewees met een uittreksel uit mijn geboorteakte. Mijn raadsman heeft de betrokken lijnen geschrapd en de correctie in de kantlijn geschreven. Een kopie van het verbeterde antwoord van mijn advocaat heb ik overgemaakt aan de raadsman van weduwe Benau.”

128v 4.06.81 Rdsh. Brant bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc..

Jan-Baptiste de Weerdt, zn van Marten, 25 jaar en wonend bij zijn vader in Nevele, wordt in de fiscale kamer verhoord.

Jan-Baptiste de Weerdt (auteur):

”Heyndrick Noë, ‘ampman’ van Sijsele, heeft verscheidene processen lopen tegen mijn vader en tegen mij, dit in naam van de voogd van de h. van Male. Waneer ik hem ontmoette, voelde ik mij bedreigd, temeer omdat hij vergezeld was van Jacques Bousse, ‘garennier’ van de voogd die gewapend was met een ‘fusieke’. Toen ik zei dat ze mij met rust moesten laten, heeft de ‘ampman’ mij gearresteerd. Dit niettegenstaande niemand me een boete mocht geven zonder toestemming van mijn vader. Omdat de ‘ampman’ met mij spotte gaf ik hem een achttal slagen met de platte kant van mijn degen. Daarop hebben we elkander verlaten ‘sonder datter eenich volck int gescheet is ghecommen’.”

128v 4.06.81 Het Hof verbiedt **de Weerdt** te vertrekken uit Gent op straffe van verbeurdverklaring van een boete van 1000 gulden. Daarbij dient hij ook een *souffisanten* borg te stellen.

8595 90r 6.11.81 Opdracht van het Hof aan de procureur-generaal om zich ter plaatse nader te informeren in de zaak van Jan-Baptiste de Weerdt, schepen(?) van de baronie van Male.

Het Hof geeft de procureur-generaal de opdracht zich uitgebreid te informeren over de zaak. Zo vraagt men zich (onder andere) af welke wethouders stonden achter het vonnis gewezen op 12 april 1681. Wie trad op namens de heer? Ook over de vergadering van het college van de baronie van Male gehouden op 29 april 1681 wil het Hof het fijne weten. Was het een ordinaire dingedag? Enz. Alle genoteerde verklaringen dienen onder ede te gebeuren. Voornoemd college en de vierschaar kregen veertien dagen tijd om alle cruciale bescheiden over te maken.

127v 9.02.86 Vonnis over Jan Baptiste de Weerdt.

Beschuldiging: opzettelijke verbale en fysieke agressie tegen Heindrick Noé, amman van de baronie en het *Parck* van Male en van de heerlijkheid Syssele.

Uitspraak. Rekening houdend met zijn excuses en zijn lange detentie komt **Jan Baptiste de Weerdt** ervan af met het betalen van 300 gulden boete en de proceskosten.

129r 11.06.81 Rdsh. Brant bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Adriaen Maes, zn van Meynaert(?), 32 jaar en stadhouder van het Land van Waas, wordt in de secrete kamer verhoord.

In het verslag vonden we niets dat relevant is.

129r 11.06.81 Het Hof laat **Adriaen Maes** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Lambrecht hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 1000 gulden borgsom te betalen.

129r 14.06.81 Rdsh. Brant bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Michiel Bauters, zn van Joos, 46 jaar, wordt verhoord.

Het Hof bekijkt het privé-leven van Bauters met argusogen.

Michiel Bauters (auteur):

“Ik ben 26 jaar getrouwd geweest. Wat Marie de Vleeschauwer betreft, die ken ik enkel van zien. Voor de Mannen van Leene der heerlijkheid van Paddeschoot is er een proces hangende tegen mij. Men verdenkt me dat ik bij Joanna Lannoy een kind gheprocreëerd heb binnen het huwelijk. Dat is absoluut niet waar. Het Hof kan dit controleren.”

Bauters heeft ervaring in rechtszaken. In juni 1680 is hij verschenen voor de vierschaar van Sinaai. Hij moet ook verschijnen voor de vierschaar van Sint-Niklaas bij Nieuwkerke voor de wijze waarop hij een staat van goederen opgaf [blijkbaar na de dood van zijn derde vrouw].

129v 14.06.81 Het Hof beslist dat **Michiel Bauters** naar huis mag terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Lambrecht hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 100 ponden borgsom te betalen.

En verder mits enige reserve omwille van de slechte leesbaarheid van het verslag. Op mondeling verzoek van de procureur-generaal en met toestemming van de betichte beslist het Hof om volgende zaken te evoceren:

1. de zaak waarbij Bauters voor de Vierschaar van Sint-Niklaas bij Nieuwkerke moet verschijnen;
2. de zaak waarbij Bauters voor het hof van de heerlijkheid van Paddeschoot moet verschijnen.

Het Hof beslist dat in beide zaken *conjointelick of separatelick* recht kan gedaan worden.

134r 1.08.81 Rdsh. Triest bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Ignatius Ramond, zn van Ferdinande, 20 jaar en wonend bij zijn vader in Gent, wordt verhoord.

We hebben het als volgt begrepen.

Ignatius Ramond (auteur):

“Deurwaarder de Meyer had zaalstoelen, toebehorend aan jonkheer Melchior le Poivre, aangeslagen en ze te koop gesteld in herberg De Trompet.

De huisvrouw Vreckem van le Poivre kwam in extremis met de kwitantie van de helft van het rapport. In opdracht van de ontvanger van de rapporten was het voldoende voor de uitvoering van het vonnis de helft aan te rekenen.

Vrouw Vreckem vroeg me assistentie, en op vertoon van de kwitantie zei de deurwaarder dat hij daarmee tevreden was en betrokken stoelen zou laten terugbrengen, mits betaling van zijn salaris en dit van zijn assistenten.

Dit laatste begrootte hij op tien gulden. Vrouw Vreckem vond dit fel overdreven. Na enige discussie stelde ze voor dit laatste bedrag te laten taxeren [bepalen] door het Hof. Ook had de deurwaarder voorgesteld maar de halve prijs te vragen voor het dressereren [opstellen] van de proces verbaal, iets wat hij achteraf ontkende.

Zelf had ik als particulier eigenlijk niets met de zaak te zien. Nadat de deurwaarder en ikzelf elkaar uitgescholden hadden, heb ik inderdaad gedreigd me te wreken.”

139v 142r 220r 223v 226r 116r Gillis Hessens bekent niet zelfs onder tortuur en wordt toch voor 25 jaar verbannen.

139v 15.08.81 Rdsh. Neyt bijgestaan door griffier le Rouffon, , de p.-g. la Villette.

Gillis Hessens, zn van Geeraerts, geboren te Sleyne, 45 jaar en thans wonend in Assenede, wordt in de *Chastelette* verhoord.

Een stukje sociale geschiedenis zoals Gillis Hessens die vertelt.

Zijn vader heette Geeraert Hessens. Zijn ouders leerden hem weven. Gillis was veertien toen zijn vader stierf. Dan liet Gillis Hessens het ouderlijk huis met het weefgetouw voor wat het was, ging een jaar werken in dienst van Lieven Nays te Sleyne. Nadien werkte hij in Evergem in dienst van Christoffel van Hyfte en daarna 2 jaar bij François de Jaeghere.

Hij trouwde drie keren. De eerste keer met Lysbette Pieters. Bij haar had hij vijf kinderen waarvan er nog drie in leven zijn. Na dit huwelijk verdiende hij zijn kost met weven en handwerk. Verhuisd naar Ertvelde, alwaar hij als brouwersknecht werkte, huwde hij een tweede keer met de weduwe Claere van Daele. Bij haar had hij geen kinderen. Hij is voor de tweede keer *ertrouwt* in Assenede met Aryntken Roman. Met Aryntken, zijn derde vrouw, heeft hij één kind dat nog in leven is. ‘Thans’ woont hij in Assenede in het gewest de Poel.

Met blauwen [smokkelen] van wijn of andere koopwaren die uit de Staten kwamen heeft Gillis zich nooit bemoeid. Wel heeft hij ten tijde van het Franse logement soms enkele kleine vaatjes met wijn of brandewijn te lande verkocht aan de Franse troepen. Dit alles volgens Gillis Hessens.

En nu zijn versie van het misdrijf waarvan hij verdacht werd.

Hessens (auteur):

“Op die dag had ik enkele herbergen bezocht met Anthone van Oost en Michiel Delsarte, beiden bedienden in een wijnkantoer. Van Oost maakte ruzie over enkele vaatjes brandewijn. Ik tilde daar niet zwaar aan, wat konden mij die vaatjes schelen. Toen van Oost dreigde te schieten, heb ik een degen die daar stond, genomen en uitgetrokken. De waard en zijn vrouw hielden me tegen. Verder heb ik noch stok noch mes in mijn handen gehad.

Toen ik, samen met mijn derde vrouw, die toen nog leefde, uit 'De Tente' naar huis vertrok, vroeg ik wie er wilde meegaan. Michiel Delsarte, met wie ik nog nooit woorden had, zei: “Ge zult dat wel gewaar worden.” Mijn vrouw stelde zich tussen ons, want Michiel stond schietensklaar. Niemand was getuige toen Delsarte me dreigde neer te schieten. Ik kreeg het zo benauwd dat mijn pijp uit mijn mond viel. Daarop gingen we uiteen. Ik ontken formeel dat ik een wapen of een mes bij mij had, ... ‘soo waerelyck dat ick daerop noynt godt en wil ansien’ Na mijn arrestatie werd ik gedetineerd in het kasteel te Looen. Bij mij zaten enkele onbekenden die Waals spraken. Na anderhalf jaar zijn die onbekenden uitgebroken en ik ben met hen meegegaan. Eens op vrije voeten spoedde ik me recht naar mijn huis in Assenede. Korte tijd daarna trok ik naar de Staten. Teruggekeerd in Assenede en na het bijwonen van de mis, hebben de baljuw en zijn assistenten me gearresteerd.”

142r 26.08.81 Rdsh. Neyt bijgestaan door griffier le Rouffon, Rdsh. Jan Baptiste Dhane.

Gillis Hessens wordt opnieuw verhoord in de *Chastelette*.

Hessens ontkent ten stelligste dat de uitbraak uit de gevangenis met schade gepaard ging. Hij herhaalt dat hij gevangen werd na de mis, zodra *hy den voet vande zulle* [boordsteen] *stelde*.

142r 11.09.81 Het Hof geeft aan de verdediging van **Gillis Hessens** en aan de procureur-generaal de gelegenheid tot verificatie van het geposeerde. Daarbij krijgt Hessens *acces van raede en liberteyt van vanghenisse*. Wel moet hij ’s nachts verblijven op dezelfde plaats waar hij nu bewaakt wordt.

220r 20.10.84 Ondervraging van Gillis Hessens in de secrete kamer en in volle vergaderynghe vanden Hove.

Gillis Hessens hier ghebrocht vuyt de vanghenisse van desen Hove met de boyen aende beenen

Opmerking Het vorig verhoor van Hessens is gedateerd op 15.08.81. Hessens zat dus mogelijks drie jaar en twee maanden in wat nu voorhechtenis heet.

Het Hof verzoekt hem de waarheid te zeggen over de manslag op 12.01.80 gepleegd op Michiel Delsarte. Hessens ontkent halsstarrig dat hij de dader is. Hierna beperken we ons tot de grote lijnen van zijn huidige verklaring.

Hessens (auteur): *“Ik heb noch hand noch vinger uitgestoken naar Delsarte. Integendeel, hij spande zijn roer, dreigde me dood te schieten, mikte naar mij, trok de haan over, maar het schot ging niet af. Mijn vrouw riep “moord”. Daarop kwamen Olivier Odent, Pieter van Grimberghen en ander volk toegesneld. Wat u [het Hof] beweert is niet juist. Ik heb hem niet doodgeslagen. Hij is gevlucht toen hij merkte dat zijn schot niet afging.”*

Het Hof vond het feit dat Hessens naar de Staten gevlucht was, bijzonder bezwarend. Ook hier had Hessens zijn alibi klaar (auteur): *“Toen werkte ik in de steenovens bij het Sas [van Gent]. Soms kwam ik op Spaanse bodem slapen en een andere keer sliep ik op mijn werk.”*

De griffier noteerde dat Hessens tijdens zijn verhoor zich van begin tot einde zonder de minste alteratie gedroeg, en noch angst noch vrees vertoonde.

223v 6.11.84 Gillis Hessens onder tortuur op het vierkant: in aanwezigheid van de President van het Hof, Rdsh. Dhane als commissaris, de procureur-generaal en zijn substituut van Heule en griffier de Vriese.

Tijdens de tortuur wordt op geregelde tijdstippen een raadslid vervangen door een ander. Men is blijkbaar goed afgesproken.

Om 6 u 30 's avonds begint men eraan. Gillis Hessens krijgt de akte van beschuldiging te horen. Men verdenkt hem ervan dat hij op 12.01.1680 rond 22 u Michiel Delsarte zodanig toetakelde dat die enkele dagen nadien aan zijn verwondingen stierf. Nogmaals vraagt men hem de waarheid te zeggen, maar hij bevestigt zijn eerdere verklaring. Men herhaalt andermaal wat hem te wachten staat: indien hij niet bekent dan moet op hem, volgens een resolutie van het Hof, *het scherp examen vanden halsbant gheappliqueert worden.*

Dokter Phlips vanden Berghe onderzoekt *den patiënt*. *Naer het tasten vanden pulst* [pols] verklaart de dokter dat Hessens zich *in goede ghesontheit ende ghesteltenisse* bevindt.

Vooraleer hem vast te binden vraagt het Hof hem nogmaals de waarheid te zeggen, maar hij *persisteert*.

Men vraagt aan de scherprechter [beul] zijn taak naar behoren te vervullen, dus zonder veinzerij. Om kwart voor zeven begint hij eraan. Hij bindt Gillis vast. De leden van het Hof verlaten het lokaal. Naast de scherprechter blijven enkel de dokter en de griffier bij Gillis. Op geregelde tijdstippen, in het begin zelfs om het kwartier, wordt hem gevraagd te bekennen. Maar Gillis houdt voet bij stuk. Aanvankelijk zegt hij geen pijn te voelen. Na korte tijd *lamenteert* hij meer en meer: *“Godt sal eenen inghel senden, om ghetuyghenisse vande waerheyte te geven.”*

Ondertussen is om half negen rdsh. Dhane vervangen door rdsh. vander Brugghen.

Bij iedere wisseling vraagt men hem nog eens de waarheid te zeggen.

Om 22 u is het de beurt aan rdsh. Mantels. Om Hessens tot bekentenis te dwingen hangt men om 22 u 45 aan elke duim een half pond.

Om 24 u 30 wordt rdsh. Mantels vervangen door rdsh. Peeters. Om kwart voor één klaagt Gillis: *“Waarom doet ge mij niet helemaal dood? Ik vergeef het u. Moet dit eeuwig duren?”* Om 2 u vraagt Gillis te mogen zitten in plaats van te liggen.

Om 2 u 30 laat rdsh. Peeters zich vervangen door rdsh. Sucx. De griffier noteert: *“Den patiënt heeft ghecontinueert in de voorschreven lamentatie.”* Gillis smeekt: *“... dat Godt soude ghetuyghenisse gheven of hy de waerheyt niet en seght.”* Hij herhaalt dat hij *onnoosel* [onschuldig] is.

Om 4 u ruimt rdsh. Sucx de plaats voor rdsh. Stalins, en griffier de Vriese voor zijn collega Helias. Omdat de koorden zo strak gespannen zijn, klaagt Gillis en de griffier noteert: *“Den patiënt naer eenighe lamentatiën heeft hy den scherprechter ghevraeght of hy hem [Gillis] moest de keele toedoen.”*

Opmerking Vroeger hing men een ijzeren band rond de hals van de gepijnigde. Aan de binnenkant was die voorzien van pinnen. De halsband zelf werd met touwen bevestigd aan de muren. Om de patiënt tot bekentenissen te dwingen, sloeg de scherprechter op een van die touwen. Of dit hier en nu in 1684 nog zo was, weten we niet. Dit is niet uit het verslag af te leiden.

Om 6 u is het de beurt aan rdsh. Stauthals i.p.v. rdsh. Stalins en de advocaat-fiscaal Spanoghe komt in de plaats van procureur-generaal.

Griffier Helias: *“... de patiënt heeft als vooren ghecontinueert in syne lamentatiën, aenroepende Godt en syne heylighen, versouckende een teecken van syne onnooselheyt ende segghende dat hy valschelyck was beschuldigt.”*

Om 8 u 30 wordt rdsh. Stauthals vervangen door rdsh. Dhane. Gillis herhaalt nog eens omstandig wat hij weet van het gebeurde. Het zijn valsaards die hem betichten.

Het Hof: *“Michiel is toch aan stokslagen gestorven?”*

Gillis: *“Ick sal aen den heere segghen dat het waer is al dat sy vraeghen sullen. Maer ick sal lieghen ende dat mag ick niet doen. Is het waer ende heeft hy, denoterende de overledenen, dat van my gheseyt? Hy is eenen valschaert ende ick wil noynt salich wesen by soo verre het waer is.”*

En verder: *“Ik had noch stok, noch scherp noch ander geweer in de hand. Michiel dreigde mij omver te schieten en zei al vluchtende: ”Ge zult niet langer meer leven.” Toen nam mijn wyf me in haar armen en schreeuwde moord, moord. Soldaat Olivier Odent, Jooris d’ Oosterlynck met zijn vrouw en Pieter van Grimberghe kwamen toegelopen. Olivier zat Michiel achterna evenals Pieter van Grimberghe. Olivier heeft gezegd dat hij Michiel inhaalde, iets wat ik niet gezien heb.*

Wat er verder gebeurd is, weet ik niet, want ik ben langs een andere weg naar huis gegaan.”

Om 9 u 30 is de procureur-generaal opnieuw aanwezig evenals de commissaris. Helias noteert: *“Den patient volghende de resolutie vanden hove aengheseyt synde andermael dat hy de waerheyt moet bekennen ende dat by faulte van dien [hij] noch meerdere pynen soude moghen onderstaen by applicatie van voordere ghewichte.”*

Aan Gillis wordt andermaal gevraagd de waarheid te zeggen.

Gillis: *“Toen zijn roer [dit van Michiel Delsarte] niet afliep, heb ik met mijn vuisten op zijn borst en elders gebeukt, twee of drie keren zoals Michiel dit met zijn roer gedaan had. Dan zijn de anderen uit ‘De Tente’ gelopen. Dan is Michiel gevlucht en in een put gevallen zoals ik ’s anderendaags gezien heb, toen ik bevend ging kijken. Olivier had Michiel ingehaald, zelf ben ik toen niet bij Michiel geweest. Wel heb ik het van ver gezien vermits het maneschijn was.*

Olivier had een blote degen in de hand. Zelf zei ik :”Laat hem lopen.” Dan kwam ook Pieter van Grimberghe erbij. Ik heb de waarheid gezegd, al moet ik hier nog lang blijven zitten en nog veel pijn doorstaan en al moest ik binnen het uur sterven, ‘biddende om Gods wille gheslaecht te worden’. Ik ben noch dief, noch schelm, noch moordenaar.”

Om 10 u 30 Hof wordt de resolutie van het Hof voorgelezen. De resolutie: nog eens bijkomende gewichten aan de duimen hangen. Hij herhaalt: *“Zelf heb ik ‘noch hant noch vingher ghesteken naer hy ghevallen is’. Olivier heeft me nadien gezegd dat hij Michiel met de voeten gestampt heeft.”*

Gillis lamenteert hartverscheurend:

“Ick bidde slaecht my. Ick en can ’t niet meer verdraeghen. Ick en can anders niet segghen, alsoo er eenen Godt is. Jesus, Maria van hierboven, och Soete Lieven Heer, ick bidde u, heb compassie met een mensch. En och goeden Godt, haelt my vande weerelt. Voorts ten aldervuyttersten lamenterende van pyne: o heere, ick sal ’t segghen. Ick hebbe ’t al gheseyt. ...Och Heere doet my af. Och neemt een mes en steeckt my het hert af. Myn beenen breken en al myn leen. Mynen hals is dwees [dwars] door. Myn voeten syn te styf ghebonden. Ick en can myn hoofd niet meer rechten. Och heer isser noch gheen eynde. Och gaet iemant naer den Raedt, ick bidde. Ick sal voor ulieden bidden. Ick sal soo minnelyck voor hulder bidden. ’t Is alsoo ghebeurt ghelyck ick gheseyt hebbe.”

Opmerking Er is nog geen spraak van de heilige Jozef. Die maakte blijkbaar later de heilige familie compleet.

Hierop vraagt de procureur-generaal of hij nog de waarheid niet wil zeggen. *“Hebt gij hem gestampt met de voeten.”* Gillis: *“Neen!”* Gillis herhaalt nog eens het verhaal en men stopt ermee.

Dan gebeurt iets merkwaardigs. De griffier schrijft: *“Daernaer vraeght naer synen broeck ende langht daervuyt [haalt eruit] syn roosenhoytiën [rozenhoedje, paternoster]. ’t Selve nemende in de handt, aenroepende Godt.”*

226r 8.11.84 ten vyf uren en half naer middach: voorlezen samenvatting van de verklaring van Gillis Hessens.

Rdsh. Jan-Baptist Dhane bijgestaan doorgriffier de Vriese, de p.-g..

Op den VIII-sten novembre 1684, inghevolghe vande resolutie vanden Hove. Ten vyf uren en half naer middach by den Raedtsheer mijnheer Jan Baptiste Dhane, als vonnis ten bywesen vanden procureur-generael van Vlaendren ende vanden onderschreven greffier de Vriese, aende verweerdere, ghelegghen op een beddeken voor het vier, vooren ghelesen synde syne marginaele antwoorde ende declarerende aen ons als ghisteren ghedaen ende hem ghevraeght of syn segghen ende declaratiën niet en is waerachtich ende of hy daerby persisteert.

Seght dat neen voor zooveele hy daerby bekend heeft dat hy Michiel Delsarte soude ingheschoten hebben, ende met vuysten gheslaeghen, ende op syne borst met de vuyst twee ofte dry stampen soude ghegheven hebben, mits daervan niet en is. Ende dat hy die kennisse [bekentenis] alzo door de pyne heeft ghedaen. Ende ter contrariën waer is dat hy denzelven Michiel niet en heeft gheslaeghen. Maer dat hy, Michiel, siende dat syn roer niet af en liep, iet uyt synen sack trock 't welcke hy op de trompe [loop] van syn roer stack ende hem verweerdere aggresseerde.

Dan alzo op het roepen van zyne vrouwe, het volck uyt [de herberg] De Tente quamp gheloopt ende hy verweerdere achterwaerts spronck om t' ontgaen de steken die denzelven Michiel over hem droegh, heeft hy, Michiel, hem verlaeten, soo het volck anquamp ende namentlyck voorn. Olivier Odent met de rapiere inde handt, sonder te connen segghen of die bloot was, totdat denzelven Michiel weghloopende ter aerden viel. Ende den voorn. Olivier hem was slaende ende stampende op het lyf, soo hy seght ghesien t' hebben, midts het maenschyn was sonder nochtans ghesien t' hebben of alsdan de rapiere van voorn. Olivier vuytghetrocken was ofte niet.

By de waerheyt van welcken hy persisteerde, segghende daerop bereet te syne te sterven ende dat hy noynt van zyn leven imant, wie het zy, gheslaeghen ofte ghequetst heeft.

Actum, date als boven. Naerdien den verweerdere hadde gheseyt dese niet wel te connen teeekenen, door de ghepasseerde pynen onder andere in zynen rechten aerm, ende naerdien hem 't gone voorschreven vooren ghelesen was, heeft daerby [één woord onleesbaar] ghepersisteert.

J. de Vriese

Bedenkingen

1. Gillis Hessens klampte zich vast aan zijn rotsvast geloof in God en zijn heiligen. Het Hof daarentegen had een onwrikbaar geloof in zijn schuld.
2. De plakaten schreven voor dat de patiënt na zijn vrijlating geen enkel letsel mocht overhouden van zijn marteling

116r 18.11.84 Vonnis over Gillis Hessens.

Beschuldiging: manslag op Michiel Delsarte.

Gillis Hessens, 49 jaar, geboren te Sleyne, wonende te Assenede in het gewest genaamd de Poel nabij het Sas van Gent en gehuwd met Aryncken Rooman, wordt beschuldigd van manslag op Michiel Delsarte.

Na het drinken van bier en brandewijn in de herberg *De Tente op den ouden dyck* nabij het Sas, ontstond zonder echte reden krakeel tussen Gillis Hessens en Antone van Oost. Michiel Delsarte belette dat Hessens zijn opponent Antone van Oost neerstak met een degen. Later op de avond, na het drinken van nog enkele glazen en bij het verlaten van die herberg, was Hessens volgens Het Hof zijn ruzie niet vergeten en zon op wraak. Steeds volgens het Hof, stak hij Delsarte [jawel, niet van Oost] *grauwelick* tussen hals en nek en ranselde hem af met stokken en zelfs met zijn degen. Hulp van chirurgijnen mocht niet baten. Delsarte was er zo erg aan toe dat hij acht dagen later aan zijn verwondingen stierf.

De baljuw, de burgemeester en de schepenen zorgden voor de nodige vaststellingen van ambtswege. De zaak werd met toestemming van vernoemde instanties en zelfs van de betichte, geëvoceerd door de Raad van Vlaanderen. Na zijn arrestatie werd Hessens opgesloten in de *Chastelette* en nadien in de gevangenis van het Hof.

Uitspraak.

Gillis Hessens wordt voor 25 jaar verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden. Gent moet hij na zijn vrijlating voor zonneshijn verlaten, het graafschap binnen de drie dagen en de andere landen binnen de acht dagen. Gebeurt dit niet, dan volgt een lijfstraf. Ook dient hij alle proceskosten te betalen.

142v 30.09.81 Rdsh. Jan-Baptiste Dhane bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc.. **Anthone Carew, zn van Paul**, 50 jaar en burgemeester van de stad en de haven van Oostende, wordt in de secrete kamer verhoord.

Carew(?) was danig in zijn wiek geschoten wanneer advocaat Baltyn hem voor leugenaar uitmaakte. Hij stelde zich *depost* – ongevraagd en na zijn antwoorden op de tichten – voor. Hij lijstte zijn titels en zijn staat van verdiensten op: burgemeester van Oostende, *Raedt des Conincx ende ontfangher-generael van de rechten van de convoyen*.

Dat Baltyn geen *reperatie van eere* deed, kwetste hem nog het meest. (Auteur): “*Ik zou me nergens meer durven vertonen in mijn vernoemde hoedanigheden en als mens van eer.*”

Wat was er gebeurd? Carew(?) (auteur):

“*Het is niet waar dat ik advocaat Baltyn op die dag verboden heb de inventaris van de admiraliteit van die dag te tekenen. Integendeel, ik heb verschillende keren aangedrongen opdat hij dit wel zou doen. Dit om alle verwarring en discussies achteraf te voorkomen. Omdat hij dit obstinaat weigerde heb ik hem verzocht de vergadering te verlaten. Alle aanwezige schepenen gaven me gelijk, de griffier inclus.*

Baltyn hield echter voet bij stuk. Hij zei dat ik, vermits het geen vergadering van het schepencollege was, het recht niet had om hem buiten te zetten.

In de woordenwisseling die daarop volgde, heb ik mijn degen getrokken, evenwel zonder te steken. Ik heb hem niet eens uit de schede getrokken. Geslagen heb ik evenmin, zelfs niet ‘semblant ghemaect van te slaene’. En dat terwijl Baltyn me uitschold voor leugenaar. Ik beken wel mijn eigen ‘grofne [grove] injuriën’. Aan stadsbode le Brun heb ik gevraagd de luitenant-baljuw te halen om Baltyn te doen vertrekken.”

Worden ook vermeld: Decio(?), die procureur-fiscaal van de admiraliteit was en een zekere Jacques van Thienen.

142v 30.09.81 Het Hof laat **Anthone Carew** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur, door hem te kiezen, hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient Anthone Carew 1000 gulden borgsom te betalen.

143v 3.10.81 Rdsh. Conrard vander Brugghen bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

François Roman, zn van Joannis, 32 jaar en *bedienelyck* griffier van **Elst?** [Aalst?], wordt in de secrete kamer verhoord.

François Roman (auteur): “*Op 6 september 1681 ben ik samen met mijn kozijn Steven Roman, baljuw Jan Bombeke [baljuw van Kerkem], Arent Lambert [ambtenaar te Marke], Joos Dhondt [prater van Kerkem], Pieter van Helleputte en nog anderen, naar Nederbrakel geweest. Toen ik samen met mijn vrouw in de herberg 'De Schuyte' iets dronk, zag ik dat Joos Dhondt en Arent Lambert, resp. ambtenaar te Marke en te Kerkem [tegenspraak met hoger], twee gevangenen binnenbrachten: Gerard Morre en Jan Morre de Jonge.*

Ik heb daar twee potten bier besteld. De waardin stemde er mee in dat ik ze meenam naar huis en dat ik de volgende keer betaalde. Thuis heb ik ze samen met mijn vrouw uitgedronken.”

144r 3.10.81 Idem als hiervoor.

Steven Roman, zn van Abraham, 37 jaar en baljuw van Marke, wordt in de secrete kamer verhoord.

Steven Roman (auteur):

“Op mijn bevel werd François de Poortere gevangen genomen, omdat hij een paard gestolen had. Jan Morre en zijn zoon heb ik gearresteerd omdat ze zich verzetten tegen de arrestatie van François de Poortere.”

144v 4.10.81 Het Hof laat **François** en **Steven Roman** naar huis terugkeren. Zij moeten zweren dat zij zich zullen aanmelden in het Gravensteen, telkens hun procureur Coppenolle hen verwittigt dat het Hof hen daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dienen ze elk 200 gulden borgsom te betalen.

146v 9.10.81 Rdsh. Peeters bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Pieter de Mol, zn van Pieter, 38 jaar, wonend in Gistel en chirurgijn, wordt verhoord.

Pieter de Mol heeft in het stadhuis van Gistel deurwaarder Jacques vander Straeten zwaar beledigd door hem in het gezicht te zeggen:

“Wel myn heer vander Straeten, ghy hebt over vier ofte vyf jaeren myn goet vercocht. Ghy sout my wel dienen d’ escrescentie te gheven. Uwen sallaris en bedroech zoo veel niet als de vercochte goederen importeerden [waard waren].”

Hierop repliceerde de deurwaarder:

“Ick sal u rekenynghe commen doen hooren int grauw castheel [het Gravensteen(?)]. Ghy syt eenen dief ende eenen schelm. Ghy hebt de stadt van Ghistel wel duysent guldens ghestolen.”

Opmerking Zie ook Boek 1 item 282v en Boek 1 item 338v.

93y 24.10.82 Vonnis over Pieter de Mol uit Gistel die een oproer veroorzaakte.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging

Jacques vander Straeten, schepen van Gistel, heeft in opdracht van *Zyne Majesteits Grooten Raede* de Mol persoonlijk gearresteerd, op schriftelijk bevel van Leo de Gheldere commissaris van de plaatselijke belastingen in het kwartier van Brugge. De Mol werd overgebracht naar Brugge en daar vastgehouden in een herberg. Op belofte een koe te laten afpanden, mocht hij terugkeren naar Gistel. Daar riep hij een grote meute parochianen *met diversche soorten gheweerne* samen. Een oproer ontstond en vander Straeten gaf bevel de Mol te *appreghenderen* [aan te houden].

Uitspraak De Mol krijgt 800 gulden boete en moet ook de proceskosten betalen.

Vlaamse Raad treedt streng op tegen fraude bij de muntslag.

Opmerking De verslagen van Jan Pieters, particulier muntmeester te Brugge, en van Louis Carlier, *wardeyn* van de munt eveneens te Brugge, zijn zeer technisch. Met enige reserve geven we omzichtig enkele flarden van beide ondervragingen. De lectuur van de volledige tekst loont de moeite voor wie geïnteresseerd is in de werkwijze bij het slaan van munten.

Muntmeester Jan Pieters: 101r-103v 147r 105v 107v 129v

101r 3.09.80 Rdsh. Neyt, Rdsh. Jan-Baptiste d' Hane bijgestaan door griffier de Vriese, adv.-fisc. Spanoghe.

Jan Pieters, zn van Jan, 58 jaar, particulier muntmeester te Brugge, wordt in de fiscale kamer verhoord.

Muntmeester Jan Pieters wordt ondervraagd over een lange reeks (40 tichten) verboden zaken met munten. Pieters deed onder andere zaken met Pieter Mullier, Christoffel Dieusart en Pauwel de Gusme(?).

103v 4.09.80 Het Hof laat **Jan Pieters** naar huis terugkeren. Zijn register wordt geconsigneerd. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Bogaert hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 2400 gulden borgsom te betalen.

147r 15.02.82 Rdsh. Jan-Baptiste Dhane bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc..

Jan Pieters, zn van Jan, 60 jaar en muntmeester te Brugge, wordt in de secrete kamer voor de tweede keer verhoord.

149r 1.03.82 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jan Pieters**.

105v 24.12.83 Vonnis over Jan Pieters muntmeester te Brugge.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging.

Jan Pieters is particulier muntmeester te Brugge. In januari 1676 legde hij de eed van muntmeester af conform de plakaten en de reglementen.

1. Pieters wordt beschuldigd van fraude bij de betaling van de geleverde Realen en Mexicanen.
2. Pieters dreef zijn onkosten op door een te grote *laccage* [lek of verlies] bij het smelten van zilver aan te rekenen.
3. Hij had *ook geene behoorelycke ende pertinente notitien* van zijn werkzaamheden in zijn boeken.
4. Bij de fabricage gebruikte hij Luikse marken waarop hij, zonder ze te smelten, de wapens van Zijne Majesteit liet aanbrengen. Wel zegt hij dat zijn voorgangers dit ook zo deden. Ook stopte hij hiermee niet na waarschuwing van de Rekenkamer (te Brugge).
5. Bij het wegen van zilverplaten liet hij zijn huisvrouw en dochter, *over dewelcke hy responsabel is*, frauderen bij het afstellen van de weegschaal. Zijn werklieden klaagden hem hiervoor aan.
6. *Hy liet qualick ghemunte penninghen inkeeren* [terugkeren] *ter muntcamere* en kwam ze daags nadien terug ophalen [blijkbaar zonder dat ze hermint waren].

Uitspraak

1. **Jan Pieters** wordt ontzet uit zijn ambt van muntmeester.
2. Hij wordt voor 25 jaar verbannen uit alle Spaanse landen.
3. Hij krijgt 400 ponden boete.
4. Het Hof verwerpt zijn verdediging als impertinent en bevattende verscheidene indecente uitdrukkingen. De griffier dient deze te schrappen in zijn verslag.
5. Pieters moet ook de proceskosten betalen.

103v 149r 107v 129v Louis Carlier *wardeyn* te Brugge een eerste keer veroordeeld voor schuldig verzuim.

103v 4.09.80 Hof: idem als bij het verhoor van Pieters op die datum.

Louis Carlier, zn van Louis, Brugge, 43 jaar en *wardeyn* [opzichter] van Zijne Majesteits munt in Brugge.

Ook de verklaring van Carlier is lezenswaardig voor wie dieper wil ingaan op de praktische kanten van de muntslag.

105v 4.09.80 Het Hof laat **Carlier** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Bogaert hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 1600 gulden borgsom te betalen.

149r 18.02.82 Rdsh. Jan-Baptiste Dhane bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc.. **Louis Carlier**, 45 jaar en *wardeyn van munte* te Brugge, wordt in de secrete kamer nogmaals verhoord.

150r 5.03.82 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Louys Carlier**.

107v 24.12.84 Eerste vonnis over *wardeyn* Louis Carlier die veroordeeld wordt voor schuldig verzuim.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging Louis Carlier liet oogluikend de fraude begaan door Jan Pieters toe. Bij zijn aanstelling als muntmeester heeft hij gezworen dat hij getrouw de instructies van de generale meesters van de munt zou naleven. *Daerop heeft hy inbraecke gepleegd.*

Hij wordt ervan verdacht dat hij op de hoogte was van de frauduleuze activiteiten van Jan Pieters. In het verslag lezen we dat hij "... 't selve heeft connen en moeten weten, ende naer alle waerchynelyckheit heeft gheweten [Hij moest] *erinne gheremedieert hebben by clachte*"

Uitspraak Louis dient 1200 gulden boete evenals de proceskosten te betalen.

129v 19.10.86 Tweede vonnis over 'wardeyn' Louis Carlier die zelf fraudeerde.

Beschuldiging

Louis Carlier heeft als *wardeyn* belast met het toezicht op de *officialen* en de werklieden van de muntslag, herhaaldelijk en in grote mate zelf gefraudeerd. Zijn methode was eenvoudig, hij liet muntstukken zomaar *sincken in syne sacken*, en dit ten aanschouwe van werklieden.

Betrapt in aanwezigheid van verschillende personen, zocht en vond hij iemand die zich borg wilde stellen voor de teruggave van zes honderd pond.

Dat Jan Pieters en Antone dela Derrière, toen muntmeesters te Brugge en die dus onder toezicht stonden van Carlier, eveneens verdacht bleken van *dieveryen, schelmstukken en frauduleusen* handel, was, voor zover nog nodig, aanvullend bezwarend voor hem.

Uitspraak

Louis Carlier, geboren te Brugge en ondertussen 49 jaar, krijgt de galg en zijn lijk moet acht dagen op het galgenveld blijven hangen. Al zijn goederen zowel lenen, als erfenissen en *cattheylen* waar die zich ook bevinden, worden geconfisqueerd.

Wetenswaardigheden over de muntslag geput uit de verhoren van Pieters en Carlier.

Pieters zegt in 1679 begonnen te zijn met het slaan van stuivers. Op het punt van reglementering verdedigt hij zich terdege. Hij heeft enkel kennis genomen van *het mandement aen my* [Pieters] *ghesonden door de Raeden ende Generaele meesters vande munte vuyt*

Cortrycke in daten XXVI sept. 1679. Hiervan toont hij een kopie. Dat later hertog Villahermosa bijkomende instructies gaf, daarvan zegt hij geen weet te hebben.

Pieters vermeldt ook een bijeenkomst op het stadhuis van Oostende in aanwezigheid vande *generale muntmeesters met dewelcke hy derrewaerts ghegaen was by ordre vande Renynghe Caemer omme aldaer in te wisselen de billioenen, soo van Fransche stuyvers als Spaensche silvere realen.* [In Oostende werd zilver aangevoerd per schip.]

Carlier geeft een overzicht van zijn werkuren. We citeren de griffier:

“Syn [dit van Carlier] officie is van altyt ghereet te wesen van acht uren tot den elfnen, ende van twee uren totten vyf uren naer middach, omme sorghe te draeghen wat er inde munte is passerende”

Ook particulieren brachten zilver binnen *zoo van hooghen als leeghen alloye.* Dit was o.a. het geval in Brugge waar Jooris Aerts zilver binnenbracht *ghesmolten by d’ een of d’ andere silversmeden die gheen wisselaers en waeren, zoo dat hy somwylen dede naevolghen ende bespien waer den persoon ghinck die het ghelt ter wisselynghe ontfanghen hadde, dies te meer dat het meisjen vanden voornoemden Aerts ... heeft bekent dat hy de Fransche stuyvers voor coopmanschap hebbende [ontvangen], de zelve hadde doen smilten.*

Carlier zegt dat hij dikwijls achterdochtig was over de herkomst van het zilver dat particulieren hem aanboden. Soms werden zilveren serviezen ingegeven *met ghecroonde waepenen.*

Carlier is zelfverzekerd, mocht hij niet gehandeld hebben volgens de voorschriften: *“... dat men hem moet ophanghen als den meesten dief vande weerelt”*

Voorgaande hebben we geput uit de verklaringen van Pieters en Carlier.

150r 27.02.82 Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Jan Sierens, zn van Marten, 31 jaar en *ampman* van Zomergem, wordt in de secrete kamer verhoord.

Sierens (auteur):

“Ik heb geen ‘hoofthelt’ ontvangen tenzij van de griffier van Zomergem.

In de ruzie heb ik mijn degen niet getrokken. Ik bracht François Maenhaut ‘niet ghecoort ende niet ghebonden’ naar het schepenhuis van Zomergem. Daar heb ik hem overgegeven aan de baljuw.”

150v 27.02.82 Het Hof beslist dat **Jan Sierens** naar huis mag terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur vande Velde hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 500 gulden borgsom te betalen.

96r 21.11.82 Vonnis over Jan Sierens amman van Zomergem.

Beschuldiging Ambtsmisbruik en opzettelijk verbaal en fysiek geweld.

Uitspraak

Jan Sierens dient naast de proceskosten 200 gulden boete te betalen.

150v 27.02.82 Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Guillaume Braye, zn van Jan, 62 jaar en amman van Kortrijk, wordt in de secrete kamer verhoord.

Braye verwijst *naer synen boeck die hy in deselve syne qualiteyt van syne exploicten ende functie is onderhoudende.*

Braye (auteur):

“*Mogelijks heb ik indecente termen gebruikt tegenover het magistraat van Kortrijk, maar dat zou dan gebeurd zijn ‘by lichtveerdicheyt ende ten tyde dat ick by drancke was’. Ik ben 42 jaar amman geweest en mijn vader was voordien ook amman.*”

Braye is blijkbaar lelijk tekeer gegaan tegenover het Hof, want hij vraagt depost, mocht hij misdaan hebben in de discretie van het Hof, rekening te willen houden met *syne sincere bekenntnissen ende excusen.*

151r 27.02.82 De procureur-generaal aanvaardt de bekenntnissen van **Guillaume Braye** en vraagt dat men hem zou beoordelen volgens *de meriten vande saecke.*

151r-152r De onzekere en gevaarlijke grens tussen de Provincie Vlaanderen en het koninkrijk Frankrijk.

151r-152r 23.03.82 Rdsh. Stalins bijgestaan door griffier Helias, de p.-g.. In het Frans. Het betreft de onzekerheid over de jurisdictie op de plaats waar na een manslag de overlijdensakte verleden werd.

Synthese van de feiten

Jacques Lecluyse pleegde manslag op **Guillaume de Lespeau**. De overlijdensakte werd verleden in de herberg *Le Hautcamp* van uitbater Denis Salembier te Arseaux. Dit laatste vertalen we door Herseaux, gelegen in de heerlijkheid Sint-Pieters. Drie personen worden verhoord. De eerste zegt dat Herseaux in de kasselrij Doornik ligt, de tweede meent dat de heerlijkheid in Moeskroen te situeren is en de derde dat ze tot Rijsel behoort. Niemand van de drie was aanwezig bij de moord. Over één ding zijn ze het alvast eens: *Le Hautcamp* behoort naar hun stellige overtuiging niet tot de jurisdictie van de Provincie Vlaanderen. Bijgevolg kon men Jacques Lecluyse niet aanhouden.

151r **Jean le Veugle**, zn van Josse, 63 jaar en baljuw van de heerlijkheid Sint-Pieters, wordt in de secrete kamer verhoord. Hij verklaart dat de dader, vergezeld van enkele gewapende militairen, voor hem verschenen is.

151v **George Hallemie(?)**, zn van wijlen Jacques, 50 jaar en schepen van de heerlijkheid Sint-Pieters, wordt verhoord.

152r **Pierre Malfaict(?)**, zn van Luc, 52 jaar en eveneens schepen van de heerlijkheid Sint-Pieters, wordt als derde verhoord.

152r 23.03.82 In het Vlaams. Het Hof laat de drie verweerders toe te verifiëren [te bewijzen] dat de herberg *Le Hautcamp* waar de overlijdensakte verleden werd, tot het Franse gebied behoort. De procureur-generaal wordt tot het tegenbewijs toegelaten. Ze mogen alle drie naar huis terugkeren. Ze moeten zweren dat ze zich zullen aanmelden in het Gravensteen, telkens hun procureur vande Velde hen verwittigt dat het Hof hen daartoe aanmaant.

152v 6.04.82 Rdsh. Triest bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Adriaen Thiot/Thoict, zn van Adriaen, 42 jaar en amman van Kortrijk, wordt in de secrete kamer verhoord.

Betreft een discussie tussen du Thoict en Thomas Goussaert over de vrijlating van Carel de Coninck. In een *colère* zou du Thoict met zijn *cane* Goussaert een ferme klop gegeven hebben.

92v 11.04.82 Vonnis over Adriaen Thiot/Thoict.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging: verbaal en fysiek geweld.

Het Hof spreekt over begane excessen en *moetwillicheden* zonder hier verder op in te gaan. Het Hof beslist dat de gegevens van de informatie *préparatoire* volstaan en besluit zo de zaak af te sluiten.

Uitspraak

Adriaen Thiot dient 120 gulden boete en de proceskosten te betalen.

153r 10.04.82 Rdsh. Triest bijgestaan door griffier Helias, de p.-g.. Jonkheer **Adriaen Constantin Bouhelier**, zn van Constantin, Gent(?), 25 jaar en alferisch van geloof, wordt in de gevangenis verhoord.

Versie van Adriaen Bouhelier (auteur):

“*Samen met Joos de Bruyne maakte ik een wandeling buiten de Brugse poort om ‘de baergie’ te zien aanleggen. We wandelden tot Wondelgem en in het terugkeren kregen we ruzie. De Bruyne trok zijn degen en kwetste me in mijn rechterzij. Omdat mijn wonde ‘teenemael dangereus was’, ben ik een patersklooster binnengetrokken om een biechtvader bij de hand te hebben. Daar heb ik de mis bijgewoond.*”

Het verband met de rest van het verhaal is ons helemaal niet duidelijk, want Bouhelier komt op het einde ook nog met een andere versie voor de dag.

153v 11.04.82 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Adriaen Bouhelier**.

153v 15.04.82 Rdsh. Triest bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Jan-Baptist Ravericx, zn van Heyndricx, 35 jaar en gewezen deurwaarder van het Hof, wordt in de secrete kamer verhoord.

Betreft een discussie met het Hof. Ravericx beweert dat het Hof hem bevolen heeft een of ander exploit te betekenen en wil dit bewijzen met een uittreksel uit de betrokken ordonnantie.

154r 26.05.82 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jan-Baptiste Ravericx**.

92r 11.4.82 Vonnis over Jan-Baptiste Ravericx, afghegaen deurwaarder van het Hof, aangeklaagd door Adriaen Braekman deurwaarder van het Hof.

Beschuldiging: niet vermeld.

Uitspraak. Ravericx moet 50 gulden boete betalen. Tevens dient hij binnen de drie dagen een bepaalde schuld te betalen aan eiser Adriaen Braekman. Doet hij dit niet, dan krijgt hij een nieuwe boete van 100 gulden en moet hij tevens de gevangenis in.

154r 24.04.82 Rdsh. Triest bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Laureys Goossens, zn van Cornelis, 27 jaar, en landsman wonend in Moerbeke op het kwartier Terwest en op de wijk de Koolmansbrugge, wordt in de secrete kamer verhoord. In de herberg van Pieter Leyers ontstond een ruzie tussen enerzijds Andries Moens, Jan de Wint en diens vrouw Petronelle Hillaert, en anderzijds Laureys Goossens.

Oorzaak? Goossens (auteur):

“Petronelle zei dat mijn schoonbroer een ‘valschen boeck hadde ghehouden’. Hierop repliceerde ik door te zeggen dat ze zelf een valse vrouw was. Ze hebben me zodanig geslagen dat ik voor mijn leven vreesde. Petronelle heb ik niet vastgepakt, enkel gedaan alsof. Mijn schoonbroer heet Jan, zijn toename [blijkbaar familienaam] ken ik niet, want ik heb noch zijn vader noch zijn moeder gekend. Dat mijn broers de Wint zouden geslagen hebben, daarvan weet ik niets. Achteraf hebben we elkaar alles vergeven en zijn ‘in peys’ uiteengegaan.”

154v 24.04.82 Het Hof beslist dat **Laureys Goossens** naar huis mag terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Cornelissen hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 500 gulden borgsom te betalen.

155v 30.06.82 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier Helias, de p.-g.. Gevangene **Guillaume Eynsaem**, zn van Pieter, 54 jaar en wonend in Ardoorie, wordt verhoord.

Guillaume Eynsaem (auteur):

“Ik ben militair onder de garde van Zijne Excellentie ‘vande swarte peerden’. Ik ben niet gehouden te antwoorden voor het Hof, dat me kan verwijzen naar de auditeur-generaal.”

156r 30.06.82 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier Helias, de p.-g.. **Joanna de Meyere**, dochter van Jan, 53 jaar en vrouw van **Guillaume Eynsaem**, wordt verhoord.

De lectuur van het verslag van het verhoor van Joanna de Meyere levert niets op.

156r 16.07.82 Het Hof laat **Joanna de Meyere** naar huis terugkeren. Ze moet beloven dat ze zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens haar procureur vande Velde haar verwittigt dat het Hof haar daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient zij 200 gulden borgsom te betalen. Haar man moet ook zijn aandeel betalen in de reeds gemaakte kosten.

186v 26.07.83 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Guillaume Eynsaem, gevangene, wordt nogmaals verhoord.

Eynsaem doet als militair alle mogelijke stappen om niet voor het Hof terecht te moeten staan. In zijn vorig verhoor op 30.06.82 had hij een verzoek in die zin gericht tot het Hof. Het Hof heeft zijn verzoek afgewezen en daarom heeft hij zich rechtstreeks tot Zijne Excellentie gericht. Binnen een tiental dagen verwacht hij een antwoord.

Hij vraagt het Hof dan ook voorlopig niet te moeten antwoorden. De procureur-generaal heeft daar echter geen oren naar en zegt dat het Hof alle middelen zal aanwenden om hem te dwingen te antwoorden.

197v 10.04.84 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Guillaume Eynsaem, 54 jaar en gevangene, wordt verhoord. Het relaas bevat weinig concrete zaken.

Eynsaem (auteur): *“Wel is het waar dat de baljuw(?) van Ardoorie mij samen met enkele gildebreeders verzocht heeft met mijn geweer ‘de eerscheute voor den coninck’ te schieten, wat ik gedaan heb. Achteraf passeerde ik voor de herberg waar de baljuw me later gevangen hield. Ik vraag een kopie van de tichten om achteraf schriftelijk te kunnen antwoorden.”*

197v 11.04.84 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Guillaume Eynsaem**.

155v 30.06.82 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..
Gillis de Kimpe, zn van Jan, 38 jaar en landsman wonend te Ardoorie, wordt verhoord.
 De lectuur van het verhoor van Gillis de Kimpe levert niets concreets op.

155v 16.07.82 Het Hof laat **Gillis de Kimpe** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur vande Velde hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 300 gulden borgsom te betalen.

154v-155v 156r-157r 96v-97r Verregaand moedwillig fysiek en verbaal geweld door de broers Joannes en Pieter Dhaveloose.

154v 25.06.82 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..
Joannes Dhaveloose, zn van Joos, 24 jaar, wonend in Oesselgem en gevangene in de *cipiraige* van het Hof, wordt daar verhoord.

Joannes Dhaveloose (auteur): *“Volgens een akte diende mijn vader een boete te betalen. Die akte werd verleden door ‘de Lieutenant Civil van Indaeghynghe’ van Gent en dit op verzoek van advocaat Pieter Billemont. Waarvoor weet ik niet. Nadien had ik een discussie met de Schepper, baljuw van Oesselgem. Verder ben ik niet gehouden hier te antwoorden, en ik vraag het Hof om ‘exceptie van orlof vanden Hove’.”*

155r 25.06.82 Het Hof verwerpt het verzoek van **Joannes Dhaveloose** tot *exceptie van orlof* van het Hof af en beveelt hem artikelsgewijs op alle vragen te antwoorden.

155r 25.06.82 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..
Pieter Dhaveloose, zn van Joos, 18 jaar en gevangen in de Chastelette, wordt daar verhoord.
 Pieter Dhaveloose bevestigt de verklaring van zijn broer Joannes en weigert eveneens verder te antwoorden.

155v 26.06.82 Voor het besluit van het Hof na de verklaring van **Pieter Dhaveloose**, zie item 155r bij zijn broer Joannes

156r 30.07.82 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..
Joannes Dhaveloose wordt nogmaals verhoord.

Joannes Dhaveloose (auteur):

“Zonder machtiging te tonen diende mijn vader een boete te betalen dit op verzoek van advocaat Billemont. Toen men me kwam zeggen dat twee personen mijn broer Pieter bedreigden met een pistool, ben ik ter hulp gesneld met mijn degen. Billemont zei dat ik en mijn broer personen waren die aan niemand wilden betalen.”

Joannes Dhaveloose zet zijn handtekening, evenwel na protest en met verzoek hiermee niet te willen *prejudiceren*.

156v 3.07.82 [verkeerde datum?] Het Hof neemt akte van de verklaring van **Joannes Dhaveloose**.

156v 1.07.82 [er staat 1.06.82] Rdsh. vander Bruggen bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Pieter Dhaveloose wordt andermaal verhoord in de *Chastelette*.

Zonder afstand te willen doen van zijn rechten verklaart Pieter Dhaveloose (auteur):

“Toen ik Billemont ontmoette ‘op de plaetse in Wakken’ heb ik hem gevraagd of hij het nog eens aandurfde te herhalen dat mijn vader een dief was. Hij zei dat hij zijn vroeger verwijt herriep. Hij viel op zijn knieën, maar ik heb niet gedreigd hem dood te schieten, want mijn wapen was niet eens geladen. Toen Billemont rechtstond dreigde hij mij neer te schieten. Dan heb ik zijn pistool en zijn degen afgenomen.”

157r 3.07.82 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Pieter Dhaveloose**.

96v-97r 21.11.82 Vonnis over Joannes en Pieter Dhaveloose.

Extraordinaire procedure

Beschuldigden: Joannes en Pieter Dhaveloose.

Beschuldiging Moedwillig fysiek en verbaal geweld.

Op 21.12.1681 heeft advocaat van het Hof Pieter Billemont, gevolg gevend aan een akte verleden door *de Lieutenant Civil vande Indaeghynghe* te Gent, opdracht gegeven aan ambtenaar Jan Kindt van Wakken een boete te vorderen van Joos Dhaveloose, vader van Joannes en Pieter. Joos Dhaveloose werd in de herberg *Het Bourgoensch Cruyce* te Wakken vastgezet.

Pieter Dhaveloose kwam, *ontrent den acht uren inden avont*, de herberg binnen, gewapend met een geweer en trad zeer brutaal op tegenover advocaat Billemont. Hij bedreigde de advocaat met de *trompe* [loop] van zijn geweer, *optreckende den haene* en dreigend om te schieten. Ondertussen schoot Joannes Dhaveloose, met blote degen en *al vloeckende ende sweirende*, zijn broer ter hulp. Door de slagen van de broers Dhaveloose schoot de advocaat er een tand bij in en een andere brak in tweeën.

Joannes gaf advocaat Billemont *diversche slaeghen namentlyck eenen in syn aensicht waervan syne kaecke teenmael is gheswollen gheweest*.

De advocaat, nochtans gewapend met een degen en een pistool, wendde die voor alle veiligheid tijdig af, stopte zijn poging om de boete te innen en liet vader Dhaveloose wijselijk vrij.

Uitspraak

Het Hof veroordeelt Joannes Dhaveloose tot het betalen van 300 gulden en zijn broer Pieter tot 200 gulden boete. Bovendien worden beiden voor drie jaar verbannen uit Wakken en de kasselrij Kortrijk. Wagen ze zich in die periode toch in de kasselrij [waarin Wakken ligt], dan staat hen een lijfstraf te wachten. Bovendien dienen ze ook de proceskosten te betalen.

157r 29.07.82 Rdsh. vander Bruggen bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Jan Steyaert, zn van Jan, Gent, 34 jaar en zoutdrager, wordt in de secrete kamer verhoord. Jan Steyaert (auteur):

“Op vraag van een koopman heb ik samen met Heyndrick Sieryns zes zakken graan op zijn wagen geladen. Dan werden we weggejaagd door enkele ‘pynders’. Maar dit recht hadden ze niet, want verschillende ordonnantiën goedgekeurd door de schepenen van de Keure bevestigen dat wij dit wel degelijk mochten doen. Met de ‘pynders’ zijn woorden gevallen. Gegaan over de Voorleye ontmoetten we Gillis Bayens die betaald was voor het werk dat wij verricht hadden. Sieryns vroeg tenminste de helft van het geld en kreeg prompt ruzie met Bayens. Ze begonnen te vechten en ik probeerde herhaaldelijk hen te scheiden, maar telkens gingen ze opnieuw aan de slag. Na een ‘soufflet’ [oorveeg] van een voerman ben ik afgedropen.”

157v 29.07.82 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..
Heyndrick Sieryns, zn van Jan, Gent, 60 jaar en zoutdrager, wordt in de secrete kamer verhoord.

Heydrick Sieryns (auteur):

“Op de ‘Coorleye’ kwam ik Gillis Bayens tegen. Toen die zei dat hij betaald werd voor het laden van zakken graan, een karwei die ik samen met Jan Steyaert gedaan had, ontstond er ruzie tussen ons. Wie begonnen is met vechten weet ik niet.”

157v 11.08.82 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..
Pieter Wibou, zn van Jooris, 32 jaar, landsman en wonend in Ardoorie, wordt verhoord.
 Uit het summier verslag valt niets af te leiden.

158r 164r 97v Advocaat en schriftvervalser Pieter de Cuyper verdedigt aartsbedrieger Joos Coppens. Zie ook bij Joos Coppens: 126v 109r.

158r 14.09.82 Rdsh. de Coninck bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..
Pieter de Cuyper, zn van Jan, 31 jaar, advocaat van 's lands vanden Vrijen en gevangene, wordt verhoord.

Advocaat Pieter de Cuyper wordt uitgebreid op een hete rooster gelegd. Hij wordt verdacht van vervalsing van de handtekeningen van de advocaten Parmentier, Ameye en Wassenhove. Met een zekere Coppens [Joos die later levenslang verbannen werd uit de Spaanse landen] en die 'thans' eveneens in de gevangenis zit, hield hij nauwe en verdachte contacten. Coppens had de Cuyper veel *schoonicheyt beloft* indien hij hem uit de gevangenis kon helpen. Dit laatste verklaart Pieter de Cuyper.

161v 15.09.82 Het Hof neemt akte van de verklaring van **de Cuyper**. Het geeft toelating aan de p.-g. om betichte naar Brugge te transportereren. In het kantoor van de Cuyper zal de procureur-generaal samen met rdsh.-comm. de Coninck en griffier de Vriese, de nodige documenten opzoeken.

164r 30.09.82 Rdsh. de Coninck bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..
Pieter de Cuyper, advocaat en thans gevangene, heeft de commissaris [rdsh. de Coninck] en de procureur-generaal verzocht bij hem te komen.

De betichte zegt dat hij *syne memorie gherecolleert heeft* [eens goed nagedacht en alles op een rijtje gezet]. Begiftigd met een zeer degelijk, maar tevens selectief geheugen, is het hem te binnen gevallen dat hij in de zaak Joos Coppens, de notities van zijn *vacatiën* en de betaling ervan gescheurd of verbrand heeft, toen hij bij de tante van zijn vrouw ging wonen. Trouwens de Cuyper heeft - naar zijn zeggen - ook nog andere zaken gescheurd.

Met de vermoede poging tot vrijlating van Joos Coppens heeft het Hof een ander probleem. Vragen hierover brengen de Cuyper in het nauw. Blijkbaar zat de Cuyper door een of andere akte [akte van borg], waarvan hij het brein was, achter een poging tot vrijlating van Coppens. Die ging echter niet door, want de cipier had bezwaren.

Tot Coppens zei de cipier (auteur):

“Ik wil geen ruzie met de brouwers [Coppens had schulden bij de brouwers]. Ick hebbe my bepeyst. Omdat gij al zoveel jaren in de gevangenis zit, komt het niet op die laatste tien of twaalf dagen, dan wordt uw proces toch gewezen.”

Dat de cipier soms gevangenen *op syn risque ende peryle* voortijdig vrij liet, was volgens de Cuyper niets bijzonders. Hij had dit ook nog gedaan met twee civiele gevangenen.

De Cuyper is door *den laps van tyde* wel vergeten van wie hij dit laatste heeft horen zeggen. Tot slot vraagt hij *acces van Raede* en een kopie van de tichten om zich verder te kunnen verdedigen.

97v 30.01.83 Vonnis over advocaat Pieter de Cuypere.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging. Advocaat Pieter de Cuypere heeft in de zaak Joos Coppens onder een advies de handtekeningen van de advocaten Parmentier, Ameye en Wassenhove ofwel zelf nagemaakt ofwel laten namaken.

Uitspraak.

Boete: 800 gulden. Pieter de Cuypere dient ook de proceskosten te betalen.

Zware aanvaring tussen twee baljuws die elkaar wilden arresteren.

161v 23.09.82 Rdsh. de Coninck bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc..

Guillaume Paindavain, zn van Joos, 50 jaar en luitenant-baljuw van het graafschap Bornem, wordt in de fiscale kamer verhoord.

Baljuw van Hasten wilde Luitenant-baljuw Guillaume Paindavain een boete geven. Van de weeromstuit wilde Paindevain hetzelfde doen met van Hasten. Dit alles lukte niet zonder veel krakeel, wederzijdse verwijten, handgemeen en het gebruik van degens. Naar zijn zeggen liep Paindavain zelf vier kwetsuren op. Of hij van Hasten gekwetst heeft, weet hij niet. Zelfs de dochter van van Hasten stak een handje toe. Ze heeft *hem confessant dry ofte vier mael eene coorde om den hals ghesmeten*. Tot daar de verklaring van Paindavain.

Tot Van Hasten zei dat hij daartoe bevel had van de advocaat-fiscaal. Uiteindelijk belandde de luitenant-baljuw in de gevangenis van Sint-Niklaas. Voor het Hof betwist hij de juridische geldigheid van de werkwijze van zijn opponent.

164r 15.10.82 Het Hof beslist dat **Paindavain** naar huis mag terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur vander Vaet hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant.

164v 10.10.82 Rdsh. de Coninck bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Jonkheer Jan-François Roedolf, zn van Jan, 43 jaar, gevangene en voorheen kolonel van een regiment infanterie van Zijne Majesteit, wordt verhoord.

In augustus 1682 kreeg Roedolf deurwaarder van Gheluwe op bezoek. Omdat Roelof schulden had bij de *douarière* de Raet, was de deurwaarder van plan bezittingen aan te slaan. Wat precies is niet vermeld.

Naast het erf van Roedolf kampeerden soldaten en - zo hebben we het toch begrepen - Roedolf riep hun hulp in toen de *heesschere* [de eiser, hier de deurwaarder] zijn exploit wilde opmaken.

Roedolf ontkent alle kwade bedoelingen van die soldaten. (Auteur): "... *niet* [één heeft] *eenen gheweer ghehadt, nocte mime* [gebaar] *ghemaect van desen* [de deurwaarder] *in syn exploict in eenighe maniere te willen beletten.*"

De deurwaarder was een andere mening toegedaan en richtte zich dreigend tot enkele soldaten (auteur):

"Ick sal u wel hebben. Ick sal [u] met een ghehele compagnie dragonders ophaelen."

Roedolf gaat regelmatig in op zijn goeie relaties met de assistenten van de deurwaarder die hij - naar zijn zeggen - rijkelijk *tracteerde*. Zich richtend tot Roedolf zei een assistent (auteur):

“*Myn heer daer is gheen schwaericheyt [geen probleem]. Ick en weet niet waarom hy, designerende den voorn. deurwaerder, alsoo deur gaet [tekeer gaat].*“

165v 19.10.82 Idem.

Jonkheer Jan- François Roedolf wordt andermaal ondervraagd.

Er staat *andermael ghevraeght ende gheëxamineert op de naerdere punten ende tichten*. Toch zien we weinig verband met de inhoud van het vorig verhoor.

Blijkbaar betreft het een betwisting over de eigendomsrechten van land palend aan de gronden van Roedolf. In elk geval had Roedolf een aantal bladen uit een zeker boek gescheurd. Daarop stond een en ander, blijkbaar over het eigendomsrecht van vermelde gronden. Daardoor kwam hij in conflict met de eigenaars van gronden palend aan zijn erf. Volgens Roedolf heeft bij de notaris, diens penningmeester het uittrekken van die bladen aanvaard en ze opnieuw *gherestitueert*.

Op zeker ogenblik zat zijn paard *ghesequestteert* in de stal van een herberg. Geen nood, Roedolf gaf bevel aan zijn knecht om het paard van stal te halen en ermee weg te rijden. Is ook vermeld: de Smet, griffier van Assenede.

Opmerking Indien we de handtekening van **Jan-François Roelof** juist ontcijferd hebben, wat niet zeker is, dan verkiest Roelof door het leven te gaan als **Baron Nühhorn**.

167r 4.11.82 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jan-François Roedolf**.

167r 14.12.82 Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g.. In het Frans.

Philibert Jacques, zn van Glaude, Gent(?), 33 jaar en messagier van het Hof, wordt verhoord.

Philibert Jacques vocht met Le Bergier nadat ze elkaar uitgescholden hadden. Hierbij gebruikte betichte indecente termen. In de vechtpartij die erop volgde, gaf Ph. Jacques zijn opponent met zijn stok enkele rake klappen op zijn hoofd. Le Bergier zeeg ter aarde, niet door de slagen, maar omdat hij uitgleed. Nadien had het slachtoffer verzorging nodig. Tot daar het relaas van Philibert Jacques..

167r 22.12.82 Rdsh. Peeters bijgestaan door griffier le Rouffon, de p.-g..

De h. **Jan-Baptiste Steyt**, zn van Jacques, 50 jaar, wonend in Kortrijk, voorheen griffier van Zwevegem, wordt verhoord.

Steyt zegt *diversche processen ghedirigeert t' hebben jeghens Jan-Baptiste van Daele* tegen wie hij niet de minste haat draagt. Integendeel, uit brieven door de betichte geschreven zal blijken dat hij [vroeger] *was synen capitaelen vriendt*.

Verder volgt een warrig relaas. Wellicht pleegde Jan-Baptiste Steyt agressie op Jan-Baptiste van Daele, van wie we niet eens de voornaam kennen.

168v 11.01.83 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jan-Baptiste Steyt**.

168v 11.02.83 Rdsh. Triest bijgestaan door griffier Helias, adv.-fisc. Spanoghe.

De h. **Baltazar Schollenbergh**, zn van Petri, 38 jaar agent en ontvanger van de vorst van Swartzenbergh wordt verhoord.

Baltazar Schollenbergh verklaart dat hij, omwille van zijn beweerd wangedrag, reeds aangeklaagd werd door de plaatselijke baljuw van Wijnendale en er voor de vierschaar moet verschijnen. Ten andere de zaak is daar *ghereguleert gheweest ter preuve*, en hij moet niet op twee plaatsen terecht te staan voor dezelfde zaak.

De advocaat-fiscaal vraagt Schollenbergh alle bescheiden aan het Hof voor te leggen.

169r 23.02.83 Idem.

De h. **Baltazar Schollenbergh** wordt nog eens verhoord en antwoordt nu wel.

Marcus Ketele heeft in december 1682 Schollenbergh aangeklaagd voor het Hof. Ons verslag dat hierna volgt, vinden we zelf warrig. Toch durven we hopen dat het kan bijdragen tot het situeren van wat verder 's heeren huus' genoemd wordt. Bedoelt men hiermee het kasteel van Wijnendale? Mogelijks wel vermits er een Prins woont en er spraak is van Wijnendale, Torhout en van boswachters. Als oud-Torhoutnaar zijn we benieuwd waar dit huis gelegen was.

Schollenbergh en Ketele, die neffens 's heeren huus woont, zijn vijanden die elkaar geregeld beschimpen en beledigen.

Hierna volgt het relaas van Schollenbergh (auteur):

“Op zekere dag ging ik samen met Jacques de Meulenaere, die als boswachter altijd gewapend is, en Gillis Broeckmeersch naar 's heerens huus', om een vergadering van de pointers bij te wonen.

Vooraf ontstond een discussie met de dochter van Ketele. Ik zei tegen haar dat haar vader een geus is of iets dergelijks. Ik vond Ketele niet thuis. Daarna ging ik tot op omtrent een halve 'booghscheute van 's heerens huus', maar niet tot aan de herberg 'Het Schaecxken', want tot daar is het nog een groot half uur. Terugkerend van 'De Suytstraete' had ik een riempistool bij die ik placht te gebruiken als rijpistool.

Bij de maaltijd met de baljuw, de pointers en de griffier, ontspan zich op het einde een discussie met Ketele die 'injurieuze discoursen' gebruikte. Daarna trokken we naar het huis van Ketele. Omdat die niet open deed en ziedend omwille van Ketele 's 'quaet tractement' [behandeling] tegenover mijn meester, de Prins van Swartzenberch, heb ik twee of drie reysen [keren] tegen de deur gestampt.

Ik beken dat ik gewapend was, maar niemand van ons gezelschap heeft een schot gelost. Van in het huis werd wel op ons geschoten. Het is mogelijk dat ik toen tot Ketele geroepen heb: "Ghy schelm, ghy Huyghenot". Daarna zijn we weggegaan."

In de discretie van het Hof overhandigde de betichte enkele *attesten*. Verder verwees hij naar zijn meester de Prins van Swartzenberch.

170v 10.03.83 Rdsh. Dhane bijgestaan door griffier Helias, de adv-.fisc..

Heer en meester **Gaspar vanden Heuvele**, zn van Gaspar, Eine, 51 jaar, priester, pastoor en kanunnik van de collegiale kerk Sint-Elooi te Eine in de kasselrij Oudenaarde, wordt verhoord. We laten hem aan het woord (auteur):

“Op 19 december 1682 na de completen, zag ik in de kerk Sint-Elooi de baljuw Lanneau van Eine, vergezeld van de burgemeester, de schepenen en enkele ambtenaren, staan nabij de dis van de armen en de aalmoezen.

Ze waren van plan de kastjes met het geld van de dis en de aalmoezen te inspecteren. Ook de kanunniken Dezeure en Coppenolle waren aanwezig. Alle drie zegden we dat baljuw Lanneau daar niets te zoeken had, vermits de kerk van Sint-Elooi niet tot zijn jurisdictie behoort [deze jurisdictie was reeds voorwerp van een ander proces]. Uit enkele akten blijkt mijn gelijk.

De baljuw wilde een smid ontbieden om desnoods met geweld de kastjes te openen. Met een confrater namen we de baljuw bij de arm en zeiden: "Als gij niet akkoord zijt, wendt u dan tot de Raad van Vlaanderen."

We waren van plan om hem zachtjes naar een zijkapel te leiden en er 'hem op te sluyten ende te laeten zitten in patiëntie en devotie'. Lanneau speelde echter komedie en liet zich vallen. We hebben hem belet zijn exploit op te maken."

171v 10.03.83 Idem.

De heer **Niclais Dezeure**, zn van Joannus, 31 jaar, priester, pastoor en kanunnik van de collegiale kerk van Sint-Elooi te Eine, wordt verhoord.

Niclais Dezeure bevestigt het relaas van zijn confrater vanden Heuvele.

172r 11.03.83 Het Hof laat **Gaspar vanden Heuvele** en **Niclais Dezeure** naar huis gaan, Zij moeten beloven dat zij zich zullen aanmelden in het Gravensteen, telkens hun procureur Bogaert hen verwittigt dat het Hof hen daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dienen ze 300 gulden borgsom te betalen.

172v 1.04.83 Rdsh. de Coninck bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

De heer **Jan de Jonckheere**, 40 jaar en groothandelaar in lijnwaad, wordt als gevangene verhoord.

In dit ingewikkeld dossier is er sprake van trekken, accepteren en endosseren van wisselbrieven.

Als handelspartners worden vermeld: François Stroobant, Michel Corry uit Middelburg, Laureys Kick, Mourehaut en Jan Houvenaghel. Een zekere de Reus was zijn knecht.

175r 8.04.83 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jan de Jonckheere**.

198v 27.05.84 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Jan de Jonckheere, zn van Andries, gevangene, wordt nogmaals verhoord.

De verklaring van Jan de Jonckheere is zeer ingewikkeld. Uit dit relaas leren we dat - naar hij zegt - volgende zakenpartners van hem failliet gingen: Jacques Crosquet, Jan Houvenaeghel en de Bie (frauduleus). Blijkbaar betrof het een domino-effect. Andere zakenpartners waren: Joos de Coninck, Louis Kick en Alexander Guiot.

114r 8.07.84 Vonnis over Jan de Jonckheere.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging. Bedrog bij betaling handelsschulden.

Het Hof vat de beschuldiging van **Jan de Jonckheere** heel gevat als volgt samen: “... *streckende het indorseren* [endorseren, rugtekenen] *ende trecken van soodaenighe wisselbrieven op vile* [hoogst onbetrouwbare] *ende insolvente personen onder onwaerachtighe* [valse] *qualificatiën tot bederf ende ruyne vande commerce ...*”

Vooraf had hij in wanhoop, maar zonder succes, een brief geschreven aan Zijne Majesteit.

Het Hof verwerpt het verzoek van betichte om de zaak te civiliseren [niet als een criminele zaak te beschouwen].

Uitspraak.

Jan de Jonckheere wordt voor drie jaar verbannen uit de stad en het schependom Brugge. Hij moet ook de proceskosten betalen.

Opmerkingen.

1. In het verslag van het vonnis komen nogal wat namen van handelspartners voor. Wel kwam het Hof tot de bevinding dat een paar adressen fictief waren. Die laten we dan ook weg. Blijken niet fictief te zijn: Richart Fort, handelaar te Londen, Jan de Coninck, handelaar te Antwerpen. Andere handelspartners evenwel zonder enige vermelding van plaats: Daniel Crammelinck, Adriaen Baets, François Goris en Guillaume de Cuypere.

2. Anthoine de Jonckheere, broer van Jan, was ook geen katje om zonder handschoenen in de boeien te slaan. Verdacht van frauduleuse handel, probeerden enkele Brugse ambtenaren hem

aan te houden. Maar Anthoine verjoeg ze, pistool in de hand en schietensklaar. Verder vonden we geen enkel spoor van Anthoine.

175r 2.04.83 Rdsh. de Coninck bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Jan Ogiers, zn van Joos, 33 jaar, luitenant-baljuw van Munkzwalm, wordt verhoord.

Jan Ogiers (auteur):

“Ik bekén dat ik zes schellingen ontving voor het recht van sommatie ter gelegenheid van de uitvoering van een vonnis met twee assistenten, en voor het recht op ‘obeissance’ vermits dit gebeurde in een andere parochie. Ik ben niet verplicht ' tot voldoenynghe te procureren' van de hoger vermelde akte. Daaraan wil ik wel voldoen indien Ceuterick meer gerechtigd is dan de andere crediteuren.

Op 23 december laatstleden werd ik ontboden door deurwaarder Bruynsteen i.v.m. een onterving. Daarover waren de wethouders nog niet bijeengekomen.”

175r 6.04.83 In verband met de verklaring van **Jan Ogiers** draagt het Hof de procureur-generaal op om binnen de acht dagen *syne preuve* te doen. Voorlopig wordt Jan Ogiers niet vrijgelaten.

100r 14.04.83 Jan Ogiers luitenant-baljuw van Munkzwalm veroordeeld voor zware agressie.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging

Verbale en fysieke agressie begaan op Augustyn Ceuterix in de wetkamer dit in aanwezigheid van burgemeester en schepenen.

Uitspraak

Jan Ogiers dient naast de proceskosten ook nog 200 gulden boete te betalen.

Tevens moet hij Ceuterix in het vervolg goed bejegenen *in lyf ende goet*.

Het Hof evoceert nog twee andere processen tegen Ogiers. In afwachting van de uitspraak van die processen dient hij de verkoopsom van de meubelen die hij afnam van de weduwe Arent Waldraet ter beschikking te stellen van het Hof. Eens alles betaald wordt hij vrijgelaten.

175v 30.04.83 Rdsh. de Coninck bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Jonkvrouw **Anna Donche**, dochter van Jan, 60 jaar en weduwe van Louis vander Carre, wordt verhoord.

Anna woont in haar eigen huis dat wel belast is met een rente. Op de vraag van de procureur-generaal of haar zoon, blijkbaar Pieter Norbertus die bij haar inwoont, huishuur betaalt aan de pensionaris, antwoordt ze dat hij dit beloofd heeft. In ieder geval wil ze al haar kinderen gelijk behandelen.

Deurwaarder de Roo heeft wetteboden gelegd in het kwartier waar Baltazar, een andere zoon van haar, woont.

176r 30.04.83 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Anna Donche**.

176r 30.04.83 Idem als hiervoor.

De heer **Pieter Norbertus vander Carre**, zn van Louis, 24 jaar, wonend bij zijn moeder Anna Donche, wordt verhoord.

(Auteur): *“Ten eynde van te becommen voldoenynghe van diversche acten' heeft deurwaarder de Roo in maart 1683 bij mijn broer Baltazar vander Carre twee wetteboden gelegd, Jooris Carlier en Jacob Jacobs.”*

176v 30.04.83 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Norbert vander Carre**.

101v 5.06.83 Vonnis over Anna Donche en Pieter-Norbertus vander Carre haar zoon. Extraordinaire procedure.

Beschuldiging: moedwillige verbale en fysieke agressie op deurwaarder Carel de Roo en zijn assistenten.

Deurwaarder de Roo had op 16 maart 1683 twee wetteboden, Jacob Jacobs en Jooris Carlier, gelegd ten huize van Anna Donche, weduwe van Louis vander Carre en moeder van o.a. Pieter Norbertus vander Carre.

Rond 20 u was Jooris Carlier vertrokken om *nootsaeckelicheden te coopen*. Even later kreeg Jacob Jacobs bezoek van twee mannen die hem met een stok *diversche contusiën* [verwondingen] *ende blauwe plecken* bezorgden en hem, geholpen door Pieter vander Carre, het huis uit joegen. Beiden, moeder en zoon, worden schuldig geacht.

Uitspraak

Anna Donche krijgt 300 gulden en Pieter vander Carre 500 gulden boete te betalen. Samen dienen ze de proceskosten te betalen. Na betaling van dit alles worden ze ontslagen van detentie.

176v 24.05.83 Rdsh. Mantels bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Livinus Windey, zn van Jan, 23 jaar, wordt in de secrete kamer verhoord.

Samen met nog twee anderen, Jacques Verlot en Adriaen Verhaeghen, werd Windey als militair ontslagen uit zijn compagnie. Windey is niet met de anderen, de mei gaan zingen. Wel heeft hij samen met anderen de eigendommen van de Beule en Verniet betreden en er mogelijks schade aangericht.

Een volkstoeloop ontstond, gaffel en riek werden gehanteerd. Nadien heeft Windey naar zijn zeggen volgende personen *anghedreghen* [aangedragen] *aen den lieutenant-hoochballiu van Dendermonde*: Jacques de Beule, Andries Verniet, Jacques de Loose, Pieter Verlot, Guillaume Nelis. Reden? De Grootbaljuw van Dendermonde kon hogere boeten opleggen dan zichzelf. Immers, meer dan vijf schellingen en *ackerschaede* kon Windey niet opleggen iets waartoe de Grootbaljuw wel gemachtigd was.

177r 25.05.83 Het Hof laat **Livinus Windey** naar huis gaan. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Verdonck hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 150 gulden borgsom te betalen.

177r 184r 92r 121v Baljuw François van Wonterghem veroordeeld voor zijn veelvuldig, opzettelijk, driest, verbaal en fysiek optreden.

92r 27.4.82 Eerste vonnis over François van Wonterghem baljuw van Bachte Leenhove en van den Hoorenschen, dit op verzoek van de Raad van Brabant.

Beschuldiging. François van Wonterghem, zn van Anthone en 32 jaar, kreeg op 26 februari 1682 een boete van 500 gulden van een ambtenaar van Ninove, dus buiten de jurisdictie van de Raad van Vlaanderen. De Raad van Vlaanderen krijgt het verzoek vernoemde boete te innen.

Uitspraak. Het Hof beslist dat **François van Wonterghem** de 500 gulden moet betalen aan de ontvanger van de exploten.

177r 5.07.83 Rdsh. Peeters bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

François van Wonterghem, zn van Anthone, 32 jaar, baljuw van Astene én van de heerlijkheid *vanden Hoornschen* én amman van de stad én van het markizaat Deinze, wordt in de secrete kamer verhoord.

We besparen de lezer het ellenlang verhoor. In ieder geval ging hij enkele keren moedwillig driest tekeer. De versie van een griffier is altijd tweedehands vergeleken met de verklaring van de betichte. En zelfs derdehands wanneer we vergeleken met wat echt gebeurd is. Toch loont het de moeite hem te citeren, luister maar naar de griffier (auteur):

“Seght [van Wonterghem] datter niet alleene waeren de twee Meyers, maer oock wel xxv ofte dertich personen die op het ramour daer ghecomen waeren. Ende dat hij confessant niet en wiste wien dat syne vrienden ofte vyanden waeren, mits de voornoemde Meyers met vyf ofte zes van hun gheassocieerden dickwils op het leven van hem confessant hadden vuyt gheweest.”

184r 13.07.83 Rdsh. Peeters en de p.-g.. Geen griffier vermeld.

François van Wonterghem, zn van Anthone, Oudenaarde, wordt in de secrete kamer nogmaals verhoord.

Hij heeft twee of drie keren de paarden van baron Dours in beslag genomen en die geplaatst in de stallen van een niet nader genoemde hostellerie.

Hierna geven we onmiddellijk het vonnis.

121v 17.11.85 Tweede vonnis over François van Wonterghem. Baljuw François van Wonterghem voor drie jaar ontzet uit zijn ambt wegens herhaaldelijk agressief optreden.

Beschuldiging Herhaaldelijk plegen van verbale en fysieke agressie.

1. Op 19 april 1672 vergaderden Arnout Dhane, burgemeester van Petegem, met enkele andere schepenen in de herberg van Jacques Marre uitbater van *Het Boergoenschen Schilt* te Petegem. Burgemeester Dhane oordeelde dat van Wonterghem, baljuw van Astene, daar niets te zien had en verzocht hem de vergadering te verlaten. Dit was niet naar de zin van van Wonterghem die hem een messteek in de rug gaf, *daervan hy eenhighen tyt te bedde heeft gheleghen.*

2. Omtrent vier jaar geleden heeft betichte in de herberg van Jacques Marre, met een zware stok Joos Dhont, ambtenaar te Deinze, een slag op zijn hoofd gegeven. Reden? Dhont had hem een boete gegeven waarvoor hij volgens betichte niet gemandateerd was. Dhont beweerde dat hij wel degelijk de toelating van het schepencollege had.

3. In 1679 had hij bij François Deschietere enkele meubels in beslag genomen en diens dochttertje, dat met enkele kleine meubeltjes in haar voorschoot buiten het huis was gelopen, achtervolgd en haar gezegd: *“Ge moet ook in de gevangenis, want wat ge meedraagt, is gestolen.”* Wanneer haar moeder protesteerde heeft hij haar *vehementelyck* met zijn stok op het hoofd geslagen waardoor *sy langhe met haer quetsure te meesteren moest gaen.*

4. Drie jaar geleden heeft van Wonterghem, zonder ordonnantie en dus wederrechtelijk, van twee pijnders van Deinze twee gesequesteerde zakken graan afhandig gemaakt. Wanneer een van de pijnders, Guillaume Andries, uitleg vroeg, kreeg hij die prompt onder de vorm van stokslagen. Dit gedaan zijnde achtervolgde van Wonterghem Andries met zijn degen.

5. In 1680 heeft betichte de totaal ongewapende Jan vander Stallen eveneens geslagen met zijn stok en daarna achtervolgd met zijn degen. Waarom? Van Wonterghem had vander Stallen voor het gerecht gedaagd omdat eerstgenoemde iets op papier gezet had en vander Stallen hem nog zijn salaris verschuldigd was. Gelogen volgens vander Stallen, want hij had de baljuw wel degelijk voldaan door *het beschincken met een pinte wyn.* Toen het dispuut tussen beiden later opnieuw oplaaide en de vrouw van vander Stallen hen probeerde te *appaiseren*, bekocht ze haar tussenkomst met enkele slagen van de blote degen van de baljuw.

6. Op twintig april 1683 bracht François Deschryvere ernstige kwetsuren toe aan Joos Lombaert die later daaraan stierf. Baljuw van Wonterghem arresteerde de dader, liet hem onvoldoende bewaken in de herberg *De Gapaert* te Nazareth waar hij woonde. Lombaert werd bevrijd door enkele bevriende en gemaskerde mannen en met de medewerking van griffier Platsaert.

7. Op 18 juni 1683 heeft hij samen met zijn schoonbroer Jacques Desmarez en zijn broer Philips van Wonterghem, degen in de hand, de broers Jacques en François Demeyere achtervolgd. Toen die een huis binnenvluchtten en er zich opsloten, zijn de betichte en zijn kompanen *hantdadich* geweest op de woning. Andries Demeyer, baljuw van Deinze en vader van Jacques en François, met twee assistenten, probeerde te bemiddelen en het gevecht te doen *cesseren*. De beide van Wonteghems en Desmarez, joegen hen met zwaaiende degen weg.

Uitspraak

François van Wonterghem wordt voor drie jaar ontzet uit zijn ambten van baljuw en amman. Daarnaast dient hij 300 gulden boete evenals de proceskosten te betalen.

180v 12.07.83 Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Judocus vander Straeten, zn van Judoci, Gent(?), 16 jaar, wordt als gevangene verhoord. Vander Straeten begon indertijd te schrijven bij procureur Philipo. Later en vooraleer hij gevangen werd, werkte hij als klerk bij advocaat Pieter vanden Tombeele en bij procureur Gheldholf die bij de advocaat woonde.

In hun kantoor stal hij papieren, in totaal 22 tot 23 ponden in gewicht. Hij verkocht die in Gent tegen 2 stuivers en 7 oortjes het pond.

Of er onder de papieren die hij van advocaat vanden Tombeele gestolen had, zich ook originele bescheiden bevonden, wist hij niet. In ieder geval was er een boek bij in folio en bekleed met perkament. Dit boek werd teruggevonden. Verder betrof het hoofdzakelijk simpele kopieën.

Dat hij, Judocus vander Straeten, papieren van een kantoor verkocht, was eigenlijk niets speciaals. Ook de zoon van procureur Philipo had hetzelfde gedaan met papieren van zijn vader.

Tot daar de verklaring van vander Straeten.

181v 14.07.83 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Judocus vander Straeten**.

184v 15.07.83 Rdsh. Sucx en bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Aanwezig zijn ook advocaat Pieter vanden Tombeele en procureur Gheldolf. Vander Straeten geeft verduidelijkingen over de aard van de gestolen papieren, over de plaats waar hij die verkocht, en waar en hoe ze sommige papieren terugvonden. Hierbij vernemen we dat:

- er een in *hooren* [hoornen] gebonden boek bij was;
- hij ook drie filassen ontvreemd had waarbij één behangen met *goude leeren* [gouden leder];
- hij papieren verkocht heeft in *De Raeme* op de *Gersbrugge* en in *Het Hondeken* in de *Burchstraete*;
- dat er *quade* [belangrijke(?)] bij waren die procureur Philipo had uitgezocht en die hij - zo dacht Judocus vander Straeten - mocht verkopen;

Advocaat vanden Tombeele en procureur Gheldolf bevestigen onder ede dat ze de vermelde papieren *vasthelick gelooven ghemist te hebben* [zeker geloven dat die onmisbaar waren].

181v 13.07.83 Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Meester **Gregorius Frimaut**, 32 jaar, licentiaat in de rechten, notaris en baljuw van Desselgem en van de heerlijkheid Sint-Pieters, wordt in de secrete kamer verhoord.

Gregorius Frimaut heeft een tijdje de griffie van Desselgem *ghedirigiert als wanneer de greffie vachierde* [vacant stond, wachtend op de nieuwe griffier]. Frimaut geeft ons de indruk - en dit is een eufemisme - overal een graantje te willen meegraaien. Het Hof wantrouwt hem dan ook. Ronduit ontkennen doet hij zelden. Ter sprake komen o.a.:

- de betaling van adviezen aan advocaat du Jardin, aan Smet en aan pensionaris Brakelman;
- de vereffening van rapportgelden;
- de regeling van de erfenis van een overleden orgelist van de Sint-Michielskerk;
- de afhandeling van de nalatenschap na het overlijden van Steven Verbeke die geen enkele erfgenaam achterliet.

Op zeker ogenblik bekent hij dat hij een kopie eigenhandig geschreven heeft, maar niet te weten wat er in stond!

184r 13.07.83 Het Hof laat **Gregorius Frimaut** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Dobbels hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient 1000 gulden borgsom te betalen.

186r 22.07.83 Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Pieter Platsaert, zn van Daniel, 32 jaar, griffier van *Den Hoorenschen* en waarnemend griffier van de parochie Astene, wordt verhoord.

François de Schryvere, zwager van Platsaert, heeft Joos Lombaert zwaar verwond. Lombaert is nadien gestorven aan zijn verwondingen. Niettegenstaande zijn dichte verwantschap werkte Platsaert actief mee aan de vaststellingen van het misdrijf. Naast drie leenmannen ondertekende hij de akte van vrijlating van de dader. Op een extraordinaire vergadering werd die akte ook nog goedgekeurd door de betrokken ambtenaar. Achteraf lichtte hij, via de schout, de baljuw van Deinze in over het gebeurde, maar niet die van *Den Hoorenschen*. Als zwager van de dader ging de griffier dus zijn boekje ver te buiten.

Als excuus zegt hij: "... *dat hem niemand vermaent en heeft dat sulcx niet en mochte ghebeuren ter causen van affiniteyt* [verwantschap]" Ook waren de drie leenmannen *gheen dry onnoosele boeven*.

186v 13.07.83 Van het Hof mag **Pieter Platsaert** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Bauters hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 400 gulden borgsom te betalen.

127r 26.1.86 Vonnis over Pieter Platsaert griffier van de heerlijkheid *Den Hoornschen* te Astene.

Beschuldiging: machtsmisbruik als griffier.

Uitspraak: 200 gulden boete en de proceskosten betalen.

187r 28.07.83 Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Jacques van Benghem, zn van François, 32 jaar en baljuw van de heerlijkheid van Praet en Celem, wordt in de fiscale kamer verhoord. Het betreft een ingewikkelde zaak. We hebben het volgende begrepen.

1. Twee jaar geleden werd van Benghem baljuw niettegenstaande zijn schoonvader griffier was van dezelfde heerlijkheid. Volgens van Benghem loopt hierover een proces met hemzelf als eiser en het kapittel van de Onze-Lieve-Vrouwekerk als verweerder.

2. In een gevecht tussen Charles Janssens en Joos Bouche werd deze laatste met zaad in de borst geschoten. Op verzoek van Charles Janssens en Marten de Caluwé is betichte samen met de pastoor van Celem naar Maldegem getrokken om een akkoord te bedingen tussen Janssens en Bouche.

Blijkbaar verdenkt het Hof dat betichte de kant koos van de dader Janssens.

3. Het Hof verdenkt er hem blijkbaar ook van een te groot salaris te eisen bij uitvoering van vonnissen.

De rest van het verslag vinden we onduidelijk.

189r 29.12.83 Het Hof neemt akte van de verklaring van baljuw **van Benghem**.

189r 31.07.83 Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier de Vriese, p.-g. la Villette.

Mattheus de Stroopere, zn van Jan, 25 jaar, landsman wonend in Lokeren, wordt in de fiscale kamer verhoord.

De Stroopere (auteur): *“Ik kwam met een gaffel in de hand van mijn werk, toen zag ik de schout lopen naar het molenaarshuis. In de herberg ernaast heb ik een pint bier gedronken.”*

Meer vernemen we niet.

189v 31.07.83 Her Hof beslist **Mattheus de Stroopere** te colloceren in de gevangenis.

189v 15.10.83 Rdsh. Triest bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Jacques de Smet, zn van Anthone, 36 jaar gewezen deurwaarder van het Hof en thans deurwaarder van de Grote Raad van Mechelen, wordt in de secrete kamer verhoord.

We hebben het zo begrepen (auteur) : *“Van mijn salaris werden ook mijn twee assistenten Jan Vervenne en Jooris Bygot, betaald. Omdat Vervenne tegenstribbelde en me onbeschoft aansprak, gaf ik hem met mijn degen een paar klappen tegen zijn oren. Als reactie pakte Vervenne mijn degen af. Best mogelijk dat hij in het geharrewar een ‘scrabbeken’ gekregen heeft. Gestoken heb ik zeker niet.”*

190r 15.10.83 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jacques de Smet**.

113v 10.6.84 Vonnis over Jacques de Smet gewezen deurwaarder van het Hof. Extraordinaire procedure.

Beschuldiging: opzettelijke verbale en fysieke agressie op Jan Vervenne, een van zijn assistenten, die hij op 5 oktober 1683 verwondde met blote degen.

Uitspraak: Jacques de Smet krijgt 120 gulden boete en moet ook de proceskosten betalen.

190r 15.11.83 Rdsh. Jan-Baptiste Dhane bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Ten voorn. daeghe by ons in de vanghenisse ontboden zynde In de aanhef vermeldt de griffier niet wie verhoord wordt. Wel is de verklaring ondertekend door **Pierre Zoetaert**.

Volgens de griffier werd Zoetaert reeds op 21 september en op 30 oktober 1683 verhoord.

De procureur-generaal vraagt hem of hij nog steeds akkoord is met de informatie *préparatoire* voorheen gedaan in *forma probante*.

Zoetaert (auteur): *“Ja en ik verzoek het Hof op basis daarvan recht te spreken. Verder zie ik van mijnentwege af van het geven van een 'preuve à décharge' en ook van 'reprochen ende contradictiën'. Wel voeg ik eraan toe dat ik de waarheid niet heb gesproken, dit uit vrees voor een slechte behandeling door de cipier. Trouwens, niettegenstaande het bevel van het Hof en mijn cautie juratoire [belofte onder eed zich aan te melden in de gevangenis indien hij daartoe verzocht of ontboden wordt], deed de cipier nog moeilijk over mijn vrijlating. Zijn vrouw heeft me een schelm en een dief genoemd.”*

190v 18.11.83 Rdsh. Jan-Baptiste Dhane bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc..
Jacques van Daele, zn van Heyndric, 44 jaar en deurwaarder van de Geheime Raad, wordt in de secrete kamer verhoord.

Van Daele (auteur): *“Het Zeeuws geld dat mijn vrouw uitgaf, had ze zelf gekregen van monsieur Meus, een Hollandse ambtenaar die zei dat hij van een Hollandse parochie kwam. Zelf had ik nooit de bedoeling om het uit te geven, maar wel om het te wisselen bij een gezworen wisselaar.*

In mijn afwezigheid heeft mijn vrouw ermee de huishuur betaald, want advocaat de Mey had gedreigd met een proces verbaal. Conform de certificatie op 13 dezer vanwege de Luitenant-Civiel van Gent, kon mijn vrouw geen ander geld krijgen van die Hollandse ambtenaar.”

191r 7.01.84 Rdsh. Mantels bijgestaan door griffier de Vriese, adv.-fisc. Spanoghe.
 Jonkheer **Louis van Oostendorp**, zn van François, 37 jaar en burgemeester van Ninove, wordt in de secrete kamer verhoord.

Van Oostendorp (auteur):

“Op 5.11.1683 heb ik 's avonds bij Ferdinande Carassa(?), baljuw van Ninove, gehoord dat Hubertus van Waesberghe met Justus Albertus de Moor 'eenighe herte woorden onderlynghe had'. Inderdaad, onderweg had ik een slag gehoord. Mijn degen heb ik niet gebruikt. Tot de baljuw zei ik dat er op straat 'ruyse ende tumulte' was. De baljuw vroeg me de ruzie te sussen en zo nodig de wapens van de ruziemakers af te nemen.

Bij het terugkeren en vergezeld door een assistent van de baljuw, zag ik aan de deur van de paters Recollecten Adriaen van Destel staan, gewapend met een blote degen en een stok. Gevraagd wat hij daar deed, zei die dat het me niet aanging. Op mijn bevel nam de assistent de degen af. Daarop trok van Destel zich terug in het huis van de paters en verder gebeurde er niets.”

191v 8.01.84 Het Hof laat **Louis van Oostendorp** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur vander Elst hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 1000 gulden borgsom te betalen.

191v 12.10.84 Rdsh. Mantels bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc..

Hubertus van Waesberghe, zn van Gillis, 40 jaar, gewezen burgemeester van Ninove, wordt in de secrete kamer verhoord.

Hubertus van Waesberghe (auteur): *“Deze zaak werd reeds afgehandeld voor burgemeester en schepenen van Ninove. Het eindvonnis werd zelfs gewezen 'met aduys van drie fameuze advocaten'. Voor dezelfde zaak kan ik geen twee keren terecht staan.”*

De advocaat-fiscaal gaat hiermee niet akkoord Van Waesberghe zal dus moeten antwoorden.

195r 6.03.84 Rdsh. François Peeters bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc..

Hubertus van Waesberghe, zn, van Gillis, 40 jaar en voorheen burgemeester van Ninove, wordt in de secrete kamer nogmaals verhoord.

195r 8.03.84 Het Hof gaat akkoord met het verzoek van **Hubertus van Waesberghe** om de rechtsvervolgning stop te zetten. Wel moet hij de gemaakte kosten, tot aan zijn aan verzoek om ontslag van rechtsvervolgning, betalen. Zijn die betaald, dan mag hij naar huis. De daarna gemaakte kosten zijn voor rekening van de aanklagers.

192r 27.01.84 Rdsh. Mantels bijgestaan door griffier le Rouffon, de procureur-generaal. **Joannes Baptiste Vindevoghel**, zn van Jan, Gent, 25 jaar en clericus, wordt in de secrete kamer verhoord.

193v 16.03.84 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jan Baptiste Vindevoghel**.

193v 31.01.84 Rdsh. Mantels bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc..
Jan Philippe van Wassenhove, zn van Jan, 26 jaar, wordt in de secrete kamer verhoord. Op 15 november 1683 werd van Wassenhove reeds geroepen door de baljuw van Ninove om te verschijnen voor het plaatselijk schepencollege. Hij verzoekt dan ook het Hof om ontslag van rechtsvervolging. De advocaat-fiscaal zegt dat het Hof op de hoogte is van zijn *excessen en moetwillicheden* door hem en zijn *complicen* begaan. Jan Philippe van Wassenhove zegt te weten dat huidig conflict zijn oorsprong heeft in het door het schepencollege goedgekeurde reglement en dat de schepenen van Ninove zelf niet vrijuit gaan. Toch moet hij antwoorden.

194r 2.03.84 Het Hof slaat het door **Jan-Philippe van Wassenhove** voorgestelde ontslag van rechtsvervolging af. Hij zal toch moeten antwoorden.

194r-196r Spotdichten uitgaand van het Gents(?) college van de Jezuïeten.

194r 31.01.84 Rdsh. Mantels bijgestaan door griffier le Rouffon, de p.-g..
Meester **Jan Baptiste Colius(?) / Colins**, zn van François, 33 jaar en advocaat van het Hof, wordt in de secrete kamer verhoord.

We vinden het raadzaam letterlijk uit het verslag van de griffier te citeren.

“Ten voornoemden daeghe compareerde meester Jan Baptiste Colius, filius François, aut dryendertich jaeren, advt. van desen Hove, welcken inghevolghe den plaet ons by den hre ter handt gestelt ende by my commissaris gheparapheert, ghevraecht off hy niet voorsien en was van diversche actien [er staat wel degelijk actiën en niet akten] offe comedies by de studenten van de Paters Jezuïeten offe anderen ghepresenteert.

Seght dat hij diversche heeft ghehadt ende een deel van diere gheleent t' hebben ande Raedtsheer Peeters om by zynen zonen [meervoud] te laeten ghebruycken. De resterende ... zynde sonder te gheloooven datter eenighe onder hem souden resteren.

Op de tweede vraeghe seght wel eene ghehadt t' hebben van Paverius, maer gheene ghehadt t' hebben van Aloysius.”

Het Hof: *“Zijn die van Paverius nog altijd in uw bezit en zo niet, wat is er mee gebeurd?”*

Jan-Baptiste Colius (auteur): *“Weet ik niet, mogelijks zijn ze nog bij Peeters. Men mag al mijn papieren doorzoeken. De papieren die ik van raadshere Peeters of zijn zonen [meervoud] ontvangen heb, zullen naar de commissaris gebracht worden.*

194v 10.02.84 Rdsh. Mantels bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..
Meester **François-Joan Colins(?) / Colius**, 44 jaar, advocaat van het Hof, wordt in de secrete kamer verhoord.

François-Joan Colins (auteur): *“Het is niet waar dat ik ‘daar’ enkele gedichten die men toont, voorgelezen heb. Wel heb ik op 25 oktober 1684 de tekst gelezen van het lied getiteld ‘Veritas opprobrys impuquorta de victis hostibus gloriatur’ [juist?]. Men had het op 22 oktober 's avonds onder mijn deur geschoven. De heer Nonincour had het gewaagd het lied gemaakt door hemzelf of door (andere) paters onder mijn naam te doen doorgaan en mij te gebruiken. als instrument van de Paters Jezuïeten. Tussen Nonincour en mezelf zijn daardoor hoge woorden gerezen en ik heb hem zelfs ‘vuyten winckel gheiaeght’.”*

[We vermoeden dat het Jezuiten-college van Gent een broeinest was van staatsgevaarlijk geachte activiteiten waaraan zelfs professoren deelnamen.]

194v 16.03.84 Het Hof neemt akte van de verklaring van **François-Joan Colins**.

196r 15.03.84 Rdsh. Mantels bijgestaan door griffier le Rouffon, de p.-g. la Villette. **Jan-Baptiste Colins**, 33 jaar en advocaat van het Hof, wordt in de secrete kamer verhoord. Weinig interessant verhoor. Jan-Baptiste Colins zegt dat hij wel eens in de Sint-Pieters abdij kwam en er Placidus vande Poele, presbyter van de Sint-Pieters abdij, bezocht.

196r 16.03.84 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jan-Baptiste Colins**.

195r 10.03.84 Rdsh. Charles-François Peeters bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g.. **Adriaen Persyn**, zn van Jan, Petegem(?), 38 jaar, gereformeerd, Lieutenant van *peerden* in dienst van Zijne Majesteit, wordt in de fiscale kamer verhoord.

Persyn zegt dat hij als militair niet verplicht is te antwoorden. Toch legt hij een verklaring af, echter zonder *prejuditie*.

Omwille van een financieel dispuut had Joanne Brias op 7 december 1683 Persyn gedaagd voor de leenmannen op het stadhuis.

Volgens Persyn ontstond geen enkel incident tussen hem en de leenmannen om de eenvoudige reden dat geen enkele leenman opdaagde. Persyn zei tegen Brias dat ze zich hoefde te schamen om de vierschaar bijeen te doen komen op zo'n ongelegen moment. Immers een paar dagen voordien hadden de Fransen alles grondig geplunderd zodat geen enkele landsman thuis durfde te slapen.

Daarop ontstond een zwaar incident met griffier van Damme.

Persyn (auteur): "*Van Damme nam zijn met kogels geladen roer [vuurwapen]. Hij en mevrouw Brias hadden ook nog andere wapens ter beschikking: 'fusicquen, mousquetons ende sackpistolen'. Om ongelukken te voorkomen, greep ik zijn fusicque bij de loop en sloeg ze in stukken. Ook de knecht van mevrouw Brias stond klaar om me overhoop te schieten.*"

274r 14.12.85 Rdsh. **van Voorspoel** bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Pieter van Damme, 34 jaar, thans baljuw van de heerlijkheid van Petegem, daarvoor achtereenvolgens griffier vande heerlijkheid van Petegem, baljuw van Loppem en nog daarvoor woonde hij bij de heer van Leverghem bij wie hij blijkbaar een administratieve functie uitoefende. Hij wordt in de secrete kamer verhoord.

Betreft een zeer lang in ingewikkeld verslag waarin we geen lijn zien.

275v Zie hiervoor.

Pieter Crispyn, zn van Jan, 53 jaar en ambtenaar te Petegem, wordt verhoord.

Crispyn wordt geconfronteerd met dezelfde zes tichten als Pieter van Damme. Het verslag beslaat één zin: hij ontkent alles.

275v Zie hiervoor.

Jan van Glabbeke, zn van Jan, 38 jaar en eveneens ambtenaar te Petegem, wordt verhoord. Ook van Glabbeke wordt geconfronteerd met dezelfde zes tichten als Pieter van Damme. Ook hij ontkent alles.

275v 15.12.85 Het Hof beslist dat **Pieter Crispyn** en **Jan van Glabbeke** naar huis mogen terugkeren. Het Hof zegt uitdrukkelijk dat hun invrijheidsstelling voorlopig is. Ze moeten zweren dat ze zich zullen aanmelden in het Gravensteen, telkens hun procureur Beydens hen

verwittigt dat het Hof hen daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dienen beiden 100 gulden borgsom te betalen. De procureur-generaal dient *zyne preuve af te doen sonder verlies van tyde*, m.a.w. binnen d' *aenstaende vacantiën*.

1° Het Hof beslist **Pieter van Damme** voorlopig niet vrij te laten. In verband met Pieter van Damme dient de procureur-generaal nog voor het einde van de vakantie *zyne preuve af te doen*.

2° Pieter Crispyn en Jan van Glabbeke mogen wel naar huis terugkeren. Beiden moeten zweren dat zij zich zullen aanmelden in het Gravensteen, telkens hun procureur Beydens hen verwittigt dat het Hof hen daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dienen beiden 100 gulden borgsom te betalen.

138v 16.07.89 Vonnis over Pieter van Damme en Guillaume de Meulemeester, beiden voortvluchtig.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging. Manslag op Adriaen Persyn.

Na een vergadering van het schepencollege van Petegem ontstond een geschil tussen enerzijds **Pieter van Damme** en **Guillaume de Meulemeester** en anderzijds Adriaen Persyn. Op zeker ogenblik gooide Persyn met een glas naar hen. Het kwam van kwaad tot erger en uiteindelijk hebben van Damme en de Meulemeester Persyn gruwelijk vermoord.

Uitspraak. Zowel Pieter van Damme als Guillaume de Meulemeester worden voor het leven verbannen uit alle Spaanse landen. Al hun goederen worden verbeurd verklaard.

196v 20.03.84 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Geeraert vander Meulen, zn van Pieter, 44 jaar en gevangene, wordt verhoord. Een zeer ingewikkeld verslag!

Op vraag van het Hof schetst Geeraert vander Meulen heel zijn familiesituatie m.i.v. de namen van zijn broers, halfbroers, zuster en halfzusters. Hij blijft erbij dat zijn vader Pieter vander Meulen heette en zoon was van Gillis. Opvallend, hij zegt dat hij bij de ondertrouw van een andere Pieter vander Meulen, naamgenoot van zijn vader, aanwezig was.

Ook vernemen we dat Gilain vander Meulen, blijkbaar zijn grootvader, hem dikwijls bezocht in het seminarie.

197v 22.03.84 Het Hof stelt **Geeraert vander Meulen** vrij van gevangenis. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Hij moet de gerechtskosten betalen.

198r 8.04.84 Rdsh. Stalins bijgestaan door griffier Helias, adv.-fisc. Spanoghe.

Jan vanden Winckel, zn van Jan, voorheen landsman en thans militair, wordt als gevangene verhoord.

Jan vanden Winckel zegt dat hij als militair niet moet antwoorden.

198r 2.05.84 Rdsh. Stalins bijgestaan door griffier Helias, adv.-fisc. Spanoghe.

Jan vanden Winckel wordt als gevangene andermaal verhoord.

Jan vanden Winckel had een hoog oplopende discussie met burgemeester Doens.

We vermoeden dat betichte bezig was nabij zijn woning stenen te leggen voor privégebruik, Volgens de burgemeester had hij die straatstenen gestolen. Dus straatschennis. Wanneer

vanden Winckel allusie maakte op de houding van de burgemeester tegenover de Fransen, was het hek van de dam. Inderdaad in het relaas van de griffier lezen we dat:

1. betichte bezig was “*met de deure toe te legghen met steenen van syn moeders huys. Hy deselve steenen uyt desparatie heeft uyt handen ghesmeten. Waerop den burgemeestre ... hem confessant heeft ghegheven diversche slaeghen. Ende den sone vanden griffier heeft ghetrocken synen deghen daarmede den confessant dreghende te doorsteken.*” Dit alles volgens vanden Winckel.
2. de burgemeester akte nam van het gebeurde en zijn beklag deed over *straetschent*.
4. betichte alludeerde dat volgens hem de burgemeester goede maatjes was met de Fransen.
3. betichte de intentie had de burgemeester voor het gerecht te dagen.

198v 4.05.84 Het Hof laat vrij **Jan vanden Winckel**. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 50 gulden borgsom te betalen.

199v-205r Een bizarre historie die zich afspeelt in *Philipine* dichtbij de grens tussen de Spaensche bodem en de Staetse bodem. Mogelijks is men tevergeefs op zoek naar een geval van spionage voor de Fransen.

Hierna volgt onze versie van de verklaringen afgelegd door zes betichten.

In mei 1684 worden zes personen op *Staetse* bodem aangehouden en in het Fort van *Philipine* gedetineerd. Niet voor lang, want na een ondervraging, verder *marginael* [vluchtig en onvoldoende] genoemd, geeft de Prins van Oranje op 25 mei bevel hen te laten berechten door de Raad van Vlaanderen.

Jan de Calewé, Pieter Lequier, Jan Vangard, Philips Bonte, Deogratias 't Kint en Adriaen de Cuypere krijgen ‘verplicht logement’ in de gevangenis van het Hof en worden op 9 en 10 juni 1684 verhoord. Allen krijgen ze dezelfde *pointen ende tichten* voorgeschoteld. Telkens wordt hun vorige verklaring voorgelezen. Allen persisteren bij wat ze bij hun eerste verhoor vertelden. Wel voegen ze er nog een en ander aan toe.

Rdsh. Jan-Baptiste Dhane bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

199v **Jan de Calewé**, zn van Jan, geboren in Aarsele, en thans gevangene, wordt verhoord. Hij bekent dat hij op 17 mei ondervraagd werd over de manslag op Hans Valentijn. Bizar, maar verder wordt hierop geen enkele keer expliciet allusie gemaakt.

201r Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jan de Calewé**.

201r **Pieter Lequier**, zoon van Glaude die schoenmaker was in Schilde nabij het Sint-Bernardus klooster, 24 jaar, gehuwd, speelman op de viole, zonder vaste woonplaats en thans gevangene, wordt verhoord. Hij speelt waar men hem vraagt en waar hij met vrouw en kinderen mag logeren. Aalmoezen vullen zijn inkomen aan.

Naar zijn zeggen werd hij zonder reden en per vergissing gevangen genomen.

Pieter Lequier (auteur):

“*Op de straat hoorde ik ‘ramoer’ en ik verliet totaal ongewapend de kamer waar ik gespeeld had. Enkele soldaten die in de herberg ‘Den Posthoorn’ gedronken hadden, vielen me aan met uitgetrokken degen. Zonder ook maar een woord te zeggen, gaven ze me twee steken ‘in myne rechte quitte’ [kuit].*”

Uit vrees dat men mij zou doodsteken, nam ik de vlucht en sprong in een gracht waar water in stond. Terwijl ik machteloos in die gracht stond, gaven soldaten van ‘Philipine me diversche slaeghen ende dry cappen in myn hoofd’. Nu nog draag ik een plaaster op een wonde die nog open staat. s’ Avonds leidden ze me gevangen naar ‘Philipine’. De eerste nacht ben ik ‘an handen ende voeten met ysere boyen beslaeghen gheweest’.”

202r **Jan Vangard**, zn van Nicolas, 24 jaar, heeft in Vlaanderen op verschillende plaatsen gewoond, staat ten dienste van - we citeren letterlijk - *de pachters vande vierpont par vat wyn* - met post op een half uur van Bochout in het kwartier *Den Voghelen Sanck*, en thans gevangene, wordt verhoord. Wat de cursief gedrukte tekst betekent is voor ons een raadsel.

202v 10.06.84 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jan Vangard**.

202v **Philips Bonte**, zn van Jacques, geboren in Assenede, in de dertig jaar, schoenlapper van stiel, staat eveneens ten dienste van de pachters ... [zie bij Vangard], met post een half uur van Bochout in het kwartier *Den Voghelen Sanck* en thans gevangene, wordt verhoord.

203v Het Hof neemt akte van de verklaring van **Philips Bonte**.

203v **Deogratias 't Kint**, zn van Joos, 19 jaar, geboren in Bossuit (kasselrij Oudenaarde), dienaar van de pachters ... [zie bij Jan Vangard], post gehad nabij *Philipine* aan *De Posthoorn* en thans gevangene, wordt verhoord.

205r Het Hof neemt akte van de verklaring van **Deogratias 't Kint**.

205r **Adriaen de Cuypere**, zn van Gillis, 30 jaar, geboren te Zillebeke, dienaar van de pachters ... [zie bij Jan Vangard], en thans gevangene, wordt verhoord.

205r Het Hof neemt akte van de verklaring van **Adriaen de Cuypere**.

[Opmerking We verwachtten ons aan een dooernstige zaak, maar we kwamen bedrogen uit. Wel leren de verhoren ons iets over de sociale achtergrond en over de verhouding tussen de soldaten van de Staten en de betrokkenen uit de Zuidelijke Nederlanden. Deze laatsten worden nergens soldaat genoemd. Gemakshalve noemen we hen ‘Zuid-Nederlanders’. We beperken ons tot de meest opvallende zaken. Onderstaande ‘feiten’ vonden we in het relaas van de griffier.]

1. Aan Jan de Caluwé werd gevraagd of er in zijn vorig *marginale* verhoor sprake was van de manslag op Hans Valentyn. Hierop antwoordde hij bevestigend. Zoals hoger gezegd, komt de manslag verder nergens ter sprake.

2. De sfeer tussen de coalitiepartners was uiterst ontvlambaar. Op de dijk wandelde men probleemloos van Spaanse bodem naar Staatse bodem, tenzij een incident zich aandeed. Het gebeurde dat een afspraak gemaakt werd om ‘s anderendaags te vechten met de degens. Op zeker moment werden de vernoemde betichten en hun compagnons uit de Zuidelijke Nederlanden omsingeld door de *Staatse* troepen.

3. Er werd gedronken, gevochten, om de haverklap trok iemand zijn degen uit de schede en dreigde ermee. Soms stak men effectief. Men sloeg met stokken. Een zeldzame keer werd een *scheute* gelost met een roer. Nergens is er sprake van een dode [behalve de manslag op Hans Valentyn, helemaal in het begin].

4. Pieter Lequier speelde op de viole. Hij trad hier en daar op in het kwartier van Bochout. Hij had maar één wens: logement vinden voor hem, zijn vrouw en zijn kinderen. Tussenin

trok hij op bedeltocht. Aalmoezen vulden zijn inkomen aan. Lequier is niet de enige violist die in het stuk voorkomt. Een gezelschap van drie violisten trad nu eens op voor de ene partij en later voor de andere.

Bij een incident tussen de Staatse troepen enerzijds en de betichten en hun compagnie anderzijds, werden de Zuid-Nederlanders achtervolgd op Spaanse bodem. Dit was lang niet het enige incident tussen de soldaten van de Staten en de Zuid-Nederlanders.

5. Oorzaak van dit grote incident was een hoer die met enkele Staatse soldaten ‘gegaan’ was. Nadien tracteerde Bonte haar op een lap of twee op haar rug. Hierover ontstond in een herberg ruzie tussen enerzijds Philips Bonte en zijn compagnons en hun tegenstrevers de ‘Hollanders.’

Verder zijn we elk spoor van de zes ondervraagden bijster.

205v 17.06.84 Rdsh. Jan-Baptiste Dhane bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe.

Pedro Cardon, zn van Jan, 33 jaar, geboren in Gent, woonde achtereenvolgens in Parijs, Italië en Antwerpen. Hij heeft zich als boekhouder altijd bezig gehouden met de negotie. Nu woont hij bij zijn moeder in Gent in de Veldstraat, waar hij de exclusieve garenwinkel van zijn moeder uitbaat. Thans wordt hij verhoord.

Tussen Pedro Cardon en procureur Dobbele ontstond een zeer zwaar incident. Dobbele klaagde Cardon aan voor de Raad van Vlaanderen.

Pedro Cardon (auteur):

“Tegen mijn schoonbroer Minnaert en mijn zuster de weduwe Deckers heeft Cardon me uitgescholden voor dief, schelm en’ bancqueroutier’. Toen we elkaar ontmoetten nabij het huis van raadsheer Mantels, heb ik hem gevraagd of hij die beschuldigingen staande hield. Hij had het lef van ‘ja’ te antwoorden. Daarop heb ik hem op mijn beurt uitgescholden en hem een slag gegeven in zijn gezicht Ik beklaag me erover dat Dobbele geen reparatie [eerherstel] deed.”

Dobbele (auteur): *“Het spijt mij wat ik over u tegen uw zuster en uw schoonbroer gezegd heb.”*

Edelman Cardon was de eerste de beste niet. Hij wist dit van zichzelf en maakte van de gelegenheid gebruik om dit ook aan het Hof diets te maken.

Cardon (auteur): *“Mijn degen droeg ik niet uit veiligheidsredenen. wel als edelman van de artillerie. Ik werd ooit gefeliciteerd door de Prins van Parma. Als appreciatie heeft men me later gevraagd ‘de riviere van Brugghe tot beneden Ghent te verdiepen ende alzo de bevaerynghe vande zee vuyt Oostende te bringhen tot in de Schelde, waerover ick noch wel te coste gebleven is van ongeveer 700 gulden’.”*

Waarschijnlijk zaten de leden van het Hof Cardon met open mond aan te gapen. Dat Dobbele bloedde na vermeld incident had hij oorspronkelijk zelfs niet eens gezien. Wat hij zich nog wel herinnert zijn de woorden van Dobbele : *“Ick sal u wel vinden.”*

Cardon voelde zich vooral in zijn eer gekrenkt: *“Datter er niet pickanter en is dan injuriën, dat hy liever een mes ofte priem hadde in zyn lyf gesteken, dan injuriën te moeten lyden.”*

207r 20.06.84 Het Hof laat **Cardon**. Hij moet onder eed beloven dat hij procureur Dobbele en de zijnen voortaan niet zal misdoen, noch in hun persoon, noch in hun goederen, noch met woorden, noch met daden. Hij moet ook beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur de Smet hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 300

gulden borgsom te betalen. Daarnaast dient hij ook nog 1000 gulden te betalen. Of deze laatste som een boete of een borgsom is, is ons niet duidelijk.

207r 19.06.84 Rdsh. Stalins bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe. **Matthieu Doens**, zn van Anthone, 51 jaar en wonend in Assenede, wordt in de secrete kamer verhoord.

Inhoud niet duidelijk, in ieder geval zegt Doens:

“... dat den brant is generael gheweest en dat oversulcx [bijgevolg] syn eighen schure is verbrant gheweest en de ghone van syn broeder.”

Verder is er sprake van tweedracht bij betalingen. [Mogen we veronderstellen dat er een grote brand woedde in Assenede en dat er onenigheid rees bij het verdelen van de kosten?]

19.06.84 Het Hof laat Matthieu Doens naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur le Clercq hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 300 gulden borgsom te betalen.

207v 6.07.84 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Pieter de Vos, zn van Gillis, 55 jaar, gewezen schepen en schatbewaarder van Oostende, wordt in de secrete kamer verhoord.

Deurwaarder de Roo is bij Pieter de Vos aan huis geweest en heeft hem gevraagd een of ander salaris te betalen. Hierna volgt de versie van de betichte (auteur):

“Ik wilde hem zoals vooraf afgesproken één pattacon betalen, maar tot mijn grote consternatie wilde de Roo er twee. Discussie dus en toen ik hem wilde betalen is hij dreigend vertrokken. Nadien heb ik hem het ‘verschuldigde bedrag’ [één ofwel twee pattacons?] via een notaris nagezonden. Hij wilde het echter niet ontvangen.

’s Namiddags ging ik wandelen. Tijdens mijn afwezigheid is de Roo met een assistent bij mij aan huis geweest en wilde een zilveren bord meenemen. Dit bord was echter eigendom van don Joan Gusman die bij mij logeerde, en die heeft het niet willen afstaan. Bij mijn thuiskomst heeft Gusman me alles verteld.”

208r 6.07.84 Het Hof beslist dat **Pieter de Vos** naar huis mag terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Lambrechts hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 300 gulden borgsom te betalen.

208r 28.07.84 Rdsh. vader Brugghen bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Hugo de Roo, zn van Jacques, 30 jaar, deurwaarder van dit Hof en residerend te Brugge, wordt in de secrete kamer verhoord.

In het relaas van de griffier onderscheiden we twee delen waartussen we geen verband zien.

1. De Roo verklaart dat hij gehandeld heeft conform het advies van de advocaten vande Sompele, Bouvaert en Donse. Op de uitdrukkelijke vraag van de notaris om de kopie terug te geven, is hij niet ingegaan omdat hij dacht dat alles geheim moest blijven.

Het Hof (auteur): *“Zo hebt u de tegenpartij de mogelijkheid ontnomen om zich te verdedigen.”*

Verder lezen we dat de deurwaarder huisvredebreuk pleegde door zonder machtiging in een patersklooster binnen te dringen.

De Roo (auteur): *“Ik heb wel tien keren geklopt op de deur van het klooster, maar niemand deed open. Op verzoek van een pater ben ik samen met drie assistenten dan maar over de muur geklommen. Mijn assistenten, stadsambtenaren, hadden elk hun degen bij. De pensionarissen vande Velde en la Villette stonden er op te kijken en waren - zo dacht ik toen - akkoord. In alles heb ik steeds volgens de ordonnanties gehandeld.*

Ik ben inderdaad over de twee muren geklommen met behulp van een ladder die ik van een pater kreeg. Daartoe had ik inderdaad geen toelating vande vermelde pensionarissen die daar occasioneel stonden. Dat anderen na mij over de muur geklommen zijn, heb ik niet gezien.

Op verzoek van de pater, die vreesde kwalijk behandeld te worden door het volk dat binnengedrongen was, liet ik drie assistenten binnen in het klooster. Ze hielden als wetteboden de wacht. 's Anderendaags heb ik, op verzoek van die pater, mijn drie assistenten vervangen door iemand anders waarvan ik niet wist dat hij militair was. Hem heb ik gezegd dat de pater hem de kost zou geven en zijn dagloon betalen.”

209r 1.09.84 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Jan de Voocht, zn van Matthys, militair, 28 jaar en geboren in **Utrecht**, wordt als gevangene verhoord.

We pogen, met de nodige reserves, een reconstructie te geven van het gebeurde.

In het leger van de Staten van Holland diende hij in het regiment van de graaf van Nassau. De Voocht zegt dat hij als militair niet verplicht is te antwoorden, maar dat hij dit wel zal doen evenwel zonder prejudicie.

1. De Voocht kon zijn huishuur niet betalen en kreeg bezoek van een deurwaarder. In een zwaar incident schoot hij wellicht op de deurwaarder. Naar zijn zeggen loste hij een *scheute*...ter ere van de Prins van Oranje, zijn meester! De deurwaarder verkoos het veilige boven het onzekere en sloeg op de vlucht.

2. Betichte gedroeg zich ook zeer agressief tegenover de schout. Nog dezelfde avond ontstond op straat een zware rel met de schout, die deze keer versterking had van drie gewapende assistenten. De confrontatie bleef niet beperkt tot een scheldpartij. Degens werden getrokken, maar tegen deze overmacht was onze militair niet bestand.

De Voocht (auteur): *“Mijn crawatte [das] was gescheurd, men trok me bij mijn haar, mijn broek werd naar beneden getrokken en in mijn bloot lichaam werd ik meegesleurd.”*

211r 29.09.84 Het Hof beslist dat **Jan de Voocht** naar huis mag terugkeren. Het Hof stemt erin toe hem een kopie van de tichten te geven. Hij dient hij binnen de acht dagen op de griffie (o.a.) het advies van rechtsgeleerden af te leveren in verband met deze zaak. Hiervan zal de procureur-generaal inzage nemen.

Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Opstale hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 300 gulden borgsom te betalen.

223r 21.10.84 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Jan de Voocht, gevangene, wordt nogmaals verhoord.

Geen enkele speciaal nieuws, tenzij dat hij regelmatig de herberg De Keizerskroon te Dendermonde bezocht, alwaar hij at en dronk.

211v 6.09.84 Rdsh. Vander Brugghen bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Tanneken vande Velde, dochter van Gillis, Lokeren(?), 53 jaar en vrouw van Gillis Willems (schipper), wordt in de secrete kamer verhoord. In dit kort verhoor is geen lijn te zien.

211v 15.09.84 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc..
Laurens Willems, zn van Gillis, 24 jaar, schipper, wonend in Lokeren en blijkbaar een zoon van Tanneken vande Velde, wordt in de secrete kamer verhoord.
 Willems weet niets te vertellen behalve dat hij werkonbekwaam werd na een kwetsuur in zijn been.

211v 16.09.84 Het Hof laat de supplianten [meervoud] **Tanneken vande Velde** en **Laurens Willems** naar huis naar huis terugkeren. Ze moeten beloven dat ze zich zullen aanmelden in het Gravensteen, telkens hun procureur Lambrechts hen verwittigt dat het Hof hen daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dienen zij 300 gulden borgsom te betalen.

212r-220r Jonkvrouw Anne-Marie le Rouffon, dochter van een griffier van dit Hof, liet zich haar (zogezegde) ontvoering door haar minnaar jonkheer Jan-Jacques de Meulenaere zeer graag welgevallen. Haar vader daagde de Meulenaere wel voor de Raad van Vlaanderen!

212r 30.09.84 Rdsh. Mantels bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc..
Jan de Landtheere, zn van Pieter, Gent, 35 jaar en zadelmaker, wordt in de Chastelette verhoord.

Het Hof is vooral geïnteresseerd in de handel en wandel van Jan-Jacques de Meulenaere die Jan de Landtheere enkele keren ontmoet heeft bij Melchior Masure, uitbater van het hotel *Het Gouden Hooft*. De ondervraagde was getuige van een mysterieus feit. Even buiten een van de stadspoorten stopte een koets waarin drie personen zaten: een jonkvrouw, de Meulenaere en een niet nader genoemde derde persoon met *cort ghefriseert hayr ende cleen van posture*. De Meulenaere verzocht de jonkvrouw om over te stappen in een andere koets, maar ze weigerde aanvankelijk. Uiteindelijk deed ze dit toch.

Opmerking Daarnaast geeft de ondervraagde nog een interessant detail. Vertrokken op 11 september 1684 is hij per koets naar Parijs gereisd. Voor de heenreis had hij vijf dagen nodig. Zijn verblijf nam een kleine vijf dagen in beslag en na veertien dagen was hij terug thuis in Gent.

215r 4.10.84 Rdsh. Mantels bijgestaan door griffier de Vriese, adv.-fisc. Spanoghe.

Jan de Landtheere wordt nogmaals verhoord in de Chastelette.

Deze historie wordt zo mogelijk nog geheimzinniger wanneer de Landtheere verklaart dat de Meulenaere in *Het Gouden Hooft* hem een koffertje gaf. De hoger vermelde jonkvrouw blijkt de dochter van griffier le Rouffon te zijn!

216r 4.10.84 Idem.

Jan-Baptiste Demey, zn van Adriaen, 39 jaar, °Gent, wordt inde gevangenis van het Hof verhoord.. Demey heeft vijf jaar naast de conciërgerie van Sint-Baafs gewoond. Het Hof somt een reeks personen op, met de vraag wie hij onder hen kent. De meesten kent hij niet, ook de Meulenaere niet. In het huis waar hij nu woont, zijn geen militairen geweest behalve kolonel vander Piet, kapitein-luitenant van het regiment van de dragonders.

217r 6.10.84 Het Hof ordonneert de advocaat-fiscaal binnen de drie dagen het bewijs te geven [waarvan?]. gebeurt dit niet dan wordt **Jan-Baptiste Demey** geslaakt [vrijgelaten].

217r 7.10.84 Rdsh. Mantels bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc. Spanoghe.

218v 12.10.84 Idem als hiervoor.

Hierna geven we de synthese van de twee verhoren van Melchior Masure.

Melchior Masure, zn van Guilain, 37 jaar en uitbater van het hotel *Het Gouden Hoofd*, wordt in de secrete kamer verhoord.

Meer dan enkele losse items noteren is niet mogelijk. We zetten die op een rijtje.

1. Blijkbaar waren juffrouw Anne Marie le Rouffon, dochter van griffier le Rouffon, en jonkheer Jan-Jacques de Meulenaere smoorverliefd op elkaar. Over haar zagezegde ontvoering zegt een voerman dat ze nooit *eenich misbaer heeft ghemaect*. Trouwens, ze werd niet één keer maar zelfs twee keren ‘ontvoerd’. Op zeker ogenblik zei ze tegen de voerman: “*Stelt mij [zet mij af] in een clooster en laet ons trauwen.*”

Voor wat de Meulenaere betreft, ook die zag helemaal geen graten in zijn omgang met de juffrouw, integendeel: “... *midts dat het evenwel zyne vrouwe was voor Godt ende voor de weerelt ...*”

2. Melchior Masure zegt dat hij vooraf niets wist van een complot om juffrouw le Rouffon met *force wech* te voeren. Hij onderhield per brief een nogal drukke correspondentie met Jan-Jacques de Meulenaere én met de jonkvrouw.

3. De Meulenaere logeerde herhaaldelijk in het hotel van Masure, zelfs nadat hij ... ontsnapt was uit de gevangenis in Brussel!!! Op zeker ogenblik speelde Masure zelfs *go-between* tussen de Meulenaere en vader le Rouffon. Na haar ‘ontvoering’ sprak Masure met haar in Thuin alwaar hij in dezelfde herberg logeerde als de Meulenaere.

4. Brequé, ontvanger-generaal van Bergen, supporterde blijkbaar ook voor het verliefde koppel. Hij bezorgde Masure de nodige officiële stukken die op het proces voor het Hof konden van pas komen.

5. Jan-Jacques de Meulenaere werd ook gedaagd voor ‘het geestelijk hof’. Hij ergerde zich aan het aanslepen van het proces.

220r 13.10.84 Het Hof beslist dat **Melchior Masure** Gent niet mag verlaten. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 2000 gulden borgsom te betalen. Binnen de drie dagen moet hij de akte van borgtocht voorleggen.

227r 17.11.84 Rdsh. Peeters bijgestaan doorgriffier Helias, de p.-g..

Philips Albert Cardon, zn van Jacques, Deinze(?), 28 jaar en gevangene, wordt verhoord.

Cardon (auteur): “*Vijf dagen nadat de Fransen onlangs vertrokken uit Deinze, heb ik daar een sloopje wijn gebracht. Toen zag ik deurwaarder Jan Bauters die kwam zien of ik blauwde [smokkelde]. Tegen de deurwaarder ontkende ik dat ik een blauwer was. Hierop zei hij: "Doet gij het niet, dan wel je vader die de reputatie heeft een groten blauwer en fraudeur te zijn van de rechten van Zijne Majesteit." Totaal ontstemd, heb ik Bauters op mijn beurt verweten een oneerlijk man en een schoelie [schobbejak] te zijn.*”

Een tijdje later ontmoetten de twee elkaar nog eens. Na het uiten van dezelfde verwijten ontstond handgemeen. Bauters trok zijn degen en Cardon sloeg die kapot en gooide hem weg. Tot hier de verklaring van Cardon.

228r 17.11.84 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Philips Albert Cardon**.

228r-251r De Vlaamse Raad wil streng optreden tegen geslepen kaartspelers ... voor zover ze die te pakken krijgt.

A. Valsspeler Pieter Mussche

228r 6.12.84 Rdsh.Sucx bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Pieter Mussche, baljuw van Schelderode, gevangene in de Chastelette, wordt verhoord. Het betreft een lang en uiterst ingewikkelde verslag doorspekt van financiële transacties en dit met Helias als griffier. De verslagen van Helias zijn zeer goed leesbaar maar niet altijd helder. Het is lang niet altijd duidelijk wie onderwerp is van de zin. Verder voelen we ons niet geroepen om het kluwen van die talrijke financiële transacties te ontwarren. Behalve Pieter Mussche wordt ook Guillaume Iman verschillende keren verhoord.

Komen ook ter spraak:

- jonkvrouw Susanne Stalins;
- Jan du Jardin, een lijnwaadsnijder, die steevast geld tekort komt om zijn speelschulden te betalen;
- de notarissen Vilain, Servaes, Tack, Risseghem en Neyt. Om argwaan te voorkomen, trok Pieter Mussche met vaste verliezer du Jardyn telkens naar een andere notaris.

Verder verwijzen we naar de verhoren hierna.

234v 7.12.84 **Guillaume Iman**, zn van Bernard, 34 jaar, stadsbode te Gent wordt in de gevangenis van het Hof verhoord. [Wellicht gebeurde dit in de chastelette.]

236r 8.12.84 **Pieter Mussche**, baljuw van Schelderode, 40 jaar, wordt in de chastelette verhoord .

241v 8.12.84 **Guillaume Iman** wordt in de gevangenis van het Hof verhoord.

244v 9.12.84 **Guillaume Iman** wordt in de gevangenis van het Hof verhoord.

245r 9.12.84 **Pieter Mussche** wordt in de chastelette verhoord..

245v 16.12.84 **Pieter Mussche** wordt in de chastelette verhoord. .

246r 19.12.84 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Pieter Mussche**.

248v 18.12.84 **Pieter Mussche** wordt in de chastelette verhoord. .

248v 18.12.84 **Guillaume Iman** wordt in de gevangenis van het Hof verhoord.

Opmerking De cipier verklaart dat kennissen [speelcompagnons die partij kozen voor de fraudeurs?] van Iman hem verschillende keren molesteerden.

248v 19.12.84 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Guillaume Iman**.

251r 22.12.84 Confrontatie in de chastelette van **Pieter Mussche** met **Guillaume Iman**. Ondertekend door Pieter Mussche.

Opmerkingen

1. Een vonnis over voorgaande zaak vonden we niet. Maar op 23.12.1688, dus vier jaar later, werd in een andere zaak een vonnis geveld over Pieter Mussche. Daarin staat dat Mussche op 28 september 1685 van Zijne Majesteit gratie bekwam over zijn excessief spelen met de kaarten en zijn bedrog hierbij gepleegd. Hierna geven we het vonnis dat het Hof velde op 23.12.1688.

2. Ook Jan Bonne [vonnis zie verder] maakte deel uit van dezelfde compagnie kaarters waartoe Mussche en Imam behoorden. In het eerste verhoor van Mussche lezen we dat Jan Bonne en Iman *Het Leesthien* verlieten om buiten een robbertje te vechten, zogezegd om een *meysen*.

136v 23.12.88 Vonnis over valsspeler Pieter Mussche.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging Vals spelen met de kaart.

Sedert zijn verschijnen in 1684 voor het Hof, waar hij beticht werd van ‘excessief’ kaart te spelen en daarbij bedrog te plegen, heeft **Pieter Mussche** nog andere, ditmaal echte baldadigheden, gepleegd. Dit niettegenstaande de gratie die hij op 28 december 1685 van Zijne Majesteit kreeg. Verschillende personen heeft hij bedreigd neer te schieten zowel met zijn pistool als met zijn geweer. In en buiten Gent, *by nachte en ontyden, droncken synde ende groot ramour maeckende, swerende ende vloeckende*, stampte hij op deuren.

Toen een deurwaarder bij hem op bezoek kwam om zijn meubels af te halen, dreigde hij die af en daagde hem uit om te vechten. De deurwaarder diende te vluchten, liet hem aanhouden en in de gevangenis van het Hof steken. Allemaal *saecken belettende de ghemeene ruste* en die niet *lydelyck sonder condigne* [gepaste] *punitie* mogen gebeuren.

Uitspraak

Pieter Mussche wordt voor drie jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen. Na zijn vrijlating moet hij nog voor zonsongang de stad Gent *ruymen* [verlaten] en binnen de drie dagen het graafschap. Ook moet hij de proceskosten betalen.

B. Valsspeler Jan Bonne

125r 19.01.86 Vonnis over Jan Bonne, schout van Lokeren en voortvluchtig.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging

In de zomer van 1681 tot in de vasten van 1684 speelde Jan Bonne met de regelmaat van een klok voor grof geld in de volgende herbergen: *Het Leesthiën, Oost-Indiën, Spaigniën* en in *De Croone* nabij het Belfort. Bonne behoorde tot het gezelschap Mussche-Iman-du Jardyn.

In het kaartspel de *Mariage* won Bonne, na frauduleuse afspraak met enkele compagnons, aanzienlijke sommen geld van lakesnijder Jan du Jardyn. Die betaalde niet alleen het gelag, maar tekende om de haverklap wisselbrieven en obligaties. Om geen onmiddellijk argwaan te wekken werden de vereiste akten bij verschillende notarissen verleden: Vilain, Risseghem, Servaes, Tack en Neyt.

In de vasten van 1684 gebeurde het dat men aanvankelijk voor klein geld speelde om te eindigen met *quyt ofte dobbel*. De ingezette sommen gingen het vermogen van du Jardyn en ook van de andere compagnons van Bonne ver te boven. Maar door *onderlynghe intelligentie* [frauduleuse afspraken] was Jan du Jardyn steevast de verliezer. Desnoods leende hij geld bij jonkvrouw Suzanne Stalins.

Tot de vrouw van Jan du Jardyn tussenkwam en een minnelijke schikking bekwam om de schulden van haar man in één keer te delgen. Maar zelfs dan werd ook zij bedrogen. Het Hof oordeelde dat dit alles was *streckende tot de ruyne van gheheel familiën*, en velde een streng vonnis.

Uitspraak

Jan Bonne wordt voor tien jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen en moet 3 000 gulden boete evenals de proceskosten betalen.

252r 2.05.85 Rdsh. Mantels, adv.-fisc. Spanoghe en advocaat Jan-Baptiste de Gheldere die de toelating kreeg om het verhoor van onderstaande bij te wonen..

Catharine Thilly, dochter van Louis, 44 jaar, vrouw van Anthone de la Derrière muntmeester te Brugge, wordt verhoord in de gevangenis van Brugge.

We hebben het als volgt begrepen. Bij de la Derrière werden valse pattacons gevonden. Zijn vrouw Catharine Thilly werd verhoord in de gevangenis van Brugge. Bij het Hof in Gent wordt ze vertegenwoordigd door haar advocaat de Gheldere. Evenals raadsheer Mantels verklaart de advocaat dat de kopie van het verslag van haar verhoor voorgelegd aan het Hof, conform is met het origineel. [*Accordeert met het origineel examen. Ons t' Oorconden*]

In Brugge had ze verklaard dat de verdachte pattacons afkomstig waren van de Berg van Barmhartigheid. Daar had Martinken Allemeersch, dienstmeid van de Thilly's, deze als cash geld ontvangen toen ze enkele juwelen in pand gaf. Het hof van Brugge had haar enkele pakjes van die pattacons getoond. Daar had Catharine Thilly ten stelligste ontkend dat zij noch haar man iets te maken hadden met een eventuele vervalsing.

252r 4.05.85 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Catharine Thilly** en verwacht de terugkeer van de adv.-fisc. Spanoghe [blijkbaar wordt Spanoghe opnieuw te Brugge verwacht].

255r 4.06.85 Rdsh. Mantels bijgestaan door griffier de Vriese, adv.-fisc. Spanoghe. In het Frans.

Anthoine de la Derrière, zn van François, 61 jaar en muntmeester te Brugge en gevangene van dit Hof, wordt verhoord.

Anthone de la Derrière (auteur): *“Dat de pattacons die men in mijn kantoor gevonden heeft, te licht wogen kan niet. Iemand moet mijn kantoor binnengedrongen zijn en me deze 'tour' gelapt hebben. Ook mijn vrouw heeft zich steeds aan de reglementen gehouden bij de productie van pattacons.*

Bovendien heeft het magistratuur van Brugge mijn kantoor gecontroleerd en alles in orde bevonden. Waarom ik me onlangs verstoep heb? Ik deed dit uit vrees dat het magistratuur me slecht zou behandelen. Iets wat men vroeger nog gedaan heeft toen men me verplichtte mijn zaak als zilversmid te sluiten, omdat ik zozegde de rechten van Zijne Majesteit niet betaalde. Maar als keurder van de munt moest ik dit niet doen.

Waar mijn zoon zich nu bevindt weet ik niet. In ieder geval heb ik hem niet bevolen zich te verstoppen.”

Toen het Hof hem vroeg waar en van wie hij vernomen had dat het magistratuur zijn kantoor gecontroleerd had, gaf hij een vaag antwoord. Hij had dit vernomen in een klooster. Gevraagd van wie, dan bleef hij het antwoord schuldig.

255v 4.06.85 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Anthone de la Derrière**.

254r 29.05.85 Rdsh. Peeters bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Pieter Asselman, zn van Mattheus, 40 jaar en wonend op de parochie van Sint-Niklaas, wordt verhoord.

Pieter Asselman: *“Op 28 januari 1685 werd ik baljuw van de heerlijkheid Aarschot. De eed legde ik af in tegenwoordigheid van Pieter van Imschoot en Gillis Denys.*

Op 31 januari 1685 ben ik ten huize van Pieter Martens geweest om een vonnis uit te voeren [een paard in belslag te nemen(?)]. Ook paardenslachter Carel Geerts was daar evenals Jan van Haver.

Omdat Martens de deur voor mijn neus sloot, heb ik het slot door een van mijn assistenten laten uitpramen, evenwel zonder de toelating van de rechter. De huisvrouw van Martens nam as uit de haard en gooide die in mijn gezicht. Op de koop toe sloeg ze met haar sleutelriem op mijn hoofd. Van alteratie trok ik mijn degen.”

254v 30.05.85 Het Hof laat **Pieter Asselman** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Quésau hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

255v 27.06.85 Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Adriaen Voghelaere, zn van Jacques, 56 jaar, landsman en gewezen ontvanger van Wachtebeke, wordt verhoord.

Het betreft een uiterst summier relaas waaruit we niets kunnen afleiden.

256r 30.06.85 Het Hof laat **Adriaen Voghelaere** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Berchmans hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 600 gulden borgsom te betalen.

124v 12.1.86 Vonnis over Adriaen Voghelaere.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging: verbale agressie tegenover de schepenen en fysieke agressie tegen schepen Pieter Ghysels die hij een vuistslag gaf zodat *'t bloet hem ten neuse uuytghelopen is.*

Uitspraak. Adriaen Voghelaere krijgt 100 gulden boete en dient ook de proceskosten te betalen.

256r-258r 121v Marten Clays, geholpen door zijn vrouw Florence Dadan, bedriegt zijn vennoten bij het beheer van de gelden van de maalterijpacht.

Volgende personen werden achtereenvolgens verhoord.

256r 5.07.85 **Marten Clays**, zn van Abraham, Gent, 60 jaar, bakker en gevangene.

257v 9.07.85 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Marten Clays**.

257v 5.07.85 **Florence Dadan**, dochter van Joos, Gent, 48 jaar en vrouw van Marten Clays.

257v 9.07.85 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Florence Dadan**.

258r 9.07.85 **Louis van Hecke**, zn van Joos, Gent(?), 40 jaar en erfachtig ontvanger van de kasselrij Oudburg.

258v 9.07.85 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Louis van Hecke**.

258v 9.07.85 **Jan Gryp**, zn van Guillaume, Gent(?), 70 jaar, commissaris van 'zekere' stadsrechten en voorheen sergeant van de *trésorie*.

121r 10.11.85 Vonnis over Marten Clays, zijn vrouw Florence Dadan, Louis van Hecke en Jan Gryp.

Extraordinaire procedure

Eerste zaak.

Beschuldiging

Deze eerste zaak is reeds voorgekomen voor de schepenen van de Keure.

Marten Clays en zijn vrouw Florence Dadan worden ervan beticht zich frauduleus te willen verrijken met 800 ponden ten nadele van hun partners in de maalterijpacht. Ook hebben ze meeneed gepleegd [blijkbaar voor de Schepenen van de Keure].

Opmerking Uit het verhoor van Clays blijkt dat hij zich achtereenvolgens liet verdedigen door de advocaten Elinga Janssens en vander Vinckt en ook door pensionaris Smit.

Verder is er ook sprake van advocaat Limander en van de pensionarissen vande Voorde en Penneman.

Uitspraak

Het echtpaar Marten Clays en Florence Dadan krijgt een boete van 600 gulden en moet ook de proceskosten betalen.

Tweede zaak.

Louis van Hecke en Jan Gryp die blijkbaar weinig of niets te maken hadden met de vermelde poging tot fraude, dienen enkel de proceskosten te betalen. Het Hof zegt rekening te houden met hun excuses en hun verdediging.

259r 12.07.85 Rdsh. Stalins bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc..

Charles vander Mandere, zn van Adriaen, 28 jaar, Harelbeke, wordt verhoord.

Het betreft een dispuut tussen enerzijds Charles vander Mandere en anderzijds 'de proost', de burgemeester, de schepenen en de griffier. Vander Mandere beweert dat hij recht heeft op zekere penningen en dit ook te kunnen bewijzen. Hij zegt ook dat hij niemand bedreigd heeft.

259v 14.07.85 Het Hof beslist dat **Charles vander Mandere** naar huis mag terugkeren.

Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

260r 18.07.85 Rdsh. Stalins bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Pieter Bernard van Montagu, zn van Joos, 25 jaar en (over)meier van Aalst, wordt verhoord.

We verwijzen naar het vonnis hierna.

260r 18.07.85 Het Hof beslist dat **Pieter Bernard van Montagu** naar huis mag terugkeren.

Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 300 gulden borgsom te betalen.

Binnen de drie dagen moet hij de akte van borgstelling overhandigen aan de procureur-generaal.

124r 12.01.86 Vonnis over Beernaert Montagu overmeier van het Land van Waas.

Beschuldiging: fraude bij de verkoop van een paard dat hij afgepand had.

Op 5 oktober 1684 had Beernaert Montagu ten huize van presbyter Eduaert Saert een paard afgepand en gesekwesteerd in de stal van Jan Dooghe, tavernier van *In de Croone* te Dendermonde. Dit paard verkocht hij twee dagen nadien publiekelijk bij opbod op zeven losdagen aan zogezegd Jan Griettens. Nadien leverde hij dit paard aan Jan Dooghe.

Uitspraak. Beernaert Montagu krijgt 100 gulden boete, dient de proceskosten te betalen en wordt voor drie maanden ontzet uit zijn ambt van overmeier.

260v 26.07.85 Rdsh. Stalins bijgestaan door griffier de Vriese, adv.-fisc. Spanoghe.

Gillis d' Hollande, zn van Jaspard, Nederbrakel, 57 jaar en landsman, wordt in de secrete kamer verhoord.

Niet duidelijk.

260v 26.07.85 Het Hof beslist dat **Gillis d' Hollande** naar huis mag terugkeren.

Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Quésau hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de

reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 300 gulden borgsom te betalen.

260v 17.07.85 Rdsh. Stalins bijgestaan door griffier de Vriese, de adv.-fisc..

Jacques van Bueghem, zn van François, 34 jaar, baljuw van Oedelem en Praet, wordt in de secrete kamer verhoord.

Voor het Hof loopt reeds een proces tegen van Bueghem die beweert dat hij voor dezelfde zaak maar één keer moet terecht staan. Het Hof zegt dat er aan de zaak twee onderscheiden aspecten zijn: *de publique interest ende ... de particuliere ende civile*.

261r 30.07.85 Het Hof weerlegt de argumentatie van **Jacques van Bueghem**, beveelt hem op alles te antwoorden en veroordeelt hem tot de betaling van de kosten van het debat.

264r 20.09.85 Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Jacques van Beughem wordt in de secrete kamer andermaal verhoord.

[Opmerking Tijdens de jaarlijkse straatschouwing werden de plaatsen aangeduid die particulieren binnen het jaar moesten herstellen. Gebeurde dit niet, dan diende de betrokkene een boete te betalen en werd een aanbesteding uitgeschreven om het werk door derden te laten uitvoeren.]

Jacques van Beughem wordt ervan beschuldigd dat hij bij de jaarlijkse (1684) straatschouwing ongelijke maten hanteerde en oordeelde volgens de kop van de klant. Als verdediging zegt hij dat hij sommige niet herstelde straten ongemoeid liet, omdat er toch geen klachten waren. Andere liet hij ongemoeid om - dit verklaart hij toch - troebelen te voorkomen. Bovendien was *d' een straete noodigher te repareren als d' andere*.

265r 20.09.85 Het Hof laat **Jacques van Beughem** naar huis terugkeren.

Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen. Binnen de drie moet hij de akte van borgstelling voorleggen.

261v 10.09.85 Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier Helias, p.-g. la Villette.

Pieter Janssens, zn van Jan, 37 jaar en gewezen ontvanger van Berlare, wordt verhoord in de secrete kamer.

Pieter Janssens wordt verdacht van schriftvervalsing.

261v 11.09.85 Zie hiervoor.

Pieter Janssens wordt nogmaals verhoord.

Pieter Janssens (auteur): "*Pauwels Goossens, schoonvader van Maerten Vergauwen, heeft gezegd en is bereid dit te herhalen, dat Jan van Langhenhove 10 pattacons wilde betalen aan Maerten Vergauwen indien die zijn handtekening wilde verloochenen.*"

262r 11.09.85 In verband met het verhoor van **Pieter Janssens** beveelt het Hof de commissaris rdsh. Stauthals en zijn adjunct griffier Helias, onverwijld naar Berlare te reizen om daar de ondertekenaars van een zeker attest te ondervragen.

262r 18.09.85 Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Michiel 't Kint, zn van Jan, 43 jaar, tavernier van *Het Boergoens Cruyse* te Berchem, brouwer en '*commis vande vier pont par vat en van de gulden op den impost bieren*', wordt als gevangene verhoord.

In de aanwezigheid van de baljuw opende 't Kint *de gheltcasse. Mits daer gheen taefel inde caemer en was*, heeft hij het *uytghestrloyt op den vloer*. De baljuw heeft *daerin gheroert met zynen vingher* en aan 't Kint gevraagd of hij nog ander geld had.

Hierop antwoordde 't Kint gevat dat hij meer geld zou hebben indien de parochie en de assistent van de baljuw hem zouden betalen. Schepen Pieter Camberlyn voelde zich danig gestoken en eiste dat de baljuw 't Kint zou straffen voor diens *insolentie*. Verontwaardigd vertrokken alle schepenen.

't Kint (auteur): "*Kort nadien passeerden de twee assistenten van de baljuw voor mijn deur en ik stak een muntstuk onder de kin van een van hen, Pieter Cossaert. Die gaf me onmiddellijk een slag in mijn gezicht. Als revanche gaf ik Jacques de Keysere, de andere assistent van de baljuw, eveneens een mep in zijn gelaat.*"

Toen een dienaar van de pachters van de bieraccijnzen zich met de zaak bemoeide, ontstond een regelrecht vuistgevecht.

't Kint (auteur): "*Later heb ik vernomen dat één van hen een kwetsuur rond zijn oog opgelopen had. Zelf heb ik maar één slag gegeven namelijk aan de Keysere en dan nog by abuysse, want ik wilde revanche nemen op Pieter Cossaert.*"

't Kint die zeer mondig was, vroeg een verslag van het verhoor en *acces van Raede*.

262r 22.09.85 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Michiel 't Kint**.

263v 19.09.85 Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Gevangene **Michiel 't Kint** wordt nogmaals verhoord.

Hij ontkent nogmaals dat hij Pieter Cossaert met zijn vuist gekwetst heeft. Om zijn bewering te staven, somt hij de namen van een reeks personen op die tot zijn ontlasting kunnen getuigen.

265r 20.09.85 Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Joos de Nockere, zn van Laurens(?), 50 jaar en landsman wonend te Rooigem, wordt in de secrete kamer verhoord.

Volgens de Nockere had de deurwaarder bij andere landslieden te veel schoven gelicht had als tiende in natura. Vastbesloten zich niet te laten bedriegen, liet hij de wagen met de in beslag genomen schoven ontladen. Dat hij een vork of gaffel in de hand had, was niets bijzonders, want hij stond op het punt zijn erwten te keren. De deurwaarder had hem een boete gegeven zonder te zeggen waarom. Tot daar de versie van Joos de Nockere.

265v 20.09.85 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Joos de Nockere**.

265v Zie hiervoor.

Gillis de Witte, zn van Adriaen, 50 jaar en landsman te Rooigem, wordt verhoord.

Gillis de Witte treedt op als getuige (auteur):

"*Joos de Nockere stelde zich vóór de paarden van de wagen met tiendevruchten en wilde met zijn eigen ogen zien wat de tiendesteker van zijn land gehaald had. Omdat hij de wagen niet wilde laten passeren, gaf de deurwaarder hem een boete. Vooraleer doorgang te verlenen wilde Joos de reden van zijn proces verbaal kennen.*"

De Witte (auteur): “*Zelf heb ik geen vinger uitgestoken naar de wagen met de paarden. Ik had inderdaad een crabber [werktuig gebruikt om te wieden] in de hand, niet om de deurwaarder of een van zijn helpers te bedreigen, maar om mijn wortelen te wieden. Toen ik zag dat de tiendesteker van plan was meer schoven aan te slaan dan hem toekwam, heb ik die inderdaad bedreigd.*”

266r 20.09.85 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Gillis de Witte**.

266r Zie hiervoor.

Cathelyne van Nieuwkerke, dochter van Jacques, Rooigem, 27 jaar en huisvrouw van *brauwer* Guillaume de Pape, wordt verhoord.

Cathelyne van Nieuwkerke protesteert tegen het afhalen van tiendevruchten vermits het *zoo menighen dreupel sweets* [druppel zweet] *hadde ghecost*.

266v 20.09.85 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Cathelyne van Nieuwkerke**.

266v Zie hiervoor.

Janneken de Smet, dochter van Pieter, Gent, 53 jaar, huisvrouw van Jaspard van Oudenhove uitbater van *Den Leeuw* (buiten de Brugse poort), wordt verhoord.

Geen concrete inlichtingen.

266v 20.09.85 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Janneken de Smet**.

266v 3.10.85 Rdsh. Neyt bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Jacques Flicx, zn van Adriaen, Temse, 49 jaar, brouwer en pachter van de ‘gulden en de impost op de bieren’ van het Land van Waas (en van andere rechten), wordt in de secrete kamer verhoord.

Hierna volgt de versie van Jacques Flicx. Op 1 juni 1685 dronk hij in de herberg *Den Anker* te Temse een glas met stadhouder Philips Suys. Een glas, maar het kunnen er ook meerdere geweest zijn. Zonder dat hij het zich realiseerde wanneer en waarom werd hij geverbaliseerd. door Suys. In ieder geval had hij de stadhouder niet geslagen. Dit beweert hij toch.

Bijgevolg mocht hij niet naar huis en moest hij daar blijven. Hij trok zijn *surtout* [bovenkleed] uit en legde zich te slapen in een koets in de kelderkamer. Totdat hem *de noodt overghecommen synde omme te waeteren hy van het voornoemde bedde is opghestaen* en de kamer verliet. De stadhouder die dit gewaar werd pakte Flicx vast en zei dat hij niet buiten mocht gaan. Na krakeel ontstond een vechtpartij en beiden vielen van de trap. De stadhouder riep *dat hy seer ghequetst* was en vroeg om een dokter.

Flicx (auteur): “*In de keuken vond ik op de grond de degen van de stadhouder. Opdat hij zich niet zou kwetsen stak ik de degen weg achter een schilderij in de kamer waar ik geslapen had. Een dokter en een chirurgijn visiteerden Suys [in hoeverre Suys gekwetst werd, is niet vermeld]. Vergezeld van de dokter en de chirurgijn ben ik naar huis gegaan. Thuis gekomen dronken we samen nog een kan bier.*”

Op het einde van zijn verhoor bekende Flicx dat de schermutseling ontstond omdat hij zijn boete niet wilde betalen aan Suys.

268r 12.10.85 Het Hof laat **Flicx** naar huis terugkeren.

Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Larebeke hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling

van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 600 gulden borgsom te betalen.

268r 13.10.85 In de secrete kamer van het Hof. Rdsh. Neyt bijgestaan door griffier de Vries, de p.-g..

Everaert Bedaert, zn van Lambert, 35 jaar, geboren in Marche-en-Famenne(?), wordt in de secrete kamer verhoord. Te weinig gegevens om iets zinnigs te noteren.

268v 15.10.85 Rdsh. vander Brugghen bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Steven de Neve, zn van Pieter, 70 jaar, wonend te Sint-Martens-Lierde en molenaar, wordt in de gevangenis verhoord.

Steven de Neve wordt ervan verdacht betrokken te zijn bij de diefstal in een molen van een of ander ijzer nodig bij het malen. Hij ontkent dit en zegt dat dit ijzer meegenomen werd door de Franse troepen.

269r 19.10.85 Het Hof laat **Steven de Neve** voorwaardelijk vrij. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 50 gulden borgsom te betalen.

269r-274v 15.11.85 Rdsh. Neyt bijgestaan door griffier de Vriese, de p.-g..

Meester **Leo Mahieu**, zn van Leo, 50 jaar en *Lieutenant Civil der Indaeghynghe* te Gent, wordt in de secrete kamer verhoord.

Het betreft een lang en juridisch ingewikkeld relaas waaruit we met de nodige reserves het volgende puren.

1. Meester Leo Mahieu wordt ervan verdacht van de uitgave van een ordonnantie waarin hij zijn griffier, tegen de plakaten in, financieel benadeelde. Zo had hij een recht van de griffier geschrapt, omdat dit naar zijn mening niet aan de griffier toekwam. Toen die zaak voor het Hof kwam, vroeg hij hiervoor vrijstelling van vervolging. Het Hof weigerde dit en zo kwam de zaak in beroep voor de Grote Raad van Mechelen. Mahieu betwistte achteraf voor het Hof [in Gent] de draagwijdte van het vonnis geveld in Mechelen.

2. Ook zijn deurwaarders waren mistevreden over hun *emolument* [vergoeding].

3. Erger nog, hij wordt verdacht van gesjoemel bij de keus en de aanstelling van nieuwe procureurs bij zijn dienst van de *Indaeghynghe*. Zo liet hij Pieter Possier toe tot het ambt van procureur, dit niettegenstaande hij er voorheen in onmin mee leefde. Mahieu veegde zijn spons over de verwijten die hij van Possier geïncasseerd had, zogezegd omdat hijzelf een christelijk mens was. Tussen de regels lezen we dat het Hof er het zijne van denkt. Bovendien was Possier aanbevolen door een zekere Pieter, knecht van Mahieu!!! Dit beweert Mahieu.

Op zeker moment beloofde hij het procureerschap aan diezelfde knecht. Wat van die belofte de precieze context was, konden we niet uit de tekst afleiden, evenmin het gevolg ervan.

Waarom hij zo lang wachtte met de aanstelling van de Rouck als procureur? Zijn antwoord is duidelijk: er waren te veel procureurs! Bij andere kandidaten verliep de procedure van aanwerving uiterst vlot.

Gevraagd naar zijn motief om sommigen niet en anderen wel te aanvaarden als procureur, laat zijn geheugen hem dikwijls in de steek.

4. Het Hof verdenkt er Mahieu ook van dat hij zijn huisvrouw, en soms zelfs zijn knechten, wederrechtelijk liet profiteren.

274r 30.11.85 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Leo Mahieu**.

275v-278r Baudewyn de Cuypere, amman van Zomergem arresteert zowel Gillis Cornelis, deurwaarder, als Jacques de Poortere, baljuw van Ronsele.

Achtereenvolgens worden in de secrete kamer verhoord:

- 275v 20.12.85 **Baudewyn de Cuypere**, zn van Jacques, 35 jaar en amman van Zomergem;
- 277r 22.12.85b **Jacques de Poortere**, zn van Jan, 36 jaar en baljuw van Ronsele;
- 278r 22.12.85 **Jaspard Rogiers**, zn van Jaspard, 44 jaar en ambtenaar van Ronsele.

We vinden het een bizar verslag vanwege griffier de Vriese en geven met de nodige reserves een synthese van dit op het eerste zicht banaal incident.

Op 21 november 1685 ontstond in de herberg van weduwe Pieter de Jaeghere ruzie tussen Baudewyn de Cuypere, amman van Zomergem, en Gillis Cornelis, deurwaarder. Het begon wanneer de amman de bevoegdheid van Cornelis betwistte om exploten te betekenen ter gelegenheid van *de pointynghen ende settinghen*.

De amman verbaliseerde Cornelis, maar wanneer die zijn een machtiging toonde, trok de amman zijn proces verbaal in. Op de vrede dronken ze daarna samen twee potten wijn. Daarna laaide de discussie opnieuw op toen de amman zei dat Cornelis maar deurwaarder was van het huisgeld, en dat hij bij *de pointynghen en settinghen* ten onrechte optrad als deurwaarder van Zijne Majesteit.

De Cuypere (auteur): *“Met welk recht betekent gij die exploten? Ge zijt toch maar deurwaarder van het huisgeld.”*

Waarop Cornelis (auteur) *die by drancke was en qualyck rechte en conde staen*: *“Gij zijt maar amman en ick doe hier de functie van bailliu.”*

Ook die discussie kalmeerde en achteraf dronken ze samen nog enkele glazen, blijkbaar op de vrede.

Later op de avond kwam ook baljuw Jacques de Poortere binnen. Nu ontstond een nieuwe discussie deze keer tussen Cornelis en Jacques de Poortere, baljuw van Ronsele.

De baljuw (auteur): *“Cornelis had aan mij hout gekocht. Zijn schuld zou hij voor de ene helft betalen in geld en voor de andere helft in kalk. Cornelis heeft wel het kalk geleverd, maar we waren het oneens over de grootte van het bedrag in geld. Hij wilde maar twaalf schellingen betalen. Ook wist ik niet dat Cornelis deurwaarder was.”*

Cornelis en de Poortere begonnen te worstelen, *d' een den anderen de calotte* [hoofddekse] *aftreckende*. Toen amman de Cuypere binnenkwam arresteerde die prompt én de baljuw én de deurwaarder, en liet die overbrengen naar het schepenhuis alwaar ze in een aparte kamers bewaakt werden door twee officieren van de amman.

Jaspard Rogiers bevestigde in grote trekken voorgaand relaas. Hij heeft geen van beiden zien slaan zodat de gehele zaak neerkwam op een storm in een glas wijn.

277r 20.12.85 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Baudewyn de Cuypere**.

278r 24.12.85 Het Hof laat **Jacques de Poortere** en **Jaspard Rogiers** naar huis terugkeren. Wel moeten zij zweren dat zij zich zullen aanmelden in het Gravensteen, telkens hun procureur hen verwittigt dat het Hof hen daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient Jacques de Poortere 300 gulden borgsom te betalen.

Verder vernemen we niets meer over **Gillis Cornelis**.

Hierna volgen enkele vonnissen waarvan we geen enkel verhoor vonden.

75v 4.07.79 Vonnis over jonkvrouw Anna Ahlegambe

Beschuldiging

Wapenkoning Bouhelier heeft Anna Ahlegambe aangeklaagd omdat ze in het bezit was van een koets met een effen vergulden *casse*.

Uitspraak

Anna Ahlegambe dient 300 gulden boete te betalen.

78v 13.09.79 Vonnis over Rogier van Zevere

Beschuldiging

Bij Rogier van Zevere uit Izegem werden zes Hollandse ducats en vier Hollandse pattacons aangetroffen.

Uitspraak

De betrokken penningen worden verbeurd verklaard. Naast de proceskosten dient Rogier van Zevere een boete te betalen gelijk aan vier maal de waarde van de verbeurde muntstukken.

79r 14.10.79 Vonnis over Emanuel vander Meere en Jacques de Smet.

Beschuldiging

De schepenen van de Gedele laten het Hof weten dat zij op 25 oktober 1678 Emanuel vander Meere wonende in de Koestraat in Gent, en Jacques de Smet wonend in *Den Diamant* in de Kortemuntstraat eveneens in Gent, veroordeeld hebben, omdat ze een tweede huwelijk aangingen nadat ze verzuimden een staat van goederen te maken na hun eerste huwelijk. Hierbij kregen ze elk een boete van 50 gulden.

Uitspraak

Beiden dienen 50 gulden boete evenals de proceskosten te betalen.

85r-88r maart 1681 Gratieverlening door de koning van Spanje aan François de Voocht

Bevat onder andere de kopie van een brief uitgaande van de koning van Spanje die gratie verleent aan de zestienjarige François de Voocht, die op 26 november 1679 per ongeluk tijdens een jachtpartij in de heerlijkheid Tillegem, zijn vriend Steven Olleyn doodde. De burgemeester en de schepenen van de heerlijkheid van Tillegem adviseerden amnestie. Deze brief geschreven in de maand maart 1681 geeft naast het een relaas van de omstandigheden van het jammerlijk ongeval, ook de voorwaarden tot volledig eerherstel. Het origineel is ondertekend door P. Cordes.

83r 13.09.81 Vonnis over Gillis Elsstraete, suppoost van het Hof.

Beschuldiging

Gillis Elsstraete gebruikte beledigende termen in een proces. Daarvoor werd hij voor het Hof gedaagd, maar hij vluchtte weg uit Gent zonder toelating van het Hof. Daarna schreef hij nog een indecente brief, deze keer aan het adres van de advocaat-fiscaal waarin hij zijn minachting uitsprak tegenover het Hof. Dit alles in tegenstelling met zijn eed bij zijn aanvaarding.

Uitspraak

Gillis Elsstraete dient 300 gulden boete te betalen plus de proceskosten.

88v 23.09.81 Bevel van Alexander Farnese aan de Raad van Vlaanderen tot registratie van de gratieverlening aan François de Voocht en tot afsluiting van de zaak.

Het betreft een kopie van een brief van Alexander Farnese, Prins van Parma en Gouverneur -

Generaal van de Nederlanden, aan de Raad van Vlaanderen. François de Voocht heeft in een jachtongeval per vergissing Steven Olleyn gedood. De Voocht was amper zestien jaar. Naast de schadevergoeding (aan de familie) werd ook de boete betaald. François de Voocht kreeg amnestie van de koning van Spanje. Farnese geeft aan de Raad van Vlaanderen de opdracht de kwijtschelding te registreren en de zaak af te sluiten.

95y 26.10.82 Vonnis over Pieter Valcke advocaat van het Hof.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging Ten huize van Pieter Valcke werd verboden Zeeuws en Luiks geld gevonden.

Uitspraak

Het Zeeuws en Luiks geld wordt geconfisqueerd en vernietigd.

Pieter Valcke dient een boete ter waarde van vier keren dit geld te betalen.

93r 26.11.82 Vonnis over Jan Tonchain de Lie.

Extraordinaire procedure

Beschuldiging Bezit van verboden Zeeuws geld.

Uitspraak Jan Tonchain de Lie dient naast de proceskosten vier maal de waarde van het geconfisqueerd geld als boete te betalen.

98r 6.03.83 Vonnis over Jooris vander Straeten.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging. Veelvuldig fysiek en verbaal geweld.

Jooris vander Straeten trad gewelddadig op tegen onder andere:

1. Jan Lobbrecht, procureur d' office van Zijne Majesteits *siège* van de jacht binnen Brugge,
2. François de Bruyn,
3. procureur Jan-Baptiste Martens,
4. deurwaarder Faingaert.

Uitspraak Jooris vander Straeten dient naast de proceskosten ook nog 600 gulden boete te betalen. Ook dient hij in de toekomst Martens *in lyf ende goet niet meer te misdoene*.

100r 14.04.83 Vonnis over Jan vanden Bossche kruidenier te Gent.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging Bezit van verboden Zeeuws geld.

Uitspraak

1. Boete: het viervoud van de waarde van het Zeeuws geld.
2. Winkel drie maanden sluiten.

102y 10.11.83 Nabij kasteel van Male: drinkgelag eindigt op gewapend misverstand met verschillende doden. Het Hof beslist vier personen te verbannen.

Extraordinaire procedure.

Beschuldigden en beschuldiging. Hyacintus Pardo, François van Assenede, Gillis Elsstraete en Jan-Baptiste Logghe worden ten dele *plichtich* beschouwd aan manslagen. .

Op 18 juni 1682 vergaderden vernoemden op het stadhuis te Damme samen met de volgenden die nog dezelfde dag stierven op het 'slagveld': François Pardo, Jan Pardo en Joos Spillebaut. Waren eveneens aanwezig op die bijeenkomst: Jan Hoste, Cornelis vanden Berghe, Jan vanden Berghe en Jacques Bousse.

Niettegenstaande het *belokenen tyt* [buiten jachtseizoen] was, trokken ze op jacht met honden onder voorwendsel dat ze op vossen zouden jagen. Nadat ze een vijftal hazen schoten, trokken ze naar het kasteel van Male om er te eten ... en te drinken. Na de maaltijd mikten ze er niet

alleen op duiven en zwaluwen, maar ook op elkaars hoeden die ze vrolijk in de lucht zwierden.

Dezelfde dag trok kapitein don Joseph de Capua van het regiment van de markies de Terracusa samen met nog enkele anderen uit Damme, op jacht in de Warande van Male nabij het kasteel. Ze schoten op konijnen, iets wat verboden was aan militairen. Het verbod en de bijhorende sanctie waren trouwens uitdrukkelijk vermeld in het kriegsboek.

Toen ze enkele schoten hoorden, werd Jacques Bousse bevolen een kijkje te nemen van op de toren van het kasteel. Die zag in de verte enkele voor hem onbekende personen.

Ze laadden hun roers en dronken zich ondertussen - voor zover dit nog nodig was - moed in met behulp van enkele glazen wijn. Samen, aangevuld met nog enkele officieren van de *siège*, verlieten ze het kasteel en trokken de Warande in. Om de 'tegenstanders' geen kans te geven, splitsten ze hun groep in drieën en probeerden de 'indringers' te omsingelen.

Het zeer goed leesbare verslag is lang en uiterst minutieus. De Italianen aangevuld met enkele inwoners van Damme probeerden nog een veldslag te voorkomen door zich te laten vallen achter een heuvelken. Er werd niet alleen geschoten maar ook gestoken. Wie van beide groepen begonnen was, viel niet uit te maken. In ieder geval vielen er verschillende doden waaronder: Giacomo del Touso en Joseph de Capua.

Na de veldslag vertrokken de verweerders uit de Warande. Hen verweet het Hof dat ze *grootel. gheëxedeert hadden ende oversulcx ten deele plichtich syn van dootslaeghen ende onghelucken.*

Uitspraak

Hiacintus Pardo: voor vier jaar verbannen uit Vlaanderen;

François Assenede, Gillis van Elsstraete en Jan-Baptiste Logghe: voor drie jaar verbannen uit Vlaanderen.

111v 29.03.84 Vonnis over Jan van Peene die voortvluchtig is.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging. Jan van Peene wordt beschuldigd van vervalsing van *de kerstenboucken* van de parochies Sint-Salvators en Sint-Michiels, beide te Gent.

Uitspraak Jan van Peene wordt voor zes jaar verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden. Daarnaast moet hij ook de proceskosten betalen.

112v 14.05.84 Vonnis over Gillis van Elsstraete advocaat van het Hof.

Beschuldiging

Het betreft de nasleep van de doodslagen in de Warande te Male op 18 juni 1682. Van Elsstraete wordt beschuldigd van leugenachtige en beledigende tussenkomsten in de Privé Raad, dit aan het adres van de President van het Hof die optrad als commissaris in de zaak Male. Hij beschuldigt de President ervan dat hij als dichte vriend van Hyacinthus Pardo niet objectief optrad, en diens partij koos.

Daarnaast wordt hij eveneens beschuldigd van het gebruik in zijn advertissement van ongepaste uitdrukkingen aan het adres van zowel de President als van het Hof.

Uitspraak

Gillis van Elsstraete dient in de secrete kamer blootshoofds en op beide knieën *Godt Almachtich 't Hof vuyt den naeme van Justitie en den voorn. President vergiffenisse te bidden ende hoogh ende overluyt te segghen dat het hem hertelick leedt is sulcx ghedaen 't hebben.* Zijn advertissement dient in zijn aanwezigheid gescheurd.

Als aanvulling van de sententie van 10 november 1682 wordt hij voor 3 jaar verbannen uit Vlaanderen. Na zijn vrijlating moet hij Gent binnen de 24 uur en het graafschap Vlaanderen binnen drie dagen te verlaten.

114r 28.06.84 Vonnis over Jooris Bertels, Gent, zadelmaker.**Beschuldiging:** verbale en fysieke agressie.

Jooris Bertels werd op 25 maart 1682 door de Audiëntie van Oost-Vlaanderen veroordeeld omwille van zijn gewelddadig optreden. Toen werd hij voor zes jaar verbannen uit Gent en het kwartier van Oost-Vlaanderen. Niettegenstaande dit vonnis verbleef hij nog in Gent alwaar hij op 18 juni 1684 opnieuw diverse *moetwillicheden en rudessen* bedreef.

Uitspraak

Bertels dien Gent onmiddellijk en het kwartier van Oost-Vlaanderen binnen de drie dagen te verlaten. Zijn verbanning van zes jaar wordt bevestigd en begint opnieuw te lopen vanaf 28.06.84.

117v 3.10.85 Aen Hooghe ende Moghende Heeren vanden Raede van Vlaendren.**Beschuldiging.**

Betreft een verzoek aan het Hof vanwege de schepenen der heerlijkheid [onleesbaar] ende Vierschaere van Sint-Baafs, die door de Raad van Vlaanderen geautoriseerd was om kennis te nemen van volgend delict. **Lucas vanden Driessche** (voortvluchtig) en **Lieven vanden Driessche** zijn vader, werden beschuldigd van fysiek geweld en aanzetten tot fysiek geweld op de praeters van vermelde heerlijkheid.

Ingesloten volgt een voorstel van een vonnis vanwege het Hof.

Uitspraak [voorstel,proiect]. De eerste verweerder krijgt een boete van 100 gulden en de tweede van 50 gulden. Samen dienen ze de proceskosten te betalen.

118v 7.07.85 Vonnis over Bertel van Loo en François van Loo.**Extraordinaire procedure.**

Beschuldiging Bij Bertel en François van Loo werd *voorleden maent in een mandeken ende in eenen vuylen neusdouck liggende in 't selve mandeken*, Zeeuws geld gevonden.

Uitspraak

Het verboden geld wordt geconfisqueerd. De boete bedraagt vier maal de waarde van dit geld. Hen wordt verboden drie maanden nering te doen. *Hunne stallen* dienen *voor denselven tijt ghesloten*. Mochten ze in de toekomst nog dergelijk geld ontvangen of uitgeven, dan staat hen vijf jaar verbanning te wachten.

119v 21.07.85 Vonnis over Jaspert de Bruyne tavernier in 'Het Cattien' te Gent.**Extraordinaire procedure.**

Beschuldiging: ontvangen en uitgeven van Zeeuws geld. **Jaspert de Bruyne** werd betrapt op 6 juli 1685.

Uitspraak. Het verboden geld wordt geconfisqueerd en dient kapot gevijld. Jaspert de Bruyne mag in drie maanden geen *neeringhe* meer doen. Indien hij in de toekomst nog 'vals' geld ontvangt of uitgeeft dan wordt hij voor vijf jaar verbannen. Hij moet ook de proceskosten betalen.

120r 22.10.85 Vonnis over François Faillet zilversmid te Gent.**Extraordinaire procedure.**

Beschuldiging: ontvangen en uitgeven van Hollands, Zeeuws, Luiks en Duits geld. Dit werd allemaal op 13.09.85 gevonden in zijn winkel en afgehaald.

Uitspraak. Deze muntstukken moeten vernietigd worden. François Faillet moet zijn winkel gedurende drie maanden sluiten. Zijn boete zal bepaald worden naargelang de herkomst en de nominale waarde van de bij hem gevonden muntstukken. Treft men in de toekomst nog eens dergelijk geld bij hem, dan wordt hij verbannen.

126v 26.01.86 Vonnis over Pieter Verbeau brouwer te Harelbeke ‘ buyten’.

Beschuldiging: opzettelijke verbale en fysieke agressie op 11 augustus 1679 in de herberg van François de Vos te Vichte.

Uitspraak. Pieter Verbeau dient naast de proceskosten een boete van 50 gulden te betalen. Opmerking. In de kantlijn staat er 100 gulden en niet 50.

127v 2.10.86 Vonnis over advocaat Coolman.

Beschuldiging. Coolman werd op 26.9.85 geverbaliseerd. Waarvoor is niet vermeld.

Uitspraak. Rekening houdend met *syn voluntair verdrach inde discretie vande Hove* dient Coolman naast de gerechtskosten 100 gulden boete te betalen.

128r 28.09.86 Vonnis over Jan Heyndricx.

Beschuldiging. Jan Heyndricx, geboren te Nieuwpoort op 28 september 1686, wordt van een hele reeks misdrijven beschuldigd.

1. Hij pleegde schriftvervalsing in de hoop te erven van François Snouck.
2. Hij hielp de Franse *vyant* bij het stelen van twee *veersen* waarbij hij na het slachten van het vlees profiteerde.
3. Samen met zijn broer Adolf maakte hij valse schellingen en gaf die nadien uit.
4. Hij had de reputatie een *bursesnyder* te zijn en een *baenstroopere*.

Aangehouden door de officieren van *Leberch*, belandde hij in de gevangenis van de *proostye* van Sinte-Pieters. Vandaar werd hij overgebracht naar de Chastelette, om uiteindelijk in de gevangenis van het Hof te belanden.

Uitspraak. Hij dient opgehangen op het Sinte-Veerleplein. Vandaar wordt zijn lijk gevoerd naar het galgenveld en er opgehangen. Al zijn goederen worden geconfisqueerd.

131v 7.06.87 Vonnis over Andries de Meyere, baljuw van de stad en het markizaat van Deinze, en over François de Meyere zijn zoon.

Extraordinaire procedure.

Beschuldiging. François de Meyere en wijlen Jacques de Meyere waren hun contract van borg niet nagekomen. Bovendien hadden ze de kwitantie vervalst om minder te moeten betalen.

Uitspraak. Beiden krijgen een boete van 300 gulden en moeten ook de proceskosten betalen.

8. Register met Persoonsnamen.

- Ackere van Elisabeth 119v Vermeld in zaak Maximilaen Vaentiens
- Aerde van Philips 123v 125r Dw vd Gr. Raad – gevangen id *Chastelette* – schoonbroer vanden Broele is failliet
- Aerden van 34v-36r Dw. - trad op in Overboelare
- Aerts Jooris 149r Brugge - bracht gesmolten zilver naar Louis Carlier
- Agheman Joos 90v Zottegem – assistent ve dw
- Allaert 82v Procureur van Adriaen de Raedt
- Aloysius 194r Pater(?) - prof(?) aan Jezuïetencollege - betrokken bij verspreiding subversieve schimpdichten
- Ameye 158r 97v Advocaat - zijn handtekening werd nagemaakt door Pieter de Cuypere
- Andries Guillaume 121v Deinze(?) - kreeg stokslagen van baljuw Fr. van Wonterghem
- Asselman Pieter 254r Parochie Sint-Niklaas - gewezen(?) baljuw van de hrlkh Aarschot - trad agressief op tegen Pieter Martens wiens paard hij wilde in beslag nemen
- Assenede François 102v Betrokken bij gevecht in de Warande te Male - 'ten dele' schuldig van manslag - drie jaar verbannen uit Vlaanderen
- Balcaen 82v Pastoor te Tiegem
- Baltyn 142v Oostende(?) – adv. - zware ruzie met burgem. A. Carew
- Baudonck 43r Procureur van Janneken Lemmens
- Bauters Michiel 129r Kwam o.a. voor vierschaar van Sinaai en van St.-Niklaas bij Nieuwkerke - ook een proces tg hem voor het leenhof vd heerlijkh. v Paddenschoot - het Hof evoceert beide zaken
- Bauters 186v Procureur
- Bauters Jan 227r Deurwaarder bevoegd te Deinze - conflict en handgemeen met Pieter Cardon
- Bauters 41r Procureur van Jacques de Keyser
- Bayens Gillis 157r-157v Gent - pijnder die vocht met zoutdragers
- Beauman Jan 95r-95v Gent – postillon, knecht bij hotelier Christiaen Coleman
- Beeckman Adriaen 6r 14r Beschuldigde J.-Fr. Bonte van fraude bij verdeling erfenis van diens vader
- Bels de Joos 56v Vermeld in zaak Jan Lievens
- Benau 128r Gent(?) - messagier
- Benghem van Jacques 187r Baljuw van de heerlijkh. Praet en Celem(?) - verdacht van partijdigheid na gevecht tussen Charles Janssens en Joos Bouche
- Berch de Geeraert 96v-100r Deinze – verkocht weiland in de Oostmeersen
- Berghe vanden Cornelis 102v Damme(?) - aanwezig op vergadering op stadhuis te Damme, kort voor het gevecht in de Warande te Male
- Berghe vanden Jan 102v Damme(?) - aanwezig op vergadering op stadhuis te Damme, kort voor het gevecht in de Warande te Male
- Berghe vanden Phlips 223v Dokter bij de tortuur van Gillis Hessens
- Berghe vanden Joos 27v-30v Schepen van Ouwegem (Dendermonde) – zaak *coe ende maelgeldt*
- Berghe vanden Pieter 27v-30v Schepen van Ouwegem (Dendermonde) – zaak *coe ende maelgeldt*
- Berghe vanden Vincent 43r 45v 50v 54v Harelbeke – baljuw – verdacht van financ. fraude - veroordeeld door Raad van Doornik – wendde zich tot Raad van Vlaanderen
- Bergier le 167r Gent - vocht met Philibert Jacques
- Bernaerts Bartholomeus 34v-36r Zaak Overboelare: verzet tg afhaken vee in oorlogstijd
- Beughem van Jacques 260v - 264r Gent(?) - verdacht van fraude bij onderhoud straat
- Beule de Jacques 176v Werd door Livinus Windey aangedragen bij de Grootbaljuw van Dendermonde
- Beveren van Jan 127r Assenede(?) - gevangen genomen na vechtpartij in de herberg van Adriaen de Roo
- Beydens 275v Procureur van Pieter Crispyn en van Jan van Glabbeke
- Bie de 198v Dreef handel met Jan de Jonckheere - frauduleus failliet
- Billemont Pieter 154v-155v 156r-156v 96v-97r - Advocaat - liet Joannes Dhaveloose verbaliseren

Billiet Jan 100r Ontvanger van Petegem - conflict over de Oostmeersen
 Biscop Pieter 56v Baljuw van Waterloo – vermeld in zaak Jan Lievens
 Bleeckere de Pieter 26r Oudenaarde
 Block de Jan 86v 88v Zele – blijkb. dw vd Indaeghynghe, actief in Deinze
 Blocq Anthone 13r Cassel – gevangene – voerde vis naar Ariën en St.-Omaars – zakenrelaties met
 Jacob Willaert
 Bocxelaer van Gillis 119r Postillon
 Bogaert Procureur van Jan Pieters
 Bogaert François 10r Tegem – voerman(?) - deed zaken met Jacob Willaert
 Bois du Jan 115v-117r Diksmuide – timmerman – verkoop brandewijn
 Bombeke Jan 143v Kerkem - baljuw
 Bombeke Christoffel 92r Hondegem – burgemeester
 Bonne Jan 125r 228r Lokeren - schout - gewiekst kaarter - 10 jaar verbannen uit Vlaanderen, maar
 voortvluchtig
 Bonte Philips 199v-205r Geboren in Assenede - eerst gevangen in fort van *Philipine* - daarna op bevel
 van de Prins van Oranje overgeleverd aan de Raad van Vlaanderen
 Bonte Anthonette 6r Beschuldigde J.-Fr. Bonte van fraude bij verdeling erfenis van hun vader
 Bonte Jan-François 6r 14r Hoofd geestelijk hof bisdom Brugge – verdacht van fraude bij verdeling
 erfenis van zijn vader
 Bossche vanden Anne 83r Assenede(?) - zus van Guillaume vanden Bossche
 Bossche vande Marie 67v-70v Eeklo – meid bij Joos van Heule - conflict over nieuwe markt
 Bossche vanden Jan 125v 127r 83r 85r Geb. Watervliet – vocht o.a. met officieren
 Bossche vanden Guillaume/Guillaume 125v 127r 83r Geb. te Watervliet – wonend Assenede – vocht
 o.a. met officieren - 3 jaar verbannen uit Vlaanderen
 Bossche vd Jan 125v 127r 83r Assenede – broer van Guillaume
 Bossuyt Jaspard 86r-86v Baljuw van Leeuwergem – verdacht van financ. fraude
 Bouche Joos 187r Brugge - werd door Charles Janssens in de borst geschoten
 Boucquoy Marten 49r Wijnhandelaar - schuldeiser van Melchior Cnudde tegen wie hij procedeerde
 Bouhelier Adriaen Constantin 153r Gent(?) - conflict met Joos de Bruyne
 Bourdeaux Louis 112v Deinze - schepen - apotheker en chirurgijn - zaak verkoop gronden
 Oostmeersen
 Bousse Jacques 102v Was aanwezig op de vergadering in Damme die het gevecht in de Warande te
 Male voorafging
 Bousse Jacques 128v Nevele(?) – garennier - vermeld in proces J.-B. de Weerd
 Bouvaert 208r Advocaat - gaf advies aan dw Hugo de Roo
 Boxcelaere van 119r Gillis 93v Gent – postillon, knecht bij hotelier Christiaan Coleman
 Braeckman 79v Dw. actief in Geraardsbergen – conflict met baljuw
 Brakelman 181v Gent(?) - pensionaris - had relaties met Gregorius Frimaut
 Brauwer de Joos 77r Hulp in blekerijen
 Braye Guillaume 150v Kortrijk - amman - indicente termen tegenover magistraat van Kortrijk
 Breda Niclays 13v Rond Geetsbergen – relaties met Jacques Willaert
 Breda Pierre 13v Rond Geetsbergen – relaties met Jacques Willaert
 Brequé 217r Bergen - ontvanger-generaal
 Brias Joanne 195r Petegem(?) – dagvaardde Adriaen Persyn
 Bricx 13r Procureur o.a. in Nieuwpoort
 Brinx 88v Procureur van Jan van Hove
 Broele vanden 123v Failliet – Philips van Aerde nam het blijkbaar voor hem op
 Broucke vanden Jan 90r Poelare – landsman – conflict met dw Spanoghe
 Bruyckere de François 27v-30v Schepen van Ouwegem (Dendermonde) – zaak *coe ende maelgeldt*
 Bruyne de Joos 153r Zware ruzie met Adriaen-C. Bouhelier
 Bruynsteen 175r Deurwaarder
 Bueghem van Jacques 260v 264r Baljuw van Oedelem en *Praet*
 Bussaut(?) Jeanne 34v-36r Zaak Overboelare: verzet tg afhaken vee in oorlogstijd
 Bygot Jooris 189v Assistent van dw Jacques de Smet

- Calewé de Jan 199v-205r Geboren te Aarsele - eerst gevangen in fort van *Philipine* - daarna op bevel van de Prins van Oranje overgeleverd aan de Raad van Vlaanderen
- Callaert Heindrick 77v-78v 81v Hemelgem (L. v. Gavere) – landsman – herder – koe werd aangeslagen - 3 maanden verbannen uit Land van Gavere
- Callaert Pieter 77v-78v Hemelgem – ontvanger – broer van Heindrick
- Callens Anthone 56v Moeskroen - burgemeester
- Camberlyn Pieter 262r Schepen van Berchem - conflict met Michiel 't Kint
- Camps des Arnoult 2v Gent -*lijnwatier* - verhoord in de zaak van ontvanger Taelman
- Capua de Josephe 102v Stierf in het gevecht in de Warande te Male
- Carassa(?)Ferdinande 191r Baljuw van Ninove
- Cardon Pedro 205v Gent, winkel in de Veldstraat - gewezen boekhouder bij internationale bedrijven - sloeg procureur Dobbels bij een zwaar incident
- Cardon Pieter 227r Deinze(?) - smokkelaar - conflict en handgemeen met deurwaarder Jan Bauters
- Carew Anthone 142v Oostende – burgemeester – grof optreden tg adv. Baltyn
- Carlier Louis 103v-105v 107v Brugge – *wardeyn* – liet Jan Pieters frauderen – financiële boete
- Carlier Louis 149r 107v 129v Brugge - *wardeyn* van de munt - fraude bij controle op slaan van munten - financiële boete - kreeg later de galg
- Carlier Jooris 176r 101v Gent(?) - wettebode
- Carre vander Louis 175v Gent(?) - overleden echtgenoot van Anna Donche/Douche
- Carre vander Pieter 176r 101v Gent(?) - zoon van Anna Donche/Douche - opzettelijke fysieke en verbale agressie tgo dw de Roo
- Carre vander Norbert 176r 101v Gent(?) - zoon van Anna Donche/Douche
- Cauwer de Ignatius 49r Meier van Sint-Niklaas – conflict met Melchior Cnudde die hij arresteerde
- Cauwer de Josintien 4r Huisvr. Joos Baert – zaak stroperij id duinen van Knokke
- Ceuterick Augustyn 175r 100r Financieel conflict met Jan Ogiers
- Ceuterix Joos 90v Zottegem - assistent ve dw
- Clarisse Michiel 10r 13v Roeselare - voerman – vervoerde o.a. vis
- Clays Marten 256r-258v 121r Gent - bakker - bedroog medevennoten vd maalterijpacht
- Clercq le 207v Procureur van Matthieu Doens
- Cnudde Melchoir 49r Koopman van wijnen – geb. in Antwerpen – aangeklaagd door zijn schuldeiser Marten Boucqouy - ontkent
- Cobriis 1v Schepen Brugse Vrije
- Coene 22v Ontvanger exploten Raad van Vlaanderen
- Col Joos 84v Ontvanger v. bisdom Gent, kwartier v. Moerbeke – liet dossiers verdwijnen
- Colins Jan-Baptiste 194r-196r Advocaat vh Hof - verdacht van subversieve actie uitgaande van de Jezuiten
- Colins François-Joan 194v Advocaat vh Hof - verdacht van bezit subversieve geschriften uitgaande van de Jezuiten
- Colvé(?) 7v Nieuwpoort – sergeant – hield schipper Jacob Warlen aan – gedood dr Warlem
- Coninck Jan 114r Antwerpen - had zakenrelaties met Jan de Jonckheere
- Coninck de Jacques 133r Kocht blijkbaar Jacques de Keysere om
- Coninck de Joos 198v Dreef handel met Jan de Jonckheere
- Coolman Christiaan 93v-95v Gent id Veldstraat – hotelier – rol in postverkeer
- Coppenolle 144v Procureur
- Coppenolle 170v-171v Kanunnik van colleg. kerk te Eine - conflict met baljuw Lanneau die de offerblokken wilde inspecteren
- Coppens Joos 126v 109r 158r-164r Brugge - geb. Duinkerke – apotheker - medepachter van de belastingen op het bier - bedroog iedereen - frauduleus bankroet - gebrandmerkt - verbannen uit alle Spaanse landen - zie ook zaak adv. Pieter de Cuyper
- Coppens Dierick 71r Meere (L. v. Aalst) – baljuw – bevoegdheidsconflict met stadhouder van Aalst
- Cornelis Gillis 275v-278r Zomergem - deurwaarder - gearresteerd dr Baudewyn de Cuyper amman van Zomergem
- Cornelissen 154v Procureur
- Corry Michiel 172v Middelburg - handel met Jan de Jonckheere
- Cossaert Pieter 262r 263v Berchem - assistent vd baljuw van Berchem

Cour del Michiel 13v Rond Geetsbergen – zakenrelaties met Jacob Willaert
 Crastelle(?) Jan 109r Brouwer te Brugge - medepachter belasting op het bier
 Crispyn Pieter 275v Petegem - ambtenaar
 Cromphaut 71r Meere(?) – weduwe van Pieter de Sadeleere
 Crosquet Jacques 198v Dreef handel met Jan de Jonckheere - failliet
 Cruydenaere de Jan 65r-65v Bellegem - man van Marie Sobry – schuldenaar van Jan-Baptiste Baelde -
 zie ook Marie Sobry
 Cuyper de Pieter 158r 164r 97v Adv. van het Vrije - verdacht van vervalsing handtekeningen van
 andere advn - verdedigde Joos Coppens op ongeoorloofde wijze - financiële boete
 Cuyper Jan de 55v 80r 100v Kaprijke - ex-procureur – schriftvervalser - gevangen o.a. in Brugge –
 door cipier voor gerecht gedaagd – daagde zelf de voorschepenen van de Keure voor het
 gerecht - pleegde zelfmoord in het Gravensteen - zijn lijk werd veroordeeld!
 Cuypere de Adriaen 199v-205r Geboren in Zillebeke - eerst gevangen in fort van *Philipine* - daarna
 overgeleverd aan de Raad van Vlaanderen
 Cuypere de Baudewyn 275v-278r Zomergem - amman - arresteerde dw Gillis Cornelis en Jacques de
 Poortere baljuw van Ronsele
 Cuypere de Jan 80r Kaprijke - pleegde zelfmoord door verhangning in de gevangenis van het
 Gravensteen - schriftvervalser
 Cuypere de Wolfgangus 85v-86r Handzame - griffier vh Ambacht van Kortemark
 Dadan Florence 256r-258v Gent - vrouw v Marten Clays - hielp man bij bedriegen vennoten vd
 maalderijpacht
 Daelcamp Andries 105v-110v Gent(?) – ten onrechte beschuldigd van handel met de Staten
 Daele van Clara 139v Tweede vrouw van Gillis Hessens
 Daele van Jan-Baptiste 167r Procedeerde tegen Jan-Baptiste Steyt
 Daele van Jacques 190v Dw van de Geheime Raad - zijn vrouw gaf Zeeuws geld uit
 Damme van 195r Griffier van Petegem(?)
 Damme van Pieter 274r Petegem - baljuw - voorheen griffier - en nog vroeger: baljuw te Loppem
 Damme van Lieven 5r 5v Gewezen burgem. van Opwijk – wangedrag
 Danneels Jacques 105v-110v 113v 117v 118r Douanier te Zelzate – liet zich blijkbaar omkopen- trad
 agressief op tegen Andries Daelcamp
 Decio(?) 142v Oostende(?) – procureur-fiscaal vd admiraliteit
 Deckere 72r-76r Gent(?) – messagier – zaak Deinze vs dw. vander Straeten
 Delbeke Anna 65r-65v Bellegem – koeien aangeslagen – baldadig tegen dw.
 Delsarte/de Sarte Michiel 139v 142r 220r 223v 226r 116r Assenede(?) - bediende in een wijnkantoor
 - slachtoffer manslag - beschuldigde is Gillis Hessens
 Demey Jan-Baptiste 216r Gent - verhoord in de zaak Anne-Marie le Rouffon – woonde 5 jaar naast de
 conciergerie van Sint-Baafs
 Demeyere Andries 121v Deinze - baljuw
 Demeyere François 121v Deinze - zn van baljuw Andries de Meyere van Deinze - conflict met baljuw
 François van Wonterghem
 Demeyere Jacques 121v Deinze - zn van baljuw Andries de Meyere van Deinze - conflict met baljuw
 François van Wonterghem
 Derrière dela Anthoine 252r 255r Brugge - fraudeerde als muntmeester
 Deschietere François 121v Petegem/Deinze - geëxecuteerd door baljuw François van Wonterghem
 Deschryvere François 121v Deinze/Petegem - bracht Joos Lombaert dodelijke verwondingen toe
 Desmarez Jacques 121v Deinze/Petegem - vocht met baljuw François van Wonterghem tegen baljuw
 Andries de Meyere
 Destel van Adriaen 191r Ninove(?) - conflict met burgem. Louis van Oostendorp
 Dezeure Niclais 170v 171v Kanunnik van colleg. kerk van Eine conflict met baljuw Lanneau die de
 offerblokken wilde inspecteren
 Dhane Arnout 121v Petegem - burgemeester
 Dhanins 52v Procureur van Wibou
 Dhaveloose Joannes 154v-155v 156r-157r 96v-97r Oesselgem - dreigde adv. Billefont af - conflict
 met het Hof - voor drie jaar verbannen uit kasselrij Kortrijk

Dhaveloose Pieter 154v-155v 156r-157r 96v-97r Oesselgem - dreigde adv. Billemont af - conflict met het Hof - voor drie jaar verbannen uit kasselrij Kortrijk

Dhondt 55r Procureur van Pieter Veeghe

Dhont Joos 121v Deinze - ambtenaar - geslagen door baljuw François van Wonterghem

Dhont 128r Procureur

Dhont Joos 143v Kerkem - prater

Dhont Joos 72r-76r Onderbaljuw van het markizaat Deinze – zaak Deinze vs dw. vander Straeten

Dieusart Christoffel 101r Brugge(?) - liet muntstukken smelten door muntvervalser Jan Pieters

Dobbelaere Guillaume 47v Vermeld in verhoor

Dobbels 184r Procureur

Dobbels 205v Procureur - verweet procureur Pedro Cardon voor dief, schelm en *bancqueroutier* – klaagde Pedro Cardon aan

Doens Matthieu 207r Assenede - betwisting over de kosten van een zware brand

Donche/Douche Anna 175v 176r 101v Gent(?) - opzettelijke fysieke en verbale agressie tgo dw de Roo en zijn assistenten

Donse 208r Advocaat - gaf advies aan dw Hugo de Roo

Droesbeke 77v Hemelgem(?) – ambtenaar

Ducq le Rycqaert 47v Broer van Jan le Ducq

Ducq le Jan 47v 49r Nevele – deurw. van de *indaeghinghe* van Gent – verdacht van misbruik ambt

Dupont Jan-Baptiste 92r Ninove - ambtenaar - gaf Fr. van Wonterghem een boete

Eesbeke van Christoffel 90r Verhoord in de fiscale kamer

Elsstraete (van) Gillis 83r Adv. en supp. vh Hof – beledigen Hof als adv. van Joos Coppens - 300 gulden boete plus gerechtskosten betalen - zie ook hierna

Elsstraete (van Gillis) 102v ‘Ten dele’ schuldig bevonden aan manslag tijdens het gevecht in de Warande te Male - 3 jaar verbannen uit Vlaanderen

Errembaut 84v President v. h. Hof – vermeld in zaak Col

Esbeke van Jan-Baptiste 47r Kallo(?) - verhoord door het Hof

Eynsaem Guillaume 155v 156r 186v 197v Ardoois - militair - weigert te antwoorden voor het Hof - blijkbaar gearresteerd door de baljuw van Ardoois

Falet(?) 55v Procureur van Jan de Cuyper

Farnese Alexander 88v Prins van Parma - gouverneur van de Nederlanden - schreef brief aan de RV om de gratieverlening aan François de Voocht te registreren

Faulte Jan 96v-100r Petegem – schepen van Deinze - conflict over de Oostmeersen

Fèbre le Louis 10r Rijsel – betrok vis uit Nieuwpoort via Jacob Willaert

Fèbre le Martine 130r-133r Vermeld in zaak Philips Vylevens

Ferrier Philippe 130r Stond borg voor obligatie geschreven door Martine le Fèbre

Flicx Jacques 266v Temse - brouwer - pachter vd belasting op het bier in het Land van Waas - geëxecuteerd door stadhouder Philips Suys

Fort Richart 114r Londen - had zakenrelaties met Jan de Jonckheere

Frimaut Gregorius 181v Desselgem - licentiaat in de rechten, notaris en baljuw - beheerde tijdje de griffie van Desselgem - verdacht van financiële fraude

Gangelof Pieter 1r Dispuut met baljuw Melchior de Vos

Ghavere van Jan 85r Toeziender bij het ontvangen vh extraordinair o.a. van zaken die na een storm aanspoelden op het strand

Gheldere de Leo 93v Brugge(?) - commissaris plaatselijke belastingen in kwartier van Brugge - gaf bevel bezittingen van Pieter de Mol aan te slaan

Gheldholf 180v 184v Gent(?) - procureur - Judocus vander Straeten stal bij hem documenten

Gheluck Jan 22v Oudenaarde – stookte Tanneken Verstichelen op om te betogen tegen het schouwgeld

Gheluwe van 164v Deurwaarder - probeerde tevergeefs Jan-François Roedolf een boete te geven

Ghijssels Heyndrick 27v-30v Schepen van Ouwegem (bij Dendermonde) – zaak *coe ende maelgeldt*

Ghom(?) Jacques 7v Procureur o.a. actief in Nieuwpoort

Gilson Anastatius-M 9r Militair in Sp. leger – conflict met familie van Weynsberghe over eigendoms- en verhuurrecht

Glabbeke van Jan 275v Petegem - ambtenaar

Goedtdoek Pieter 20v Blankenberge – lid college(?) – conflict met J.-B. Vache
 Goossens Laureys 154v Moerbeke - opzettelijke verbale agressie tgo Andries Moens, Petronelle
 Hillaert en Jan de Wint
 Goussaert Thomas 152v Kortrijk(?) - conflict met Adriaen du Thoict
 Grave de Jacques 72r-76r Deinze – ambtenaar van de stad en het markizaat
 Gravin v. Moeskr. 56v Vernoemd in zaak Jan Lievens
 Grevenbroeck van Jan 72r-76r Deinze – ontvanger – agent markies van Deinze
 Grimberghen van Pieter 220r Assenede(?) - zaak Gillis Hessens
 Groeve de 3v Deurwaarder o.a. bevoegd in Knokse duinen
 Gryp 258v 121r Gent(?) - gewezen sergeant vd trésorie - commissaris v zekere stadsrechten - vermeld
 in de zaak Marten Clays
 Guiot Alexander 198v Dreef handel met Jan de Jonckheere
 Gusman Joan 207v Logeerde in Oostende bij Pieter de Vos
 Gusme(?)Pauwels 101r Brugge - liet een zilveren servies smelten door Jan Pieters
 Haeghen vander Jacques 65r-65v 81r Deurwaarder - op 27.09.1679 verjaagd door M. Sobry
 Hallemie George 151v Schepen hrlkh St. - Pieters (Lille?)
 Hanckaert 93r Procureur
 Hanins Phil.-François d' 3v Schepen Brugse Vrije – conflict met sch. Fr. van Meulebeke
 Hanins d' 4v Procureur
 Hasten van 161v Baljuw - wilde luitenant-baljuw Guillaume Paindavain een boete geven
 Hauthave hr. van 96v-100r Bachte-Maria-Lerne – betrokken bij handtastelijkheden bij verkoop
 weiland in de Oostmeersen te Deinze
 Haye de la 5v Nieuwpoort(?) - onderhuurder belasting op brandewijn
 Hecke van 258r Louis 121r Gent(?) - erfachtig ontv. vd kasselrij Oudburg - vermeld in zaak Marten
 Clays
 Heddeghem Joos 38v Wachtebeke – herbergier
 Heerspaille Jan 13v Izegem – relaties met Jacques Willaert
 Heester van Cathelijne 2v Gent(?) - dienstmeid van ontvanger Taelman
 Hellynck 56v Kortrijk – koopman
 Hencke Cornelis 13v Roeselare – relaties met Jacques Willaert
 Hende vanden Familie 122r Vermeld in zaak Vylevens
 Hessens Gillis 139v 142r 220r 223v 226r 116r Assenede - veroordeeld voor manslag op Michiel
 Delsarte/de Sarte - beschuldigde zelf Olivier Odent van die moord - onderging tortuur -
 verbannen voor 25 jaar uit alle Spaanse landen *van errewaerts over*
 Heule van Jan 67v-70v Eeklo – schepen
 Heule van Joos 67v-70v Eeklo – kleermaker – conflict over nieuwe markt
 Heulenbroeck 125v Auditeur
 Heuvelen vanden Gaspard 170v Eine - pastoor - kanunnik in collegiale kerk Sint-Elooi - conflict met
 baljuw Lanneau
 Heyle Lieven 67v-70v Eeklo – conflict over nieuwe markt
 Hillaert Petronelle 154v Moerbeke(?) - ruzie met Laureys Goossens
 Himpe van Gillis 71r Meere(?) – voogd wezen Pieter de Sadeleere
 Hoffman Jan-Baptiste 19v Baljuw van Hofstaden – conflict met meier Niclaeys van Hesselen
 Hollande d' Gillis 260v Nederbrakel - landsman
 Hoorenbeke 10r Ieper – voerman – vervoerde o.a. vis
 Hoste Jan 102v Aanwezig op het stadhuis van Damme vóór het gevecht in de Warande te Male
 Hoste Jan 109r Brouwer te Brugge
 Hostyne vande 122r Weduwe v Guillaume vande Hostyne - vermeld in zaak Vylevens
 Houte van François 3v Knokke(?) – blijkbaar verdacht van stroperij id duinen
 Houvenaghel Jan 198v Dreef handel met Jan de Jonckheere - failliet
 Hove van Jan 88r-88v Handzame – landsman – o.a. getuige afhaling beesten
 Huyghe Jan 7r 7v 82v Schepen Kaprijke – verbale agressie in schepencollege tgo baljuw J.-B.
 Waghenaere
 Huyghe Maximiliaen 7v 82v Broer van Jan Huyghe - verbale agressie tgo J.-B. Waghenaere baljuw
 van Kaprijke

Hyfte van Christoffel 139v Evergem – vermeld in zaak Gillis Hessens
 Iman Guillaume 228r-251r Gent - 34 jaar - stadsbode - kaarter - maakte deel uit van de compagnie Mussche-Bonne
 Impens Guillaume 112r Deinze(?) - Werd verwond door Jacques de Smet.
 Jacobs Jacob 176r 101v Gent(?) - wettebode
 Jacques Philibert 167r Gent(?) - messagier van het Hof - fysieke en verbale agressie op le Bergier
 Jaeghere de François 139v Evergem(?) – vermeld in zaak Gillis Hessens
 Janssens 100v Advocaat van Fr. de Séclin - formuleerde scherpe uitval tegen adv.-fisc. omwille van de behandeling van Jan de Cuyper in de gevangenis
 Janssens Charles 187r Brugge(?) - schoot in een gevecht Joos Bouche met zaad in de borst
 Janssens Elinga 256r Gent(?) - advocaat - verdedigde Marten Clays
 Janssens Pieter 261v Gewezen ontvanger van Berlare - verdacht van schriftvervalsing
 Jardin du 181v Gent(?) - advocaat - had relaties met Gregorius Frimaut
 Jardyn du Jan 228r-251r 136v 125r Gent - lakesnijder - verloor steevast in kaartspel tegen Pieter Mussche en Jan Bonne
 Jaspard Willem 121v Geb. Maaseik – gevangene op Sint-Baafs – jachtmisdrijf
 Jezüieten 194r-196r Verspreiden van subversieve geschriften
 Jonckheere de Anthoine 114r Broer van Jan de Jonckheere - zeer agressief
 Jonckheere de Jan 172v 198v 114r Brugge - Groothandelaar in lijnwaad - verdacht van fraude met wissels - 3 jaar verbannen uit schependom Brugge
 Keersgieter de Jacques 89v Zwijndrecht(?) – postulant-procureur
 Kerckhove 67v-70v Eeklo – baljuw – conflict over nieuwe markt
 Kerckhove vande Charles 79v-80v Balj. van Geraardsbergen – conflict met dw. Braeckman
 Ketele Marcus 169r Torhout of Wijnendale - conflict met Baltazar Schollenbergh
 Keynooghe Petrus 52v 53v Pastoor te Nieuwpoort – wilde *Te Deum* niet zingen op huwelijksverjaardag van Zijne Majesteit
 Keyser(e) de Jacques 38v-40r 133r 134v 89r Wachtebeke(?) – stadhouder van Assenede - fysieke agressie op Marten de Smet - verdacht zich onrechtmatig te verrijken - fysiek en verbaal geweld: recidivist - 600 gulden boete
 Keysere de Jacques 262r Berchem - assistent van de baljuw van Berchem
 Kick Louis 198v Dreef handel met Jan de Jonckheere
 Kimpe Gillis 155v Ardoorie - landsman
 Kindt Jaspard 50v 91r Eeklo – assisteerde baljuw bij incident met Jan de Roo
 Kint Deogratias 't 199v-205r Geboren in Bossuit - eerst gevangen in fort van *Philipine* - daarna overgeleverd aan de Raad van Vlaanderen
 Kint 't Michiel 262r-263v Berchem - uitbater van *Het Boergoens Cruce* - verdacht van fraude bij ontvangst van *den impost* op het bier en van hardhandig optreden tegen twee ambtenaren
 Lambert Arent 143v Marke - ambtenaar
 Lambrecht 129r 129v Procureur van Adriaen Maes
 Lambrechts 208r Procureur van Pieter de Vos
 Lambrechts 208r Procureur van Pieter de Vos
 Lambrechts 211v Proc. van Tanneken vande Velde en Laurens Willems
 Lamprecht 54r Procureur van Willemaert
 Landtheere de Jan 212r-216r Gent - zadelmaker - getuige in de zaak Anne-Marie le Rouffon
 Lanen vander Jacobus 20r 20v Adv. – griffier van Hofstaden - getuige van conflict J.-B. Hofman en Niclays van Hesselen
 Lanneau 170v 171v Baljuw te Eine - conflict met kanunniken vd collegiale kerk - werd door kanunniken belet de offerblokken te inspecteren
 Lannoy Joanna 129r Vermeld in proces tg Michiel Bauters
 Larebeke 268r Procureur van Jacques Flicx
 Latour de 43r Graaf
 Laurin du 130r Adv.-fisc. vd Gr. Rd v Mechelen
 Lauwers Adriaen 105v-110v Gent - tavernier nabij de tweede Muidepoort
 Lecluyse Jacques 151r-152r Pleegde manslag op Guillaume de Lespeau nabij grens met Frankrijk
 Legiers Pieter 77r Vermeld in proces tegen Joos de Brauwer

- Lemmens Janneken/Jenne 42r Geëxecuteerd door een meier
- Lequier Pieter 199v-205r Geboren te Schilde - zoon van schoenmaker - eerst gevangen in fort van *Philipine* - daarna op bevel van de Prins van Oranje overgeleverd aan de Raad van Vlaanderen - speelde viole
- Lernoult 1v Schepen van het Brugse Vrije
- Lespeau de Guillaume 151r-152r Slachtoffer manslag door J. Lecluyse nabij Franse grens
- Leyers Pieter 154v Moerbeke(?) - herbergier
- Libert Jacques 56v Deed financiële verrichtingen met Jan Lievens
- Liedts Jan-Baptiste 128r Gent – geb. Desseldonk - conflict met wed. Benau over de pacht vh messagierschap van haar overleden man
- Lievens Jan 56v 80v 135r 135v Baljuw van Moeskroen – kwam voor de Raad van Doornik en later voor de Raad van Vlaanderen – verdacht van machtsmisbruik en financ. onregelmatigheden - aangeklaagd door magistraat van Moeskroen
- Lobbestael Laureys 88v Handzame – wever – o.a. getuige aanslaan beesten van Jan de Wachter
- Lobbrecht?/Robbrecht Jan? 3v Ambtenaar bevoegd voor beheer duinen
- Logghe Jacques-Anth 30v 76v Baljuw van Lichtervelde – verbale agressie tov zijn heer
- Logghe Jan-Baptiste 102v ‘Ten dele’ schuldig aan manslag bij het gevecht in de Warande te Male - drie jaar verbannen uit Vlaanderen
- Lombaert Joos 121v Deinze/Petegem - stierf aan verwondingen toegebracht door François Deschryvere
- Loo van Gheeraert 11r Gent – vishandelaar
- Loo van Gillis 11r Gent – vishandelaar
- Loo van Hercules 11r Gent – vishandelaar
- Loose de Jacques 176v Werd door L. Windey aangedragen bij de Grootbaljuw van Dendermonde
- Lortieau Pierre 10r Tourcoing – betrok vis uit Nieuwpoort via Jacob=Jacques Willaert
- Luycx Pieter 27v-30v Burgem. van Ouwegem (Dendermonde) – geval *coe ende maelgeldt*
- Maenhaut François 150r Zomergem(?) - aangehouden door amman van Zomergem Jan Sierens
- Maes 105v-110v Zelzate(?) - fiscaal – controle licenten
- Maes Adriaen 129r Stadhouder Land van Waas
- Mahieu Leo 269r-274v Gent - *Lieutenant Civil der Indaeghynghe* - verdacht van grof ambtsmisbruik o.a. bij aanstelling van procureurs
- Malfaict Pierre 152r Schepen hrlkhd St.-Pieters (Lille?)
- Malsaecke van Jan 26r Oudenaarde – schoenmaker
- Mandere vander Charles 259r Harelbeke - conflict met magistraat van Harelbeke
- Marchade Simon 66v -67r Parijs – koopman – schuldeiser van Pierre Martin
- Marre Jacques 96v-100r 121v Deinze/Petegem – schepen - conflict over de Oostmeersen - herbergier in *Den Hert* (Petegem)
- Martens Pieter 254r Rel met baljuw vd hrlkh Aarschot die hem wilde arresteren
- Martin Pierre 66v-67r Brugge – koopman – Fransman
- Masure Melchior 212r-220r Gent - uitbater van hotel *Het Gouden Hoofd* - getuige in de zaak Anne-Marie le Rouffon - sympathiseerde met het verliefde koppel
- Matthijs Cornelis 27v-30v Schepen van Ouwegem (bij Dendermonde) – zaak *coe ende maelgeldt*
- Matton 46r Procureur van Pieter del Veau
- Meiers François 85r Landsman – reed o.a. van Vlissingen naar Wenduine
- Meulebeke van Jan-François 1v 3v Sch. Br. Vrije – conflicten met leden schepencollege
- Meulen vander 119v ‘Familie’ -Vermeld in zaak Maximiliaen Vaentiens - veel familieverbanden
- Meulen vander Geeraert 196v Werd dikwijls bezocht in het seminarie door Gilain vander Meulen
- Meulen vander Lieven 90v Zottegem – assistent ve dw
- Meulen vander 93r Advocaat
- Meulenaere de Jacques 169r Torhout of Wijnendale - boswachter
- Meulenaere de Jan-Jacq.212r-220r Minnaar van Anne-Marie le Rouffon, dochter van griffier le Rouffon,die hem voor het Hof wilde dagen
- Mey de Jan-Baptiste 55v Griffier van Kaprijke
- Meyere François 121v Deinze - aangevallen door balj. François v. Wonterghem
- Meyere 134r Gent(?) - dw - conflict met Ignatius Ramond

- Meyere de Andries 121v Deinze - baljuw - vluchtte voor balj. Fr. v. Wonterghem
- Meyere de Joanna 156r Vrouw v. Guillaume Heynsaem
- Meyere de Andries 96v-100r 110v-113r Deinze – baljuw - conflict over de Oostmeersen met baljuw van *Bachte-Maria-Lerne*
- Meynsbrugge van Joos 34v-36r Schepen van Overboelare
- Moens Andries 154v Moerbeke(?) - ruzie met Laureys Goossens
- Mol de Pieter 146v 93v Gistel - chirurgijn - beledigde zwaar dw Jacques vander Straeten
- Moleyn de François 12r Vishandelaar
- Montagu (van) Pieter-Bernard 260r Aalst - meier - conflict over verkoop en gebruik van een paard
- Moor de Philippe 113r Dw extraord. te Deinze vd Geh. Raad en vd Gr. Raad – zware belediging tgo vrouw van meester Gillis Stalins
- Moor de 122r Familie - Vermeld in zaak Vylevens
- Moor de Justus Albertus 191r Ninove(?) - conflict met Hubertus van Waesberghe
- Moreel Jacques 7v Nieuwpoort – beenhouwer
- Morre Gerard 144r Verzet tegen arrestatie van François de Poortere door Steven Roman, baljuw van Marke
- Morre Jan 144r Verzet tegen arrestatie van François de Poortere door Steven Roman, baljuw van Marke
- Moulin Lauren 10r Rijsel(?) – betrok vis uit Nieuwpoort via Jacob Willaert
- Mullier Pieter 101r Brugge(?) - deed zaken met muntvervalser Jan Pieters
- Mussche Pieter 228r-251r 136v Schelderode - baljuw - fraudeerde op grote schaal bij het kaartspel - kreeg gratie - later veroordeeld voor fysiek geweld en voor drie jaar verbannen uit het graafschap Vlaanderen
- Nays Lieven 139v Sleyme – vermeld in zaak Gillis Hessens
- Neckere Jan 109r Brouwer te Brugge - medepachter belasting op het bier
- Nelis Guillaume 176v Werd door Livinus Windey aangedragen bij de Grootbaljuw van Dendermonde
- Neve de Steven 268v Sint-Martens-Lierde - molenaar - verdacht van diefstal van een ijzer nodig om te malen
- Neyt 125r Gent(?) - notaris - verleed akte met speelschulden van Jan du Jardyn
- Nieulant François 26v Gent(?) – vereffende de schulden van Isabella Nieulant
- Nieulant Isabella 26v Gent(?) – had schulden - conflict met deurwaarder
- Nieuwerkerke van Cathelyne 266r Rooigem - vrouw van Guillaume de Pape - protesteerde tegen tiendeheffing
- Nieuwmunster van Pauwel 4v Landsman en hoofdman vd parochie Est (Heist?) – blijkb. zaak stroperij id Knokse duinen - kreeg deurw. over de vloer – borgsom 500 gulden
- Nockere de Joos 265r 265v 266r Rooigem - landsman - conflict met deurwaarder bij tiendeheffing
- Noé Heyndrick 128v 90r 127v Amman van Sijsele - conflict met Jan-Baptiste de Weerd
- Nonincour 194v Pater - prof(?) aan Jezuïetencollege - betrokken bij verspreiding subversieve schimpdichten
- Nudyn Niclais 125v 83r Assenede(?) - geboren te Raeck in land van Artois - zwager van Guillaume en Jan vanden Bossche - ontslagen van vervolging
- Nühhorn 164v 165v Baron - andere naam voor Jan-François Roedolf
- Odent Olivier 139v 142r 220r 223v 226r 116r Assenede(?) - volgens Gillis Hessens de moordenaar van Michiel de Sarte=Delsarte
- Ogiers Jan 175r 100r Luitenant-baljuw van Munkzwalm - pleegde verbale en fysieke agressie op Augustyn Ceuterick -
- Olleyn Steven 85r-88r 88v Tillegem – hoeveknecht van pachter François Penninck, uitbater neerhof kasteel Tillegem– gedood door François de Voocht bij jachtongeval
- Oost van Antone 139v 116r Assenede(?) - bediende ie wijnkantoor - vermeld in zaak Gillis Hessens
- Oostendorp Louis 191r Burgemeester van Ninove
- Oosterlynck d' Jooris 220r 226r Assenede(?) - zaak Gillis Hessens
- Ophoven van Niclais 114v Brugge(?) - ontv. v Z. Maj. tollen en andere rechten te Brugge – conflict met dw Smits
- Opstaele 122r Procureur van wed. Guillaume vande Hostyne – zaak Ph. Vylevens

- Opstale 211r Procureur van Jan de Voocht
 Opstalle 53v Procureur van pastoor Keynooghe
 Overschelde van Jan 85v Handzame – chirurgijn
 Paindavain Guillaume 161v Luitenant-baljuw vh graafschap Bornhem - probeerde tevergeefs baljuw van Hasten een boete te geven
 Pannes Daniel 20v Blankenberge – lid college(?) – conflict met J.-B. Vache
 Pardo François 102v Stierf in het gevecht in de Warande te Male
 Pardo Hyacinthus 102v Beschuldigd ‘ten dele’ van manslag in de Warande te Male - vier jaar verbannen uit Vlaanderen
 Pardo Jan 102v Stierf in het gevecht in de Warande te Male
 Parmentier 158r 97v Advocaat - zijn handtekening werd nagemaakt door Pieter de Cuypere
 Pauwels Elisabeth 67v-70v Eeklo – conflict over nieuwe markt - vrouw van Joos van Heule
 Pauwels Marie 67v-70v Eeklo - conflict over nieuwe markt - vrouw van Joos van Heule
 Pauwels François 78v Hemelgem(?) – ambtenaar – sloeg François Sollewyn
 Pauwels Marijn 86v Assistent van dw de Block
 Paverius 194r Pater(?) - prof.(?) aan Jezuietencollege - betrokken bij verspreiding subversieve schimpdichten
 Percheval Joos 22v-26r Oudenaarde – smid –stookte Tanneken Verstichelen op om te betogen tegen het schouwgeld
 Persyn Adriaen 195r Petegem(?) - militair - moest voor de vierschaar verschijnen - zwaar incident met griffier van Damme- weigert te antwoorden voor het Hof – gedagvaard door Joanne Brias
 Peyl 34v-36r Gedeputeerde vh Land v. Aalst – trad op in Overboelare
 Philipo 180v 184v Procureur
 Piet vander 216r Kolonel - kaptitein-luitenant van het regiment vande dragonders
 Pieters Jan 101r 147r-149r 105v 107v Brugge - muntmeester - fraude bij slaan van munten - 25 jaar verbannen uit Spaanse landen
 Pieters Liesbette 139v Eerste vrouw van Gillis Hessens
 Plasschaert Guillaume 109r Brouwer te Brugge
 Plassche vande Pieter 47v Vermeld in verhoor
 Platsaert Pieter 186r Astene - griffier van den Hoorenschen - waarnemend griffier van Astene - liet familielid vrij
 Pluvier Bertholomeus 11r 12r 13r Nieuwpoort – koopman – vishandelaar – verdacht van fraude met paspoorten – verzond vis naar Rijsel, Gent en Brugge
 Pointe(?) de Albert Phil. 125v Gevangen militair – misdrijf tegen offic. vh Hof - weigert te antwoorden
 Poivre le Melchior 134r Gent - had schulden en stoelen aangeslagen dr dw de Meyere
 Poortere de François 144r Gearresteerd door baljuw van Marke Steven Roman
 Poortere de Jacques 275v-278r Baljuw van Ronsele - gearresteerd dr de amman van Zomergem Baudewyn de Cuypere
 Poutre le 135v Familie - Moeskroen – grootgrondbezitters
 Poutre le Michiel 135v Moeskroen – schepen
 Prins van Parma 205v Feliciteerde Pedro Cardon - stelde hem voor de vaart Oostende-Gent te verdiepen
 Putte vande 93r Deurwaarder
 Puyt de 70v Procureur – conflict over nieuwe markt in Eeklo
 Quéuseau 254v Procureur van Pieter Asselman (Aarschot)
 Quartier 55v Bonavontura Brugge(?) - Stond borg voor Jan de Cuyper
 Quéseau 260v Procureur van Gillis d’ Hollande
 Raedt de Adriaen 82v-83r Waregem – tavernier v. *De Swaene*
 Ramond Ignatius 134r Gent – onbeschoft tegen dw de Meyer
 Rantere Jan 25v Oudenaarde – knecht bij schoenmaker
 Ravericx 41v 153v 92r (Gewezen) deurwaarder van het Hof - conflict met het Hof - verloor proces tegen Adriaen Braekman dw vh Hof
 Remy François 49r Bediende bij Marten Boucqouy
 Reubens Jan 115v-116r Diksmuide – grooth. wijn – pachter acc. op wijn en brandewijn

- Reyniers 113v 117v Zelzate(?) - ontvanger op het kantoor vd licenten
- Risseghem 228r-251r 125r Gent(?) - notaris - verleed akte met speelschulden van Jan du Jardyn
- Robbrecht(?)/Lobbrecht 3v Ambtenaar bevoegd voor de duinen
- Robijn 7v Procureur o.a. actief in Kaprijke
- Roedolf Jan-François 164v 165v Ex-kolonel in het Spaans leger (infanterie) - ruzie met aangelanden over grondeigendom - noemt zich Baron Nühhorn - belette dw van Gheluwe bezittingen aan te slaan
- Roelandts Guillaume 72r-76r Deinze – schout
- Roets Joos 50v 91r Eeklo – officier van de baljuw - conflict met Jan de Roo en Jan Verbrugghen
- Rogiers Jaspard 275v-278r Ronsele - getuige in proces tegen Jacques de Poortere baljuw van Ronsele en tegen Gillis Cornelis dw te Zomergem
- Romains 1v Schepen Brugse Vrije
- Roman Arynck 139v Assenede(?) - derde vrouw van Gillis Hessens
- Roman François 143v-144v Elst?=Aalst? – griffier
- Roman Steven 143v-144v Marke - baljuw - arresteerde François de Poortere, Jan Morre (de Jonge) en Gerard Morre
- Roo de Adriaen 125v 83r Assenede(?) - herbergier
- Roo de 176r 101v Deurwaarder - legde wetteboden bij Anna Donche?/Douche?
- Roo de 207v Deurwaarder - conflict met Pieter de Vos over een betaling salaris
- Roo de Hugo 208r Brugge - deurwaarder van het Hof - binnendringen in een Brugs klooster zonder machtiging, dus huisvredebreuk
- Roo de Jan 50v-52r Eeklo – conflict met baljuw Veltganck - hoedde schapen op verboden plaats - financ. boete
- Roo de Jan 91r Eeklo – agressie tgo officier Joos Roels – liet schapen grazen op ongeoorloofde plaats
- Roo de 92r Dw - conflict met dw vander Straeten vd Gr. Raad v Mechelen
- Rooman Aryncken 116r Assenede(?) - vrouw van Gillis Hessens
- Roose Cornelis 13r 13v Nieuwpoort(?) – vishandelaar – gevangene – verdacht van fraude met paspoorten – deed zaken met Jacques=Jacob Willaert
- Rouck de 130r-133r 143r Proc. te Wachtebeke - herhaaldelijk vermeld in zaak Philips Vylevens
- Rouffon le Anne-Marie 212r-220r Dochter van griffier le Rouffon - verliefd op Jan-Jacques de Meulenaere - liet zich gewillig ontvoeren – vader wilde haar minnaar voor dit Hof dagen
- Rouffon le 212r-220r Griffier van dit Hof - gekant tegen een huwelijk van zijn dochter Anne-Marie met Jan-Jacques de Meulenaere, die hij wilde voor dit Hof dagen voor zozegde ontvoering
- Salembier Denis 151r-152r Uitbater van herberg *Le Hautcamp* in Herseaux
- Santins 93r Deurwaarder – conflict met dw Soetaert
- Sauter de Gillis 41v Melsen (Land van Waas) – landsman - zijn paard werd aangeslagen door dw Ravericx
- Schepper de 154v-155v 156r-156v 96v-97r Baljuw van Oesselgem - conflict met J. en P. Dhaveloose
- Schollenbergh Baltazar 168v-169r Wijnendale(?) - ontvanger vd prins van Schwarzenbergh - wangedrag - conflict met Marcus Ketele die hem aandroeg
- Schramme Pieter 3v Duinwachter te Knokke
- Schryvere de François 186r Astene(?) - verwondde Joos Lombaert dodelijk
- Séclin de François 100v Klaagde de adv.-fisc. en de ontvanger van de exploten aan omwille van de menonwaardige detentie van Jan de Cuypere
- Seelant(?)Jan 1r Conflict met baljuw Melchior de Vos
- Servaes 228r-251r 125r Gent(?) - notaris - vermeld in zaak Pieter Mussche
- Severen van Rogier 46v Izegem – veehandelaar - verdacht van agressie op een officier in Gent
- Sierens Jan 150r Zomergem - amman - trad agressief op bij arrestatie van François Maenhaut
- Sieryns Heyndrick 157r-157v Gent - zoutdrager - vocht met pijnders
- Smet 181v Gent(?) - advocaat - had relaties met Gregorius Frimaut
- Smet de François 111v Deinze – geboren Dentergem – landbouwer en soms pachter van 's lands middelen
- Smet de Jacques 112r Deinze – vocht met Guillaume Impens in herberg van Joos Steyaert, ontkent dat hij die kwetste

Smet de Jacques 189v 113v Gewezen dw van het Hof en thans dw van de Grote Raad - fysieke agressie tgo zijn assistent Jan Vervenne

Smet de 207r Procureur van Pedro Cardon

Smet de Janneken 266v Gent - vr. van Jaspard van Oudenhove, uitbater van *Den Leeuw*

Smet de Marten 38v 39v Wachtebeke(?) – griffier v. stad en ambacht Assenede - ruzie met Jacques de Keysere, wederzijdse fysieke agressie

Smet de Jan 43r Harelbeke – stadsontvanger

Smet de Jacques 79r Gent - ging tweede huwelijk aan zonder staat van goederen na het eerste

Smet de François 84r-84v Gent – brouwer – conflict met dw. Spanoghe

Smit 256r Gent(?) - pensionaris - verdedigde Marten Clays

Smit de Jacques 117r Deinze – verwondde Guillaume Impens

Smits 114v Dw legde wetteboden bij Niclais van Ophoven te Brugge

Snick de François 3v Hoofdman van parochie Knokke – zaak stroperij id duinen

Sobry Marie 65r-65v 81r Bellegem - molesteerde een dw die een koe aansloeg - voor 2 j verbannen uit Vlaanderen - vrouw van Jan de Cruydenaere die schulden had bij Jan-Baptiste Baelde

Socke?/Zoke? Pieter 16r 20v Blankenberge - burgemeester

Soetaert Anthone 93r Dw vh Hof voor de inwoners van Oudenaarde – conflict met dw Santins

Sollewyn/Solewyn 77v-78v 81v 83r François Hemelgem (L. v. Gavere) – landsman – koe werd aangeslagen – kon zettingskosten niet betalen - 3 maanden verbannen uit L. van Gavere

Sompele vande 208r Advocaat - gaf advies aan dw Hugo de Roo

Sonius Heindrick 113v Militair - weigerde te antwoorden voor het Hof

Spillaert Christiaen 10r Ieper - voerman – vervoerde o.a. vis

Spillebaut Jan 102v Stierf in het gevecht in de Warande te Male

Stalins 228r Suzanne 125r Gent - leende geld uit aan Jan du Jardyn

Stalins Jan 23v Oudenaarde – schoenlapper – man v. Peeryntien Verstichelen

Stallen vander Jan 121v Deinze(?) - kreeg stokslagen van baljuw François van Wouterghem

Steenberghen van 1v Griffier vh Brugse Vrije – conflict met sch. v. Meulebeke

Stevens Anthone 121r Wonend in polder v Oostenblye? - gevangene op Sint-Baafs – jachtmisdrijf op bevel van zijn meester nabij kasteel van Wulfsdonck

Stevens Anthone 121r-121v Wonend in polder van Oostenblye? - jachtmisdrijf

Steyaert Jan 157r 157v Gent - zoutdrager - vocht met pijnders

Steyt Jan-Baptiste 167r Kortrijk - ex-griffier van Zwevegem - conflict met Jan-Baptiste van Daele door wie hij blijkbaar aangeklaagd werd

Stichele vander Guillaume 5v Nieuwpoort(?) - pachter 's lands middelen – conflict met 'napachter' de la Haye

Stock Loys 56v Vermeld in zaak Jan Lievens – werd tweemaal gearrest.

Straeten vander 2v Deurwaarder

Straeten Judocus 180v 184v Gent(?) - klerk bij adv. Pieter vanden Tombeelee en bij proc. Gheldolf - stal bij hen documenten die hij verkocht

Straeten vander Jacques 146v 93v Dw - werd zwaar beledigd door Pieter de Mol

Straeten vander 27v-30v Dw – zaak *coe ende maelgeldt* in Ouwegem

Straeten vander Petronella 34v-36r Zaak Overboelare: verzet tg afhalen vee in oorlogstijd

Straeten vander Joos 72r-76r Dw. – conflict met stad en markizaat Deinze

Straeten vander François 92r-92v Dw vd Gr. Raad v Mechelen – conflict met dw de Roo

Straeten vander 96v-100r Deinze - ontvanger vd ommestellingen

Straeten vander Gheeraert 96v-100r Deinze – schepen - conflict over verkoop percelen van de Oostmeersen

Stroopere de Mattheus 189r Lokeren - landsman - blijkbaar fysieke agressie tgo een schout

Suys Philips 266v Temse(?) - stadhouder - gaf Jacques Flicx een boete

Swartzenbergh 168v-169r Wijnendale(?) - prins

Tack 125r Gent(?) - notaris - verleed akte met speelschulden van Jan du Jardyn

Tack 228r-251r Gent(?) - notaris - vermeld in zaak Pieter Mussche

Taelman Pauwels 2v Gent - Ontvanger

Tahon 41v Deurwaarder - vermeld in zaak Gillis de Sauter

Tereels Françoise 24v Oudenaarde – huisvr. van herbergier Adriaen Carlier

- Ternoit(?) Jacques du 22v Oudenaarde - man van Tanneken Verstichelen
 Thienen van Jacques 142v Oostende(?) – vermeld in zaak Anthone Carew -
 Thilly Catharine 252r 255r Brugge - vrouw van muntmeester de la Derrière - hielp haar man bij het frauderen
 Thoict?/Thiot? Adriaen 152v 92v Kortrijk - amman - fysiek agressief tgo Thomas Goussaert
 Tombeele vanden Pieter 180v 184v Gent(?) - adv. - Judocus vander Straeten stal bij hem documenten
 Tousso del Jacomo 102v Stierf in het gevecht in de Warande te Male
 Vache Jan-Baptiste 16r 20v 36v Blankenberge – adv. – griffier van Blankenb. – pensionaris - verdacht van fraude met dossiers van cessie van goederen – conflict met adv. Wysserys over stockhouderschap vd verse vis
 Vaentiens Maximiliaen 119v Wellicht fraude ivm attest bij erfenis – kwam ook voor de Keure
 Vaet vander 164r Procureur
 Valentyn 199v Hans Slachtoffer manslag in of nabij *Philipine*
 Vangard Jan 199v-205r Eerst gevangen in fort van *Philipine* - daarna op bevel van de Prins van Oranje overgeleverd aan de Raad van Vlaanderen
 Veau del Pieter 46r Harelbeke – brouwer - verdacht belasting op bier te ontduiken
 Veeghe(?)Pieter 54v 55r Ursel – griffier – incident met amman over plaats in de kerk
 Velde vande 152r Procureur
 Velde vande 155v Procureur
 Velde vande 208r Pensionaris te Brugge
 Velde vande 211v Tanneken Lokeren - Vrouw van schipper Gillis Willems
 Velde vande 89v Procureur van Pieter Verhasselt
 Velde vande 90v Procureur
 Velde vanden Jooris 83r Assenede(?) - kreeg harde klap bij aanhouding van Guillaume vanden Bossche
 Veldere Josyncken 67v-70v Eeklo – conflict over nieuwe markt
 Veltganck Jacques 91r Eeklo – baljuw – poogde tevergeefs schapen van Jan de Roo in beslag te nemen
 Verbeken Christiaen 27v-30v Schepen van Ouwegem (Dendermonde) – geval *coe ende maelgeldt*
 Verbrugghen Jan 50v-52r 91r Eeklo – conflict met baljuw Veltganck - hoedde schapen op verboden plaats
 Verdonck 177r Procureur
 Vereertbrugghen Gillis 5r Vermeld in zaak Lieven van Damme
 Verhasselt Pieter 86v 88v-89v Dendermonde - deurwaarder vd Lieutenant Civil vd Indaeghynghe – financiële fraude
 Verlot Pieter 176v Werd door L. Windey aangedragen bij de Grootbaljuw van Dendermonde
 Verniet Andries 176v Werd door L. Windey aangedragen bij de Grootbaljuw van Dendermonde
 Verschueren Jacques 109r Brouwer te Brugge - medepachter belasting op het bier
 Verstichelen Peeryntien 22v-26r Oudenaarde – betoogde tegen grootte schouwgeld
 Verstichelen Tanneken 22v-26r Oudenaarde – betoogde tegen grootte schouwgeld
 Vervenne Jan 189v Assistent van dw Jacques de Smet - geslagen dr zijn baas
 Verzee Gillis 119r Postillon
 Verzee Jaspar 93v-95v Gent – postillon van hotelier Christiaen Coleman
 Veugle le Jean 151r Baljuw hrlkhd St.-Pieters (Lille?)
 Viaene Mathieu 56v Gearresteerd in Moeskroen
 Vilain 125r Gent(?) - notaris - verleed akte met speelschulden van Jan du Jardyn
 Villette la 1v Burgem. v. h. Br. Vrije – conflict met sch. Fr. v. Meulebeke
 Villette la 208r Brugge - pensionaris
 Vinckt vander 256r Gent(?) – advocaat - verdedigde Marten Clays
 Vindevoghel Joannes Baptiste 192r-193v Gent, clericus - verhoord over opduiken schimpdichten
 Vleeschauwer de Marie 129r Vermeld in proces tg Michiel Bauters
 Vlieghe 2v Priester – woonde in zelfde huis als ontvanger Taelman
 Voghelaere Adriaen 255v Wachtebeke - landsman - gewezen ontvanger
 Voocht de Jan 209r Geboren in Utrecht - militair in dienst van de Prins van Oranje - kon huishuur niet betalen - conflict met een deurwaarder - weigert te antwoorden voor het Hof

- Voocht de Jan 223r Bezocht regelmatig *De Keizerskroon* in Dendermonde
- Voocht de François 85r-88r 88v Brugge – 16 j - doodde per ongeluk Steven Olleyn tijdens jacht in Tillegem – kreeg later genade
- Vos de Melchior 1r Baljuw van Ursel – agressief in dronken toestand
- Vos de Jan 105v-110v Gent – commis bij de tweede Muidepoort
- Vos de Isabelle 105v-110v Gent - vrouw van tavernier Adriaen Lauwers
- Vos de Pieter 207v Oostende - ex-schepen en ex-schatbewaarder - conflict met deurwaarder de Roo over betaling van salaris
- Vos de Passchier 20v Blankenberge – lid college(?) – conflict met J.-B. Vache
- Vos de 54v Ursel – amman(?)
- Vreckem 134r Gent – vrouw van Melchior le Poivre
- Vribarie 1v Sch. v.h. Brugse Vrije – conflict met sch. Fr. v. Meulebeke
- Vuldere Jan 19r Ex-burgemeester van Adegem – verscheen voor vierschaar
- Vuyst de Robrecht 71r Meere(?) – voogd wezen Pieter de Sadeleere
- Vylevens Philips 122r 125r 133r 143r-145v Advocaat te Oudenaarde – vervalste processtukken
- Wachter de Jan 88r-88v Handzame – zijn ‘beesten’ werden aangeslagen
- Waesberghe van Hubertus 191r 195r Ex-burgemeester van Ninove - conflict met Justus Albertus de Moor
- Waghenaere Jan-Baptiste 7r Baljuw van Kaprijke
- Waghenaere Gabriel 96v-100r Deinze – burgemeester - conflict over de Oostmeersen
- Warlen Jacob 7v Schipper - geboren in kasselrij Newcastle – aangehouden in Nieuwpoort – stak sergeant Colvé dood
- Wassenhove 158r 97v Advocaat - zijn handtekening werd nagemaakt door Pieter de Cuypere
- Wassenhove Jan-Philippe 193v-194r Conflict met baljuw van Ninove
- Weerdt Jan-Baptiste 128v 90r 127v Nevele - agressief tgo met Heyndrick Noë, amman van Sysele - conflict in schepencollege baronie van Male
- Weynsberghe van Anna-Françoise 9r Conflict met A.-M. Gilson over eigendoms./verhuurrecht
- Weynsberghe van Philip 9r Conflict met A.-M. Gilson over eigendoms./verhuurrecht
- Wibou Pieter 157v Ardoois - landsman
- Wibou Philippe 52r Geboren in Rijsel - verhoord door het Hof
- Wickhuys Michiel 22v Oudenaarde – stookte Tanneken Verstichelen op om te betogen tegen het schouwgeld
- Willaert Jacob=Jacques 10r 13r Nieuwpoort(?) - Klerk in de vismijn – verdacht van fraude met paspoorten bij verhandelen vis – verzond vis naar Rijsel, Tourcoing, Diksmuide – zakenrelaties met Jacques le Grand, Pierre en Jacques de Molleyn
- Willemaert Gielhehaen/Julian 53v 54r Eeklo – getuige in zaak Jan de Roo
- Willemaert Jan 67v-70v Eeklo – smid – conflict over nieuwe markt
- Willems Laurens 211v Lokeren - schipper - zoon? van Tanneken vande Velde
- Winckel vanden Jan 198r Militair, weigerde te antwoorden voor het Hof - beschuldigde burgemeester Doens van pro-Frans te zijn - gebruikte straatstenen voor privé-gebruik = straatschennis
- Winckelman 3v Sch. Br. Vrije - conflict met schepen Jan.-Fr. van Meulebeke
- Windey Livinus 176v Ex-militair - vierde ontslag uit leger - schade aan private eigendom - gaf enkele personen aan bij de Grootbaljuw van Dendermonde
- Winnebroodt Matthijs 115v Diksmuide – stadsrechten op wijnverkoop medepachter van Jan Reubens
- Wint de Jan 154v Moerbeke(?) - ruzie met Laureys Goossens
- Witte de Gillis 265v Rooigem - landsman - getuige in proces tegen Joos de Nockere
- Wongerghem François 112r Baljuw - deed de kerkgeboden ivm de verkoop in de Oostmeersen (Deinze)- zie ook verder
- Wongerghem Philips 121v Deinze/Petegem - broer van baljuw François van Wongerghem - vocht tegen baljuw Andries de Meyer
- Wongerghem van François 177r 184r 92r 121v Baljuw van Astene en vd heerlijk. *Den Hoornschen* - amman van stad en markizaat Deinze - veelvuldig opzettelijk fysiek en verbaal geweld
- Wulf de Gabriël 122r Verdedigd door adv. Ph. Vylevens

Wyme Jacques 110v-111v Petegem-Deinze – geb. Gent – griffier v. Deinze - conflict over verkoop percelen in de Oostmeersen
 Wysserys 20v Blankenberge(?) – adv. – conflict met Jan-Baptiste Vache over leenpacht stockhouderschap vd verse vis
 Ypersele van Elisabeth 34v-36r Zaak Overboelare: verzet tg afhaken vee in oorlogstijd
 Zijpe vander Anthonie 7v Tolk in de zaak Warlen
 Zoetaert Pierre 190r Loog in zijn verklaring uit vrees voor slechte behandeling door de cipier
 Zoke?/Socke? Pieter 16r 20v Blankenberge – burgemeester

9. Register met Plaatsnamen.

Aalst 34v-36r 71r 92r 119v 260r
 Aalst?/Elst? 143v
 Aarschot hrlkh van 254r
 Aarsele 199v
 Adegem 19r
 Amsterdam 93v
 Antwerpen 49r 93v-95v 114r 205v
 Appels 27v
 Ardooie 155v 157v 197v
 Ariën 13r
 Artois 127r
 Assenede 38v-40r 83v 89r 102v 116r
 125v 133r 134v 139v 142r 165v 202v
 207r 220r 223v 226r
 Assenede *De Tente* 116r 139v 223v
 Astene 121v 177r
 Astene *den Hoorenschen heerlijk.* 92r
 177r 186r
 Bachte Leenhove 92r
 Bachte-Maria-Leerne 96v-100r 110v-113r
 Bellegem 65r-65v 81r
 Berchem *Het Boergoens Cruyse* 262r
 Bergen (Hen.) 12r 13r 217r
 Berlare 261v
 Blankenberge 16r 20v 36v
 Bochout 202r
 Bochout Kwartier *Den Voghelen Sanck*
 202v
 Boelare 34v-36r
 Bordeaux 93v-95r 95v
 Bornem 161v (graafschap)
 Bossuit 203v (kasselrij Oudenaarde)
 Brugge 6r 11r 14r 20v 36v 55v 66v
82r 93v 95r 98r 101r 103v 105v
107v 109r 114r 114v 126v 129v
 147r 149r 255r 161v 172v 198v 208r
 252r 255r
 Brugge(?) 187r
 Brugse Vrije 1v 3v
 Brussel 143r 93v-95v
 Brussel *Den Spieghel* hostellerie 130r-
 133r
 Brussel Geheime Raad 20v
 Brussel *Het Wolfken* 5r 217r
 Cassel 13r
 Damme 102v
 Deinze 72r-76r 96v-100r 110v-113r
 117r 177r 186r 227r 92r 121v 131v
 Deinze *Den Hert* 100r
 Deinze Oostmeersen 96v-100r 110v-113r
 Dendermonde herberg *De Keizerskroon*
 176v 223r
 Dendermonde 27v-30v 86v 88v 176v
 Dendermonde *In de Croone* 124r
 Desseldonk 128r
 Desselgem 181v
 Diksmuide 10r 115v-116r
 Doornik 56v 122r 126v 135r 151r-152r
80r
 Dorset 7v
 Duinkerke 109r 126v
 Duitsland 126v 120r
 Eeklo 50v-52r 53v 67v-70v 91r
 Egem 27v
 Eine 170v 171v
 Elst?/Aalst? 143v
 Engeland 95r
 Ertvelde 139v
 Est?/Heist? 4v
 Evergem 139v
 Frankrijk 7r 13r 22v-26r 66v 93r-95v
 113v 135v 139v 151r-152r 167r 195r
 198r 199v-205r 227r 255r 268v 129v
 Gavere 77v 78v 83r 81v
 Geheime Raad 20v 113r 190v
 Gent Kortemuntstraat *Den Diamant* 79r
 Gent 2v 11r 26v 41v 46v 47v 49r
 72r-76v 93v-95v 110v 105v-109r

- 123v 121r 126v 127r 128 153r 154v
 157r 157v 184v 190v 192r 194r-196r
 205v 212r-220v 228r-251r 252r 256r-
 258r 269r-274v 81v 83r 84r-84v 85r
100r 101v 109r 111v 114r 116r 118v
119v 121v 125r 136v
 Gent *Muidepoorte* 107r 109r
 Gent *De Croone* (nabij Belfort) 125r
 Gent *De Raeme, Het Hondeken* 184v
 Gent *Den Leeuw* (nabij Brugse poort)
 266v
 Gent *Het Leesthiën* 125r
 Gent hotel *Het Gouden Hoofd* 212r-220v
 Gent *Oost-Indiën* 125r
 Gent *Spaigniën* 125r
 Gent *De Trompet* 134r
 Gent(?) 26v 121r 126v 153r 167r 175v-
 176r 180v 194r-196v 257r 258v 101v
117v
 Geraardsbergen 79v
 Geetsbergen 13r
 Gistel 93v 146v
 Handzame 85v
 Handzame *Het Withuis* 88r-88v
 Harelbeke *De Swaene* 93v
 Harelbeke 31v 43r 46r 54v 93v-95v
 259r 126v
 Heist?/Est? 4v
 Hemelgem 77v-78v 83r 81v
 Herseaux *Le Hautcamp* 151r-152r
 Hofstaden 19v 20r 20v
 Holland 93r-95v 105v 119r 190v 209r
78v 120r
 Hondegem 92r
 Ieper 10r 11r 13v
 Italië 102v 205v
 Izegem 13v 46v 78v 79r
 Kallo 47r
 Kaprijke 7r 55v 80r
 Kerkem 143v
 Knokke 3v 4r(?) 4v(?)
 Kortemark Ambacht van 85v
 Kortrijk 56v 80v 95r 150v 152v 167r92v
 Land van Waas 266v 124r
 Laval (Fr.) 66v
 Ledeberg 128r
 Ledegem 80v
 Leeuwergem 86r
 Lichtervelde 30v 76v
 Lokeren 125r 189r 211v
 Londen 114r
 Looven kasteel 139v
 Loppem 274r
 Luigne 135v
 Luik 95v 105v 120r
 Maaseik 121v
 Maldegem 19r 187r
 Male 90r 102v 112v 127v
 Marke 143v 144r
 Mechelen Grote Raad 20v 72r-76r 92r
 113r 123v 130r-133r 189v 269r-274v
 Meerbeke 121r
 Meere (L. v. Aalst) 71r
 Melsen (L. v. Waas) 41v
 Melsen *De Swaene* 41v
 Menen 95v 135v
 Merksem 95r
 Meulestede 93v-95r 109r 119r
 Mexico 101r
 Middelburg 126v 172r-172v
 Moerbeke 84v 154v
 Moeskroen 56v 80v 135r 135v 151r-152r
 Moeskroen-Luigne 135v
 Munkzwalm 175r
 Nazareth herberg *Den Gapaert* 121v
 Nederbrakel 143v 260v
 Nevele 47v 128v
 Newcastle 5v
 Nieuwpoort 10r 11r 12r 13r 52v-53v 128r
 Nieuwpoort 5v
 Ninove 92r 191r 191v 193v 195r
 Oedelem 260v
 Oesselgem 154v -155r
 Oostenblye(?) 121r
 Oostende 142v 147r-149r 205v 207v
79v
 Oost-Indië 85r 126v
 Opwijk 5r
 Oudenaarde 22v-26r 93r 113r 122r
 170v 184r
 Ouwegem (Denderm.) 27v-30v
 Overboelare 34v-36r
 Paddeschoot heerlijk. van 129r
 Pamel 23v
 Parijs 66v 205v
 Parma Prins van 205v
 Petegem *Den Hert* 100r
 Petegem *Het Boergoenschen Schilt* 121v
 Petegem 93v 96v-100r 110v-113r 119r
 177r 274r 275v 121v 138v

Petegem(?) 195r
 Philipine 199v-205r
 Poelare 90r
 Praet 260v
 Praet en Celem heerlijkheid 187r
 Raeck (Land v Artois) 127r
 Rijsel 10r 11r 13v 52r 93v-95r
 Rijsel *Heerlijkh. St.-Pieters* 151r-152r
 Rijsel *De Rosemarijn* 93v
 Rijsel *Den Rooden Ruyter* 95v
 Roesbrugge 126v
 Roeselare 10r 13v
 Rollegem 80v
 Ronsele 275v-278r
 Rooigem 265r 265v 266r
 Rotterdam 93v 95v
 Rouen 95r
 Ruisbroek 145r
 Sas van Gent 116r 220r
 Schelderode 228r
 Schilde 201r
 Sijsele 127v 128v
 Sinaai 129r
 Sint-Martens-Lierde 268v
 Sint-Niklaas (bij Nieuwkerke) 129r 161v
 Sint-Omaars 13r
 Sleyne 116r 139v
 Spanje 9r 101 135v 147r-149r 158r
 199v-205r 220r 85r-88r 88v 105v 109r
111v 116r
 Staten 117v 139v 199v-205r 220r
 Temse herberg *Den Anker* 266v
 Tegem 10r
 Tiegem 82v
 Tillegem 85r-88r 88v
 Torhout *De Suytstraete* 169r
 Torhout *Het Schaecxken* 169r
 Tourcoing 10r
 Ursel 1r 54v
 Utrecht 209r
 Vlissingen 85r
 Waas Land van 49r 129r 266v
 Wachtebeke 38v-40r 133r 134v 145r
 255r-255v 89r
 Wakken 96v-97r 156v
 Wakken *Het Bourgoensch Cruce* 96v-97r
 Wallonië 139v
 Waregem *De Swaene* 82v
 Waterland heerlijkh. 125v 127r
 Waterloo 56v
 Watervliet 125v
 Wenduine 85r
 Wevelgem 93v-95v
 Wijnendale 168v
 Wulfsdonck (kasteel van) 84v
 Wulfsdonck hrlkh 121r
 Zeeland 93v-95r 105v-110v 126v 190v
95v 118v 119v 120r
 Zelzate 105v 113v 117v
 Zillebeke 205r
 Zomergem 150r 275v-278r
 Zottegem 90v
 Zwevegem 167r
 Zwijndrecht 89v

10. Fragmenten uit *Het rauwe en grauwe leven van toen*.

22v-26r 65r-65v 67v-70v 79v 93v-95v 119r 139v 142r 157r-157v 177v 201r 220r
 223v-226r 81v 83r 116r

11. Een opdeling naargelang het ambt, beroep, ... , van de betrokkenen.

Opmerking. Deze indeling is zeer onvolledig en sommige klassen overlappen elkaar.

Zo zijn onder andere niet opgenomen:

-Jezuiten: 194r 196r

-A.-M. le Rouffon 212r-220r

-vonnis over het dode lichaam van Jan de Cuypere die uit wanhoop zelfmoord pleegde door zich te verhangen in de gevangenis van het Gravensteen, en de nasleep ervan 80r 100v

- vonnis over gewiekste kaartspelers: 228r-251r 136v

1. Conflict met de Kerk.

52v

2. Conflicten met de militie.

113v 125v 155v 186v 195r 197v 209r

3. Conflicten waarbij een deurwaarder betrokken is.

3v 4v 27v-30v 34v-36r 41v 65r-65v 77v 81v 83r 72r-76r 79v 84r 86v 88r-88v 90r
90v 92r 93r 113r 114v 123v 128r 134r 89r 146v 93v 153v 164v-165v 207v 208r
227r 265r-266r 269r

4. Conflicten waarbij een baljuw betrokken is.

1r 2v 7r 82v 19v 30v 76v 31v 54v 43r 47v 80v 56v 67v-70v 79v 80v 86r 92r 96v-
97r 100r 101v 121v 133r 135r 135v 154v-155v 156r-157r 161v 168v-169r 170v-
171v 175r 175v-176r 177r 184r 181v 187r 189r 189v 190v 193v 254r 260v 262r
274r 275v-278r

5. Conflicten waarbij een burgemeester of een schepen betrokken zijn.

1v 3v 19r 34r-36r 38v-40r 54v 56v 133r 89r 135r-135v 191v 198r 259r

6. Conflicten waarbij een amman, een schout, een griffier, een 'officier', een stadhouder of een ontvanger betrokken zijn.

16r 20r 20v 34v-36r 38v-40r 42r 46v 53v 85v 128v 143v-144v 152v 92v 186r 275v-
278r

7. Conflicten omtrent de visserij, de vishandel, de havens, de scheepvaart en het strand (aangespoelde zaken).

7v 10r-13r 16r 20v 85r 142v

8. Fraude i.v.m. gemeenschapsmiddelen m.i.v. fraude bij de muntslag.

5v 31v 43r 46r 105v-109r 110v 113v 117v 115v-116r 126v 109r 101r-13v 147r 105v
107v 129v 103v 149r 252r 255r 261v 262r 266v

9. Conflicten waarbij een advocaat of een procureur betrokken is.

122r 125r 130r-133r 143r 145r-145v 158r-164r 205v

10. Onderling bedrog tussen particulieren in handelszaken.

49r 66v 82r 126v 109r 172v 114r 198v 256r-258v 121r